

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 10

13—17 mars.

Debatter m. m.

Tisdagen den 16 mars.

Sid.

Svar på interpellationer av:

herr Nestrup ang. effektuering av riksdagens beslut om friköp av vissa tomter i Halmstad	9
herr Hjalmarson ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen	10

Interpellationer av:

herr Nordkvist i Kalmar ang. verkställandet av riksdagens beslut angående Ölands telefonförhållanden	34
herr Johansson i Mysinge i anledning av de svårigheter, som uppstått för fiskerinäringen på grund av isblockaden	35

Onsdagen den 17 mars.

Svar på interpellationer av:

herr Jonsson i Skedsbygd ang. viss utjämning av skadeersättningsarna för olycksfall i arbete	37
herr Nelander ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning	39
Ersättning för riksdagsmannauppgiftens fullgörande m. m.	41
Kommunal delegationslag	45
Anslag å kapitalbudgeten under kommunikationsdepartementet:	
Investeringsplan för kommunikationsverken	52
Statens järnvägars investeringsbehov	64
Statens järnvägars biltrafik	66
Luftfartens markorganisation	70
Luftfartsverkets tjänsteförteckning	70
Översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente	71

	Sid.
Upphävandet av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst	71
Livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka Ethel Hellström	73
Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner	75
Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten	79
Valuta- och penningpolitiken	87
Utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen ..	104
Förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort ..	107
Avveckling av hyresregleringen m. m.	109
Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen	125
Barnens och ungdomens förströelseläsning m. m.	129

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 17 mars.

<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 5, om ersättning för riksdagsmannas uppdragets fullgörande m. m.	44
— utlåtande nr 6, ang. kommunal delegationslag	45
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. anslag å kapitalbudgeten under kommunikationsdepartementet	51
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II (kommunikationsdepartementet) ..	70
— nr 37, ang. avlösning av malmfältspolisorganisationen	70
— nr 38, om upptagande å riksstaten av underskottet för luftfartsfonden	70
— nr 39, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	71
— nr 40, om översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente	71
— nr 41, ang. upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst	71
— nr 42, ang. höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap, medförande rätt till familjepension	73
— nr 43, ang. omprövning av vissa äldre pensioner	73
— nr 44, om livränta åt Ethel Hellström	73
— nr 45, om pension eller understöd åt vissa personer	75
— nr 46, ang. höjning av äldre pensioner	75
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 27, rörande upprättande av en konjunkturutjämningsfond för gruvhanteringen	79
— nr 28, ang. redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas andel av skatten	79
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning	87
— nr 6, ang. ändrad lydelse av 2 § förordningen om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m.	104

	Sid.
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 10, om utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen	104
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 11, om riksdagens yttrande över förslag till ändring i kungörelsen ang. förhandlingsrätt för statens tjänstemän	107
— nr 12, om förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort	107
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 9, om ändring i 9 kap. 33 § vattenlagen	109
— nr 10, om ändrad lydelse av 2 § lagen angående handel med utsädesvaror	109
— nr 11, ang. ändrad lydelse av 26 § lagen om hyresreglering m. m.	109
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 8, ang. ändrade bestämmelser om intagning å sjukhus av kroniskt sjuka	125
— nr 9, om ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen	125
— nr 10, om utredning ang. barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.	129

Lördagen den 13 mars.

Kl. 14.00.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att Riksdagsledamoten Fröken Ruth Ager på grund av sjukdom, sömnlöshet, är oförmögen till arbete fr. o. m. den 10 mars t. o. m. den 31 mars intygas.

Stockholm den 10 mars 1954.

C.-H. Skoglund.
Leg. läk.

Göteborg den 11 mars 1954.

Härmed intygas, att riksdagsmannen, redaktören Rolf Philip Edberg, född den 12 mars 1914, Göteborg, fortfarande vårdas på neurologiska kliniken härstädes under diagnos lumbago-ischias, och att han under ytterligare en månad på grund av sjukdom är arbetsoförmögen och förhindrad att närvara i Riksdagens Andra Kammare i Stockholm. Intyget avsett att företes inför Talman-
nen i Riksdagens Andra Kammare.

Göteborg, Sahlgrenska sjukhuset, som ovan.

Gustav Örndahl
leg. läk.

Kammaren beviljade fröken Ager ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 10 till och med den 31 innevarande månad. Herr Edberg, som i anledning av sjukdom beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från sessionens början till och med den 10 mars, beviljades nu fortsatt ledighet till och med den 11 instundande april.

Herr talmannen meddelade, att herr Allard, som vid kammarens sammanträde den 11 januari beviljats ledighet

från riksdagsgöromålen till och med den 15 mars, den 11 mars åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid till utrikesutskottet propositionen nr 114, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer;

till behandling av lagutskott propositionen nr 115, med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 6 juni 1925 (nr 174) om tillämplighet å vissa polismän av föreskrifter angående fjärdingsmän;

till statsutskottet propositionen nr 125, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 130, med förslag till förordning om ändring i militärersättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261); samt

till statsutskottet propositionen nr 132, angående anslag för budgetåret 1954/55 till ersättning till städerna Göteborg och Malmö för vissa kostnader för folkbokföringen, m. m.

§ 4.

Föredrogos var för sig och remitterades till särskilda utskottet följande på bordet vilande motioner, nämligen

nr 534 av herr *Hansson* i Önnarp m. fl. samt

nr 535 av herrar *Fast* och *Pettersson* i Norregård.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Boija* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående kustartilleriets ställning inom försvarsorganisationen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial och utlåtande:

nr 5, med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande m. m.; och

nr 6, i anledning av Kungl Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i vissa frågor till sammanslutning av kommuner (kommunal delegationslag) m. m. ävensom i ämnet väckt motion;

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1954/55, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av malmfältspolisorganisationen;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1954/55 av underskottet för luftfartsfonden jämte i ämnet väckt motion;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 40, i anledning av väckta motioner om viss översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente;

nr 41, i anledning av väckt motion angående upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst;

nr 42, i anledning av väckt motion angående höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap, medförande rätt till familjepension;

nr 43, i anledning av väckta motioner angående omprövning av vissa äldre pensioner;

nr 44, i anledning av väckt motion om livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka Ethel Hellström;

nr 45, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer; och

nr 46, i anledning av väckta motioner angående förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckt motion om skyndsam utredning och förslag rörande upprättande av en konjunktur-utjämningsfond för gruvhanteringen; och

nr 28, i anledning av väckta motioner angående redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om utvidgning av kretsen av de tysksvenskar, som skola vara behöriga till

hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän; och

nr 12, i anledning av väckta motioner om visst förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring i 9 kap. 33 § vattenlagen;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror; och

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 8, över motion angående viss ändring av gällande bestämmelser om inläggning å sjukhus av kroniskt sjuka;

nr 9, över motion om ökad forsknings- och propagandaverksamhet rörande barnolycksfallen; och

nr 10, över motion om viss utredning angående barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

§ 7.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om vissa ändringar i bankoreglementet avseende förutsättningarna och grunderna för rese-

kostnadsersättning och traktamente till fullmäktig m. m.

Denna anmälan bordlades.

§ 8.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 107, med förslag angående löne- och pensionsförmåner för personal å försvarets reservstater;

nr 112, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 och 6 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, m. m.;

nr 119, med förslag till landstingslag m. m.;

nr 124, angående anslag till sinnesslövärd m. m.;

nr 126, angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.;

nr 127, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 128, angående vissa anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m.;

nr 129, angående vissa anslag till vägväsendet för budgetåret 1954/55;

nr 131, angående gäldande av viss livränta;

nr 133, angående anslag till ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek;

nr 134, rörande ratifikation av Förenta Nationernas konvention angående flyktingars rättsliga ställning;

nr 135, angående vissa frågor rörande överläroorganisationen;

nr 136, angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till universitetet i Göteborg och Stockholms högskola m. m.;

nr 137, angående inrättande av ordinarie lärartjänster på försöksskolans högstadium, m. m.;

nr 138, med förslag till förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

nr 140, angående anslag till vatten-domstolarna;

nr 143, rörande ratifikation av bösättnings- och sjöfartsavtal mellan Sverige och Frankrike; och

nr 158, angående vissa anslag till nykterhetsvården för budgetåret 1954/55 m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Anmälades följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade
motioner; nämligen:

nr 536 av herr *Henriksson m. fl.*, i
anledning av Kungl. Maj:ts proposition,
nr 100, angående ändring i gällande
bestämmelser om ersättning för tjänst-
göring på obekväm arbetstid m. m.;

nr 537 av herr *Kärlander*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition, nr
112, med förslag till förordning angä-
ende ändrad lydelse av 5 och 6 §§ för-
ordningen den 2 juni 1922 (nr 260)
om automobils katt, m. m.;

nr 538 av herrar *Dahlén* och *Widén*,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-
tion, nr 149, angående vidareutbildning
av folkskollärare för tjänstgöring på
högre skolstadier m. m.;

nr 539 av herr *Helén m. fl.*, likaledes
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 149;

nr 540 av herr *Håstad m. fl.*, lika-
ledes i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 149;

nr 541 av herr *Håstad m. fl.*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition, nr
160, angående folk- och småskollärares
avlöningsförhållanden, m. m.; och

nr 542 av herr *Rylander m. fl.*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition,
nr 151, angående riktlinjerna för den
framtida nykterhetspolitiken m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Ordet lämnades på begäran till

Herr von SETH, som anförde:

Herr talman! Med hänsyn till ären-
dets omfattning tillåter jag mig hem-
ställa, att tiden för avgivande av mo-
tioner i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition nr 112 med förslag till för-
ordning angående ändrad lydelse av 5
och 6 §§ förordningen den 2 juni 1922
(nr 260) om automobils katt m. m.
mätte utsträckas till 15 dagar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11.

Anmälades och godkändes följande
förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående bestridande av
vissa haverikostnader;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående täckande av vissa
medelsbrister, redovisade såsom pro-
prietalanser i försvarets civilförvalt-
nings räkenskaper;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående fortsatt disposi-
tion av visst äldre reservationsanslag;
och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående fortsatt statsga-
ranti för exportkredit m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med anhållan om riksdag-
ens yttrande angående vissa av Inter-
nationella arbetsorganisationens all-
männa konferens år 1953 vid dess tret-
tiosjätte sammanträde fattade beslut.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.07.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 16 mars.

Kl. 16.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman C. O. Carlsson, Bakeröd, har vid i dag av mig företagen undersökning befunnits lida av luftvägsinfektion med feber, varföre han är oförmögen till arbete fr. o. m. 15 t. o. m. 20 mars 1954 vilket härmed intygas.

Bakeröd, Ljungskile, den 15 mars 1954.

Vilh. Ivarsson,
prov.-läk.

Kammaren beviljade herr Carlsson i Bakeröd ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 15 till och med den 20 innevarande månad.

Herr talmannen anmälde, att herrar Swedberg och Andersson i Björkäng, vilka vid kammarens sammanträden den 3 nästlidna februari respektive den 3 innevarande mars med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrade att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sina platser i kammaren.

§ 3.

Svar på interpellation ang. effektivering av riksdagens beslut om friköp av vissa tomter i Halmstad.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON erhöll på begäran ordet för att besvara herr Nestrups interpellation angående effektivering av riksdagens beslut om friköp av vissa tomter i Halmstad.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Ericsson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Herr Nestrup har frågat mig, om jag är villig medverka till att av statsmakterna under åren 1937 och 1939 fattade beslut om friköp av tomter inom den s. k. lotskolonien i Halmstad effektueras så snart som möjligt.

Jag skulle kunna inskränka mig till att besvara denna fråga med ja. I senaste konselj har nämligen Kungl. Maj:t meddelat beslut i anledning av en ansökning om friköp av en sådan tomt. Avgörandet innebär att de av interpellanten åberopade besluten om försäljning av tomter å lotskolonien står fast.

Emellertid vill jag begagna tillfället att lämna en kort redogörelse för vad som förekommit i detta ärende.

Lotskolonien uppläts av domänverket i början på seklet till lotsverket för att användas till bostadstomter åt personalen vid Halmstads lotsplats. Anledningen var att vissa svårigheter uppstått för lotspersonalen där att skaffa sig bostäder i närheten av lotsplatsen. Lotsstyrelsen förvärvade sedermera området, som består av tolv tomter å stadsdelen Söder i Halmstad. Området ligger helt nära lotsuppassningsstället och omkring 1 500 meter från stadens centrum.

Vissa av tomterna å lotskolonien uppläts under 1920-talet till förutvarande och i tjänst varande befattningshavare vid lotsplatsen med nyttjanderätt. Åtta nyttjanderättshavare begärde år 1936 att få friköpa sina tomter. Framställningen

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

tillstyrktes av lotsstyrelsen, som framhöll, att möjligheterna för lotspersonalen att skaffa lämpligt belägna bostäder inte längre var så begränsade som tidigare. Lotsstyrelsen ansåg nämligen då, att befattningshavare utan förfång för tjänsten kunde vara bosatta annorstädes inom stadens område än å lotskolonien eller i dess omedelbara närhet. Den 26 februari 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt lotsstyrelsen att låta föranstalta om avstyckning av ifrågasvarande tomter samt att därefter, sedan preliminära köpeavtal med sökandena upprättats, inkomma till Kungl. Maj:t med köpeavtalen för godkännande.

Sedan 1939 års riksdag lämnat Kungl. Maj:t ett allmänt medgivande till försäljning av tomter å lotskolonien, godkände Kungl. Maj:t av lotsstyrelsen ingångna köpekontrakt med fyra nyttjanderättshavare. Beträffande tre andra tomter, vilkas nyttjanderättshavare framställt önskemål om friköp, kunde avstyckning inte ske på grund av stadsplanehinder. Det dröjde ända till våren 1953 innan detta hinder undanröjdes.

Redan dessförinnan hade emellertid uppkommit fråga om ytterligare upplåtelser av tomter på lotskolonien. Fyra befattningshavare vid lotsplatsen hade nämligen anhållit att få köpa tomter där. I ett yttrande som avgavs i början av 1947 uttalade sig lotsstyrelsen mot att kronan avhände sig äganderätten till flera tomter än som redan skett. Styrelsen framhöll därvid att de erfarenheter, som då vunnits, gav vid handen att det var erforderligt att åtminstone en del av personalen var bosatt i omedelbar närhet av lotsuppassningshuset. De fyra tomter, som det här var fråga om, uppläts sedermera med tomträtt.

Sedan det hinder som avsaknaden av stadsplan för området utgjorde undanröjts på våren 1953, aktualiserades den på 1930-talet behandlade frågan om försäljning av tre tomter inom om-

rådet. Lotsstyrelsen uttalade därvid som sin mening att det inte var förenligt med lotsverkets intressen att kronan avhände sig äganderätten till de tre tomterna. Styrelsen förordade därför, att tomterna liksom hittills uppläts med nyttjanderätt. Under ärendets fortsatta handläggning framfördes de berörda nyttjanderättshavarnas synpunkter av ledamoten av denna kammare herr Bengtsson i Halmstad. Sedan ytterligare utredning därefter gjorts i syfte ett ernå en lösning, som i görligaste mån tillgodosåg såväl lotsverkets som nyttjanderättshavarnas berättigade intressen, har ärendet avgjorts på sätt jag inledningsvis nämnde.

Härpå anförde

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Jag vill till herr statsrådet framföra mitt hjärtliga tack för det i allo tillfredsställande svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON erhöll på begäran ordet för att besvara herr Hjalmarsons interpellation angående motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Ericsson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Herr Hjalmarson har bett mig att för kammaren redovisa de

**Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkrings-
ringstagarrepresentationens ordnande i Skandia-koncernen.**

motiv som legat bakom regeringens ny-
ligen fattade beslut i frågan rörande
försäkringsstagarrepresentationen i
Skandia-koncernen.

Innan jag närmare berör Skandia-
fallet, finner jag det lämpligt att något
belysa utformningen av det tillämp-
liga lagstadgandet samt bakgrunden till
detta.

Jämlikt 70 § lagen om försäkrings-
rörelse, som i sin nuvarande lydelse
trädde i kraft den 1 januari 1952, skall
minst en av styrelseledamöterna i för-
säkringsaktiebolag utses med uppgift
att särskilt vaka över att försäkrings-
tagarnas intresse vederbörligen beaktas.
Vidare stadgas att försäkringstagarre-
presentanten enligt bestämmelse, som
intages i bolagsordningen, skall utses
av *försäkringstagarna* eller av *intresse-
grupp, som har anknytning till dem,*
eller genom förordnande av *Kungl.
Maj:t eller offentlig myndighet*. Lagen
anvisar sålunda tre olika möjligheter
att utse denne representant. Med hän-
syn till vad som förekommit i detta
ärende kan man fråga om stadgandets
utformning möjligen skulle ge vid han-
den att de tre metoderna är graderade i
en fallande skala, så att valmetoden i
och för sig skulle äga företräde framför
systemet med intressegrupp eller den-
na ordning skulle gå före metoden för-
ordnande av myndighet.

Härvidlag kan fastslås att själva orda-
lagen ej ger stöd för uppfattningen att
en sådan gradering skulle vara avsedd.
Beträffande förarbetena till lagstadgan-
det må till en början nämnas att 1945
års *försäkringsutredning* — från vilken
tanken på särskilda företrädare för för-
säkringstagarna härrör — allmänt ut-
talade att det icke kunnat undgå utred-
ningen att enstaka företag i övervägande
grad rekryterat sina styrelseledamöter
ur kretsar, vilka är engagerade inom
stora delar av vår finansvärld i övrigt
och samtidigt inbördes i hög grad sam-
arbetar i styrelser utanför försäkrings-

företagen. Enligt utredningens mening
är det ett naturligt demokratiskt krav
att inom försäkringsaktiebolagen för-
säkringstagarna får tillfälle att genom
representation i styrelsen deltaga i sköt-
seln av bolagets angelägenheter. Det bör
överlämnas åt respektive bolag att med
beaktande av sin särart söka gestalta
denna representation på ändamålsen-
ligt sätt. Beträffande själva valet fram-
håller utredningen, att olika anordning-
ar kan användas för detta. Valet under-
lättas i fall där bolaget har anknytning
till bestämd yrkes- eller intressegrupp.
Vidare säger sig utredningen icke ha
förbisett, att det i vissa fall kan med-
föra betydande svårigheter för ett bolag
att utan orimliga kostnader och andra
olägenheter på tillfredsställande sätt
ordna en försäkringstagarrepresentation
i styrelsen. I dylikt fall bör Kungl. Maj:t
ha befogenhet att i stället utse styrelse-
ledamot.

I *propositionen 220/1950* underströk
jag starkt vad utredningen anført om
den ensidiga rekryteringen av försäkrings-
företagens styrelser samt om sam-
arbetet mellan vissa kretsar utanför för-
säkringsföretagen. Beträffande förslaget,
att försäkringstagarna skulle äga utse
representant i styrelsen, uttalade jag
inledningsvis, att jag principiellt anslöt
mig härtill. Av en annan del av mitt
yttrande framgår emellertid, att jag be-
träffande formerna för utväljande av
försäkringstagarnas representant intog
en i viss mån avvikande ståndpunkt. Jag
anförde nämligen följande: »Det är i
och för sig naturligt att denne styrelse-
ledamot (försäkringstagarrepresentan-
ten) utses genom val bland försäkrings-
tagarna eller av någon intressegrupp
som kan anses representativ för dem.
I flertalet större försäkringsaktiebolag,
stundom även i mindre sådana, torde
emellertid försäkringstagarklientelet va-
ra så omfattande och anknytningen till
särskilda intressegrupper så ringa, att
val av försäkringstagarna eller av in-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

tresseorganisation icke torde innebära någon god lösning. I dylika fall synes det lämpligt att försäkringstagarrepresentationen kommer till stånd genom förordnande av Kungl. Maj:t, eventuellt av myndighet åt vilken Kungl. Maj:t anförtrot detta uppdrag.»

Varken i utskottsutlåtandet eller i riksdagen förekom någon erinran mot mitt yttrande i denna del, där det alltså på förhand klart uttalas att den lämpligaste formen för försäkringstagarrepresentation — såvitt angick de större bolagen — borde bli förordnande av Kungl. Maj:t. Vad som sålunda i propositionen fastslagits måste givetvis här som i andra fall bli vägledande, när Kungl. Maj:t skall tillämpa de nya reglerna som införts.

Som bekant har Skandia vid tre tillfällen framlagt förslag om bolagsordningens anpassning till de nya lagbestämmelserna. Intet av förslagen, som i det hela överensstämmer, har vunnit Kungl. Maj:ts bifall. Avslagsbeslutet vid första tillfället har särskilt granskats av konstitutionsutskottet vid 1953 års riksdag, som icke gjort erinran mot beslutet.

Enligt Skandias *första förslag* till ändring av bolagsordningen skulle en representant för försäkringstagarna väljas av en delegation, bestående av en utav försäkringsinspektionen förordnad ordförande samt en representant för envar av följande sex organisationer: Sveriges fastighetsägareförening, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund och Tjänstemännens centralorganisation. I anslutning härtill kan anmärkas att vid den bolagsstämma, som beslöt ändringen av bolagsordningen, förelåg en skrivelse från styrelsen, vari det betecknades som uteslutet att försäkringstagarna genom direkta val skulle utse försäkringstagarrepresentanten. Indirekta val genom delegater,

direkt utsedda av försäkringstagarna, ansågs praktiskt svårgenomförbara bl. a. med hänsyn till att försäkringstagarna var spridda över hela landet. Det låg då — ansåg styrelsen — nära till hands att låta valet ske genom medverkan av landsomfattande organisationer, som hade anknytning till Skandias försäkringstagare och som tillsammans kunde anses representativa för det stora flertalet av dem. I skrivelsen anfördes vidare att man kunde utgå från att en övervägande majoritet av försäkrings-tagarna skulle ansluta sig till en sådan ordning, om den blev föremål för en omröstning.

Skandias *andra förslag* till ändring av bolagsordningen överensstämde i stort sett med det första. Endast ett par jämkningar hade gjorts.

icke heller Skandias *tredje förslag* avvek i något väsentligt hänseende från det första. I likhet med vad som gällde enligt det andra förslaget skulle finnas två företrädare för försäkrings-tagarna. De skulle utses av en valdelegation, bestående av ordförande och vice ordförande, förordnade av försäkringsinspektionen, samt en representant för envar av de förut omnämnda sex organisationerna.

Rörande skälen till att Skandias första förslag ej kunde godtagas hade jag i maj 1952 tillfälle att lämna en redogörelse i första kammaren i anledning av interpellation av herr Holmbäck. Till vad då sades är icke mycket att tillägga. Det var — som också Skandia funnit — uppenbart, att formen med direkta eller indirekta val av försäkringstagarna själva icke i Skandia-fallet kunde vara en lämplig lösning. Det återstod då att pröva, huruvida den av Skandia föreslagna ordningen var ägnad att tillgodose lagens syfte eller om ur denna synpunkt förordnande av Kungl. Maj:t var att föredraga. Denna prövning var icke särskilt svår. Allt talade nämligen för att sistnämnda al-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

ternativ borde väljas. Skandias förslag utgjorde i verkligheten ett belägg för riktigheten av min redan i propositionen uttalade mening, att det beträffande flertalet större bolag syntes lämpligt att Kungl. Maj:t förordnade försäkringsstagarrepresentanten. Av förarbetena (jfr det av utredningen använda uttrycket »anknytning till *bestämd* yrkes- eller intressegrupp» samt mitt uttalande »*någon* intressegrupp som kan anses representativ») kan utläsas, att val av intressegrupp tänkts ifrågakomma endast där det finns ett nägorlunda *likartat* försäkringstagarklientel, som har anknytning till *viss* intresseorganisation. Ingen av dessa båda förutsättningar var uppfylld beträffande Skandia. Dess klientel är obestriddligen omfattande och inbegriper uppenbarligen försäkringstagare utan enhetlig anknytning inbördes eller till viss organisation. Detta framgår bäst av att Skandia fann sig nödsakat att föreslå icke mindre än sex olika organisationer som deltagare i valet. Otvivelsaktigt kan flertalet större försäkringsbolag hänvisa till en anknytning av detta mycket obestämda slag, och hade man tänkt sig att för sådana fall godta representation genom val av intressegrupp, hade man saknat anledning att i propositionen göra det berörda uttalandet. I Skandia-fallet tillkom att det icke närmare angivits, i vilken utsträckning försäkringstagarna var anslutna till de sex organisationerna. Det var sålunda okänt, hur representativa dessa egentligen var. Vidare var det klart att stora grupper försäkringstagare — t. ex. arbetare och utövere av fria yrken — skulle ställts helt utanför, eftersom dem företrädande organisationer saknades.

Till stöd för att det sista förslaget — vilket som nämnts ej väsentligt skiljer sig från de tidigare — borde godkännas av Kungl. Maj:t har Skandia åberopat, att det vid en omröstning

bland försäkringstagarna enligt stickprovsmetod visat sig att 82,7 procent av försäkringstagarna röstat för den föreslagna ordningen medan 11,9 procent uttalat sig för ett förordnande genom Kungl. Maj:t. Dessutom har Skandia hänvisat till utlåtanden från tre jurister, enligt vilka den föreslagna ordningen måste anses stå i god överensstämmelse med lagens bokstav och syfte.

Det sålunda åberopade materialet har icke tillfört saken något nytt. Vid prövningen av Skandias första ansökan bortsågs ingalunda från att en omröstning skulle kunna utfalla såsom den nu verkställda. Denna omröstning är dock av ganska ringa värde. Bl. a. kan man erinra att de röstande knappast fått möjlighet att bedöma den fråga om röstningen avsåg ur alla de synpunkter som bort vara avgörande för deras ställningstagande. Det av Skandia utsända frågeformuläret gav icke någon ledning för ett dylikt bedömande. Ej heller de tre juristutlåtandena har kastat nytt ljus över hithörande spörsmål.

Slutligen kan jag icke undgå att fästa uppmärksamheten på att övriga försäkringsaktiebolag av Skandias storlek och typ i enlighet med lagens syfte godtagit den ordning, som innebär att försäkringstagarrepresentanten förordnas av Kungl. Maj:t. Något skäl för att Skandia bör intaga en särställning i detta hänseende torde icke föreligga.

Sammanfattningsvis kan skälen för att Kungl. Maj:t lämnat Skandias ansökningar utan bifall anges sålunda.

1:o) De tre möjligheter lagen anvisar att utse försäkringstagarrepresentationen är ställda vid sidan av varandra, och man bör välja det alternativ, som är bäst ägnat att tillgodose lagens syfte. Härvidlag kan det förut åberopade uttalandet i propositionen icke utan mycket vägande skäl åsidosättas.

2:o) Skandia representerar en kategori av bolag, på vilken det åsyftade

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

uttalandet särskilt tar sikte. Här är antalet försäkringstagare mycket stort, och dessa är spridda över hela landet, och därför kan varken direkta eller indirekta val av försäkringstagarna själva ge något gott utslag. Vidare saknas närmare anknytning till viss intresseorganisation, varför ej heller val av sådan organisation innebär någon tillfredsställande lösning.

3:o Övriga bolag av Skandias typ har ordnat sin försäkringstagarrepresentation i överensstämmelse med uttalandet i propositionen, och något vägande motiv varför Skandia skulle tillerkännas en undantagsställning har icke framkommit.

Härefter anförde:

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Den fråga, som berörs i denna interpellation, är en mycket viktig demokratisk principfråga. Samtidigt som jag ber att få tacka statsrådet för svaret vill jag redan nu säga, att jag nödgas ta kammarens uppmärksamhet en stund i anspråk för att litet närmare belysa statsrådets framställning.

Man kan först fråga sig: Vad är syftet med den lag, som vi nu diskuterar? 1945 års försäkringsutredning föreslog i sitt på sommaren 1949 avgivna principbetänkande bl. a. att försäkringsbolagen skulle demokratiseras genom att i styrelserna för sådana bolag intoges representanter för försäkringstagarna. Helt andra resultat än som dittills åstadkommits i fråga om att sprida kännedom om verksamheten förmodades av utredningen kunna uppnås, om man mera allmänt medgäve försäkringstagarna inflytande i försäkringsbolagens ledning. Utredningen framhöll att delägarinflytandet i ömsesidiga bolag måste vara tillfredsställande ordnat för att fortsatt koncession skulle beviljas sådana bolag, och man ansåg det

vara ett naturligt demokratiskt krav, att också inom försäkringsaktiebolagen försäkringstagarna finge tillfälle att genom representation i styrelserna delta i skötseln av bolagens angelägenheter.

I den kungl. propositionen med anledning av detta betänkande heter det i direkt anslutning till vad jag här har anfört: »Det är därför anledning att lagstiftningsvägen tillförsäkra försäkringstagarna ett visst mått av inflytande i försäkringsaktiebolagen. Anordningen med särskild styrelserrepresentation för försäkringstagarintresset är — såsom antytts i yttrandet från Försäkringsbolagens riksförbund — även i så måtto en fördel för försäkringsaktiebolagen som den kan vara ägnad att öka förtroendet för den i aktiebolagsform drivna försäkringsverksamheten.» — »Utredningen har föreslagit att försäkringstagarna skola äga utse representant i styrelsen för försäkringsaktiebolag. I bolag där svårigheter möta att genomföra en sådan anordning skall i stället Kungl. Maj:t äga rätt att utse styrelseledamot.» — »Principiellt ansluter jag mig till utredningens förslag», står det i departementschefens anförande i propositionen.

Herr talman! Syftet med denna lag är alltså att öka försäkringstagarnas inflytande. Jag skulle vara mycket tacksam om herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet skulle vilja bekräfta att vi är överens om att syftet med denna lag är ingenting annat än att öka försäkringstagarnas inflytande. Det är alltså inte en fråga om att öka samhällets inflytande, herr statsråd. Jag är glad åt att statsrådet och chefen för handelsdepartementet nickar bifall härtill. Statsrådet får ju rätta mig om jag här skulle ha fel, men jag utgår tills vidare från att vi är överens om att samhällets inflytande tillgodoses dels genom lagen om försäkringsrörelse och dels genom att vi har inrättat försäkringsinspektionen, som bl. a.

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

skall övervaka försäkringslagens tillämpning.

Jag är ledsen, herr talman, att jag nödgas ta upp tiden med dessa påpekanden, men det beror på att statsrådet har en benägenhet att gång på gång blanda ihop frågan om försäkringstagarnas inflytande och frågan om samhällets inflytande.

I debatten i första kammaren den 20 maj 1952 gjorde sig statsrådet skyldig till en sådan sammanblandning, men efter påpekande av herr Ewerlöf justerade han sitt uttalande. Statsrådet framhöll följande: »Jag citerade i mitt förra anförande ett avsnitt av propositionen, av vilken tydligt och klart framgick, att man här vill förorda ett ökat försäkringstagarinflytande, inte ett ökat samhällsinflytande — jag håller med herr Ewerlöf om att vi har andra organ för att tillgodose det allmännas intresse.»

Jag tar alltså fasta härpå.

Mot bakgrunden av dessa uttalanden framstår vad statsrådet yttrade så sent som den 31 januari i år i ett föredrag i Åstorp såsom ganska märkligt. Enligt TT-referatet, sådant det återges i Morgon-Tidningen, heter det: »Slutligen erinrade handelsministern om att när de senaste ändringarna i försäkringslagen genomfördes och tanken på ett förstärkande av försäkringsbolagen fördes åt sidan man från bolagshåll uttryckte den i och för sig rimliga förhoppningen, att försäkringsbolagen nu måtte få tid att i lugn och ro anpassa sig efter den nya lagen utan att några alltför genomgripande reformer ytterligare skulle behöva ifrågakomma. Om det skall bli så, är det emellertid ett oeftergivligt krav att försäkringsbolagen icke undandrar sig att följa bestämmelserna till stärkande av ett samhälleligt inflytande inom deras försäkringsverksamhet.»

Jag har ingen lust att märka ord, herr talman, och jag skall inte göra det nu

heller. Jag håller fast vid att statsrådet, när han talar om samhälleligt inflytande, menar det som vi ändå uppenbarligen är överens om, nämligen att det är fråga om *försäkringstagarnas* inflytande. Då finner man emellertid att bolaget — Skandiabolaget alltså — så långt ifrån har undandragit sig att följa bestämmelserna till stärkande av försäkringstagarnas ställning, att det tvärtom gång på gång har försökt finna en ändamålsenlig lösning av detta problem. Vad statsrådet gör är ingenting annat än att ånyo lufta ett förtäckt socialiseringshot, när man från företagets sida sökt att finna en lämplig form för att åtminstone skapa *något* ökat inflytande för försäkringstagarna. Skulle vi, herr statsråd, inte kunna vara överens om att i detta sammanhang fullständigt lägga socialiseringsfrågan på hyllan? Vad har den i detta sammanhang att göra? Kan vi inte låta detta vara detta? Här är det frågan om försäkringstagarnas intresse, om deras representation, inte om någonting annat. Den frågan är precis lika aktuell vilken företagsform försäkringsväsendet än arbetar i. Även om vi har socialiserade försäkringsföretag är frågan om försäkringstagarrepresentationen lika betydelsefull som när vi har privata försäkringsföretag, enligt mitt personliga förmenande t. o. m. ännu mera betydelsefull.

Jag skulle vara tacksam, om statsrådet i denna punkt ville ge ett klart besked. Kan vi inte avföra socialiseringsfrågan från debatten, så betyder ju det, att man väsentligt utvidgar hela problemställningen. Därmed kommer man också, herr statsråd, in på ett politiskt avgörande, som måste beröra bägge regeringspartierna. Om inte statsrådet här vill ge ett tillfredsställande besked i denna punkt, så måste jag givetvis begära att få ett besked från bondeförbundets sida, om herr statsrå-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

dets uttalande är ett uttryck för hela regeringens uppfattning.

Statsrådet erinrar om att det finns tre metoder för att ordna försäkringstagarrepresentation. Vi har den direkta valmetoden, vi har intressegruppsmetoden, och vi har förordnande genom Kungl. Maj:t eller offentlig myndighet. Då frågar statsrådet: Kan man nu säga, att i lagen valmetoden ges företräde framför intressegruppsmetoden eller att denna ges företräde framför förordnande genom Kungl. Maj:t eller offentlig myndighet? Statsrådet svarar, att lagtextens ordval inte ger stöd för uppfattningen, att en sådan gradering skulle vara avsedd. Lagen skulle med andra ord här anvisa tre likvärdiga former för utseende av försäkringstagarombud. Låt oss, herr talman, inte glömma bort denna av statsrådet själv gjorda precisering, när vi skall diskutera innebörden av statsrådets eget uttalande litet längre fram om lagens rätta tolkning!

Den fråga, som just nu är avgörande, är naturligtvis denna: om vi fasthåller vid att lagens syfte är att öka försäkringstagarrepresentationens inflytande, vilken vägledning får vi då vid valet av metoder för utseende av försäkringstagarombud? Ja, svaret är ju, om man accepterar ett demokratiskt betraktelsesätt, självklart, att tillämpningen av den direkta valmetoden ökar deras inflytande mest, intressegruppsmetoden ger ett mindre men dock något inflytande, medan förordnande genom Kungl. Maj:t icke ger dem något inflytande alls vid valet av styrelserepresentant. Med andra ord, graderingen av valmetoder ger sig själv med hänsyn till lagens syfte. Med utgångspunkt från detta syfte framstår metoden med kungavalda försäkringstagarombud som en nödlösning och ingenting annat.

Hur gör man då nödlösningen till huvudlösning både för flertalet försäkringsaktiebolag och för den alldeles

överbärande delen av försäkringstagarerna i aktiebolagen? Jo, säger handelsministern, riksdagen har lämnat utan erinran ett yttrande av honom i propositionen, där det skulle ha, jag citerar nu ordagrant, »på förhand klart uttalats att den lämpligaste formen för försäkringstagarrepresentation, såvitt angick de större bolagen, borde bli förordnande av Kungl. Maj:t».

Nej, herr statsråd, det har herr statsrådet aldrig sagt. Statsrådet har uttalat dels en förmodan om försäkringstagar-klientelet utseende i de större företagen och dels en förmodan att med hänsyn härtill val av försäkringstagarerna eller av deras intresseorganisation icke torde innebära någon god lösning. I dylika fall, säger statsrådet, är det lämpligt, att styrelseledamoten förordnas av Kungl. Maj:t eller offentlig myndighet.

Om denna förmodan, herr talman, är i och för sig mycket litet att säga. I vilken utsträckning den visar sig riktig, måste ju bli beroende på prövningen i varje enskilt fall. Vid denna prövning har man att hålla fast vid statsrådets i dag gjorda konstaterande, att själva lagtexten icke graderar de olika valmetoderna. Graderingen kommer fram som ett resultat vid bestämmandet av lagstiftningens syfte att öka försäkringstagarrepresentationens inflytande. Statsrådets uttalande om de praktiska svårigheter som kan uppstå, när det gäller att tillgodose detta syfte, kan givetvis inte ändra avsikten med lagstiftningen. Om uttalandet hade varit att fatta som en generell värdering till förmån för den valmetod, som inte ger försäkringstagarerna något som helst ökat inflytande, då hade man med detta uttalande i grunden förändrat lagstiftningens syfte och detta utan att förändringen på något sätt kommit till uttryck i själva lagtexten. Docent Brück har i sitt mycket klagande resonemang utvecklat denna tanke på följande sätt: »Man kan

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

däremot inte utan betydande svårigheter av uttalandet utläsa, att här skulle vara fråga om en icke motbevisbar presumption. Om det var meningen att uppställa en sådan presumption, skulle för övrigt tillvägagångssättet ha varit mindre rimligt. Presumptionen skulle ha inneburit en radikal ändring av utredningens förslag. Nödfallsutvägen skulle ha förvandlats till förslagets mest betydelsefulla och oftast tillämpliga regel. Det hade då icke varit möjligt att tala om en principiell anslutning till utredningens förslag eller ens om en »viss motsättning» utan endast om en fundamental och avgörande skillnad. Ett sådant avsteg från det ursprungliga förslaget hade bort starkt markeras och ovillkorligen föranleda en omarbetning av lagtexten, varvid det nu sista alternativet skulle satts främst och de två övriga betecknats som undantag. I annat fall hade departementschefen inte kunnat anses ha givit riksdagen klara informationer i en för hela förslaget synnerligen väsentlig fråga.»

Jag bara konstaterar, herr talman, att efter statsrådets bestämda understrykande här i dag av att lagtexten inte graderar de tre valmetoderna är det givetvis omöjligt att hävda, att det här skulle röra sig om en icke motbevisbar presumption, för att använda Brücks terminologi. Därmed faller också statsrådets resonemang i denna punkt.

Den enda fordran som kan uppställas, när det gäller lösningen av försäkringstagarrepresentation, är att denna skall vara ändamålsenlig med hänsyn till försäkringstagarintresse. Här om säger försäkringsinspektionen: »Den av Skandia och Norden beslutade formen för uttende av försäkringstagarrepresentanter är ägnad att skapa garantier för att försäkringstagarintressen i bolagen kommer att vederbörligen beaktas och tillgodoseras enligt försäkringsinspektionens mening sålunda väl syftet

med de nya bestämmelserna i 70 § lagen om försäkringsrörelse. Inspektionen har därvid intet att erinra mot valsystemet i fråga.»

I svaret redogör statsrådet utförligt för Skandias första förslag. Avvikelserna i det tredje förslaget, som verkligen inte är så stora — det håller jag med herr statsrådet om — redovisas också noggrant. Om det andra förslaget sägs emellertid bara kort och gott följande: »Skandias andra förslag till ändring av bolagsordningen överensstämmer i stort sett med det första. Endast ett par jämkningar hade gjorts.»

Herr talman! Varför har inte statsrådet velat upplysa kammaren om att det andra förslaget innebar, att den av intresseorganisationerna utsedda valdelegationen skulle nöja sig med att föreslå tre gånger så många kandidater som skulle väljas och att Kungl. Maj:t bland de på detta förslag upptagna själv skulle utse ombuden för försäkringstagarerna? Det bör verkligen inte undanhållas kammaren, att inte ens detta försök att bevara något av försäkringstagarernas inflytande, samtidigt som Kungl. Maj:t skulle träffa det slutliga valet, fann nåd hos regeringen. Den utsträckta handen till samförstånd avvisades.

Till stöd för sin uppfattning åberopar statsrådet två uttryck, det ena i propositionen, det andra i utredningen. I dessa uttryck gör herr statsrådet nu i sitt interpellationssvar två kursiveringar, som inte återfinns i originaltexten. I sin helhet har meningarna följande lydelse — jag tar propositionen först: »Det är i och för sig naturligt att denne styrelseledamot (alltså försäkringstagarrepresentanten) utses genom val bland försäkringstagarerna eller av någon intressegrupp som kan anses representativ för dem.»

Och i betänkandet: »Det bör överlämnas åt respektive bolag att med beaktande av sin särart försöka gestalta

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

försäkringstagarrepresentationen på ett ändamålsenligt sätt. För själva valet kunna olika anordningar komma till användning. Valet underlättas i fall där bolaget har anknytning till en sammanlutning av något slag eller till bestämd yrkes- eller intressegrupp. I stor utsträckning torde de anordningar för delägarrepresentation, som träffats bland de ömsesidiga bolagen, kunna tjäna som mönster.»

Så står det alltså där, och härav drar nu statsrådet den slutsatsen — jag citerar — att »val av intressegrupp tänks ifrågakomma endast där det finns ett någorlunda likartat försäkringstagar-klientel, som har anknytning till viss intresseorganisation». Att ett sådant sätt att läsa lagmotiv kan presenteras i ett statsrådssvar är helt enkelt horribelt. I dessa uttalanden står ju rätt och slätt att det är naturligt respektive att det går lättare att ordna val enligt mellanalternativet, om försäkringstagarna har en representativ intressegrupp. Men, herr statsråd, det står inte alls att villkoret för sådant val skulle vara att försäkringstagarna t. ex. tillhör samma yrke eller att de skulle vara förankrade i en enda organisation. Den tolkningen är för övrigt också föga rimlig. Jag undrar om herr statsrådet har tänkt på att om statsrådet vidhåller denna linje, så underkänner han ju därmed flera av de valordningar, som redan har godkänts för de ömsesidiga bolagen. Om statsrådet svarar, att försäkrings-tagarna i de ömsesidiga bolagen äger sina bolag och att detta förändrar situationen, så vill jag göra statsrådet en motfråga. Menar statsrådet att inte försäkringstagarna i livförsäkringsaktiebolagen praktiskt taget i lika hög grad som försäkringstagarna i de ömsesidiga bolagen skulle äga, i fullt juridisk mening äga, bolagets tillgångar? Aktiekapitalet i livbolagen är ju en spottsyver i den stora potten.

I sakbolagen är aktiekapitalet större,

men där ingår det som en riskbärande del i själva rörelsen, riskbärande även i försäkringstagarnas intresse.

Låt oss än en gång hålla fast vid utgångspunkten. Lagen är till för att öka försäkringstagarnas inflytande. Det är deras intressen som skall tillgodoses, ingenting annat. Den omständigheten, att människorna tillhör samma yrke eller samma intresseorganisation, innebär givetvis inte i och för sig att de därför behöver ha identiska intressen som försäkringstagare. En grupp löntagare behöver inte ha absolut sammanfallande intressen som försäkrings-tagare, även om de alla är med t. ex. i Landsorganisationen. Å andra sidan kan naturligtvis människor i olika yrken eller organisationer ha sammanfallande intressen som försäkringstagare. En tjänsteman, som tillhör TCO, kan naturligtvis som försäkringstagare ha precis samma intressen som en industriidkare, vilken är med i Industriförbundet. Personligen tror jag att människornas intressen som försäkringstagare är i hög grad desamma. Men givetvis får man vid varje företag försöka utröna, om en sådan gemenskap finnes och om man med enkla anordningar kan åstadkomma att denna gemenskap kommer till uttryck — i den mån sådana anordningar inte redan existerar.

Vad är det då — enligt statsrådets uppfattning — som hindrar att en valdelegation utsedd av de intresseorganisationer, till vilka flertalet försäkrings-tagare hör, kan utgöra en för försäkringstagarna i hög grad representativ intressegrupp i lagens mening? I varje fall måste väl statsrådet ändå medge, att en sådan intressegrupp är mera representativ än handelsministern, till vilken försäkringstagarna väl i regel inte har någon speciell anknytning alls. Om det dessutom genom en opinionsundersökning utrönes att en mycket stor majoritet av försäkringstagarna själva uppfattar en sådan intressegrupp

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

såsom mer representativ för sig än Kungl. Maj:t, då bortfaller väl varje tvivel om vilken valmetod som är att föredraga — om man inte släpper huvudsyftet med lagstiftningen, nämligen att stärka försäkringstagarnas ställning.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid de juridiska synpunkterna. Men vad är det som är så trist och olustigt i hela denna rättsdebatt? Jo, det är att den ger sig sken av att vara en debatt om vad som är rätt, medan den i verkligheten är en debatt om vad som skall bli rätt. Det förra är en rättsfråga, det senare är en maktfråga. För att kunna avgöra vad som är rätt måste vi ha möjlighet att få saken prövad vid domstol. Det är en djupt beklaglig brist i vår svenska rättsordning, att det inte ens i en så central demokratisk rättsfråga som den vi i dag diskuterar skall gå att få till stånd en domstolsprövning, utan vi skall vara utlämnade till den politiska myndighetens gottfinnande. Det belyser hur angeläget kravet är om inrättande av en effektiv förvaltningsdomstol, där människorna kan få rättshjälpen av regeringens ståndpunkts-taganden i väsentliga medborgerliga frihetsfrågor granskad. Hade vi haft en sådan domstol, så är jag övertygad om att vi hade sluppit det slags lagtolkning, som i dag har serverats från regeringsbänken.

Jag vill nu fråga herr statsrådet: Hur långt vill regeringen driva sin maktutövning? Var drar regeringen gränsen? Hur mycket av större inflytande vill regeringen ge åt människorna i deras egenskap av försäkringstagare? Omröstningen i Skandiakoncernen har enligt statsrådet icke tillfört saken något nytt. Statsrådet hade nämligen själv räknat med att omröstningen skulle kunna utfalla så, som den nu verkställda gjorde. Men, herr talman, att omröstningsresultatet inte innebär något nytt faktum för statsrådet, betyder det manne också att resultatet inte innebär något väsentligt

faktum för herr statsrådet? Eller, med andra ord, spelar försäkringstagarnas egen uppfattning om lämpligaste sättet att stärka sin ställning ingen roll för ett socialdemokratiskt statsråd vid tillämpningen av en lag, vars huvudsyfte är att stärka försäkringstagarnas ställning? Kort och gott: Vilken betydelse är herr statsrådet villig att tillmätta ett otvetydigt opinionsutslag bland försäkrings-tagarna?

Nu inträffar det egendomliga, att samtidigt som statsrådet säger sig ha räknat med det framkomna omröstningsresultatet, väl att märka redan vid prövningen av Skandias första ansökan, finner statsrådet dock omröstningen vara av ganska ringa värde. Det kan naturligtvis inte vara själva resultatet av omröstningen som gör att den är av ringa värde för statsrådet, utan det är givetvis en annan sak. Herr statsrådet anser att det utsända frågeformuläret icke har givit tillräcklig vägledning. Men om det skall vara någon mening med ett sådant uttalande, så måste väl däri inläggas att statsrådet räknar med att omröstningsresultatet kunde ha blivit ett annat med en objektivt sett bättre vägledning. Skulle resultatet ha blivit detsamma, hade ju vägledningen i den redan verkställda omröstningen tydligen varit alldeles tillräcklig.

Nu skall jag, herr talman, inte alls yttra mig om tillförlitligheten i den verkställda opinionsundersökningen. Jag är inte alls någon expert på sådana ting. Jag skall bara citera vad professor Harald Cramér säger i sitt yttrande. Jag förmodar att både statsrådet och jag är överens om att professor Cramér är en av våra främsta män på detta område. Han säger så här: »Antag att Skandias alternativ i själva verket endast föredrages av en minoritet bland samtliga försäkringstagare. — — — Vad blir under denna förutsättning sannolikheten för att det uttagna stickprovet skulle visa ett minst så starkt utslag till

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

förmån för Skandias initiativ som det vid undersökningen faktiskt erhållna?» Jo, säger Cramér: »Denna sannolikhet kan beräknas, och den befinnes vara mindre än sannolikheten för att, då man kastar en vanlig tärning 61 gånger i följd, erhålla sex poäng i samtliga kast.» Försök, herr statsråd, att kasta tärningen 61 gånger och se hur länge det dröjer innan ni får sexan alla de 61 gångerna! Om nu, herr talman, denna grad av tillförlitlighet inte är tillräckligt stark för statsrådet, vill då statsrådet vara med om att vi undersöker möjligheterna att få till stånd en ny opinionsmätning, var vid det överlämnas till en fullt opartisk instans att formulera frågorna och kontrollera omröstningen, och vill statsrådet förklara sig beredd att då respektera resultatet av denna omröstning?

Och därmed, herr talman, är jag inne på det väsentliga. Är det, herr statsråd, alldeles otänkbart att statsrådet nu ändå skulle kunna göra en gest av god vilja, en handling av samförstånd och tolerans i denna fråga? Skulle det verkligen vara så förfärligt farligt om vi lät vanligt folk få litet mera att säga till om på detta område? Jag har till min stora glädje funnit, att herr statsministern nu i senare anföranden har begagnat sig av ett uttryck, som jag i någon mån anser mig ansvarig för. Han brukar tala om vardagsdemokrati. Hur skulle det vara om regeringen inte bara nöjde sig med att låna våra uttryck? Varför skulle inte herr statsrådet just nu, just i dag och i detta sammanhang kunna börja praktisera litet vardagsdemokrati? Alltså: vill herr statsrådet vara med om att ta någon hänsyn till försäkringstagarnas egna önskningar? Vill herr statsrådet modifiera inställningen så att försäkringstagarrepresentationen inte ensidigt skall utses av Kungl. Maj:t, så att vi kan få litet mindre av ensamdemokrati och litet mera av försäkringstagardemokrati? Skulle inte en sådan modifikation från statsrådets egna ut-

gångspunkter te sig naturlig med hänsyn även därtill att försäkringstagarnas intresse uppenbarligen i många fall kan komma att stå i motsättning till regeringens egen uppfattning? Är det inte då god demokrati att de själva skall ha något att säga till om vid utseendet av dem, som skall representera deras intressen?

Statsrådet hänvisar till att det är så många andra bolag som fogar sig efter Kungl. Maj:ts uppfattning. Jag skall, herr talman, inte ingå på den psykologiska bakgrunden till att det finns en del folk i detta land, som har så svårt att stå på sig hos Kungl. Maj:t och ingår s. k. frivilliga överenskommelser. Detta är ett problem som skulle kunna vara förtjänt av en debatt bara det. Det vittnar om en allt annat än tillfredsställande tendens, men det är en sak som inte hör hit. Statsrådet menar nu tydligen, att en eftergift i Skandiafallet skulle kunna få konsekvenser även i fråga om andra bolag, men i och för sig har ju denna omständighet ingen betydelse. Av lagstiftningen framgår ju uttryckligen, att försäkringstagarrepresentationen i varje särskilt fall skall ordnas på mest ändamålsenliga sätt. Här gäller alltså i första hand en prövning in casu. Men även om en omprövning skulle kunna få konsekvenser i fråga om andra bolag, vad då, herr statsråd? Menar verkligen herr statsrådet att det skulle vara olyckligt om man även i andra bolag skulle kunna finna ändamålsenliga former för att ge försäkringstagarna ökat inflytande? Jag kan, herr talman, verkligen inte se att det skulle vara någon större katastrof.

Därmed skulle jag också vilja säga några ord till statsrådet om de människor, som statsrådet utsett att representera mina och alla andra människors intressen i vår egenskap av försäkringstagare i försäkringsaktiebolagen. Det är ju tjugo ledamöter och tjugo suppleanter det är fråga om, fyrtio personer

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

alltså, som Kungl. Maj:t utsett som s. k. försäkringstagarombud i styrelserna för elva försäkringsaktiebolag. Vilka äro då dessa ombud, herr talman? Jo, den största gruppen utgörs av riksdagsmän — naturligtvis höll jag på att säga — nämligen sjutton stycken, sexton nuvarande och en som nyss avgått. Av dessa är sju socialdemokrater, fyra bondeförbundare, tre folkpartister och tre högermän. Det är, herr talman, nästan som en fördelning av platserna i ett riksdagsutskott, när socialdemokratien är på gott humör. Så kommer vi till den närnäst största gruppen. Den utgörs av sexton ämbets- och tjänstemän i offentlig tjänst med tonvikt på folk från höjderna i statsförvaltningen. Sedan har vi fyra redaktörer, och så kommer slutligen på sladden en skeppsredare, en kamrer och en direktör i ett kommunalt bostadsbolag.

Det finns, herr talman, såvitt jag har kunnat se, inte en enda kvinna med bland de utsedda representanterna — naturligtvis, höll jag på att säga också här. Men det kanske är så att kungl. handelsdepartementet är ett så utpräglat manligt departement, att man ännu inte riktigt upptäckt den kvinnliga halvan i fosterlandets befolkning.

Nu frågar jag mig: Var det alltså detta man avsåg med den så storslaget inledda demokratiseringsprocessen, alltså att bereda i första hand herrar från riksdagen och förvaltningen styrelseplatser i ett antal försäkringsaktiebolag? Var det verkligen ingenting annat? Ja, varför då så mycket bråk för en omelett? som fransosen säger. Och nog gör det, herr talman, mot denna bakgrund ett minst sagt förbryllande intryck, när statsrådet kritiserar förslaget till valdelegation i Skandiakoncernen, därför att detta förslag skulle täcka bara 85 procent av försäkringstagarna och inte 100 procent.

Om det nu är så, att statsrådet anser lagens huvudsyfte nått genom att

politikernas och den allmänna förvaltningens inflytande i försäkringsbolagen ökas, då tillåter jag mig, herr statsråd, att framkasta, att statsrådet föreslår att lagen skall ändras i överensstämmelse härmed. Att göra en sådan ändring är det enda renhåriga. Det skulle också harmoniera med den socialdemokratiska partistyrelsens uttalande i denna fråga vid 1952 års partikongress. Där heter det: »Vid beredningen inom handelsdepartementet av det senare av kommitténs förslag ansågs ett val bland försäkringstagarna av representanter i företagsledningarna icke erbjuda tillräckliga garantier för en ändamålsenlig intresserepresentation. I proposition till riksdagen år 1950 föreslog Kungl. Maj:t i stället att representanterna skulle utses av Kungl. Maj:t.» Efter ett kort avbrott för en hyllning för herr Wigforss och en stunds debatt blev partistyrelsens förslag i denna punkt — vartill det citerade stycket utgjorde en del av motiveringen — antaget av kongressen.

Här talas det alltså, herr statsråd, inte alls om att lagen tillhandahåller tre möjligheter för utseende av försäkringstagarrepresentanter. De två alternativen, som ändå skulle ge försäkringstagarna ett visst mått av ökat inflytande, för att citera utredningen, har helt enkelt ramlat bort, och kvar står bara statsrådet och chefen för kungl. handelsdepartementet som försäkringstagarnas valdelegat i ensamt och enväldigt majestät. Om det är detta och ingenting annat som avses, skriv det då i lagen, herr statsråd! Det räcker inte med att det står i en kongressresolution — därmed är det inte lag i landet. Och det bör ju inte vara svårt att få en sådan lagändring antagen av riksdagen så länge den nuvarande regeringsmajoriteten består.

En sådan ändring skulle bidra till att skapa ökad klarhet, och den vore ett uttryck för större ärlighet mot tör-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

säkringstagarna. Också detta, herr talman, är ett demokratiskt intresse.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Hjalmarson hann med åtskilligt i sitt anförande. Han började med att kräva besked av mig, huruvida vi kunde vara överens om att den lagändring, som vidtogs vid 1950 års riksdag, skulle gälla en bättre representation åt försäkringstagarna, och han fortsatte med att begära ett ställningstagande från min sida, om vi kunde avlysa debatten om socialiseringsfrågan.

Jag utgår från att det inte kunnat undgå herr Hjalmarson att den senaste försäkringsutredningen ställdes inför ett alternativ och att den då för sin del förordade, att man skulle avstå från förstärkande av försäkringsverksamheten och i stället gå fram med partiella reformer. Man ville ha möjligheter för försäkringstagarna att få inflytande i försäkringsbolagen.

Herr Hjalmarson var mycket väl att det som är normgivande för tillämpningen av en lag är vad som nämns i själva lagtexten och i förarbetena för lagen, alltså i regel en proposition till riksdagen. Jag finner anledning att uttala mycket stor förvåning när herr Hjalmarson vill göra gällande, att riksdagen blev förd bakom ljuset, ty det var ju vad han hävdade, då han talade om att vi skulle vara hederliga mot försäkringstagarna. Det kan inte ligga någonting annat bakom när herr Hjalmarson påstår, att Kungl. Maj:t lagt upp sin proposition, som jag hade det närmaste ansvaret för, så finurligt att riksdagen gick i en fälla. Vi skulle med andra ord inte ha vågat tala om för riksdagen vad det var för reformer vi föreslog. Jag tycker att detta påstående är högst märkligt, i synnerhet som herr Hjalmarson haft företrädare för sin meningsriktning i vederbörande

utskott och dessa i så fall borde ha slagit larm; de har ju en mycket framstående ställning inom svenskt försäkringsväsende. Jag menar att det hade varit riktigt om man hade sagt ifrån, att detta gick man inte med på. Vilka skäl, herr Hjalmarson, kunde ha förelagat för att man inte vid detta tillfälle sade ifrån, att det här var man inte med på? Ty det är ju ändå detta det gäller.

Jag har största respekt för de jurister som försäkringsbolaget Skandia har benyttat sig av för att granska den juridiska sidan av detta ärende. Men det är ändå så, att det grundläggande materialet har förelagts riksdagen. Och riksdagen har beslutat — märk väl inte med partiskiljande beslut, utan enhälligt — att den och den ordningen skall gälla. Då är det detta som är avgörande, och då är det inte en juridisk fråga utan en tillämpningsfråga.

Nu hör jag här i dag att herr Hjalmarson inte så hårt som han tidigare gjort driver den tesen, att det här var fråga om en lagstiftning med en gradering av bestämmelserna, att man först skulle tillämpa den ena, därefter den andra, o. s. v. Nu är det andra ting som han har argumenterat med. Nu påstår han att det var något annat, som man åsyftade med denna lagstiftning, och att, så som den nu tillämpas, får inte försäkringstagarna det inflytande som de borde ha. Och herr Hjalmarson ställer sig upp här i kammarens talarstol och uttalar sig i föraktfull ton om att ledamöter av riksdagens kamrar blivit utsedda som företrädare för försäkringstagarna! De är så långt jag vet medborgare med stort allmänt förtroende. Herr Hjalmarson skrattar — ja, motsatsen till denna typ av människor skulle vi väl finna i andra kretsar. I så fall vill jag gärna påpeka, att jag i min proposition uttryckligt sagt ifrån att det vore ändamålsenligt och nyttigt, om i de stora försäkringsbolagens sty-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

relser kunde insättas personer som företräder andra intressen än de ledamöter gör, som i stor utsträckning finns inom dessa försäkringsbolag.

När jag hörde herr Hjalmarson vädja till mig att härvidlag åtminstone göra en gest, fick jag en känsla av att han ville framkalla en viss stämning: Stäckars försäkringsbolag, det är ju hemskt så vi far fram! Här är det inte, som alla vet, fråga om att ta makten ifrån försäkringsbolagen, och inte är det fråga om att välja majoriteten i styrelsen. När herr Hjalmarson gör jämförelser med de ömsesidiga bolagen, så är den fundamentala skillnaden, att där väljer försäkringstagarna *alla* ledamöter i styrelsen. Det har väl inte undgått herr Hjalmarson? Dessa får därmed ett avgörande inflytande över bolagens ledning.

Här är det inte fråga om detta. Här säger vi och sade redan i propositionen, att det finns ett stort antal försäkringsbolag med ett så differentierat försäkringstagarklientel att det inte går att välja dessa ombud direkt bland försäkringstagarna. Det skulle vålla svårigheter. Försäkringsbolaget Skandia erkänner detta, dess egen styrelse framhåller detta för bolagsstämman. Det råder alltså ingen tvist därom. Dessa besvärligheter att välja genom direkta val har också föranlett praktiskt taget alla försäkringsbolag att gå med på att Kungl. Maj:t förordnar ledamöter.

Nu vill herr Hjalmarson göra gällande att detta skulle bero på påtryckningar och ingenting annat. Det finns en del människor som inte kan stå emot, säger han. Jag förstår inte hur man kan slänga fram ett sådant påstående. Är herr Hjalmarson övertygad om att den svenska försäkringsvärlden är beredd att vitsorda och erkänna, att undfallenhet spelat in i detta sammanhang? Mig veterligt har det inte förekommit några påtryckningar på försäkringsbolagen.

Herr Hjalmarson säger: Se till att lagen blir ändrad! Inom regeringen finner vi inte att vi behöver ändra lagen. Det är bara fråga om att tillämpa den lag som kommit till. Men det är klart att det står herr Hjalmarson fritt att yrka på lagändring och att säga ifrån, att en myndighet inte får utse försäkringstagarrepresentanter — det skulle väl syfta dithän? Riksdagens konstitutionsutskott har granskat det beslut som Kungl. Maj:t har fattat tidigare i detta ärende. Det råder alltså ingen laglöshet på området — man fick närmast den uppfattningen när herr Hjalmarson talade. Det är sant att det fanns ett mindretal ledamöter som hade en avvikande mening, men det stod en högst betryggande majoritet bakom detta konstitutionsutskottets utlåtande.

När herr Hjalmarson ber mig om en gest kan jag ju säga att regeringen i varje fall har visat stor tolerans vid tillämpningen av lagen. Flera år har ju gått utan att man har anpassat sig efter lagen. Vi har inte vidtagit någon som helst åtgärd för att med de maktmedel som är lagligen anvisade tvinga fram ett beslut. Vi har helt enkelt inte velat det, utan vi menar att frågorna skall lösas på ett tillfredsställande sätt, även om detta tar sin tid. Jag förstår försäkringsbolagen när de uttrycker en önskan att få arbeta under lugna former framöver, men jag har tillåtit mig i ett föredrag säga, att en förutsättning är att man åtminstone tar det här lilla steget till en demokratisering för att ge försäkringstagarna inflytande. — Jag ser att herr Hjalmarson skrattar när jag talar om försäkringstagarnas representanter. Han tycker kanske att det i Försäkringsaktiebolaget Skandia är ganska bra ordnat nu med tillvaratagandet av försäkringstagarnas intresse. Ledamöterna av denna kammare vet hur den styrelsen är sammansatt, och jag tycker det stämmer precis med den beskrivning som jag lämnade i min

**Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkrings-
ringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.**

proposition till riksdagen. Vi kan inte komma ifrån att styrelsen är mycket ensidigt sammansatt, och herr Hjalmarson har tvingat mig dra fram detta i debatten.

Jag vill gärna tro att det skall finnas så mycket god vilja och så stor samarbetsanda även i den styrelsen, att man skall kunna få fram ett förslag utan några som helst tvångsåtgärder. Den här debatten kommer kanske att framstå som det sista skedet i denna speciella historia. Det som hittills har inträffat tyder emellertid inte precis på att detta försäkringsbolags ledning gärna önskar ett samarbete. Man hänvisar beträffande valet av försäkrings- tagarnas representation till ett antal organisationer som man anser i stort sett representera försäkringstagarna, man utgår från att dessa organisationer arbetar självständigt utan inflytande från bolaget eller andra håll, och därmed skulle man ha nått en tillfredsställande lösning. Jag tror inte det, och det är därför jag har intagit denna ställning.

Jag skall inte yttra mig om alla dessa juridiska spørsmål som herr Hjalmarson uppehöll sig vid. Vi har ju haft överläggningar tidigare, och det har förekommit en rätt omfattande pressdebatt i det här ärendet. Jag vill bara sluta mitt anförande med att säga vad jag tycker är det avgörande. Om regeringen hade fått den uppfattningen, att den tolkat lagen och riksdagens mening fel, hade det fallit sig naturligt att gå till riksdagen och begära en lagändring. Nu har vi inte den känslan, och därmed finner jag inte någon annan metod för herr Hjalmarson att påverka ärendets handläggning och den vidare utvecklingen än att utnyttja de möjligheter som finns i riksdagen att yrka på en ändring. Sedan kan ju riksdagens speciella utskott för granskning av Kungl. Maj:ts beslut få syna ärendet

på nytt. Jag avvaktar med tillförsikt dess beslut.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet har i sitt svar viftat bort den juridiska expertisens utlåtanden med att de inte skulle ha tillfört saken någonting nytt, och när statsrådet nu ställs inför de juridiska frågorna, ingår han inte alls på något svaromål. Är det ett sätt att föra en debatt, att inte ta upp de väsentliga frågorna i sammanhanget?

Visst är jag, herr statsråd, medveten om frågeställningarna i den senaste försäkringsutredningen. Men hela den aktuella frågeställningen gäller uteslutande: hur skall man få till stånd ett ökat försäkringstagarinflytande. Diskussionen i dag mellan statsrådet och mig rör i verkligheten en enda sak: om försäkringstagarna skall få *något* inflytande eller om de inte alls skall få det.

Jag har, herr statsråd, aldrig påstått, att riksdagen har blivit förd bakom ljuset. Tvärtom har jag hela tiden lika väl som alla mina kolleger utgått från att den tolkning som jag här har givit lagen varit den avsedda. Vad jag har påstått är att statsrådet håller på att införa en ny tolkning som icke kan inläggas vare sig i lagtexten eller i motiven, och jag har givit en rad argument för detta, vilka statsrådet bara har gått förbi. Statsrådet svarar, att detta är en tillämpningsfråga. Men inte kan man med en tillämpning ändra hela syftet med lagen — då tillämpar man ju lagen på ett juridiskt felaktigt sätt.

Jag har verkligen aldrig uttalat mig på något sätt förklenande om den av mina kolleger i riksdagen som herr statsrådet har utsett till ombud för oss försäkringstagare, men jag har tillåtit mig ifrågasätta, om en representation, som till 40 procent består av riksdagsmän och till 40 procent av andra representeranter för det offentliga livet, är en

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringslagstiftningens ordnande i Skandiakoncernen.

tillfredsställande representation för försäkringstagare och kan sägas motsvara lagstiftningens syfte.

Av statsrådet har vi nu fått beskedet, att statsrådet inte är betänkt på någon lagändring, och det förstår jag mycket väl, eftersom herr statsrådet menar att han i alla fall kan tillämpa lagen som han vill. Konstitutionsutskottets granskning, herr statsråd, — skall vi inte dra en välviljans slöja över den i det här sammanhanget? Visst hade herr statsrådet en betryggande majoritet i KU, ty det var ju regeringsmajoriteten som satt där. Konstigare är det inte.

Skandia har, herr statsråd, inte på något sätt fördröjt handläggningen av detta ärende. Det är herr statsrådet själv som tidigare har suttit i åtta månader och vilat på saken.

Jag är glad över att herr statsrådet säger att han eftersträvar en tillfredsställande lösning för försäkringstagarna, men det är intet svar på vad jag här ville ha reda på. Låt mig fråga: Vill statsrådet vara med om en lösning som ger försäkringstagarna ett ökat inflytande? Vad är det för fel med en valdelegation som är utsedd på det sätt som man här har föreslagit i Skandia? Varför är icke denna valdelegation tillräckligt representativ för försäkringstagarna? Varför skulle Kungl. Maj:t vara mer representativ?

Bolagets vilja till samarbete kom väl, herr statsråd, till uttryck när man föreslog att Kungl. Maj:t skulle utse försäkringstagarombuden bland de sex som valdelegationen föreslog. Varför vill inte herr statsrådet ens vara med om en sådan lösning? Och hur kan herr statsrådet ta denna position när man har en rad godkända valordningar av motsvarande slag i ömsesidiga försäkringsbolag? Inte kan man svara med att säga, att det är mycket flera styrelseledamöter som utses i de ömsesidiga bolagen. Det ändrar väl inte den principiella grundvalen för

själva utseendet av styrelserepresentanter.

Herr talman! Jag skulle vara mycket ledsen om statsrådet inte skulle kunna tänka sig att sluta denna debatt med att åtminstone försöka sträcka ut handen till att säga: Vi skall försöka att gemensamt komma fram till en lösning, där försäkringstagarna själva också får någonting att säga till om.

Det förefaller mig att en sådan attityd ifrån statsrådets sida skulle passa statsrådet och chefen för handelsdepartementet, sådan vi känner honom från otaliga debatter här i landet.

Inte är det väl ändå så att man här på allvar kan driva den linjen, att regeringen skulle vara mera representativ för folket än folket självt är, eller att handelsministern skulle vara mera representativ för försäkringstagarna än försäkringstagarna själva. Låt oss, herr statsråd, söka komma fram till en mera rimlig lösning av detta problem!

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDÉN:

Herr talman! Då herr Hjalmarson, med de juridiska förutsättningar han har, har velat föra över denna diskussion på ett rent juridiskt plan och då handelsministern helt anspråkslöst har sagt att han avstår från den argumentationen, kanske det kan tillåtas mig som jurist att säga några ord i anledning av herr Hjalmarsons inlägg.

Jag måste först och främst säga att jag tycker att herr Hjalmarson litet mera borde beakta bakgrunden till den reform av försäkringslagstiftningen som vidtogs år 1950. Det har ju redan sagts här i debatten förut i dag, men jag vill påminna om det på nytt, att bakom utredningen låg en riksdagsskrivelse, vari begärdes, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning med syfte att åstadkomma en genomgripande centralisering och rationalisering av försäkringsverksam-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

heten, däri inbegripet om och i vilken utsträckning det privata försäkringsväsendet borde överföras till det allmänna och i samband därmed i vad mån flera försäkringsgrenar borde göras obligatoriska.

Nu gick man inte den vägen, när ståndpunkt skulle tas från regeringens sida i denna fråga, utan man nöjde sig med vissa partiella reformer, och en bland dessa reformer av mera principiell betydelse var just denna att åstadkomma en sådan sammansättning av styrelserna, att det skulle bli en bättre trygghet för en representation som skulle vaka över försäkringstagarnas intresse. Jag vet inte om herr Hjalmarson här har läst upp den lagtext som han har talat så mycket om. Där står: »Av styrelseledamöterna skall minst en utses med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse vederbörligen beaktas. Sådan styrelseledamot må ej vara befattningshavare eller aktieägare i bolaget.» Nu tycker herr Hjalmarson att det är ofantligt löjligt, väckande, att inte vilken försäkringstagare som helst, som utses på det sätt som bolagens nuvarande ledningar finner önskvärt, skall anses vara den bäste att vaka över försäkringstagarnas intresse. Men det är nog så, att exempelvis förtroendemän, som har den ställning som riksdagsledamöterna har, av sina valmän utsedda förtroendemän, självständiga och mindre beroende än många andra medborgare när det gäller allmänna angelägenheter, bättre kan vaka över att försäkringstagarnas intressen tillgodoses än vilka försäkringstagare som helst, som utses i någon sådan ordning som herr Hjalmarson med exempel har angivit olika möjligheter till.

Sedan omtalas i samma paragraf, andra stycket, tre olika metoder att utse en sådan ledamot med uppgift att vaka över försäkringstagarnas intressen. Både herr Hjalmarson och han-

delsministern var eniga om att dessa metoder är likställda. Kungl. Maj:t har så efter prövning av de särskilda förhållandena i detta fall ansett, att ett val genom Kungl. Maj:t är det mest effektiva och rationella.

Jag ber att få understryka, om det inte skett förut här under debatten, vad departementschefen på ett ställe uttalar i propositionen: »Jag vill för min del starkt understryka utredningens uttalande om önskvärdheten av att försäkringsföretagens styrelser icke ensidigt rekryteras ur kretsar, som är engagerade inom stora delar av vår finansvärld i övrigt och samtidigt inbördes i hög grad samarbetar i styrelser utanför försäkringsföretagen. Frågan är särskilt betydelsefull med hänsyn till de stora kapitalresurser över vilka flertalet försäkringsbolag förfogar.» Härav framgår en mycket viktig synpunkt på tillämpningen av denna lag.

Kungl. Maj:t har alltså vågat fatta ståndpunkten, att i ett bolag av denna typ försäkringstagarnas intressen blir bättre tillgodosedda genom personer som Kungl. Maj:t väljer än på det mer eller mindre invecklade sätt som bolaget självt har ifrågasatt. Är det inte bra kraftigt, att högerledaren i denna kammare då skall göra en framstöt som om det vore någonting så fruktansvärt att genomföra denna lilla reform, som kom i stället för en nationalisering, som om denna lilla reform vore ett så upprörande övergrepp att högerledaren här skulle behöva interpellera statsrådet och ställa honom mot väggen för att han vidtagit en så utomordentligt olämplig åtgärd. Jag tycker för min del att herr Hjalmarson från sina egna synpunkter på detta problem i stället skulle vara tacksam för att denna reform tills vidare kunde ersätta en mera genomgripande reform. Han borde väl inte tycka illa vara att handelsministern i ett sådant fall begagnar sig av den i lagtexten uttryckligen anvisade

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

metoden att utse en styrelseledamot med denna speciella uppgift. Herr Hjalmarsons framstöt i denna fråga är ägnad att i hög grad överraska.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Mycket skall man få höra innan öronen trillar av, men att det skulle betecknas som rent av ett övergrepp att våga interpellera handelsministern om tillämpningen av denna lag, var något av det märkligaste jag har hört, i synnerhet för att komma från hans excellens utrikesministern.

Herr talman! Handelsministern har inte alls helt anspråkslöst avstått från att uttala sin mening i de juridiska spörsmålen. Läs interpellationssvaret, där han i högsta grad har uttalat sig om dem! Vad han avstått från är att ingå i svaromål här i debatten om de väsentliga juridiska frågorna.

Vad lagtexten beträffar så har jag intet behov av att läsa upp den i detta sammanhang, eftersom handelsministern i sitt svar på ett utmärkt sätt har återgivit den.

Herr utrikesministern menar att jag skulle finna det på något sätt vara löjväckande att riksdagsmän och ämbetsmän skulle kunna tänkas bättre begripa försäkringstagarnas intressen än de själva gör. Nej, herr utrikesminister, det är något annat som för mig är löjväckande. Det är att ett socialdemokratiskt statsråd här i andra kammaren skall försöka förklara med användande av den gamla överhetsstatens terminologi, att vanligt folk inte skulle ha möjligheter att på ett tillräckligt effektivt sätt själva bevaka sina intressen. Jag vill ha demokrati, herr utrikesminister, när det gäller utscendet av försäkringstagarombuden.

Nu vet jag att herr utrikesministern är en av våra främsta juridiska experter här i landet. Därför skulle jag vilja att han vore vänlig och tog upp de juridiska frågorna. Menar utrikesminis-

tern att vi i och med den av Kungl. Maj:t uttalade förmodan rörande tillämpningen av lagen har avstått från en prövning in casu av ändamålsenligheten i den valordning som bolaget föreslår? Menar utrikesministern att man i motiven och lagtexten kan inlägga uppfattningen, att för att val av intressegrupp skall ske, måste man ha att röra sig med enbart en yrkesgrupp och en intresseorganisation?

Jag konstaterar vidare, herr talman, att jag ännu inte kunnat få något som helst besked om vad som gör att en valdelegation, utsedd av stora organisationer, skulle vara mindre representativ för försäkringstagarna än Kungl. Maj:t. Det är detta det gäller, om vi skall tillgodose lagens syfte.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga att om utrikesministern tycker att Skandias förslag var särskilt invecklat, är det i varje fall en mening som tydligen inte delas av försäkringsinspektionen, som funnit förslaget mycket bra och ändamålsenligt. Men naturligtvis är det enklare att Kungl. Maj:t ensam efter eget gottfinnande bestämmer representanterna. Den metoden är otvivelaktigt enklare, men den som jag förordar är mera demokratisk.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**:

Herr talman! Om den lag, som riksdagen har antagit, ger åt Kungl. Maj:t rätten att utse en ledamot i styrelserna för att bevaka försäkringstagarnas intressen, då behöver det väl inte vara någon särskilt invecklad förklaring för att Kungl. Maj:t vid prövningen av varje särskilt fall överväger, huruvida det kan anses vara större garantier för att det kommer en medlem, som iakttar försäkringstagarnas intresse, genom att vederbörande utses av Kungl. Maj:t, än om han väljes på det sätt herr Hjalmarson talat om.

Herr Hjalmarson gick i sitt första

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

inlägg så långt, att han ansåg det önskvärt att få till stånd en domstolsprövning av frågor av detta slag. Det visar, hur till den grad formellt han bedömer frågan och hur litet han ser till själva syftet med denna reform på försäkringslagstiftningens område. Det skulle bara fattas att det skulle överlämnas till domstol att avgöra, vilken person som skulle ingå som representant i försäkringsbolagets styrelse med den speciella uppgift det här gäller. Kungl. Maj:t, d. v. s. inte handelsministern personligen utan Kungl. Maj:t såsom regering, har helt enkelt fått detta uppdrag — något som är ytterst vanligt i olika lagar — att tillgodose ett allmänt intresse, och det sker i detta fall genom att en person utses av Kungl. Maj:t med uppgift att vaka över försäkringstagarnas intressen.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle vara högst intressant, om utrikesministern ville tala om för mig, hur det är möjligt för handelsministern att i förväg veta att den representant, som Kungl. Maj:t har tänkt utse, är bättre än den representant som skulle utses genom val. Kungl. Maj:t har väl inte något slags profetisk förmåga, och det är inte heller fråga om att här i landet förrätta några slags öststatsval, utan vad det gäller är fria demokratiska val och ingenting annat.

Jag har inte, herr talman, ett ögonblick lanserat den tanken att det borde finnas en domstol, som skulle avgöra vilka människor som skulle representera försäkringstagarna i det ena eller andra bolaget. Vad jag velat få till stånd är en domstol som kan ta ställning till rättsenligheten av den lagtillämpning statsrådet och chefen för handelsdepartementet nu har inaugurerat. Trots vad utrikesministern säger om att det här bara skulle gälla en formell fråga, anser jag att det rör sig om en central demokratisk rättsfråga.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDEŇ:

Herr talman! Lagtexten ger otvetydigt Kungl. Maj:t befogenhet att utse en representant som tillvaratar försäkringstagarnas intressen, och ingen domstol i världen skulle kunna underkänna Kungl. Maj:ts rätt i detta avseende.

Vad beträffar de ännu okända kandidater, som skulle utses av bolagsledningen, är det mycket sant att vi inte vet vilka de skulle ha varit och inte kan jämföra dem med de representanter som eventuellt kommer att utses genom Kungl. Maj:ts beslut. Men om Kungl. Maj:t sköter om detta val, kan vi skaffa oss säkrare garantier för att representanterna blir ägnade att fullgöra den speciella uppgift det här gäller.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Hjalmarson har åter ställt den frågan, om inte vanligt folk skulle kunna representera försäkringstagarna. Vad herr Hjalmarson menar med »vanligt folk» skulle vara representanter för de sex försäkringstagarorganisationerna, vilka — det bör kammaren ha klart för sig — skall företräda 400 000 försäkringstagare i Skandia. Det är klart att man genom olika teoretiska resonemang kan försöka leda i bevis, att försäkringstagarnas intressen blir bättre tillgodosedda genom en sådan valmetod, men anledningen till att vi i detta fall inte har velat gå med därpå, är ju helt enkelt den, att man redan i propositionen har tagit ställning till proposer av detta slag. I den mån det har funnits ett försäkringstagarklientel, som varit någorlunda enhetligt, har vi ju fattat beslut om att detta skall få utse sina representanter i försäkringsbolagets styrelse, d. v. s. vi har godkänt en bolagsordning som stadgar detta.

Jag vill till sist ställa en fråga till

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

herr Hjalmarson: Vad är det som gör att speciellt här ifrågavarande försäkringsbolag har blivit så förskräckt inför tanken, att det skall komma någon representant för försäkringstagarna som inte så att säga smälter in i den vanliga styrelsemiljön? Är det någonting speciellt som det här är fråga om och som gör att herr Hjalmarson kämpar så för att skydda bolaget för en sådan representation? Det förefaller nästan så, att döma av herr Hjalmarsons intensiva frågande beträffande vissa detaljer.

Det skulle roa mig att höra, om herr Hjalmarson tror att det skulle innebära någon allvarlig nackdel eller fara för försäkringstagarna, därest Kungl. Maj:t i detta fall skulle utse ett ombud på samma sätt som skett inom andra försäkringsbolag.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet undrade, hur man kan göra gällande att de sex organisationerna i Skandiafallet skulle vara representativa för bolagets 400 000 försäkringstagare. Hur kan herr handelsministern påstå att han själv är representativ för de 400 000 försäkringstagarna? Är det inte i varje fall så, att dessa organisationer, till vilka 85 procent av försäkringstagarna är anslutna, är mera representativa än Kungl. Maj:t?

Jag återkommer till den fråga, som jag ännu inte kunnat få något svar på. Anser statsrådet, att det inte spelar någon som helst roll vilken uppfattning försäkringstagarna själva har om vilken representation som är mest ändamålsenlig? Menar statsrådet, att en klart dokumenterad undersökning av försäkringstagaropinionen inte skall inverka på Kungl. Maj:ts ställningstagande?

Vidare vill jag säga till handelsministern, att jag omöjligen kan finna, att statsrådet i den kungl. propositionen har tagit ställning till frågan om hur valet av försäkringstagarnas represen-

tant skall ske i Skandiakoncernen. Även av statsrådets interpellationssvar i dag framgår oförtydligt, att det är meningen att det skall vara en prövning in casu av den ändamålsenliga formen för utseendet av representant för försäkringstagarna. Det är detta som bildat utgångspunkten för försäkringsinspektionens yttrande till Kungl. Maj:t. Underkänner statsrådet även vad den ansvariga myndigheten i detta sammanhang anfört?

Till sist vill jag säga, att jag bryr mig inte så mycket om vilken uppfattning bolaget har i denna fråga. Vad jag är intresserad av är, att man i detta bolag liksom i andra skall få en sådan representation för försäkringstagarna i styrelsen, att dessa kan känna, att de har en egen man med i företagets ledning och icke en av Kungl. Maj:t utsedd representant.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Eftersom jag var medlem av 1945 års försäkringsutredning skulle jag vilja säga några ord. Jag vill då först understryka, att vi efter åtskilliga års arbete i kommittén enades om det omdömet om det svenska försäkringsväsendet, att det svenska försäkringsväsendet väl tålde en jämförelse med förhållandena utomlands och i vissa hänseenden intoge en förgrundställning. Det erkännandet borde oförbehållsamt ges, att de positiva dragen i vårt försäkringsväsende är resultatet av framsynta och ansvarsställande krafters strävan. Det svenska försäkringsväsendet står i mycket stor utsträckning under insyn och kontroll av det allmänna. Kontrollen utövas av försäkringsinspektionen, men det är Kungl. Maj:t som ger sitt medgivande till koncessioner, bolagsordningars antagande o. d. Det svenska försäkringsväsendet behöver frihet att arbeta inom den ram som uppdrages av lagen och försäkringsinspektionen. För att emel-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

lertid stärka försäkringstagarnas inflytande, vilket vi ansåg vara ett demokratiskt krav, föreslog vi att i aktiebolagen skulle försäkringstagarna, liksom tidigare i de ömsesidiga företagen, själva få utse en representant för styrelsen. Vi skrev i denna fråga, att det borde överlämnas åt varje bolag att söka gestalta den representationen med hänsyn till sin särart, och att, om det mötte svårigheter att åstadkomma en sådan valordning, Kungl. Maj:t borde äga utse en styrelseledamot med huvudsaklig uppgift att bevaka försäkringstagarnas intressen. Det stod alltså klart för oss, att det gällde att stärka försäkringstagarnas och inte det allmännas inflytande. Vi ansåg, att valet i första hand borde ske direkt, i andra hand indirekt och först i tredje hand, som en nödfallsutväg, genom Kungl. Maj:t.

Handelsministern har åberopat sitt uttalande i propositionen i samband med att denna fråga avgjordes av riksdagen. Han sade, att det såväl av utskottsutlåtandet som av riksdagens behandling av frågan klart framgår, att den lämpligaste formen för försäkringstagarnas representation i vissa fall borde vara ett förordnande av Kungl. Maj:t, nämligen i det fall då försäkringsklientelet var omfattande och anknytningen till särskilda intressegrupper ringa. Detta är enligt min mening inte riktigt rätt, ty handelsministerns eget uttalande i propositionen på denna punkt var inte klart; det var snarare ett förmodande. Det står »torde innebära», och därjämte hänvisade handelsministern i första hand till val genom försäkringstagare och i andra hand till val genom intressegrupper.

Vad det beträffar, att handelsministern här inte vill kläda skott för den juridiska sidan av saken, så får man väl ändå begära att det statsråd som handlat i ett fall även måste ta ansvaret för det.

Vid tidigare debatt i första kamma-

ren angående denna fråga har anförts, att de sex organisationerna omfattade inte mindre än ungefär 85 procent av försäkringstagarna i Skandia. Den beräkningen är naturligtvis mycket approximativ, men jag vill särskilt understryka, att detta är sådana organisationer, som man annars brukar anlita som remissinstanser, varvid man tillmäter deras omdöme stor betydelse. De anses då vara representativa för sina medlemmar, och jag menar att de också borde betraktas som representativa vid ett sådant val som detta. Man bör med andra ord kunna lita på att de är självständiga, oberoende av Skandia och andra försäkringsbolag. Om man hade lagt valet i dessa organisationers händer, hade de, det är jag övertygad om, beflitat sig om att utse de lämpligaste personerna. De skulle säkerligen noggrant sätta sig in i ärendet och försöka välja personer som kunde representera försäkringstagarna.

Den behandling, som handelsministern anser att man bör tillämpa i detta fall, har sagts vara ett utslag av förmyndartänkande, och jag kan inte säga annat än att man lätt nog får en sådan uppfattning.

Jag vill liksom herr Hjalmarson tillmäta den omröstning som ägt rum inom Skandia stor betydelse. Den gav klar övervikt för det system som Skandia hade föreslagit. Jag kan på den punkten bara säga, att denna omröstning såvitt jag kan bedöma visat försäkringstagarnas förtroende för dessa organisationer, och det anser jag vara väsentligt.

Jag vill, herr talman, med dessa ord vädja till handelsministern att om möjligt ta denna fråga under omprövning.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Den sista vädjan herr Kristensson gjorde skall jag gärna villfara. Det är jag nästan tvingad till, om

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringsstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

jag skall fortsätta att utöva det ämbete jag har. Skandia har nämligen för närvarande ingen bolagsordning som överensstämmer med lagen, och det gäller för företaget att skaffa sig en sådan.

Jag begärde ordet för att säga, att jag inte med mitt yttrande har velat göra gällande, att jag vill undandra mig ansvaret för det beslut som har fattats. Jag sade att jag avstod från att diskutera dessa juridiska spörsmål. Efter riksdagens beslut förefaller detta spörsmål nämligen inte i första hand vara juridiskt, utan i stället vara en omdömesfråga eller en tillämpningsfråga. I det stycket har jag naturligtvis aldrig haft för avsikt att smita ifrån något ansvar, vare sig juridiskt eller moraliskt.

Jag vill gärna ha sagt detta för att man inte skall dra den slutsatsen av mitt yttrande, att jag vill ställa mig utanför striden. Så var det ingalunda menat från min sida.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för handelsdepartementet för vad han sade till slut, att han skall ompröva denna fråga. Till stor del ter den sig för mig som en omdömesfråga. Det kan många gånger vara svårt att handla på enskilda människors vägnar, men jag måste än en gång understryka, att jag har fullt förtroende för de sex organisationer som Skandia har velat anlita. Jag vill vidare nämna att TCO:s direktör också var ordförande i 1945 års försäkringsutredning, och TCO har för sin del förklarat sig villig att medverka i denna valordning liksom de andra organisationerna, som också är tillfrågade.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det är ju rätt vanligt att ledamöterna är artiga här i kam-

maren, men nu tycker jag att artigheten drivs för långt. Jag sade nämligen att jag blev tvingad att ta upp frågan till omprövning, om jag skulle fortsätta att inneha det ämbete jag nu har. Faktum för dagen är ju att Skandias senaste ansökan är avslagen. Jag har inte för avsikt att anmoda försäkringsinspektionen att ålägga bolaget att upplösas eller att dra in koncessionen, utan jag tänker nu att vi får behandla bolagsordningen på nytt. Av herr Kristenssons tack tycker jag mig emellertid finna att han dragit den slutsatsen, att jag av denna debatt skulle ha fått en annan uppfattning i sakfrågan. Det har jag inte fått, herr Kristensson.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har tidigare väddat till handelsministern att ompröva frågan. Om handelsministern denna gång villfar Skandias begäran, får erfarenheten visa, huruvida det är en god lösning eller inte. Jag förmodar att den blir lika god som och troligen bättre än om Kungl. Maj:t tillsätter styrelseledamot.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Det var närmast ett yttrande av min förre ärade lärare utrikesministern, som föranledde mig att begära ordet. Han sade — och jag förmodar han syftade på herr Hjalmarsons yttrande — att det i denna fråga lagts för liten vikt vid vad som föregått de nuvarande reglerna, och han betonade, om jag inte missuppfattade honom, att det varit fråga om att helt eller delvis överföra försäkringsväsendet till det allmänna. Men detta är väl ändock en sak som inte kan spela någon roll i den nu aktuella frågan, hur försäkringstagarnas representanter skall utses.

Jag kan inte hjälpa att en hel del resonemang, som här har förts, förefaller mig ganska egendomliga. Jag skulle vilja börja med ett resonemang i inter-

Svar på interpellation ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

pellationsförsvaret. Det är när handelsministern säger att omröstningen bland försäkringstagarna är av ringa värde. Det skulle bero på det utsända frågeformuläret. Han säger: »Bl. a. kan man erinra om att de röstande knappast fått möjlighet att bedöma den fråga omröstningen avsåg ur alla de synpunkter som bort vara avgörande för deras ställningstagande.» Ja, herr statsråd, hur skall man då ställa sig till våra allmänna val, om man skall förkasta en omröstning på de grunder som herr statsrådet här har använt? Det vet vi väl dock allesammans, att det finns ingen möjlighet för alla Sveriges röstberättigade att bedöma alla frågor som är uppe i ett val ur alla de synpunkter, som man borde anlägga. Ett sådant resonemang tycker jag att man helt enkelt icke kan föra.

Jag vill ansluta mig till herrar Hjalmarsons och Kristenssons i Osby ord om förmyndarmentaliteten. Det är ju något så oerhört egendomligt, att Kungl. Maj:t i varje ögonblick skall anses som bättre förstående än de som utses efter så demokratiska principer som möjligt. På min unga tid i Uppsala talades det om kabinettscaesarism. Det var i en annan betydelse — det syflade närmast på det fenomenet, att regeringsmakten väsentligen överfördes till kabinettet och att parlamentets ledamöter sedan hade mycket litet att säga till om — men jag tycker nog att det här är något av kabinettscaesarism i en annan sänre bemärkelse. När handelsministern talar om att Skandia-Freja har skjutit upp det hela eller inte har visat god vilja eller hur det nu var, måste man väl ändå erinra om att bolaget har kommit med tre olika förslag till att anpassa sin bolagsordning efter lagen. Det är någonting som absolut inte kan förnekas. Samarbete behöver väl inte ovillkorligen innebära att man just skall gå och be Kungl. Maj:t att tillämpa det tredje alternativet och utse styrelseledamöter.

Till sist, herr talman, ber jag att till handelsministern få rikta en fråga. Han sade att han skulle vara villig att göra en omprövning av dessa frågor. Innebär den omprövningen att försäkringstagarnas intressen verkligen skall tillgodoses på ett bättre sätt än som kan göras av en aldrig så väl kvalificerad riksdagsman eller ämbetsman?

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDEN:

Herr talman! Med anledning av herr Munktells yttrande vill jag säga att när jag återopade den riksdagsskrivelse, som låg till grund för utredningen, var det inte som ett juridiskt argument utan som ett politiskt argument. Det var överraskande att herr Hjalmarson ville söka sak med handelsministern i fråga om tillämpningen av denna mycket måttfulla lagbestämmelse, som har genomförts i syfte att trygga försäkrings-tagarnas intressen.

När det här på nytt talas om den förmyndaranda, för vilken regeringens ställningstagande skulle vara uttryck, tycker jag för min del att det verkar mera förmyndaranda, att i denna styrelse på jag tror sex personer ha fyra bankdirektörer och en annan direktör som representerar för de 400 000 försäkringstagarna.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Om detta skall återopas som ett politiskt argument kan jag förstå det. Det står då i direkt samklang med vad hans excellens utrikesministern sade om att man nu hade — som han uttryckte sig — nöjt sig med partiella reformer. Med andra ord: Eftersom detta område inte har blivit helt förstatligat skall man stillatigande finna sig i att välja det inte för försäkrings-tagarna men för staten förmånligaste alternativet. På annat sätt kan jag inte tolka det.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen nr 107, med förslag angående löne- och pensionsförmåner för personal å försvarets reservstater.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 112, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 och 6 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick dels de fyra förordningsförslagen dels ock förslaget om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution av skatt för viss bensin, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogos var för sig följande propositioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen nr 119, med förslag till landstingslag m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 124, angående anslag till sinnesslö-vården m. m.;

nr 126, angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.;

nr 127, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 128, angående vissa anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m.;

nr 129, angående vissa anslag till vägväsendet för budgetåret 1954/55;

nr 131, angående gäldande av viss livränta; och

nr 133, angående anslag till ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek;

till utrikesutskottet propositionen nr 134, rörande ratifikation av Förenta Nationernas konvention angående flyktingars rättsliga ställning;

till statsutskottet propositionerna:
nr 135, angående vissa frågor rörande överläroarorganisationen;

nr 136, angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till universitetet i Göteborg och Stockholms högskola m. m.; och

nr 137, angående inrättande av ordinarie lärartjänster på försöksskolans högstadium, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 138, med förslag till förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

till statsutskottet propositionen nr 140, angående anslag till vattendomstolarna;

till utrikesutskottet propositionen nr 143, rörande ratifikation av bosättnings- och sjöfartsavtal mellan Sverige och Frankrike; samt

till särskilda utskottet propositionen nr 158, angående vissa anslag till nykterhetsvården för budgetåret 1954/55 m. m.

§ 6.

Föreslogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om vissa ändringar i bankoreglementet avseende förutsättningarna och grunderna för resekostnadsersättning och traktamente till fullmäktig m. m.

§ 7.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 536 av herr *Henriksson m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 537 av herr *Kärlander*;

till statsutskottet motionerna:
nr 538 av herrar *Dahlén* och *Widén*;
nr 539 av herr *Helén m. fl.*; och
nr 540 och 541 av herr *Håstad m. fl.*;

Interpellation ang. verkställandet av riksdagens beslut angående Ölands telefonförhållanden.

samt

till särskilda utskottet motionen nr 542 av herr *Rylander m. fl.*

§ 8.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial och utlåtande nr 5 och 6, statsutskottets utlåtanden nr 9, 17 och 37—46, bevillningsutskottets betänkanden nr 27 och 28, bankoutskottets utlåtanden nr 5 och 6, första lagutskottets utlåtande nr 10, andra lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12, tredje lagutskottets utlåtanden nr 9—11 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 8—10.

§ 9.

Interpellation ang. verkställandet av riksdagens beslut angående Ölands telefonförhållanden.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **NORDKVIST** i Kalmar (fp), som yttrade:

Herr talman! I proposition nr 219 år 1946 anhöll Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen anförts om bemyndigande att låta vidtaga åtgärder för förbättring av landsbygdens telefonförhållanden. Riksdagen biföll den 28 maj vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Propositionen bygger bl. a. på yttrande av 1944 års telekommitté, som med hänsyn till de speciella förhållanden, som råder för vissa abonnenter, föreslagit att betydligt vidgade frisantalsförmåner skulle beredas t. ex. abonnenterna på Öland. Fritrafik skulle anordnas inom hela Öland samt mellan Kalmar och Öland. Telekommittén har beräknat, att för utvidgning av frikretsarna inom olika områden av landet skulle

åtgå en tid av sex år. De utökade frisantalsförmånerna förutsattes skola beredas i den mån erforderliga ledningar hunne färdigställas, och man säger där-om: »Då det på många håll erfordras vidlyftiga kabelanläggningar, har kommittén framhållit, att ökningen av fritrafiken icke kan helt genomföras ännu på många år.»

Åtta år har emellertid snart förflutit sedan riksdagens beslut fattades, och man har börjat bli otålig ute i bygder-na, särskilt på södra Öland, där man sedan 1946 fått ett utökat antal abonnenter och där Ölands största industrier är belägna. Södra delen av ön har också dess rikaste jordbruksbygd med en omfattande odling av lök, gurkor, spenat, bönor, blomsterfrö m. fl. växter, som kräver snabba försäljningsmöjligheter.

Öland är i flera avseenden isolerat. Befolkningen önskar bro till fastlandet och, om detta önskemål ej kan förverkligas, spårburna färjor samt tätare båtturer. Bättre telefonförbindelser synes därför vara en rimlig begäran, så mycket mera som riksdagen ställde detta i utsikt genom beslutet av 1946.

En livlig skriftväxling i ärendet har under 1952 och 1953 ägt rum mellan kommunalnämnden i Ölands sydligaste kommun och telestyrelsen. Man har önskat besked om när riksdagens beslut kan effektueras, men något bestämt svar har man ej fått.

Med hänvisning till det anförda får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande interpellation:

1. Kan herr statsrådet lämna upplysning om när Öland får de av riksdagen beslutade fria telefonförbindelserna?

2. Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att påskynda verkställandet av riksdagens beslut beträffande Öland?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation i anledning av de svårigheter, som uppstått för fiskerinäringen på grund av isblockaden.

Ordet lämnades på begäran till

Herr JOHANSSON i Mysinge (bf), som anförde:

Herr talman! Den stränga isvintern, som nära nog blockerat kusterna under årets första månader och hindrat fiskets folk att komma ut till havs och bedriva sitt näringsfång, har inneburit ett allvarligt ekonomiskt avbräck för näringen, särskilt på ostkusten, där annars denna period brukar vara den mest givande för strömmingsfisket. Enligt uppgifter från olika försäljningsorganisationer har fiskleveranserna minskat med mer än två tredjedelar av vad som salufördes motsvarande tid i fjol. Till detta kommer, att stormar och isskruvningar orsakat i många fall betydande skador på båtar, bryggor, bodar och fiskredskap. Inkomstbortfallet jämte skadegörelserna torde röra sig om ett sammanlagt belopp av åtskilliga miljoner, vilket med hänsyn till den relativt fåtaliga yrkeskår det här är fråga om är en mycket aktningsvärd summa, och ett stort antal fiskarfamiljer har kommit i ekonomiska svårigheter.

Det kan sägas, att vad som hänt är att hänföra till sådana risker som en enskild företagare alltid måste ta med i beräkningen och att goda perioder och dåliga får jämna ut sig i det långa loppet. Men när det gäller fisket måste man beakta, att lönsamheten inom denna näring sedan lång tid tillbaka är mycket svag, varför den stora gruppen av fiskare icke torde ha reserver att möta ett inkomstbortfall av denna omfattning med.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Hjalmar Nilson få rikta följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat det ekonomiskt bekymmersamma läge som genom isblockaden uppstått för fiske-

näringen? Är statsrådet beredd att skyndsamt låta undersöka situationen samt att föranstalta om de stödåtgärder, som förhållandena motiverar?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 121, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 122, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 123, angående anslag till Anskaffande av framdrivningsmaskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak;

nr 139, angående åtgärder till skydd för Smålands Tabergs naturvärden;

nr 141, angående anslag för budgetåret 1954/55 till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.;

nr 142, angående ytterligare förlagskapital för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader;

nr 144, med förslag till lag om moderskapshjälp m. m.;

nr 146, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen;

nr 147, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 35 § lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna; och

nr 161, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syfte anordnade arbeten m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Anmälades följande till herr talman: under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen:

nr 543 av herr *Svensson* i Krokstorp m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 97, angående anslag till

Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 544 av fröken *Elmén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 103, angående anslag för budgetåret 1954/55 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; och

nr 545 av fru *Lindskog m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103.

Vidare anmäldes följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 151, angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.:

nr 546 av herrar *Lindberg* och *Spångberg*,

nr 547 av herrar *Munktell* och *Östlund*,

nr 548 av herr *Hammar m. fl.*,

nr 549 av herr *Senander m. fl.*,

nr 550 av herrar *Hamrin* och *Rimås*,

nr 551 av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl.,

nr 552 av herr *Hamrin*,

nr 553 av herrar *Hedqvist* och *Lindberg*,

nr 554 av herr *Dickson*,

nr 555 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.,

nr 556 av herr *Magnussön m. fl.*,

nr 557 av herr *Bimmerfors m. fl.*,

nr 558 av herrar *Munktell* och *Svensson* i Krokstorp,

nr 559 av herrar *Widén* och *Löfroth*,

nr 560 av herr *Rimmerfors m. fl.*,

nr 561 av herr *Håstad*,

nr 562 av herr *Christenson* i Malmö m. fl.,

nr 563 av herr *Stenberg*,

nr 564 av herrar *Stenberg* och *Nihlfors*,

nr 565 av herrar *Dahlén* och *Königson*,

nr 566 av herr *Gustafsson* i Borås m. fl.,

nr 567 av herrar *Agerberg* och *Eliasson*,

nr 568 av herrar *Cassel* och *Nilsson* i Göingegården,

nr 569 av herr *Engkvist m. fl.*,

nr 570 av herrar *Svensson* i Vä och *Jansson* i Benestad,

nr 571 av herrar *Nilsson* i Göteborg och *Svensson* i Alingsås,

nr 572 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.,

nr 573 av herr *Nyberg*,

nr 574 av herrar *Svensson* i Ljungkile och *Rimmerfors*, och

nr 575 av herr *Adamsson*.

Slutligen anmäldes följande motioner, nämligen:

nr 576 av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Nilsson* i Bästekille, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående anslag till en upplysningskampanj i samband med övergången till en friare försäljning av rusdrycker;

nr 577 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.; och

nr 578 av herrar *Svensson* i Stenkyrka och *Arweson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 158, angående vissa anslag till nykterhetsvården för budgetåret 1954/55 m. m.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.57.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 17 mars.

Kl. 10.00.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till talmannen i riksdagens andra kammare.

Härmed intygas, att riksdagsman Hernfrid Bark i Riddarhyttan från och med denna dag samt tills vidare ligger sjuk i influensa och är han alltså på grund av sjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Skinnskatteberg som ovan.

S. Arfwidson.

Provinsialläkare.

Kammaren beviljade herr Bark ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 15 innevarande månad tills vidare.

§ 2.

Svar på interpellation ang. viss utjämning av skadeersättningarna för olycksfall i arbete.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Jonsson i Skedsbygd har frågat, om jag ämnar vidtaga åtgärder för att åstadkomma en utjämning av skadeersättningarna för olycksfall i arbete, grundad på nuvarande inkomst- och levnadskostnader.

Bestämmelserna om ersättning vid olycksfall i arbete, som leder sitt ursprung från år 1901, har allt efter utvecklingens gång ändrats i förmånlig riktning för de ersättningsberättigade. De genomförda förbättringarna har emellertid ansetts icke böra ges retroaktiv verkan, och varje ersättningstaga-

re får därför sina förmåner från försäkringen utmätta enligt de regler, som gällde då olycksfallet inträffade. Avgörande för framför allt invalid- och efterlevandelivräntornas storlek har varit den skadades arbetsinkomstförhållanden under året före olycksfallet. Härav följer att försäkringsersättningarna i allmänhet är lägre ju längre tillbaka i tiden skadefallet ligger.

Under 1940-talet utgavs på grund av levnadskostnadsstegringen särskilda dyrtidstillägg av statsmedel å olycksfallsersättningarna. Dyrtidstilläggen utgick efter enhetligt procenttal och medförde därför inte någon utjämning av skillnaden i ersättningsnivån vid nya och äldre skadefall. Främst i syfte att få till stånd en sådan utjämning antogs vid 1950 års riksdag en förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. Enligt denna förordning utgår procentuella tillägg — s. k. ersättningstillägg — å vissa ersättningar, som grundar sig på skador före den 1 januari 1949. Vid 1953 års riksdag höjdes ersättningstilläggen, och samtidigt beslöts att tillägg skulle utgå även å vissa invalidräntor i anledning av olycksfall under åren 1949 och 1950. Några tillägg utgår däremot inte å ersättning för skador som inträffat därefter. I motsats till dyrtidstilläggen är ersättningstilläggen differentierade på sådant sätt, att den procentsats som tillämpas är högre ju längre tillbaka i tiden skadan ligger och ju svårare skadan är. Därvid har de olika tidsperioderna bestämts så, att alla, som fått sina försäkringsersättningar bestämda efter samma regler, hänförs till samma ersättningsgrupp. Som exempel kan jag nämna, att om invaliditetsgraden över-

Svar på interpellation ang. viss utjämning av skadeersättningarna för olycksfall i arbete.

stiger 75 procent, ersättningstillägget utgör 100 procent därest olycksfallet inträffat på 1930-talet men 25 procent om det inträffat år 1950. Vid en invaliditetsgrad av 30 procent utgör ersättningstillägget 55 procent, om olycksfallet inträffat under 1930-talet; däremot utgår ej något tillägg om olycksfallet inträffat efter utgången av år 1948.

Genom denna konstruktion av ersättningstilläggen har spännvidden mellan ersättningar i de olika årsgrupperna minskat. Någon fullständig utjämning har dock inte skett.

Vid 1952 års riksdag beslöts på förslag av Kungl. Maj:t en justering av tilläggen för en viss grupp livräntetagare. Då frågan härom anmälades i statsrådet, framhöll jag, att penningvärdet under senare år undergått så betydande förändringar, att det vore motiverat att pröva, huruvida inte olika kategorier, som uppbure ersättning i anledning av yrkesskada, i en eller annan form borde beredas kompensation för stegrade levnadskostnader. Riksförsäkringsanstalten fick i uppdrag att utreda denna fråga.

I början av år 1953 inkom riksförsäkringsanstalten med ett förslag till provisorisk höjning av vissa ersättningar i äldre skadefall. Detta förslag låg till grund för 1953 års riksdags beslut i frågan. I sitt förslag skisserade riksförsäkringsanstalten upp ett system för en automatisk anpassning av livräntorna till växlingarna i den allmänna lönenivån, därvid kostnaderna härför skulle bäras av försäkringen.

I samband med att vid 1953 års riksdag framlades förslag till ändring i 1950 års ersättningsförordning framhöll jag, att jag då inte var beredd att taga någon mera bestämd ståndpunkt till frågan, vilka principer som bör komma till användning för att lösa ifrågavarande kompensationsspörsmål. Jag uttalade emellertid, att riksförsäkringsanstaltens uppslag att kostnaderna för eventuella tillägg till försäkringsförmå-

nerna skulle bäras av försäkringen syntes vara förtjänt att närmare övervägas.

Kungl. Maj:t har den 22 maj 1953 anbefallt riksförsäkringsanstalten att fullfölja ifrågavarande utredning och därvid i första hand pröva frågan om en uppräknings av äldre livräntor på försäkringens bekostnad samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i detta hänseende. Riksförsäkringsanstalten, som haft att utföra ett omfattande förberedelsearbete avseende sjuk- och yrkesskadeförsäkringsreformen, har ännu inte varit i tillfälle att framlägga något förslag. Så snart detta föreligger, skall jag taga upp frågan till närmare övervägande, och jag hoppas därvid kunna få till stånd en mera definitiv lösning av frågan om kompensation för stegrade levnadskostnader till dem som uppbär ersättning i anledning av äldre yrkesskador.

Härpå anförde

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för svaret på den av mig i interpellationen framställda frågan.

I svaret redogör statsrådet för tillkomsten och utbyggnaden av den nuvarande olycksfallsförsäkringen, vilken leder sitt ursprung tillbaka till år 1901, fram till den senast i fjol genomförda lagändringen, som medfört avsevärt förbättrade ersättningar för invaliditet, orsakad genom olycksfall i arbete. De genomförda förbättringarna har dock, såsom herr statsrådet påpekar, icke getts sådan retroaktiv verkan, att äldre fastställda livräntor räknats upp retroaktivt, utan de har i huvudsak byggts upp på procentuella tillägg. Följden har ju blivit att personer, som fått sina livräntor fastställda under de senaste åren och ersättningsbeloppen fastställda på grund av då rådande högre bak-

Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.

omliggande inkomstår, kommit i ett gynnsamt läge gent emot sådana personer, som blivit skadade under olycksfall i arbetet för t. ex. ett tjugotal år tillbaka. Under den i början av 30-talet rådande depressionen med därav följande arbetslöshet blev de fastställda livräntorna ofta så låga, att de under senare år beviljade procentuella tilläggen överstiger dessa äldre livräntors belopp.

Jag skall anföra ett exempel som visar att när herr statsrådet säger att bestämmelserna ändrats i för de ersättningsberättigade förmånlig riktning så är detta visserligen en sanning men en sanning med viss modifikation.

En ung man i min hemtrakt råkade vid sågningsarbete år 1934 mista högra handen. Invaliditeten fastställdes till 50 procent, och då han under bakomliggande inkomstår dels tvingats gå arbetslös, dels tidvis arbetat för ytterst låg ersättning, fastställdes livräntan att utgå med ett årligt belopp av 366 kr. 67 öre. Sedan har i olika etapper livräntan höjts så att den för närvarande utgör 526 kr. 96 öre. Mannen, som är gift och har familj att försörja, är givetvis ytterst svårt handikappad när det gäller att utföra grovarbete. Hans arbetsförmåga är numera på grund av att han nödgats överanstänga den friska vänstra handen ytterligt nedsatt, men hans försök att med stöd av läkarintyg styrka högre invaliditet än 50 procent har icke lyckats. Den kompensation han sedan olycksfallet år 1934 erhållit utgör 160 kronor 29 öre om året. Jag tror inte att man gärna kan påstå att denna summa ens utgör kompensation för den penningvärdeförsämring, som inträffat sedan år 1934, än mindre utgjort någon reell förbättring av hans ersättning.

Trots den lovvärda sociala uppräckning som skett under de senaste åren finns det således fortfarande en kategori människor, som inte kommit i åtnjutande av en rimlig kompensation för

penningvärdeförsämringen, än mindre någon realförbättring. Jag vågar även ifrågasätta huruvida den snäva inkomstbedömning, som skett i detta fall och som orsakat den låga livräntan, kan vara riktig. Att en tillfällig lågkonjunktur med inträffad tillfällig arbetslöshet skall på detta sätt få utgöra den bestämmande faktorn vid livräntans fastställande, med följder sträckande sig över en persons hela livstid, förefaller orimligt. Jag anser därför att man, innan man gick in för att vidtaga en i och för sig motiverad höjning av utgående livräntor, bort angripa detta spörsmål från grunden och rättat på vad som brustit i tillämpning av beräkningssystemet.

Jag är givetvis tacksam för att Kungl. Maj:t numera uppdragit åt riksförsäkringsanstalten att bl. a. pröva dessa bestämmelser och komma med förslag. Jag hoppas att med det intresse herr statsrådet visat hithörande spörsmål i andra avseenden det skall finnas möjligheter att komma fram till en snabb lösning även av denna fråga. Ty vi kan väl vara överens om, herr statsråd, att här måste göras någonting och göras snart. Annars blir dessa äldre livräntetagare en grupp, som med fullt berättigande känner sig förbigångna i det sociala välfärdsarbetet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.**Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Nelander riktat följande frågor till mig.

1. Vilka åtgärder har vederbörande myndigheter i sitt arbete med lokaliseringsspörsmålen vidtagit för att un-

Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.

derlätta för lämplig småindustri att slå sig ned på ön Ven?

2. Har andra åtgärder vidtagits eller planerats i syfte att motverka Vens avfolkning?

I anledning härav får jag anföra följande.

De försämrade sysselsättningsmöjligheterna på ön Ven har länge varit föremål för arbetsmarknadsmyndigheternas uppmärksamhet. Nedläggandet av tegelbruket på ön 1948 innebar, att den industriella verksamheten kom att inskränkas till ett fåtal serviceföretag, såsom smedjor, snickeriverkstäder och bagerier. Tegeltillverkningen vid det nedlagda tegelbruket drevs endast under den varma årstiden. Härtill kom att arbetstillgången vid bruket även i övrigt var mycket ojämn till följd av de osäkra avsättningsförhållandena för Ven-teglet, som fått mindre gott renommé beroende på att man i tillverkningsprocessen använde sig av havsvatten för lerans rening. Säsongarbetslöshet på Ven förekom därför även tidigare just i samband med tegeltillverkningen. På grund av att åtskilliga tegelbruksarbetare efter tegelbrukets nedläggande flyttat till fastlandet har snarare säsongarbetslösheten på Ven minskat i omfattning. Arbetslösheten under senare år har således under vintermånaderna kunnat begränsas till mellan 10 och 15 arbetslösa.

Det nedlagda tegelbruket inköptes år 1950 av AB Ferrosan i Malmö, som då uppgav sig ha för avsikt att upptaga någon tillverkning på ön. Firman ändrade emellertid så småningom sina dispositioner, och 1952 stod det klart att någon tillverkning ej komme att upptagas. Detta föranledde arbetsmarknadsmyndigheterna att med skärpt uppmärksamhet följa läget och undersöka vad som var att göra för att skaffa bättre sysselsättningsmöjligheter åt befolkningen. Inom kommunalfullmäktige bildades en kommitté med uppdrag att handha frågan om tillförandet till ön

av någon lämplig industri. Ett par smärre företag visade intresse för att förlägga verksamhet till ön, men av olika skäl, bl. a. kapitalbrist, kom planerna icke att realiseras.

Mellan länsarbetsnämnden och representeranter för tegelindustrien har förts diskussioner om återupptagandet av tegeltillverkningen, vilka emellertid också blivit resultatlösa.

Då de åtgärder, som arbetsmarknadsmyndigheterna vidtagit, tyvärr ej ledde till resultat övervägdes inom departementet tillsättandet av en särskild utredning. Även på ett par andra öar, fast i större skala, har de senaste åren vissa sysselsättningssvårigheter yppat sig, nämligen på Gotland och Öland. För att utreda frågan om dessa tre öars arbetsmarknadsproblem tillsattes den 19 februari 1954 en särskild utredningskommitté.

Enligt direktiven för kommittén skall den beträffande Ven bl. a. utreda, huruvida det är lämpligt att söka hejda den utflyttning från ön som nu pågår samt i så fall med vilka medel. Möjligheterna att till ön lokalisera lämplig industri skall undersökas i samråd med de kommunala myndigheterna och arbetsmarknadsmyndigheterna. Vidare skall undersökas om förutsättningar finns för att genom en intensifierad turisttrafik skapa bättre sysselsättningsmöjligheter för befolkningen. Huruvida något står att vinna genom öns uppgående i en större kommun samt om förbättrade kommunikationer mellan ön och fastlandet skulle kunna inverka gynnsamt på sysselsättningsmöjligheterna för öns invånare skall även övervägas.

Jag vill slutligen nämna ett par ord om de åtgärder, som vidtagits för att tillfälligt möta den arbetslöshet som uppstått på Ven. För att sysselsätta de arbetslösa, vilkas antal maximalt uppgår till 16, har på allmän beredskapsstat ordnats arbete med auläggning av branddammar; vidare har vissa kommunala arbeten igångsatts och några av de

Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.

yngre, ogifta arbetarna erbjudits industriarbete i Hälsingborg. Slutligen har länsarbetsnämnden med vägförvaltningen diskuterat vissa arbetsobjekt, som bör kunna påbörjas i händelse läget så kräver.

Härefter anförde:

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr socialministern för det utförliga svaret på min interpellation av den 2 februari. Det är glädjande att konstatera den positiva inställning regeringen visat, då det gällt Venbornas problem och svårigheter, och då inte minst genom den särskilda utredning som tillställdes den 19 februari, och som enligt direktiven skall undersöka arbetsmarknadsfrågorna på Ven — liksom även på Gotland och Öland — och söka finna medel, som kan hindra öns avfolkning. Det råder inte något som helst tvivel om att avfolkningen är ett allvarligt problem för Ven, och det förringas inte av att man har liknande svårigheter i andra delar av landet.

Efter interpellationens framställande har en godsägare vid en intervju i en sydsvensk tidning låtit framskynta att, som det heter, »några större problem har vi inte att kämpa med». Han sade emellertid också att »det är tyst och förpuppat här». Ja, om intet göres, så blir det sannerligen än tystare och än mera förpuppat på ön. Det citerade yttrandet uppkallade öns arbetarkommun till en energisk protest, i vilken det heter att »det är arbetarna, som drabbas hårdast. Om rätten att leva kvar på ön skulle vara lika för alla och inte förbehållen en viss grupp, så finns det åtskilligt att ta itu med», hette det vidare. Arbetarkommunen angav vid det tillfället, alltså i början av februari, att 20—25 man på Ven var arbetslösa, d. v. s. i det närmaste samtliga arbetare. De övriga kan nämligen hänföras till kategorierna egna företagare, lantbru-

kare, sjöfolk, tjänstemän samt — en grupp på mer än 100 personer — pensionärer.

Jag är fullt ense med herr statsrådet om — vilket jag också framhållit i min interpellation — att de två vägar, som främst bör beträdas för att förbättra läget, är dels att söka få i gång en lättare industri och dels att utbygga turistväsendet. Den i interpellationssvaret omnämnda kommunala kommittén har inte kunnat finna någon lösning i dessa avseenden. Det finns emellertid redan ritningar och kostnadsberäkningar gjorda för en fabriksbyggnad, avsedd för en småindustri. Detta projekt föll på att det inte gick att anskaffa de 200 000 kronor, som erfordrades. Under remissdebatten i år nämnde handelsministern, att man i departementet undersökte möjligheterna för att lämna lån åt hantverk och småindustri utan förmedling av företagarförening — vilken institution inte finns representerad i länet. Jag hoppas, att man även på den vägen skall finna möjligheter att hjälpa i gång någon industri på ön.

Vad turistväsendet beträffar kan det helt säkert bli en god inkomstkälla för ön och även lämna goda arbetsmöjligheter. Men vad som då först och främst erfordras, är ett eller ett par etablissemang, som kan ta emot en större turistström. Jag har mig bekant, att det bl. a. från danskt håll finns ett visst intresse för den saken.

Vad slutligen beträffar frågan om öns uppgående i en större kommun, vill jag inte nu ta ställning därtill. Jag vill bara erinra om den starka självständighetskänsla Venborna har, vilken även kom till uttryck, när man senast röstade för att bibehålla sin egen gamla S:t Ibbs kommun.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen, att utredningskommittén — i vilken man förhända hade kunnat vänta sig någon parlamentarisk förankring — mycket snart skall kunna lägga fram goda förslag i här antydd riktning, för-

Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.

slag som inom en inte alltför avlägsen framtid kan effektueras till båtнад för den lilla historiska ön och dess präktiga befolkning.

Herr NILSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Det förefaller som om man hade den uppfattningen att ingenting har åtgjorts för att ordna utkomstmöjligheter för befolkningen på Ven. Jag vill då säga, att vi nära nog sedan årtionden tillbaka har varit på det klara med att Ven så småningom skulle komma att avfolkas och bli praktiskt taget endast en ö för turister.

Vid den företagna kommunsammanslagningen försökte man emellertid att få Ven sammanslagen med någon av de kommuner, som ligger runt om Landskrona, men då organiserades det upp en opposition på ön mot att Ven skulle slås samman med ifrågavarande småkommuner. Denna opposition uttalade sig därvid för att om en sammanslagning skulle komma till stånd så skulle den ske med Landskrona, vilken stad upprätthöll öns båtförbindelser med fastlandet. De turister som bodde på ön — enligt uppgift mycket förmögna människor — organiserade som sagt upp en mycket stark opinion för sammanslagning med Landskrona, och opinionen byggdes på ett uttalande av landshövdingen i Malmöhus län, vilken hade förklarat att han ansåg att Ven skulle sammanslås med Landskrona. Jag ber emellertid att inom parentes få säga, att för min del tror jag att öns befolkning borde få handla efter eget tycke och smak. Tack vare dessa turisters arbete lyckades man emellertid få till stånd en opposition för att Ven skulle ha det som förut, ja, man använder t. o. m. uttrycket att på ön Ven fanns inga sociala problem, och följaktligen behövde man icke bry sig om dess befolkning. Fjorton dagar efter det att man sagt, att på ön inte fanns några sociala problem lades all verksamhet där ned, med resultat att be-

folkningen blev arbetslös. När detta förhållande fortgått någon tid måste skatterna där höjas, men då tog dessa som lett opinionen och flyttade sina pengar och sin mantalskrivningsort från ön till utlandet. Vi känner ju till att detta inte gav något lyckat resultat det första året, men det andra var ingenting att göra åt saken. Jag har framhållit detta för att visa, att det inte på vare sig ena eller andra hållet visats dåligt intresse för att ta hand om ön Ven, utan det beror utan tvekan på öns egen befolkning att situationen där är sådan den för närvarande är. Det bör observeras att för några år sedan Ven hade 1 300 invånare, medan det i dag rör sig om mellan 600 och 700.

Vad angår de lämpliga industrier, som gång efter annan har försökt sondera terrängen på Ven, har faktiskt kunnat konstateras, att då den eller den industrimannen varit på ön och köpt en tomt eller ett hus eller så, har närmaste anledningen för vederbörande varit att få bättre utrymme på den plats där hans industri tidigare legat och för närvarande ligger. Det är beklagligt säger jag, att man på Ven inte kunnat ordna dessa frågor, ty alldeles uppenbart är ju att om det funnits litet intresse för arbetarna där nere skulle man utan tvekan ha samrått med andra kommuner, som inte sitter i en sådan dålig ställning som just Ven. Det är å ena sidan klart att man kan hjälpa de sexton arbetslösa — och det är lika klart att man måste göra det — men å andra sidan är det ofrånkomligt att dessa sexton arbetslösa förr eller senare kommer antingen till Hälsingborg eller till Landskrona. Den som besöker Ven ser hur det ena huset efter det andra står tomt. Jag tror nog att socialministern också konstaterat detta, och det kommer att vara så på ön så länge man inte får någon stabil ryggrad bakom sig för att på något sätt kunna hjälpa befolkningen. Även jag hoppas att statsmakterna skall försöka hjälpa

Svar på interpellation ang. åtgärder för motverkande av ön Vens avfolkning.

Venborna, och jag tror också att man från statsmakternas sida måste ta i på allvar och se till att kommunen får ett sådant skatteunderlag och en sådan ryggrad att den kan existera även i fortsättningen, antingen detta nu skall ske i den ena eller den andra formen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner. Därvid hänvisades

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 121, angående reglering av priser-na på fisk under budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 122, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 123, angående anslag till anskaf-fande av framdrivningsmaskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak;

nr 139, angående åtgärder till skydd för Smålands Tabergs naturvärden;

nr 141, angående anslag för budget-året 1954/55 till bidrag till vissa skogs-brukskurser m. m.; och

nr 142, angående ytterligare förlags-kapital för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader;

till behandling av lagutskott propo-sitionen

nr 144, med förslag till lag om mo-derskapshjälp m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen

nr 146, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid för-ordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen;

till behandling av lagutskott propo-sitionen

nr 147, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 35 § lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmännings-skogar i Norrland och Dalarna; samt

till statsutskottet propositionen

nr 161, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 till vissa i arbetslöshetsbekämpande syf-te anordnade arbeten m. m.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande å bordet vilande motioner; och remitte-rades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 543 av herr *Svensson* i Krokstorp m. fl.:

till statsutskottet motionerna:

nr 544 av fröken *Elmén* m. fl. och

nr 545 av fru *Lindskog* m. fl.; samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 546 av herrar *Lindberg* och *Spång-berg*,

nr 547 av herrar *Munktelloch Östlund*,

nr 548 av herr *Hammar* m. fl.,

nr 549 av herr *Senander* m. fl.,

nr 550 av herrar *Hamrin* och *Rimås*,

nr 551 av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl.,

nr 552 av herr *Hamrin*,

nr 553 av herrar *Hedqvist* och *Lind-berg*,

nr 554 av herr *Dickson*,

nr 555 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.,

nr 556 av herr *Magnusson* m. fl.,

nr 557 av herr *Rimmerfors* m. fl.,

nr 558 av herrar *Munktell* och *Svens-son* i Krokstorp,

nr 559 av herrar *Widén* och *Löfroth*,

nr 560 av herr *Rimmerfors* m. fl.,

nr 561 av herr *Håstad*,

nr 562 av herr *Christenson* i Malmö m. fl.,

nr 563 av herr *Stenberg*,

nr 564 av herrar *Stenberg* och *Nihl-fors*,

nr 565 av herrar *Dahlén* och *König-son*,

nr 566 av herr *Gustafsson* i Borås m. fl.,

nr 567 av herrar *Agerberg* och *Elias-son*,

nr 568 av herrar *Cassel* och *Nilsson* i Göingegården,

Ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande m. m.

nr 569 av herr *Engkvist m. fl.*,
 nr 570 av herrar *Svensson* i Vä och
Jansson i Benestad,
 nr 571 av herrar *Nilsson* i Göteborg
 och *Svensson* i Alingsås,
 nr 572 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*,
 nr 573 av herr *Nyberg*,
 nr 574 av herrar *Svensson* i Ljungs-
 kile och *Rimmerfors*,
 nr 575 av herr *Adamsson*,
 nr 576 av herrar *Nilsson* i Svalöv och
Nilsson i Bästekille,
 nr 577 av herr *Hansson* i Skegrie
m. fl. och
 nr 578 av herrar *Svensson* i Stenkyrka
 och *Arweson*.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nordkvist* i
 Kalmar vid kammarens nästföregående
 sammanträde gjorda men då bordlagda
 anhållan att få framställa interpellation
 till herr statsrådet och chefen för kom-
 munikationsdepartementet angående
 verkställandet av riksdagens beslut an-
 gående Ölands telefonförhållanden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Johansson* i
 Mysinge vid kammarens nästföregående
 sammanträde gjorda men då bordlagda
 anhållan att få framställa interpellation
 till herr statsrådet Hjalmar Nilson i an-
 ledning av de svårigheter, som upp-
 stått för fiskerinäringen på grund av is-
 blockaden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets me-
 morial nr 5, med förslag till lag angå-
 ende ändring i stadgan den 21 februari
 1941 (nr 98) om ersättning för riks-
 dagsmannauppdragets fullgörande m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och
 yttrade därvid:

Herr DICKSON (h):

Eftersom jag finner det olämpligt
 och olustigt att riksdagens ledamöter
 utan att officiellt inhämta råd från
 opartiskt håll beslutar om egna för-
 måner ber jag, herr talman, att, såsom
 jag gjort vid tidigare liknande tillfällen,
 få till protokollet antecknat, att jag
 av principiella skäl icke deltar i beslu-
 tet i detta ärende.

Häruti instämde fröken *Vinge* och
 herr *Carlsson* i Tibro.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Jag skall bara be att
 få ställa en fråga till dem som nu inte
 vill delta i ett beslut om denna fråga:
 Innebär detta att ni också kommer att
 avstå ifrån att ta ut det ökade belopp
 som förslaget medfört?

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Vi känner alla min
 ärade vän herr Rubbestads inställning,
 att när det gäller att bestämma sina
 egna förmåner är de närmast berörda
 medborgarna själva de mest kompeten-
 ta att göra detta. I andra stycken här
 i livet tillämpas inte de Rubbestadska
 principerna, utan det är endast i den
 här ifrågavarande angelägenheten som
 detta sker. I själva den sakfråga, som
 herr Rubbestad berörde och som väckte
 kammarens stora intresse, vill jag
 understryka, att jag gjorde min dekla-
 ration av principiella skäl och sålunda
 inte tar någon som helst ställning till
 sakfrågan, som jag redan genom min
 deklaration har förklarat att jag inte
 kan bedöma och inte är i den situatio-
 nen att jag bör bedöma.

Herr RUBBESTAD (bf):

Jag vet inte om herr Dickson är be-
 vandrad på det kommunalpolitiska om-
 rådet. Om det är nämnder utsedda inom
 kommunen, brukar kommunalfullmäk-

Kommunal delegationslag.

tige alltid själva bestämma hur stora ersättningar som skall utgå. Någon annan instans tycker jag inte är lämplig, ty det är ju fullmäktige som har att avgöra frågan, huruvida kommunen skall betala, och sammalunda är det med riksdagen. Det är väl riksdagen som skall bestämma alla de utgifter, som riksdagen har att ta ställning till. Att koppla in någon annan myndighet i ett sådant sammanhang innebär en omyndigförklaring gent emot riksdagsmännen som vi skall akta oss för.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Kommunal delegationslag.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i vissa frågor till sammanslutning av kommuner (kommunal delegationslag) m. m. ävensom i ämnet väckt motion.

Till konstitutionsutskottet hade hänvisats en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 67, däri Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 29 januari 1954 föreslagit riksdagen att antaga i propositionen framlagda förslag till dels lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i vissa frågor till sammanslutning av kommuner (kommunal delegationslag), dels ock lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1940 (nr 331) om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft den inom riksdagen i anledning av propositionen väckta, till konstitutionsutskottet hänvisade motionen II: 520 av herr *Holmberg m. fl.*, i vilken motion hem-

ställts att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 520, antaga de i förevarande proposition framlagda förslagen till dels lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i vissa frågor till sammanslutning av kommuner (kommunal delegationslag), dels ock lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 maj 1940 (nr 331) om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Pettersson* i Norregård och *Sandberg*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **PETTERSSON** i Norregård (bf):

Herr talman! Jag har till detta utlåtande fogat en reservation, och jag skall bara med några ord förklara varför jag reserverat mig. Detta förslag till extern delegationsrätt för kommunerna anser jag för min del vara motbjudande ur kommunal självstyrelsesynpunkt.

Kommunallagskommittén har tidigare rätt ingående behandlat denna fråga och har avstyrkt införandet av en sådan här lag. Nu har den i alla fall kommit på riksdagens bord. Jag anser detta överflödigt, därför att de olika kommunalförbunden, både landstingskommunernas förbund, stadsförbundet och landstingsförbundet, redan har hand om avtalsförhandlingarna, och i alla län är landstingen knutna till landstingsförbundet och nästan alla kommuner anslutna till sina resp. förbund. Det hade varit överflödigt, anser jag, att här föreslå en lag, som visserligen inte har tvingande karaktär utan fortfarande är frivillig och därför inte heller ändrar så mycket på de arbetsformer som nu råder. Men jag är viss om att ute i kommunerna kommer detta trevande lagförslag att väcka ett visst

Kommunal delegationslag.

uppseende. Man måste känna ovilja emot att de statliga myndigheterna blandar sig i dessa kommunala spörsmål, som man själv hittills har handlagt på ett mycket förträffligt sätt.

Lagen kommer inte, som jag nämnde, att ändra så mycket på arbetsförhållandena och arbetsformerna, men den rör vid en av den kommunala självstyrelsens värdefulla principer på sådant sätt, att man inte kan annat än reagera emot den. Dessutom är hela lagförslaget man kan nästan säga illa utformat och lösligt. Det finns egentligen inte någon fast regel däri, och detta kommer att vålla många tolkningssvårigheter vid olika meningar angående dessa avtal med stöd av lagen. Det är detta som väckt ovilja hos mig att vi den ena gången efter den andra försöker nagga kommunernas självstyrelseprincip i kanten. I det fallet tycker jag verkligen att vi bör gå fram med större försiktighet. Jag förstår att det är stads- och kommunalförbunden som drivit fram detta lagförslag, men det förbättrar inte saken att de tyckes ha blivit sådana elefantdrakar, att de anser sig kunna behandla kommunernas angelägenheter utan att höra vad kommunerna själva vill.

Jag har intet yrkande, herr talman. Jag har endast velat lämna denna förklaring.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Även om jag inte som herr Pettersson i Norregård haft anledning att reservera mig till konstitutionsutskottets utlåtande vill jag redovisa några synpunkter i samband med kammarrens behandling av denna s. k. delegationslag.

Det råder nog ingen tvekan om att lagen för en ansvarig kommunalman ur kommunalrättslig synpunkt synes innebära ett visst brott mot den kommunala självstyrelsen. Om man därjämte studerar det föreliggande förslaget i detalj kan man inte undgå att

märka, att lagen i mångt och mycket är ganska löslig som kommunallag sedd. Det var väl också denna orsak som gjorde att kommunallagskommittén för sin del inte var beredd att i kommunallagen infoga denna speciella lag. Man var säker medveten om att här var en lucka rent kommunalrättsligt som borde fyllas, men med hänsyn till de allvarliga ingrepp i kommunernas självstyrelse, som lagen skulle komma att medföra, var man betänksam och ville inte gå in på frågan. De instanser, som haft det föreliggande förslaget på remiss, har också varit mycket betänksamma och i många fall rent avvisande mot förslaget.

Nå, vad är det då som gör att man är så tveksam? Jo, det är givetvis att en mängd obekanta förhållanden anmäl sig, som det föreliggande förslaget inte anvisar någon särskild lösning på. Det är därför man anser att tiden ännu inte är mogen att i lag fastställa vad som sedan flera år har varit praxis och en tingens ordning, som kommunalmännen i tysthet erkänt. Den allmänna utvecklingen är också sådan, att vi kommunalmän tvingas att gå med på dessa kollektiva förhandlingar för att få rättsida på problemen, och vi får väl också lov att här i dag säga att vi, även om vi är mycket betänksamma, dock inte i stort vill avvisa det framlagda förslaget. Jag medger, herr talman, att detta kanske är en något underlig bekännelse från en kommunalmans sida, men som jag nyss sade är det den allmänna utvecklingen som faktiskt tvingar oss att gå med på saken.

De detaljer, som man i lagförslaget inte får något direkt besked om, är framför allt bestämmelserna om valbarhet, om omröstning, om jäv och om besvärsmätt. Dessa tycker jag är ganska dunkelt redovisade.

Om man sedan tänker sig att utvecklingen skulle föra hän mot att de kommunala förtroendeuppgifterna mer och mer övergår till att bli om inte arvodes-

Kommunal delegationslag.

befattningar så dock uppdrag som betaltning utgår för, så kan man fråga sig: Går det dithän att man även på detta område kollektivt skall fastställa vad de kommunala förtroendemännen skall ha i ersättning för sitt arbete inom kommunen? Jag erkänner att detta är en tanke som vi inte i dag är mogna att bedöma, men vi vet inte vart utvecklingen kan leda.

Man frågar sig också: Vad blir följden för en kommun, om förhandlingarna strandar och det blir strejk och de kommunalanställda på, om jag får använda uttrycket, känsliga områden inte är i funktion? I sådant fall kan det uppstå mycket stora besvärligheter för kommunerna.

Jag har, herr talman, velat redovisa dessa allmänna synpunkter vad gäller de betänkligheter, som från en kommunalmans sida anmäler sig inför det föreliggande förslaget till delegationslag. Emellertid vill jag inte inlägga någon reservation mot detsamma, utan jag tvingas, som jag tidigare har sagt, att godta det.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag kan instämma med herr Nilsson i Göingegården när han säger för sin egen del, att det är en underlig bekännelse som han här har lämnat, och när herr Nilsson i Göingegården säger om denna nya lag, att den är ganska lösli, att den har kommit till emot remissinstanserna och att den är betänkelig ur kommunalrättslig synpunkt, kan jag instämma, men inte finna annat än att han borde ha kommit till ett yrkande om avslag på hela lagen.

Jag har väldigt svårt, herr talman, att stillatigande sitta och vara med om denna lag utan att uttala mina starka betänkligheter mot densamma, detta därför att jag under några år har haft en viss erfarenhet av förhandlingsväsen när jag har deltagit som förhandlingsdelegat från landstingens sida. När par-

terna kommit överens vid förhandlingsbordet tycker jag att det är väldigt bra om det då finns en överinstans som sedan får lov att yttra sig, och jag kan inte förstå utskottet när utskottet säger att lagen skapar ökade förutsättningar för arbetsfred och dylikt. Såvitt jag har kunnat förstå under den tid då jag har deltagit i förhandlingarna har bägge parter haft det så, att de har haft en styrelse eller annan instans som sedan har fått yttra sig och besluta om de förslag eller de resultat som de förhandlande parterna har kommit till, och det har jag begripit så, att de har tyckt att det har varit mycket bra att ha denna instans bakom sig, detta från båda parter, arbetsgivare och arbetstagare.

Man kan också säga med ett gammalt uttryck, att när man har förhandlat och kommit till ett resultat, som många gånger har varit kinkigt och besvärligt att uppnå, så är det klokt att sova på saken och kunna fatta definitivt beslut i efterhand.

Det är i alla fall en tröst att denna fullmaktsdelegering inte är obligatorisk och oåterkallelig. Kommunförvaltningen är ju inte skyldig att godta den nya ordningen att lämna absolut fullmakt till sin delegation, och jag såsom representant för landstingen vill åtminstone här deklarera, att jag inte i vårt landsting kommer att gå med på att vi lämnar absolut fullmakt till delegationen, utan jag anser att vi bör ha det som vi har det, att över denna delegation står en central lönenämnd, som får lov att besluta. Jag skulle tro att den delegation vi har utsett också har den meningen, att det är väldigt bra att ha en central lönenämnd bakom sig.

Sedan, herr talman, vill jag bara göra en reflexion. Herr Gustaf Nilsson i Göingegården representerar högerpartiet, och en högerman från första kammaren, som heter herr Arrhén, är också med i utskottet. Nu har vi vid alla möjliga tillfällen i debatter i riksdagen

Kommunal delegationslag.

hört från högerhåll, att vi inte bör ha en byråkratisk centralisering. Är inte detta en byråkratisk centralisering förstår jag ingenting, ty detta måtte väl vara en centralisering av stora mått.

Herr talman! Jag förstår, att mot ett enhälligt konstitutionsutskott är det meningslöst att ställa ett yrkande, men jag är mycket skeptisk beträffande fördelen med denna nya lag.

Herr FAST (s):

Herr talman! När vi i kommunallagskommittén en gång i tiden hade kontakt med förhandlingsrättssakkunniga i det här ärendet höll ju dessa sakkunniga på med en utredning angående en tjänstemannalag. Man var ifrån deras sida ganska angelägen om att vi i kommunallagen skulle inta bestämmelser liknande dem som nu här föreslås. Vi hade enhälligt den uppfattningen, att om en sådan lag skulle komma till, så hörde den samman med en tjänstemannalag och borde icke införas i kommunallagen. Detta har också sedermera i den fortsatta utvecklingen visat sig vara riktigt, och vad som nu föreslås är ju en liten särskild lag.

Personligen vill jag säga att jag tror att det sker ingenting, vare sig i positiv eller i negativ riktning, genom den här lagen. Frågan om den fortsatta utvecklingen av de centrala förhandlingarna mellan kommunalförbunden å ena sidan och tjänstemannaorganisationerna och de kollektivanställda å den andra är helt beroende av den solidaritet som man kommer att visa inom städernas och landskommunernas krets, och därvidlag gör den här lagen inte någonting vare sig till eller ifrån.

Jag betraktar sålunda denna lag mera som symbolisk, som någonting som bara är ett uttryck för statsmakternas sanktion åt den utveckling som redan har ägt rum.

Jag erkänner gärna att denna lag kan te sig rätt egendomlig på det sättet, att man här skapar en extern delegations-

rätt, men man inte beskriver det organ till vilket man delegerar beslutanderätten. Om detta skulle ha skett skulle det emellertid ha inneburit en mycket högre grad av kringskärande av den kommunala självstyrelsen. Nu har man ju i förslaget dels lämnat utrymme för en frivillig anslutning från kommunerna och städerna, dels också sagt ifrån att dessa har rätt att utträda.

Personligen vill jag i det sammanhanget säga, att om denna lag skall få någon som helst betydelse är förutsättningen den, att utvecklingen går allt mer och mer mot solidaritet städerna och kommunerna emellan. Om det skulle bli en stark minoritet som ställde sig utanför förhandlingsorganet, skulle detta ganska snart spränga resultaten av de centrala överenskommelserna.

När det sedan gäller frågan huruvida detta lagförslag är ett mera allvarligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen, tror jag att man gör sig skyldig till rätt stora överdrifter, om man vill hävda detta. Det är ju ändå på det sättet, att det i stort sett inte kommer att bli någon skillnad jämfört med de förhållanden som redan förut har existerat på detta område. Den sanktion, som man t. ex. har givit ifrån landstingsförbundets sida, har ju faktiskt inte inneburit någonting annat än att man i efterhand har godkänt de uppgörelser som träffats, och man har därvid inte haft några möjligheter att komma med förslag till ändringar. Man har redan i förväg lämnat sin fullmakt till förvaltningsutskotten att godtaga centralt träffade överenskommelser. Och när man sedan har denna fria rätt dels till inträde och dels till utträde, så är det ju kommunerna själva som avgör huruvida de vill foga sig in under lagen eller vill avstå därifrån.

Men, herr talman, för mitt vidkommande har skälet till att jag ändå har biträtt detta förslag, ehuru jag tror att det inte kommer att få någon större betydelse, varit, att man inom Landskom-

Kommunal delegationslag.

munernas förbund och inom Stadsförbundet, så vitt man kan döma av yttrandena och handlingarna i ärendet, varit angelägen om att få denna lag till stånd. Men man har också ifrån den andra förhandlingspartens sida, ifrån Kommunalarbetareförbundet och från tjänstemannaorganisationerna, också varit angelägen att få denna lag till stånd. Då jag väl närmast kan sägas företräda Landstingsförbundet, skulle det ha tett sig mycket egendomligt, om vi där hade ställt oss i det läget, att vi därför att vi inte hade behov av denna lag skulle ha velat förhindra vad de andra båda kommunförbunden ändå ansåg ha ett visst värde. Jag tror också att det är en ståndpunkt som riksdagen bör intaga. Båda parterna på förhandlingsområdet vill ha denna lag, och det finns inte tillräckliga skäl, i varje fall inte för riksdagen, att motsätta sig detta. Propositionen är således ingenting annat än fullföljande av en beställning, som man har gjort från de båda kommunförbunden och från Kommunalarbetareförbundet och tjänstemannaorganisationerna. Och då jag på här anförda skäl inte kan inse, att det här gäller ett sådant intrång i den kommunala självstyrelsen, att det skulle inge allvarliga betänkligheter, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Tre föregående talare har redan utvecklat synpunkter, som heft överensstämmer med den mening, som vi har hävdad i vår motion i denna angelägenhet.

Jag kan till att börja med säga, att jag inte tillmäter denna sak någon särskilt stor betydelse, men betydelse har den otvivelaktigt. Jag är inte heller av den meningen, att man i sådana här frågor skall ställa sig på någon doktrinär ståndpunkt. Jag vet mycket väl, att det i praktisk kommunalpolitik är nödvändigt, att inte hålla någon strikt åtskillnad mellan verkställighet och för-

valtning å ena sidan och beslutanderätt å den andra sidan. Det har ju också så småningom genom förvaltningsdomstolarnas utslag härvidlag utformats en praxis, som enligt min mening är både tjänlig och tillräcklig.

Det finns emellertid tendenser att i alltför hög grad överlåta den kommunala bestämmanderätten på under fullmäktige lydande organ. Jag har därför redan under kommunallagskommitténs behandling av dessa frågor reagerat mot denna tendens och ansett att kommunallagskommittén i stället för att uppmuntra en sådan politik borde ha varnat för den. Den ståndpunkten kan man inta inte minst med hänsyn till vad kommunallagskommittén själv har sagt rörande den avgörande betydelse som det har för svensk kommunalförvaltning att man uppehåller offentlighetsprincipen och den allmänna insynen i alla kommunala förehavanden. I samma mån som man överlåter kommunernas beslutanderätt till andra organ, i samma mån begränsar man nämligen möjligheten till en sådan insyn och kontroll av den kommunala förvaltningen.

Här går man nu ett steg längre, och jag ser det som ett resultat av den släpphänhet, som också kommunallagskommittén visat i denna fråga. Tidigare har det varit fråga om en intern delegationsrätt. Nu har man, uppmuntrad av de tidigare eftergifterna, också föreslagit att det skall bli en extern delegationsrätt, alltså att man i de mycket viktiga frågor, som det här gäller, nämligen avtalsfrågor skall kunna överlåta bestämmanderätten från fullmäktige till organ, som inte på något sätt är underställda fullmäktige. Det handlar ju förresten om organ som i egentlig mening inte är kommunala och inte allmänrättsligt reglerade, och jag anser, att detta är ett avsteg från sund kommunal praxis, som man inte bör tillåta.

Det är därför, herr talman, som vi har framlagt den motion i denna fråga,

Kommunal delegationslag.

som jag nu vill yrka bifall till, nämligen motionen nr 520 i andra kammaren.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! Det har inom utskottet uttalats en ganska utbredd skepsis i fråga om nödvändigheten att just nu få till stånd en sådan lagstiftning som det här gäller, och även i statsrådets kommentar till propositionen framskymtar ju att han inte är främmande för en sådan inställning. Såsom här redan sagts av flera talare bör emellertid de kommuner ute i landet, som vill begagna sig av den kollektiva uppgörelseformen, ha rätt att få bli utrustade med detta mera moderna instrument för reglering av sina löne- och avtalsförhållanden.

Det var egentligen bara detta jag ville deklarerera, men innan jag slutar vill jag i anledning av vad herr Holmberg nyss sade göra ett litet påpekande — herr Holmberg har ju själv suttit med i kommunallagstiftningskommittén och känner till de förhållanden det här gäller. Det finns i den kommunistiska motionen en sats, som är värd att observera. Redan på tal om den interna delegationsrätten heter det där på följande sätt: »I vissa fall kan detta innebära att man lägger avgörandet i sådana viktiga frågor i händerna på en liten grupp, som måhända innesluter endast en del av de riktningar som finns företrädade i fullmäktige, i extrema fall kanske endast *en* riktning.»

Det är, herr talman, med största glädje och tacksamhet man annoterar detta uttalande, ty däri vänder sig ju de tre kommunistiska motionärerna emot diktatur och undertryckandet av olik-tänkandes möjligheter att framföra sina åsikter. Det innebär, efter vad jag förstår, en uppenbar och glädjande protest mot den diktatur som i motionärernas mönsterstat anses som högsta visdom, och jag kan inte finna annat än att detta är ett mycket löftesrikt och

ljusst värtecken som kammaren med tillfredsställelse bör notera.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag och därmed avslag på förvarande motion.

Herr SVENSSON i Ljungkile (fp):

Herr talman! Herr Fast framhöll i sitt anförande här att föreliggande lagförslag till sin verkan egentligen blir symboliskt och alltså inte i sak kommer att göra så värst mycket till eller ifrån. Det är möjligt att det blir på det sättet. I allmänhet bekräftar ju de kommunala församlingarna vad som centralt har överenskommits, detta många gånger av det enkla skälet att man inte har något annat att göra. Det finns ingen möjlighet att riva i uppgörelserna — det vet vi nog allesammans, som har varit med på ett eller annat hörn i det här sammanhanget. Men jag undrar ändå, om vi inte, ifall vi nu skall ha några symboler, borde behålla symbolen för den kommunala självständigheten i stället för symbolen för den centrala maktbefogenheten.

Jag har på sista tiden tänkt litet över ett och annat i fråga om förhållandet mellan central styrelse och lokal myndighet, och jag har blivit mer och mer förskräckt över den utveckling som vi därvidlag är inne på. Varje åtgärd för sig betyder kanske inte så mycket, men sammanlagt innebär det hela att vi undan för undan urholkar och urvattnar den kommunala styrelsen och därmed känslan av självständighet och myndighet ute i bygderna. Slutet blir väl att demokratin blir formell och den centrala maktbefogenheten reell.

Det förefaller som om vi i många avseenden står hjälplösa inför denna utveckling. Det hela har karaktären av något ödesbetonat och förhandsbestämt, och vi bara åker med utan att så noga kunna avgöra, var vi till sist hamnar. Ibland undrar man hur hela detta system av maktdelegationer, fullmakter och sådant skulle verka i en

Kommunal delegationslag.

kritisk situation, då den centrala makten kom i händerna på mera äventyrligt folk. Sådant är naturligtvis inte alldeles uteslutet. Även vårt land kan råka ut för värre händelser än vi har varit vana vid på senare år.

Vad jag har sagt här är närmast uttryck för den känsla av vantrevnad inför hela detta delegationssystem som man upprättar kors och tvärs i vårt samhälle tills man snart inte vet vad människorna ute i bygderna har att säga till om. Som uttryck för denna vantrevnad yrkar jag, herr talman, också avslag på utskottets hemställan.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Även om man inte i princip kan vända sig mot centraliseringen ens på detta område, kan jag omvittna att erfarenheterna från Göteborg av stadens medlemskap i Svenska stadsförbundet inte uppmuntrar till bifall åt en proposition, sådan som den föreliggande. Stadsförbundet har visat sig äga en kronisk förmåga att trassla till uppgörelserna med vederbörande befattningshavare.

Den byråkratisering av avtalsuppgörelserna som uppkommit genom medlemskapet i Svenska stadsförbundet har bl. a. lett till utdragna förhandlingar beträffande pensionerna för stadens tjänstemän. Det tycks också vara fullkomligt omöjligt att inom rimlig tid få en uppgörelse till stånd om de i stadens tjänst anställda staderskornas pensionsförhållanden. Denna fråga är ännu inte löst, trots att Stadsförbundet haft saken om hand mycket lång tid. Jag vill också erinra om den verkliga elakartade poliskonflikten, som absolut inte skulle ha existerat i dag, därest Göteborg skött förhandlingarna själv. I Göteborg har ställningen mot Svenska stadsförbundet lett till att stadsfullmäktige har tillsatt en särskild utredning med uppgift att undersöka, huruvida inte staden bör utträda ur Svenska stadsförbundet.

När man har dessa erfarenheter från medlemskapet i Svenska stadsförbundet är det uppenbart, att man inte kan betrakta den föreliggande propositionen med någon större sympati. Vi har därför ansett oss böra gå emot propositionen. Jag ber att få instämma i herr Holmbergs yrkande, som sammanfaller med yrkandet i vår motion.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Anslag å kapitalbudgeten under kommunikationsdepartementet.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbud-

Investeringsplan för kommunikationsverken.

geten för budgetåret 1954/55, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1.***Investeringsplan för kommunikationsverken.**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—9 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1954) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

För budgetåret 1954/55 hade verksamhetsstyrelserna räknat med att investeringsutgifterna komme att stiga till ca 1 100 milj. kr., vilket i jämförelse med de senaste beräkningarna för nu löpande budgetår skulle innebära en ökning av investeringsverksamheten med ca 63 milj. kr., till större delen betingad av en föreslagen ökning av televerkets investeringar från 249 milj. kr. budgetåret 1953/54 till 307,6 milj. kr. nästkommande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Holmberg* och fru *Nilsson* väckt motion (II:136), vari hemställts att riksdagen måtte besluta fastställa kapitalbudgeten för televerket i enlighet med vad verkets styrelse föreslagit.

Utskottet, som ansåg sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag till investeringsplan för kommunikationsverken under nästa budgetår, hemställde,

I. att motionen II:136 icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HEDQVIST (s):

Herr talman! Till vissa uttalanden som statsutskottet gjort på den punkt som kammaren nu har att behandla vill jag foga några kommentarer. Det gäller de ramreglerade investeringarna för kommunikationsverken. Departementschefen förordar en investeringsverksamhet för kommunikationsverken av i huvudsak samma omfattning som den för innevarande budgetår. Han framhåller emellertid att det med hänsyn till ovissheten i konjunkturutvecklingen är motiverat att fastställa ytterligare två möjligheter för nästa budgetårs investering. Dessa två ytterligare alternativ är ett minimiprogram, som ligger 10 procent under normalprogrammet, och ett maximiprogram, som med 10 procent skulle överstiga normalprogrammet. Man skulle med andra ord åstadkomma en viss elasticitet i investeringsverksamheten. Detta för självfallet också med sig — och det är väl meningen — en elasticitet i sysselsättningen.

Statsutskottet har på denna punkt ingen erinran, men utskottet gör i det sammanhanget vissa uttalanden, som jag inte har några invändningar emot utan som jag närmast vill rikta uppmärksamheten på och understryka. Vid sitt studium av dessa problem har utskottet inte kunnat undgå att säga, att en investeringsverksamhet efter dessa riktlinjer inte alltid är så lätt att genomföra. Det måste för vederbörande verks styrelse bli ganska stora svårigheter i fråga om planläggningen av verksamheten när den känner denna osäkerhet i fråga om medelsanvisning, som kan ställa den inför nödvändigheten att på ganska kort tid öka eller minska sysselsättningen. Jag har också velat framhålla att man bör tillse, att sysselsättningen för verken blir så jämn som möjligt. Statsutskottet har

Investeringsplan för kommunikationsverken.

också anført, att det är särskilt önskvärt att investeringsverksamheten planlägges och handhaves på sådant sätt, att största möjliga jämnhet i sysselsättningen ernås. Bakom detta uttalande ligger måhända det som inträffat vid åtminstone ett verk under den del av år 1954 som nu förflutit.

Investeringspolitiken för televerket har ju under innevarande budgetår lett till friställande av 380 linjearbetare, och man befärar — och har också avisierat — inskränkningar i sysselsättningen vid televerkstäderna. Vissa tidningar i Stockholm och Göteborg har i dag tagit upp saken på nytt. Det säges att man kan befara, att t. ex. verkstaden i Göteborg blir tvungen att reducera sin personal från 120 man till 60 man. Vidare säges det i dessa tidningsnotiser — och det är väl riktigt — att detta inte behövde ske, om televerket för nästa budgetår inte fick sina investeringar beskurna. Televerket har emellertid självt sagt, att det, med hänsyn till vad departementschefen här har anført, inte kan planera verksamheten för nästa budgetår annat än efter minimalalternativet. Jag befärar då, att den arbetskraft som hittills har friställts och de verkstadsarbetare, som riskerar att bli avskedade, också kommer att avskedas, om investeringarna inte får tillräcklig omfattning och framför allt om telestyrelsen inte i god tid får besked om hur mycket pengar den kan disponera för nästa budgetår.

Jag har tagit till orda för att säga något mer än vad statsutskottet anført under denna punkt. Anledningen är den att jag finner det vara ganska orimligt, att investeringsverksamheten skall medföra sådana konsekvenser som här yppar sig för ett verk med så stora arbetsuppgifter som televerket, med god tillgång på arbete och med ständigt växande köer av kunder, som inte kan betjänas på ett nöjaktigt sätt. Väntetiden för telefonsamtal från Stockholm till vissa orter i Norrland är lika lång

som för telefonsamtal från huvudstaden till kontinenten. Detta är ju ganska orimligt. Kön av blivande kunder, som väntar på telefonabonnemang, är i ständigt växande. Det finns väl nu ungefär 15 000, som har ansökningar om telefonabonnemang inne hos verket, och väntetiden är minst tre månader. En minskning av investeringarna för detta verk kommer självfallet att göra förhållandena ännu värre.

Denna elastiska investeringspolitik kan också inverka menligt på den kommunala planeringen. Jag kan ta min egen kommun som exempel, den kommun där televerkets huvudverkstad är förlagd. I april i fjol hade jag överläggningar med verkstadsledningen där beträffande behovet av bostäder för televerket. Verkstadsledningen sade då, att man skulle anställa ytterligare 300 man, av vilka 200 var i behov av familjebostäder. Verkstaden hade lidit av en ganska kraftig avtappning på arbetskraft under hoppjerkaepoken, och nu skulle man börja fylla dessa vakanser. Kommunen skulle medverka i detta bostadsanskaffningsprogram och planlade självfallet bostadsproduktionen för den närmaste tiden med hänsyn till detta efter våra förhållanden stora tillskott av nya bostäder för en enda industri. Jag tyckte att detta var alldeles riktigt, eftersom jag utgick från att televerket har full och överfull sysselsättning. Det fanns i Nynäshamn verkstadslokaler för ytterligare 300 man, det fanns maskiner och verktyg; man kunde alltså utvidga driften utan att göra nya investeringar för sådana ändamål. Vad som fattades var bostäder. Efter någon tid sade samma tjänstemän att man inte behövde de där 200 nya lägenheterna, emedan förhållandena ändrats på sätt, som jag nyss talade om. Man införde redan i oktober månad i fjol ett anställningsstopp, och nu befäras personalinskränkningar.

Jag har velat anføra detta som ett bevis för att denna elastiska investerings-

Investeringsplan för kommunikationsverken.

politik inte ställer till bekymmer bara för vederbörande verk och deras ledningar utan också kan påverka och ställa till oreda i den kommunala verksamheten.

Jag vill understryka vad statsutskottet har anfört om angelägenheten av att investeringsverksamheten planlägges så, att en jämn sysselsättning kan åstadkommas. Jag vill också uttrycka den förhoppningen, att vederbörande ser till att de onormala förhållanden som har uppstått för televerket den här vintern inte konserveras och framför allt att situationen för verket inte ytterligare försämras.

Mitt resonemang skulle måhända kunna föra mig över till att yrka bifall till den i ämnet väckta motionen. Det gör jag emellertid inte, med hänsyn till det förtroende jag har för kommunikationsministern och med hänsyn till att statsutskottet särskilt har understrukit vad jag nu velat fästa uppmärksamheten på. Jag drar av allt detta som förevarit den slutsatsen, att dessa missförhållanden i fortsättningen skall rättas till och att televerket skall fortsätta sin verksamhet i full utsträckning. Jag har alltså, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* (s) och *Lundqvist* (s).

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Utskottets förslag om televerkets stat är ett märkligt dokument. Sedan utskottet har anfört en mängd starka argument som talar för bifall till den kommunistiska motionen, slutar det nämligen med att yrka avslag på motionen. Förklaringen till detta underliga beteende kan måhända sökas i en liten sats som förekommer i utlåtandet, nämligen att utskottet »inte velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag». Det förfaller som om herr Hedqvists ståndpunkt vore densamma. Men kan det vara rimligt att dra ett streck över alla sakskalet bara för risken att

eljest komma att brista i lojalitet mot regeringen?

De sakskalet som utskottet har anfört skall jag sammanfatta på följande sätt. För det första innebär systemet med inte mindre än tre olika alternativ för televerkets investeringar stora olägenheter när det gäller planläggning och kontroll. För det andra har det redan tidigare förekommit en så stor eftersläpning just i fråga om televerkets investeringar, att det vållat allmänheten stora besvär, och den eftersläpningen borde man nu eliminera. För det tredje innebär till och med maximialternativet en sådan inskränkning av telestyrelsens planer, att det leder till avskedanden, och då kan man ju tänka sig hur det skulle bli om regeringen skulle finna för gott att i stället tillämpa minimialternativet, som ligger ungefär 140 miljoner kronor lägre — inte ens mot det finns någon garanti enligt utskottsförslaget. För det fjärde blir allmänheten ytterligare lång tid framåt dåligt betjänad. Det blir fortfarande väntan i flera månader för nya telefonabonnenter, och fortfarande kommer ca 700 000 radiolyssnare, företrädesvis i Norrland, att få dras med störningar och olägenheter av allehanda slag som följd av att televerket inte har fått pengar för att se över ledningsnätet. För det femte får statskassan avstå från betydande inkomstförbättringar, som man skulle kunnat få, om televerket hade fått verkställa de utvidgningar som har föreslagits. För det sjätte — och det är särskilt väsentligt i detta sammanhang — bidrar denna politik, såsom också herr Hedqvist har framhållit, till att ytterligare öka arbetslösheten.

Hur utskottet efter en så nedgörande kritik av regeringsförslaget kan motsätta sig de föreslagna förbättringarna på *varenda punkt*, är obegripligt. I vår motion har vi särskilt framhållit hur illa denna politik överensstämmer med statsmakternas utfästelser att sörja för full sysselsättning. Därvidlag har det

Investeringsplan för kommunikationsverken.

visserligen förekommit uppseendeväckande saker även tidigare — den bekanta regeringsdeklarationen om behovet av en viss lokal arbetslöshet var sålunda ett hotfullt förebud — men det var väl ändå ingen som trodde, att statsmakterna skulle komma att gå i spetsen i detta avseende. Nu har i alla fall statens järnvägar och det statliga vägväsendet ökat de arbetslösas skara med 5 000 å 6 000 man, och den omedelbara effekten av regeringsförslaget angående televerkets investeringar blev att 400 man fick uppsägelse. I dag på morgonen meddelades att telestyrelsen har utfärdat nytt varsel; det är alltså resultatet av statsutskottsmedlemmarnas medverkan i sysselsättningspolitiken.

Det hela är orimligt eftersom man tvingar telegrafarbetare att gå sysselsöka eller söka sig över till andra yrken samtidigt som det ju bevisligen behöver uträttas mycket i deras eget fack. Det är särskilt uppseendeväckande eftersom det gäller en statlig verksamhet.

Den grupp jag tillhör har inte bara i detta sammanhang utan också i flera andra motionerat vill årets riksdag om åtgärder för att tillförsäkra arbetarna större trygghet i deras anställningar. Vår utgångspunkt har varit att arbetslöshet är slöseri och utgör ett tecken på bristfällig samhällsförvaltning. Vi eftersträvar en sådan ordning, att statsmakterna ingriper och sörjer för full sysselsättning bland annat genom att, om det visar sig nödvändigt, överta och driva företag som de privata företagen inte vill eller inte kan hålla i gång. Men skall statsmakterna med någon utsikt till framgång hävda en sådan politik och kunna ingripa mot arbetslöshet som skapas av de privata företagen, måste man i första hand se till att statens egna företag får möjlighet att bibehålla och helst utöka antalet anställda. I stället animeras nu riksdagen av regeringen och statsutskottet att bedriva en politik som ökar arbetslösheten. Det är sannerligen inte underligt

att tendenser av det slaget har framkallat en stark opinion på arbetarhåll. Det kommer ju praktiskt taget dagligen tecken på att det drar ihop sig till en stor ekonomisk kris, och för dem som har trott på beskrivningen om hur väl statsmakterna har rustat sig för att möta en eventuell arbetslöshet, måste det vara en chock att nu se statsmakterna uppträda i en helt annan roll, nämligen som tillskapare av arbetslöshet.

Herr talman! Vi har dels genom motionen om televerkets investeringar och dels genom flera andra förslag i år sökt förmå riksdagen att i tid ingripa mot riskerna för arbetslöshet. Men utom trygghetsfrågan för arbetarna och deras familjer, som det därvidlag främst gäller, handlar de kommunistiska motionerna också om en vettig användning av landets produktiva resurser. Inte minst mot bakgrund av den aktuella situationen inom telegrafverket framgår det tydligt hur oförnuftig i alla avseenden den politik är som tillrådes av statsutskottet. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till motionen II: 136.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Med anledning av den förda debatten vill jag söka något belysa utskottets ställningstagande till förevarande proposition.

Jag vill därvid till en början erinra om ett något ljusare inslag än det som här har diskuterats. Jag syftar på att vi för det budgetår som är inne har kunnat vidga investeringsramen i jämförelse med det program som lades fram vid denna tid i fjol. Denna utvidgning innebär i kronor räknat 50 miljoner till direkt investeringsverksamhet och 40 miljoner i anslag av finansiell natur, för rörelsekapital m. m., så att budgeten slutar på 1 035 i stället

Investeringsplan för kommunikationsverken.

för ursprungligen beräknade 946 miljoner.

Kungl. Maj:ts förslag till investeringsprogram för kommande budgetår för de affärsdrivande verken innebär, som har antytts i debatten, vissa principiella nyheter. Förutom ett normalprogram har också presenterats ett maximioch ett minimiprogram, det förra liggande 10 procent över normalprogrammets investeringsnivå och det senare 10 procent under. Departementschefen har för sin del förordat, att normalprogrammet i första hand kommer till användning, om det inte inträffar någon större konjunkturändring, och den reella innebörden av det programmet är en investering av i huvudsak samma omfattning som den vi har för innevarande år. Ett verk är undantaget, nämligen vattenfallsverket, där man räknat med att endast ett alternativ skall följas, och det beror på att det här medför så stora svårigheter att göra en omställning på det sätt man tänkt sig för de övriga verken.

Herr Hedqvist har berört utskottets principiella ställningstagande till dessa alternativ. Vi har därvid sagt att vi kan acceptera Kungl. Maj:ts förslag. Det erbjuder onekligen en viss möjlighet till anpassning efter konjunkturer- nas utveckling, och herr Holmberg har här i sitt anförande understrukit, att statens investeringsverksamhet bör vara sådan, att man kan tillgodose en jämn sysselsättning och ge en kontinuerligt god utveckling inom investeringsramen.

Även om utskottet alltså har funnit sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, har vi inte kunnat undgå att påpeka att det erbjuder vissa svagheter. Den ena är, att det blir rätt svårt för riksdagen att få en god överblick över denna ekonomiska verksamhet. Vidare, som jag förut berört och som de föregående talarna också har omnämnt, blir det för respektive verk vissa svårigheter att anpassa sig. Särskilt har

detta kommit att gälla televerket. Som utskottet anför utgår man i televerkets ledning från att man inte kan lägga upp verksamheten på annat sätt än att man följer minimiprogrammet, och det innebär — det har ju kraftigt understrukits — mycket allvarliga konsekvenser. Dessa konsekvenser har också fått sin belysning i de båda föregående talarnas anföranden, och jag behöver därför inte uppehålla mig vid dem. Men jag vill, herr talman, i detta sammanhang kraftigt understryka vad utskottet här har anfört, nämligen att Kungl. Maj:t i så god tid som det över huvud taget är möjligt fattar beslut om investeringsverksamhetens omfattning. Det är enda förutsättningen för att vederbörande verk skall kunna göra den omläggning som kan befinnas motive- rad.

I vårt utlåtande har vi också tillåtit oss att kraftigt betona vikten av — främst när det gäller televerket men också när det gäller övriga verk — att normalprogrammet kommer till genomförande, liksom också att man på detta område liksom på andra arbetsområden får en så god och jämn sysselsättning som möjligt.

Herr Hedqvist ställde inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men herr Holmberg yrkade avslag på utskottets förslag och hemställde om bifall till den av honom m. fl. lämnade motionen. Den motionen innebär, att vi skulle få anslag till förfogande i överensstämmelse med vad televerket föreslagit, och herr Holmberg uttalade sin förundran över och ironiserade över att utskottet, som ställt sig kritiskt i fråga om televerkets möjligheter att föra en tillfredsställande verksamhet inom den angivna ramen, ändå kunnat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Vi har i vårt utlåtande redovisat de skäl som för oss därvidlag har varit avgörande. Man har här att väga å ena sidan den totala utgiftens storlek och å andra sidan de behov som före-

Investeringsplan för kommunikationsverken.

ligger inom respektive affärsdrivande verk. Vi har, herr talman, inte funnit det möjligt att tillmötesgå motionens krav om en så väsentlig utvidgning av denna investeringsverksamhet. Man kanske kan säga att detta skulle innebära en ökning med omkring 60 miljoner kronor. Vi har vid vår prövning funnit oss böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Vad sedan gäller den tänkbara omläggningen av fördelningen mellan de olika verken så har vi avstått från att söka företaga en sådan. Var och en kan förstå, att det skulle erbjuda ytterligt stora svårigheter att göra en sådan förnyad avvägning med hänsyn till de verkligt komplicerade problem det här gäller ur såväl ekonomiska som tekniska synpunkter.

Vi har dock, herr talman, i utskottets utlåtande än en gång understrukt, att i den mån det finns en möjlighet till utökning av investeringsverksamheten, denna i första hand bör komma televerket till godo. Jag uttrycker den förhoppningen, medan jag yrkar bifall till utskottets hemställan, att det skall bli möjligt att bättre än vad som nu sker kunna tillgodose televerkets behov.

Herr SENANDER (k):

Av förhandsinformationer som jag fick för någon tid sedan hade jag väntat mig, att utskottets ställningstagande skulle ha blivit ett annat än vad det verkligen blev; man kan ju vid genomläsning av utskottets utlåtande konstatera, att det inte ger så förfärligt mycket. Både vad utskottet skriver och vad utskottets talesman säger är en mycket klen tröst för de telearbetare, som står inför hotet att avskedas, och för dem, som redan avskedats och som, enligt vad faktiskt från auktoritativ håll förutskickats, skulle kunna bli återintagna i arbetet.

Då jag sålunda finner en ganska skarp motsättning mellan de förhandsinformationer jag fick och utskottets

slutliga ställningstagande, skulle jag vilja ställa den frågan — även om utskottets talesman inte kan besvara den, så hoppas jag, att kommunikationsministern, som jag förmodar kommer att ta till orda kan göra det —: Kommer det att bli flera avskedanden vid televerket, eller skall man tolka utskottets uttalande såsom en tydlig vink till telestyrelsen, att den inte skall företa nya avskedanden. Dessutom skulle jag för det andra vilja fråga den det vederbör och vem som anser sig kunna svara på frågan: finns det möjligheter att återanställa dem som är avskedade? Jag finner det vara horribelt, att staten, som nära nog ställt sig som ett slags garant för den fulla sysselsättningen, på detta sätt går i spetsen för avskedanden, inte bara vid televerket utan, såsom framgår av herr Holmbergs anförande, också inom statens järnvägar och vägväsendet. Jag anser det vara en staten ovärdig politik efter dessa långa utläggningar om nödvändigheten att begränsa investeringarna, att man företagit beskränningar av anslagsäskandena från televerkets sida i vällovliga avsikter med sådana konsekvenser. Jag anser detta resonemang inte stå i överensstämmelse med de högtidliga utfästelser, som man gång på gång gjort från statsmakternas sida om att trygga den fulla sysselsättningen.

Med vad jag här sagt ber jag få yrka bifall till den av herr Holmberg och fru Nilsson väckta motionen.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Bakgrunden till den debatt, som utspinner sig i kammaren nu, är ju förslaget om att vi för nästa budgetår skall ha möjligheter att arbeta med olika investeringsalternativ. I denna debatt drages in frågan om de avskedanden som har förekommit inom televerket. Dessa avskedanden har ju skett i januari månad, om jag är rätt underrättad, alltså under nu löpande

Investeringsplan för kommunikationsverken.

budgetår, under vilket icke några förändringar i investeringsramen har gjorts. Jag vill erinra om att de investeringsramar, som gäller för televerket detta budgetår, är desamma som de, vilka gällt under det närmast föregående budgetåret. Vi har alltså haft investeringsramar, som under två budgetår varit oförändrade, och detta har vi haft för att sysselsättningen skulle bli så jämn som möjligt. När nu avskedanden har gjorts, trots att investeringsramarna är oförändrade, avskedanden, som är mycket beklagliga, kan jag inte finna, att det beror på någonting annat än att televerket här uppenbarligen har inriktat sig på högre investeringsvolym än vad statsmakterna avsett. Jag vill erinra om att den investeringsram, som televerket arbetar med ända fram till 1 juli, är den av riksdagen i fjol beslutade investeringsramen. Dessa avskedanden får verksledningen ta på sitt ansvar. I det sedvanliga regleringsbrevet i fjol, avseende innevarande budgetår, fastställdes en investeringsram i enlighet med riksdagens beslut på 248 miljoner kronor, och detta har verksledningen haft att hålla sig till.

Naturligtvis kan man ha den meningen att investeringarna i televerket borde vara större. Det är ju mycket räntabla investeringar. Vi vet, att det är många som väntar på telefoninstallation nu, och visst är det många i landet, som ännu inte har fått riktigt bra mottagningsmöjligheter för sina radioapparater. Visst hade det varit önskvärt, att man kunnat öka dessa investeringar. Men här måste göras en avvägning. Räntabiliteten får inte vara den enda bedömningsgrunden. Hade så varit, skulle investeringsverksamheten naturligtvis ha sett helt annorlunda ut än den gör i dag. Televerkets investeringar är säkerligen mycket mer räntabla än t. ex. investeringar i bostadsfastigheter, men när vi ändå skjuter fram bostadsinvesteringarna före televerkets investeringar, beror det på att

vi vid en avvägning ansett, att det är ändå nödvändigare att bygga bostäder, sjukhus, skolor o. s. v. Men för att inte någon skall tro, att televerket här är missgynnat och att utvecklingen på detta område stannat upp, så vill jag erinra om att vi under de senaste 11 åren har fördubblat antalet installerade telefonapparater i landet. Vi hade 1942/43 en miljon telefonapparater i gång, och vi har därefter ökat antalet, så att vi 1953 har två miljoner apparater i gång. Det har alltså gjorts väldiga investeringar i detta verk, och det som vi diskuterar här rör sig ju ändå om ett årligt investeringsbehov av en kvarts miljard bara för televerkets vidkommande.

Utskottet är i princip överens om den uppläggning, som jag har föreslagit, och det är det väsentliga. Vi är också eniga om att normalalternativet bör vara det som man i första hand skall inrikta sig på. Men kom ihåg att normalalternativet har precis det investeringsbelopp som gäller innevarande budgetår!

Medan jag ännu har ordet, herr talman, skulle jag vilja säga några ord om vattenfallsverket, som också berörs under denna punkt. Där har utskottet givit mig ett bemyndigande, som avser kraftstationen i Järkvissle. Utskottet vill ge Kungl. Maj:t ett bemyndigande att på framställning av vattenfallsstyrelsen lämna styrelsen möjlighet att utföra vissa förberedelsearbeten genom anlitande av dispositionsanslag, detta med hänsyn till att jag hade föreslagit att kraftstationen i Järkvissle skulle uppskjutas ett år.

Jag har naturligtvis i och för sig ingenting att invända emot att riksdagen lämnar mig ett sådant bemyndigande, men eftersom man tycks utgå ifrån en annan bedömning av kraftsituationen än den jag har kommit till och eftersom den av utskottet förordade linjen tydligen innebär en kostnadsfördyring, så känner jag ett visst behov av

Investeringsplan för kommunikationsverken.

att säga ifrån, att jag självfallet här förbehåller mig rätten att pröva denna fråga både ur investerings- och kostnadssynpunkt. Jag hade, när jag föreslog ett uppskjutande av kraftstationen i Järkvissle, utgått ifrån att vi nu har uppnått en så relativt god kraftbalans, att en sådan åtgärd kunde försvaras. Vi hade i slutet av förra året kommit så långt i utbyggnadsprogrammet, att årstillgången av vattenkraft hunnit ifatt belastningen och t. o. m. överskridit denna med några procent. Vattenfallsstyrelsen har meddelat att om Järkvissle icke medräknas 1958, så kommer marginalen mellan vattenkraftstillgången under normalår och belastningen att uppgå till cirka 5 procent. Om Järkvissle utbygges programenligt kommer torrårsmarginalen 1958 att uppgå till cirka 8 procent. Enligt vattenfallsstyrelsens siffror skulle således, om Järkvissle utbygges enligt planen, ett krafttillskott om 3 procent erhållas 1958.

Nu är det så, att vid speciella torrår kommer detta överskott inte att finnas. Då uppstår i stället en viss brist. Hur stor den är beror ju på nederbördsförhållandena under det året. Men då kan denna brist, såsom skett hittills, täckas med ångkraft, och jag vill, för att inte uppehålla mig mera vid detta, till belysning av läget i dag citera, vad en expert inom vattenfallsstyrelsen sade så sent som i oktober 1953. Det är driftdirektören Folke Petri, som i oktober säger: »Vinterns sannolika kraftbalans visar att icke ens torrårsförhållandena, på det sätt dessa normalt brukar uppträda, skulle medföra några andra besvärligheter än en begränsad ångkraftstillsats. Även om nederbördsförhållandena skulle bli exceptionellt dåliga, bör våra kraftresurser vara tillräckliga. Ångkraftstillsatsen blir då givetvis större, men den bör ligga inom ramen för vad våra stödverk kan prestera. Givetvis kan en kombination av mycket dåliga vattenförhållanden och

en kall vinter med hög förbrukning för värmeändamål föra med sig en del besvärligheter, men varför skall man måla den lede på väggen?»

Med hänsyn till bl. a. uttalanden från vattenfallsstyrelsen av detta slag känner jag mig ganska lugn beträffande mitt förslag om att uppskjuta kraftstationen i Järkvissle, men jag upprepar, att jag icke har något emot utskottets hemställan om ett bemyndigande med den reservation som jag har angivit.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det var ju synnerligen intressant att höra kommunikationsministerns redogörelse för utvecklingen av investeringarna i televerket, men vad har det för intresse för dessa telearbetare, som frågar sig, huruvida de skall bli arbetslösa eller bibehållas vid sina anställningar? Det är den avgörande frågan, och jag kan försäkra kommunikationsministern att telearbetarna — inte bara de som hotas av arbetslöshet utan även de övriga — väntar sig ett svar som är någorlunda klarläggande. Riskerar de arbetslöshet och finns det några möjligheter att återanställa dem som redan är avskedade?

Nu säger kommunikationsministern, att detta är någonting som sker på innevarande budgetår och alltså rör anslaget för detta år. Men hur skall det då bli nästa år, när man nu har beskurit anslaget för nästkommande budgetår?

Dessutom vill jag meddela — jag kan inte garantera att uppgifterna är riktiga — att enligt uppgifter i pressen i dag har de planerade avskedandena i Göteborg föranletts av minskning av här ifrågakvarande anslag för nästa budgetår.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Först några ord om de aktuella avskedandena. Enligt uppgift till mig rör det sig vid televerket

Investeringsplan för kommunikationsverken.

om cirka 300 man, som skulle avskedas, och ingen av dem är anställd tidigare än år 1953. Det är alltså här fråga om tillfällig arbetskraft, som anställts under föregående år och som man nu inte längre har användning för. Dessa uppgifter har jag fått genom fackförbundet.

Jag sade tidigare, att den investeringsram gäller, som riksdagen förra året fastställde, och att för budgetåret före gällde samma investeringsram — jag råkade säga de två föregående budgetåren men menade bara det närmast föregående. Under förutsättning att normalalternativet kommer att gälla för nästa budgetår — vilket utskottet uttalat sig för — skulle vi alltså under tre budgetår å rad här i riksdagen ha fastställt samma investeringsram för televerket. Men verket har trots detta företagit en viss inskränkning i sin verksamhet. Jag kan inte uttala mig om vad detta beror på. Om det beror på att televerket redan nu räknat med att minimalalternativet kan komma att fastställas av regeringen och man därför börjar anpassa sig efter det, så kan vi inte göra någonting åt det. Regeringen har ännu inte fastställt vilket alternativ som skall gälla. Jag har emellertid på känn, att det inte är den saken det nu gäller. Jag håller fast vid vad jag förut framhöll, nämligen att jag tror att televerket under föregående år anpassat sin verksamhet efter en högre investeringsvolym än den riksdagen fastställde, och när man nu kommit till mitten av budgetåret, så upptäcker man att man måste skära ned verksamheten. En sådan nedskärning medför tyvärr, att en del arbetare avskedas, men den saken har jag inte något ansvar för.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag ber att få säga några ord i anledning av vad kommunikationsministern här anfört rörande statsutskottets ställningstagande till

Järkvissle kraftstation. Kommunikationsministern har den uppfattningen — och det kan man förstå — att statsutskottet inte helt delar hans mening beträffande prognosen för utvecklingen av behovet av elektrisk kraft här i landet. Jag vill då framhålla, att de prognoser, som gjorts över utbyggnadsbehovet för kraftverken, självfallet väsentligen är grundade på vattenfallsstyrelsens beräkningar rörande vattenfallsverkets utbyggnader. Men vi skall också komma ihåg att det finns elkraftsbehov här i landet, som måste tillfredsställas av andra kraftverk än vattenfallsverkets, och frågan är huruvida dessa kraftverks utbyggnad inom den närmaste tiden blir sådan att de föreliggande behoven av elkraft verkligen tillgodoses. Det är möjligt att vattenfallsverkets andel av elkraftsleveransen till sydligare delar av landet kommer att öka under de närmaste tio åren — och så lång tid måste vi ju räkna med i våra prognoser.

Så några ord i den fråga som här närmast diskuteras. Vi har i utskottet inte haft någonting att anmärka på den elasticitet och anpassning till konjunkturerne, som de tre alternativen i departementschefens förslag möjliggör. Jag behöver inte närmare ingå på den saken, men i korthet sagt är det så att vi beträffande investeringarna här i landet måste hålla oss inom ramen för det möjliga. Vi har ju enskilda investeringar inom bl. a. industri, handel och transportväsen och vi har kommunala och statliga investeringar. Om det därvidlag sker en anpassning efter konjunkturerne, så måste den såvitt jag kan se ske över hela linjen. Följaktligen måste även de statliga investeringarna anpassas. Men vad vi samtidigt noterat och tämligen kraftigt understrukit är önskvärdheten av att de statliga verken strävar efter att hålla en jämn sysselsättning. Man kan måhända ha ett intryck av att det brister en smula därvidlag på en del håll och att

Investeringsplan för kommunikationsverken.

den planläggning, som vi förutsätter skall ge en jämn sysselsättning, icke har kommit till stånd på ett sätt som tryggar denna. Det är det som vi i fallet televerket har sett ett exempel på.

När det gäller departementschefens tre alternativ har vi med tanke på nästkommande budgetår uttalat, att man i verken och icke minst i televerket behöver ha relativt lång tid på sig för att förbereda de arbeten, som skall komma till utförande. Beställningar, förberedelser o. s. v. kan ju ta relativt lång tid att verkställa. Nu har vi i statsutskottet, liksom kommunikationsministern, i våra ställningstaganden utgått från normalalternativet men ändock räknat med att konjunkturväxlingarna kan göra att både det ena och det andra inträffar. Men med hänsyn till att verken behöver ganska lång tid på sig till förberedelsearbeten har vi uttalat önskvärdheten av att verken i mycket god tid får besked om vilket alternativ som skall gälla.

Utskottet har också uttalat att därest ökning av verksamheten skulle vara möjlig bör televerket kanske i första hand komma i åtanke. Statsrådet har understrukt de stora behov som här föreligger, och även herr Hedqvist har mycket starkt tryckt på dem. Här föreligger uppenbarligen goda motiv för televerket att investera och bygga ut; det blir en affär med god räntabilitet.

Herr talman! Detta är de synpunkter på frågan som jag ville framföra i denna debatt. Själv tror jag inte att storleken av själva anslagen spelar så stor roll, ty departementschefens förslag medger ju en rätt god utvidgning. Det viktigaste och mest aktuella i detta sammanhang är den ram för medelsförbrukningen som kommer att fastställas för nästkommande år.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Utskottets talesman ar-

gumenterade för sin ståndpunkt med hänvisning till att det varit så svårt att göra en bedömning i tekniskt och ekonomiskt avseende av dessa frågor. Ja, det blir naturligtvis särskilt svårt om man, som utskottets talesman tydligen gjorde, i stället för att hålla sig till fakta ger sig in på fullständigt grundlösa gissningar. Det gäller till och med så lättkontrollerbara saker som frågan om de sammanlagda kostnader som ett bifall till den kommunistiska motionen skulle få. Därvidlag säger utskottets talesman att kostnaden skulle röra sig omkring 60 miljoner kronor, men vi har ju nyligen fått svar på vitt från budgetdelegerade att det rör sig om 48 miljoner kronor. En sådan diskussionsform borde inte tillgripas. Dessutom borde, på tal om de tekniska och ekonomiska bedömningarna, telestyrelsens sakkunniga redogörelse — ty det är den väl hoppas jag — spela en roll även för statsutskottets bedömande. Om nu statsutskottet inte ansett sig kunna gå med på hela det program telestyrelsen velat genomföra, borde väl utskottet ha kunnat medverka till att undanröja åtminstone någon av de allra värsta bristerna; det finns ju inte mindre än 10 punkter att välja på i telestyrelsens propäer. En av de värsta bristerna är som jag tidigare sagt avlyssningsförhållandena för en mycket stor del av radiolicensinnehavarna. Härvidlag handlar det om en 10-årig förhållning, under vilken tid det praktiskt taget inte blivit gjort någonting eller i vart fall mycket litet. 1943 avgavs av rundradioutredningen ett betänkande som bildade grundval för det beslut som 1947 års riksdag sedan fattade om att distributionen av riksprogrammet skulle förbättras genom förstärkning av befintliga och anläggande av nya trådlösa sändarstationer samt genom förbättring av trådradionätet. Nu skall det medges att utbyggnaden försvårades under åren efter 1947 därför att materielen måste tas från utlandet.

Investeringsplan för kommunikationsverken.

Men det meddelas nu att sedan tre eller fyra år tillbaka har den svenska teleindustrien kunnat tillverka all den materiel som behövdes för att fullfölja det beslut, som redan 1947 års riksdag fattade i denna fråga.

Sedan vill jag beträffande statsrådets förklaring, att det är bara arbetare med kort anställningstid som blivit avskedade, säga, att det gör väl inte saken bättre för dem; de blir ju dock arbetslösa, och vad vi har vänt oss emot är en politik, som innebär att det över huvud taget blir arbetslöshet.

Sedan säger statsrådet att regeringen inte fastställt vilket alternativ som skall gälla. Ja det är just en av de avgörande stora bristerna med regeringsförslaget att man över huvud taget inte får veta något om den saken; det kan ske praktiskt vad som helst, och det kan inträffa arbetslöshet för de anställda vid televerket på ett sätt som är fullkomligt orimligt.

Statsrådets förklaring att han inte kan ta något ansvar för om telestyrelsen anställt mera folk än som överensstämmer med planen för förra budgetåret är också ganska märklig, ty redan förra året fanns det arbetslöshet i landet. Och då är det ju märkligt att en företrädare för en politik, som åtminstone sägs ha till syfte att sörja för full sysselsättning, på detta sätt riktar klander mot ett företag, som försökt hålla sysselsättningen så hög som möjligt.

Till den siste talarens spekulation om vad som är möjligt i fråga om offentliga investeringar vill jag göra den erinran, att vi litet längre fram på dagens föredragningslista finner ett bankoutskovsutlåtande som avslöjar litet om hur det är därvidlag. Där sägs, att 1953 utgjorde de offentliga investeringarna 44 procent av de totala investeringarna i landet mot beräknade 36 procent 1952.

Det är väl alldeles tydligt att med den politik man nu vill knäslätta beträffande bl. a. televerket kommer vi förr

eller senare ner till den bottenivå, som vi väl inte borde eftersträva att komma till. Man bör också ta hänsyn till att det är uppenbara risker för att investeringarna inom det privata näringslivet kommer att minska med åtföljande risk för ökad arbetslöshet.

Herr ANDREASSON (s):

Herr talman! Jag känner mig närmast uppkallad av herr Senander, som ställde några frågor om en del saker som han ansåg inte hade blivit belysta. Jag skall be att få lämna en ungefärlig förklaring till mitt ställningstagande till dessa problem, eftersom jag själv är telearbetare och också har deltagit i de förhandlingar, som gällt detta ärende.

Den första frågan rörde den arbetskraft på 380 man, som nu blivit ledigställd. Dessa permitterades beroende på att televerket inte fick höja sitt investeringstak från begärda 248 miljoner till 260 miljoner. Men detta är en fråga, som vi knappast har någon möjlighet att behandla här i dag, eftersom den inte berör det föreliggande budgetförslaget.

Emellertid är det ju helt klart att en rörelse, som omspannar $\frac{1}{4}$ miljard kronor, kanske inte kan inrikta sin verksamhet så, att det klaffar alldeles på procenten. Därtill kommer att det för budgetåret 1953/54 visat sig att vissa firmor, som televerket gjort upphandlingar hos, har kunnat nedbringa leveranstiderna, varför verket har fått ta emot en del materiel tidigare än beräknat. Man har givetvis inte velat ha denna liggande upplagrad, och därför har man i rätt betydande utsträckning anlitat entreprenörer. Detta torde vara orsaken till att medelsanslaget för budgetåret 1953/54 överskridits.

För innevarande budgetår har ju statsutskottet utgått från att medelsanslaget skall bli normalalternativet 248 miljoner kronor. Härom säger telestyrelsen, och det har den sagt också tidigare, att den räknar med att kunna

Investeringsplan för kommunikationsverken.

återanställa under januari ledigställd arbetskraft om detta anslag går igenom, och man räknar således inte alls med att behöva avskeda ytterligare mannan, såsom hade befarats.

Vad beträffar uppgiften i morgontidningarna i dag att man vid televerkstaden i Göteborg varslar om arbetsnedläggelse, är det inte annat än vad som skulle bli resultatet därest minimalalternativet följdes även för nästkommande budgetår. Verkstadschefen säger alltså klart ifrån att ledningen i Göteborg är medveten om att man får bereda sig på att ifall minimalalternativet skall följas nästa år, så måste man företa en sådan åtgärd — i annat fall behöver man det inte.

Anledningen till att jag för min del inte vill yrka bifall till motionen är helt enkelt att jag som telearbetare anser, att med utskottets skrivning är saken klar. Man beräknar att åter kunna sysselsätta den ledigställda arbetskraften, och eftersom man väl för framtiden inte kan räkna med att telefonutvecklingen skall bli lika livlig som den nu är kan det ur organisationernas synpunkt inte vara önskvärt att antalet anställda ökas, så att man senare måste företa en permittering igen.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Statsrådet anförde att televerket har fått samma investeringsram som tidigare budgetår och det är riktigt. Men, herr statsråd, jag kan inte underlåta att framhålla att televerket ändå blivit ganska styvmoderligt behandlat. Ett par jämförelsesiffror belyser detta. Televerket hade hemställt om anslag på sammanlagt 307 miljoner kronor. Maximalalternativet enligt Kungl. Maj:ts förslag stannar betydligt därunder, vid 278,4 miljoner kronor.

Ser jag på siffran för statens järnvägar finner jag att det av Kungl. Maj:ts föreslagna maximalalternativet lyder på 367 miljoner kronor, vilket ligger rätt väsentligt över vad verket självt före-

slagit. Att här föreligger en betydande skillnad kan inte gärna bortresoneras. Som jag påpekade i mitt första anförande har vattenfallsverket och statens järnvägar innevarande budgetår fått en viss förstärkning, medan televerket inte fått del av någon sådan. Detta föranleder mig att upprepa vad jag sade tidigare, att det är högeligen önskvärt, därest det befinnes möjligt, att ytterligare medelstilldelning kommer televerket tillgodo.

Herr Holmberg ansåg att jag lämnade en felaktig uppgift, då jag antydde, att hans förslag skulle medföra en belastning på 60 miljoner kronor. Det kan hända att jag pressade uttrycket något, men jag tog då hänsyn till att televerket åtminstone under hand hemställt om ett tillskott för året på 11—12 miljoner utöver de 48 miljoner kronor som man räknat med för nästa budgetår.

Vidare ironiserade herr Holmberg över att vi inte kunnat göra någon avvägning mellan de affärsdrivande verken inbördes. Jag upprepar att vi inte har funnit detta vara möjligt. Vi har inte de förutsättningar som behövs för att kunna verkställa en sådan omprövning och därför har inte den vägen varit framkomlig. Om vi i övrigt skulle ha velat beträda den, därom vill jag alls inte yttra mig i detta sammanhang.

Den andra omständigheten som gjorde att vi fann oss böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag är den stora utgiftsökningen. Även därvidlag upprepar jag vad jag sade tidigare: Vi har inte funnit det möjligt med hänsyn till vårt ekonomiska läge att förorda en sådan betydande utgiftsökning.

Herr SENANDER (k):

Jag har bara begärt ordet, herr talman, för att konstatera, att varken kommunikationsministern eller utskottets talesman har kunnat göra några utfästelser, huruvida det skall bli avskedanden eller inte. Däremot har telearbetarnas i Göteborg representant, herr An-

Statens järnvägars investeringsbehov.

dreasson, ganska tvärsäkert uttalat sig om framtiden. Han tycks inte riskera några avskedanden. Ja, hur det skall bli med de där sextio arbetarna i Göteborg som nu hotas av avskedanden får vi väl se. Jag hoppas emellertid att herr Andreasson, som är den ende som vågat göra några utfästelser härvidlag, kommer att få rätt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 136 av herr Holmberg och fru Nilsson; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till motionen II: 136 av herr Holmberg och fru Nilsson.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 2—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.**Statens järnvägars investeringsbehov.**

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr **JOHNSON** i Kastanjegården (fp):

Herr talman! Med anledning av ett par uttalanden som departementschefen har gjort i statsverkspropositionen har jag begärt att få säga några ord.

Det gäller i båda fallen breddning av smalspåriga banor. I det ena fallet, som gäller de norrgående banorna Bredåkra—Växjö och Karlshamn—Vislanda, har statsrådet anfört: »Beträffande de norrgående linjerna Bredåkra—Växjö och Karlshamn—Vislanda synes emellertid ombyggnadsarbetena icke böra upptagas, med mindre läget på arbetsmarknaden påkallar deras utförande som sysselsättningsarbeten.» När det gäller banan Kristianstad—Karlskrona däremot har statsrådet ansett att arbetet bör fortsätta tills det är färdigt.

För detta sista uttalande är vi kommunikationsministern mycket tacksamma. Vi kan redan märka att industrien här har uppskattat ombyggnaden och varit djärvare än någonsin tidigare i dessa berörda orter och utvecklat och utbyggt industrierna.

Statsrådet menar att arbetsmarknads-läget är så viktigt när det gäller banorna Bredåkra—Växjö och Karlshamn—Vislanda. Riksdagen har ju tidigare haft respekt för de uttalanden som har gjorts med innebörd att banorna skall ombyggas för bygdens skull, även om arbetsmarknadsförhållandena inte ger anledning därtill.

Jag vill också erinra om att militärerna har sagt att de norrgående banorna är synnerligen betydelsefulla ur strategisk synpunkt. Ifrån det hållet har man alltså menat att det också av detta skäl är riktigt att dessa banor byggs om.

Statens järnvägars investeringsbehov.

Nu är det ju så att arbetena för närvarande pågår i varje fall på järnvägen Karlshamn—Vislanda. Inte behöver man väl tvärt låta dessa arbeten avstanna. Jag tycker det vore skäl i att man fortsatte med de arbeten som nu är i gång. Det finns säkert många som behöver arbetstillfällena där uppe, men allra främst anser jag det vara viktigt därför att bygden skall förstå att här kommer det att bli en normalspårig järnväg inom överskådlig tid, som kommer att sätta sin prägel på bygdens liv, vilket måste öka optimismen hos befolkningen.

Jag fäste mig vid att herr statsrådet i ett annat sammanhang här i debatten sade att det inte bara är ekonomiska synpunkter eller räntabilitetssynpunkter, som är avgörande. Det är emellertid på det sättet när det gäller järnvägar, att där skall lönsamheten alltid stå i förgrunden. Jag har precis samma uppfattning som jag alltid har haft, att man liksom när man bygger vägar ibland får se på bygdens liv i första hand. Vi vet hur människorna i de berörda bygderna har det och hur de under många årtionden har fått lida för dessa missgrepp som har gjorts vid de tillfällen då man har beslutat att bygga smalspåriga järnvägar.

Vad frågan om denna andra järnväg beträffar säger statsrådet litet längre fram i statsverkspropositionen: »Den av styrelsen berörda undersökningen rörande en eventuell ombyggnad av bandelen Sölvesborg—Hörviken är ännu icke avslutad, och jag anser mig därför icke för närvarande kunna taga ställning till denna fråga.» Efter en synnerligen lång utredning har nu järnvägsstyrelsen den 26 februari begärt att man före årets slut skall få riva bort denna järnväg och överflytta de 150 000 å 176 000 människor, som reser där varje år, till landsvägstrafiken. Man har samtidigt föreslagit att bygga ett sex kilometer långt industrispår från Mjällby till Sölvesborg och där anknyta

5 — Andra kammarens protokoll 1954. Nr 10.

till de gamla kustbanorna. Om man först skall bygga ett industrispår, som naturligtvis kostar pengar, och sedan göra i ordning de vägar som inte kan bära den landsvägstrafik, som det blir fråga om, och när det vidare blir vissa speciella utgifter för upprivningen av järnvägarna, så kan jag inte förstå annat än att det där kommer att kosta mera pengar än en breddning av järnvägen Sölvesborg—Hörviken, som tidigare hade varit föreslagen till en kostnad av 1,2 miljoner kronor.

Här nere pågår, som herr statsrådet vet, en intensiv utveckling. Fiskarna har ju nu helt andra möjligheter än tidigare med infrysning och konservering, och de är i behov av snabba transporter. Ett nedläggande av den här järnvägen skulle säkert göra att människorna där nere skulle mista lusten för vad de håller på med att bygga upp. Det har ju i Mjällby kommun kommit till en ganska stor industri, som man arbetar intensivt med, och de resande som nu använder järnvägen är ju mest arbetsfolk som reser mellan samhällena Mjällby och Bromölla och andra industriområden. Den här frågan diskuteras där nere i snart sagt alla sammanhang, och jag har inte sett någon som har medgivit att det kan bli lika bra med landsvägstrafik som det är med järnvägstrafiken. Alla människor där nere påstår att det är nödvändigt att järnvägen får bli kvar.

Jag vill vädja till kommunikationsministern i allra sista stund att se till att man inte börjar riva denna bana förrän man vet hur det skall bli och att man, om det finns någon möjlighet — jag vet att det är i sista stund — försöker rädda denna järnväg och bredda den.

Det är inte denna bygds fel att denna järnväg är smalspårig. Det är ju klart att om kustbanorna hade varit normalspåriga hade även denna järnväg vid sin tillkomst blivit normalspårig. Men man kunde inte ansluta en järnväg av

Statens järnvägars biltrafik.

annan bredd än vad som tidigare fanns och därför gjorde man den i de dimensioner som passade till Blekinge kustbanor. Det var med mycket stora uppuppostringar från bygden och kommunen som denna järnväg kom till. Och det är alldeles klart, att man anser det hårt att denna järnväg nu skall rivas upp och människorna inte skall få använda den.

I övrigt, herr talman, har jag ingenting att tillägga till vad utskottet har anfört.

Häruti instämde herr *Karlsson* i Olofström (s).

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen i punkten bifölls.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.**Statens järnvägars biltrafik.**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 (punkt 18, s. 75—77) föreslagit riksdagen att under rubriken Biltrafik för budgetåret 1954/55 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 9 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Andersson* och *Näslund* (I: 159) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 176), dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 297) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 193).

I motionerna hade, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 2 500 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte för budgetåret 1954/55 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) Garage- och verkstadsbyggnader 3 700 000 kronor,
- b) Anskaffning av bilmateriel 3 000 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 159 och II: 176 samt I: 297 och II: 193, sistnämnda båda motioner i vad de avsågo förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor;

III. att motionerna I: 297 och II: 193, i vad de avsågo sättet för finansiering av statens järnvägars anskaffning av bilmateriel, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Elmén*, herrar *Birke* och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort under II. hemställa att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 159 och II: 176 samt I: 297 och II: 193, sistnämnda båda motioner såvitt härvid var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **LÖFROTH** (fp):

Herr talman! Frågan om inköp av billinjer för statens järnvägar har ju behandlats under en lång följd av år, och det berättigade i detta anslag har ju varit föremål för mycken diskussion i denna kammare. Jag skall fatta mig mycket kort. Jag anser av principiella skäl att vi i fortsättningen inte skall gå in för att inlösa dessa billinjer till statens järnvägar. Enligt min mening åstadkommer man genom en sådan inlösning inte någonting nytt. Det är gamla linjer, gamla investeringar man

Statens järnvägars biltrafik.

övertar, och det innebär som sagt ingen förnyelse. Jag anser därför att det vore bäst att avslå framställningen från departementschefen. Därför yrkar jag bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande av herr Ohlson m. fl.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är nu femte året i följd som yrkanden om avslag på förslag om inköp av billinjer motionsledes har förelagts riksdagen. Nu anser tydligen utskottet att det är något märkligt att det är femte året i följd som ett sådant här avslagsyrkande lägges fram. Men det är snart på tjugonde året som begäran från Kungl. Maj:t om anslag till inköp av billinjer förelägges riksdagen, och sådana äskanden har, med undantag för en tidsperiod av några få år av riksdagen bifallits. Statens järnvägar är således i dag det största bussföretaget i landet.

Utskottet anser att riksdagen inte skall inta någon annan ståndpunkt i år än tidigare. I motionen har påpekats att det finns en trafikutredning, som skall utreda de rent principiella spörsmålen om avvägning mellan olika trafikmedel. Nu anser utskottet inte att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag föregriper resultatet av den pågående trafikutredningen. Jag delar inte den uppfattningen. Jag tycker att det finns välgrundad anledning att avvakta vad denna trafikutredning kan komma till för ståndpunktstagande.

Sedan säger utskottet, att den bussägare, som avyttrar sin rörelse, självfallet kommer att göra det oavsett om någon trafikutredning pågår eller inte. Ja, det är en så självklar sak att jag inte förstår varför det står i utskottets utlåtande. Det är inte fråga om vad man gör inom den privata sektorn, om den ene eller andre äger företaget; det gäller ju den rent principiella synpunkten om vi skall ha övervägande statlig företagsamhet på detta område eller inte.

Utskottet säger också att ett avslag på propositionen inte vore förmånligt ur allmän synpunkt. Det skulle bara ha till följd att något större privat bussföretag uppträder som köpare, vilket med lika stor rätt kunde betecknas som ett föregripande av den kommande trafikutvecklingen. Det begriper jag inte alls. Som nyss sades måste trafikutredningen gå ut ifrån läget sådant det ter sig i dag på trafikområdet, hur stor del som faller på den enskilda sektorn och på den statliga sektorn och hur det skall se ut i framtiden. Omflyttningar som sker inom den privata sektorn kan ju i detta sammanhang inte tillmätas någon betydelse.

Sedan säger utskottet, att om statens järnvägar inte får dessa pengar, hindras detta statens verk från att rationalisera sin biltrafiktärlörelse. Det begriper jag inte heller. Tidigare har det ofta sagts, att det är av ekonomiska skäl som man skall förstatliga. Det har påståtts att man behöver göra detta för att hålla den övriga rörelsen, den som går på spår, i gång. Nu är det frågan om att rationalisera, och då, herr talman, skulle jag vilja fråga: Är det alldeles självklart att en rationalisering på det här området endast skall innebära, att den statliga sektorn successivt skall öka genom nya trafikföretag, som flyttas från den privata sektorn? Jag tycker att man borde t. v. kunna rationalisera inom den statliga sektor man redan har att sköta. Det argumentet håller inte heller.

Som ett allmänt omdöme om utskottets utlåtande vill jag säga, att utskottet tydligen inte fäster någon större vikt vid 1953 års trafikutredning, eftersom utskottet anser att allt skall gå sin gilla gång oavsett utredningens vara eller inte vara. Läser man utredningens direktiv, skall man emellertid finna att utredningen har att ta ställning till en mångfald spörsmål även på här ifrågasvarande område. Men då vederbörande inom kommunikationsdepartementet själva har ignorerat denna utredning

Statens järnvägars biltrafik.

genom att skicka ut en promemoria, som i hög grad föregriper vad utredningen tänker göra, och ämnar föreslå en lagstiftning, innan utredningen kommit fram till något ståndpunktstagande beträffande bl. a. dessa frågor, är det kanske inte så märkvärdigt att även utskottet ignorerar 1953 års trafikutredning.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr ANDERSSON i Malmö (s):

Herr talman! Denna fråga är ju långt ifrån ny. Den har i varje fall diskuterats under de sista fem åren — fru Sandström erinrade om att den egentligen är mycket äldre — och vid dessa tillfällen har vi här i kammaren haft relativt långa diskussioner, där det anförts argument både för och emot. Det kan kanske därför vara överflödigt att nu tugga om de gamla argumenten, och jag skall inte heller gå närmare in på frågan, utan närmast uppehålla mig vid det nya argument som i år anförts från motionärernas sida.

Jag är närmast förvånad över att man har tagit till detta nya argument när det gäller att motivera sina förslag. Det nya argumentet är nämligen, att eftersom det nu pågår en utredning, 1953 års trafikutredning, bör resultatet av denna utredning avvaktas, innan statens järnvägar skall få köpa några fler billinjer. Jag har försökt bilda mig en uppfattning om huruvida utredningen egentligen kommer att syssla med sådana frågor. Utredningen har enligt min mening mycket stora uppgifter, i det att utredningen skall företa en omprövning av hela trafikpolitiken i vårt land, i varje fall frågan om relationerna mellan järnvägarna och övriga landtransportmedel, men detta kan knappast ha något samband med frågan om huruvida det är statens järnvägar eller, skall vi säga, ett stort enskilt buss-

bolag som äger en viss busslinje. Med hänsyn därtill anser jag det något långsökt att tillgripa detta argument. Inte heller i direktiven för utredningen har jag kunnat finna något stöd för den mening som motionärerna anför.

Vad det här gäller är helt enkelt frågan om huruvida statens järnvägar skall ha rättighet och möjlighet att uppträda som köpare av billinjer i de fall sådana utbjudas till salu. Det förefaller mig klart att om statens järnvägar är intresserade av att göra detta, måste det sammanfalla med de intressen, som statens järnvägar har när det gäller skötandet av sina trafikuppgifter och som även omfattar, såsom fru Sandström själv var inne på, rationaliseringssträvanden. Jag kan mycket väl tänka mig att köpet av en busslinje och inkopplandet av densamma i statens järnvägars allmänna trafiknät kan utgöra en rationaliseringsåtgärd, ty denna verksamhet skall ju vara ett komplement till järnvägsdriften. Jag anser därför — och jag tror att det finns gott stöd för den meningen — att ett sådant förvärv av billinjer är inte bara ett intresse för statens järnvägar, utan också ett allmänt intresse för vårt land.

Herr talman! Jag skall inte tränga djupare in i dessa problem. Jag har här angett några av de motiv som legat till grund för utskottsmajoritetens ställningstagande i detta fall, och jag vill i övrigt hänvisa till utskottets utlåtande. Jag kan förstå att fru Sandström inte precis vill skriva under vad statsutskottet där säger, men jag anser fortfarande att utskottets utlåtande är bärande. Det har inte här anförts något som kan rubba de slutsatser, vartill utskottet har kommit.

Vi bör inte, herr talman, hindra statens järnvägar att rationalisera sin biltrafikrörelse, och det är bl. a. detta som utskottets förslag innebär. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Statens järnvägars biltrafik.

Fru SANDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman tyckte att vi alltid försökte hitta på nya argument. Ja, argumenten har ju måst varieras efter de olika nyanser som debatten har uppvisat. Utskottets talesman är nu ytterst förvånad över det nya argument, som sålunda har anförts, nämligen att det pågår en trafikutredning. Han anser att den saken inte har något med den föreliggande frågan att göra. Men om trafikutredningen skall utreda allt som sammanhänger med den svenska trafikpolitiken och om man, såsom har skett när ett enskilt bolag begär en koncession, framhåller att denna koncession icke kan ges för mer än ett år därför att den svenska trafikpolitiken »icke skall för framtiden bindas av prejudicerande avgöranden rörande bl. a. svensk busstrafik inom landet», då måste jag säga att herr Anderssons argumentering här inte är så bärande som han själv tror.

Herr talman, tiden för min replik är väl nu slut, men jag skall be att få återkomma.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Jag skall bara säga några få ord i anknytning till den motion som väckts i denna fråga av herr Hjalmarson m. fl. Jag skall inte här ge mig in i någon direkt debatt om förhållandet mellan statens järnvägars busslinjer och de linjer som är i privat ägo. Det har varit rätt utförliga debatter om detta tidigare år och jag har haft tillfälle att i den saken säga min mening. Men jag kan inte undgå att säga något om vad herr Andersson i Malmö påstod om 1953 års trafikutredning. Herr Andersson ansåg att denna utredning knappast skulle komma in på detta område. Detta uttalande förvånar mig ganska mycket, därför att enligt direktiven för denna utredning skall utredningen klarlägga vissa förhållanden av betydelse för konkurrensförhållandena mellan järnväg och öv-

riga transportmedel. Jag kan inte tänka mig att man skulle begränsa kommitténs arbete så snävt, att det inte tangerar även det nu föreliggande problemet. Då jag alltså utgår ifrån att denna utredning inte skall inkapslas på det sätt som herr Andersson här menade, anser jag att man under det att denna utredning pågår bör gå fram med rätt stor varsamhet. Statsrådet har också på andra punkter i förslaget med tanke på att utredningen pågår gått rätt restriktivt fram när det gällt vissa andra av järnvägsstyrelsens äskanden.

Med detta som bakgrund anser jag alltså, att denna sak inte bör forceras under det att utredningen pågår och att det hade varit bättre om man i detta fall begärt ett mindre belopp.

Jag ber att med detta få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Ohlson m. fl.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Utskottets talesman fällde bl. a. det yttrandet, att det här gällde statens järnvägars intressen. Ja, herr talman, det är vi medvetna om. Men sedan sade han, att vad som gjorts i enlighet med intentionerna att stöda statens järnvägar var ett allmänt intresse för vårt land. Det kan jag inte vara med på. Vi har ännu inte utrett om det på lång sikt är ett allmänt intresse att öka den statliga sektorn på trafikområdet som vi hittills gjort och som man tänker göra i fortsättningen. Jag ansluter mig därför till vad herr Staxäng sade om relationerna mellan denna utredning och den trafikpolitik som nu förs.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Luftfartens markorganisation. — Luftfartsverkets tjänsteförteckning.

Punkterna 16—23.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 25—33.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 24.

Luftfartens markorganisation.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr AHLSTEN (fp):

Herr talman! När jag har tittat på förslaget om luftfarten och därmed sammanhängande utbyggnader av flygfält, har jag inte funnit att några medel upptagits för beläggning av startbanorna på Visby flygfält. Flygfältet i Visby har ju under de senaste veckorna inte kunnat användas för landning och start beroende på att man inte har några belagda startbanor. Flygtrafiken har i stället fått dirigeras till militärflygfältet i Fårösund. Fårösund är ju beläget sex mil från Visby. Det gör det mycket oönskvärt för passagerarna, och det är givetvis också dyrbart för flyget att transportera folk fram och tillbaka mellan Fårösund och Visby.

Ser man på flygförbindelserna med Visby, visar det sig att passagerarantalet är lika stort som på de övriga flyglinjerna inom landet tillsammans. Det ekonomiska resultatet på den flyglinjen är också relativt gott. Det förefaller då, som om det vore angeläget att flygfältet försattes i sådant skick, att det kunde användas när som helst under året och att det inte blir som nu, då marken håller på att upplösas, att planen inte kan landa, därför att det inte finns startbanor som håller.

Med dessa ord har jag bara velat påtala det rådande förhållandet och rikta en vädjan till kommunikationsministern att, i den mån det finns någon möjlighet, använda någon del av de 8 miljoner kronor, som står till disposition, för beläggning av startbanorna på flygfältet i Visby.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölles.

§ 11.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av malmfältspolisorganisationen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Luftfartsverkets tjänsteförteckning.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1954/55 av underskottet för luftfartsfonden jämte i ämnet väckt motion.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag har inte något yrkande att ställa utan vill endast framlägga några synpunkter med anledning av min motion. Det gäller ett par tjänster, som har uppflyttats ett par lönegrader. Man har därvid gått ifrån gängse praxis och den princip, som både biträdesutredningen och tjänsteförteckningsrevisionen alltid använt, nämligen att bibehålla själva anställningsformen. I detta fall föreslås ordinarie kontorsbiträdestjänster uppflyttade till kansliskrivartjänster, men samtidigt ändrar man dessa till Ce-tjänster. I motionen har yrkats, att de skall bibehållas som Ca-tjänster. Detta har även luftfartsverket begärt och statens löne-

Översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente. — Upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst.

nämnd tillstyrkt, men utskottet anser att man inte kan ta upp frågan på grund av förestående utredning och omorganisation. Såvitt jag är riktigt underrättad, kommer omorganisationen emellertid inte att beröra dessa tjänster inom luftfartsverket utan gäller endast tjänster ute på flygplatserna. Jag har bara velat rikta uppmärksamheten på förfarandet som i detta fall varit anmärkningsvärt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 13.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckta motioner om viss översyn av 1947 års allmänna familjepensionsreglemente.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Den fråga jag här tagit upp i min motion är inte ny. Den gäller de fall, där det enligt 1947 års allmänna familjepensionsreglemente i vissa fall sker en reducering av familjepension eller familjelivränta med 25 procent. De människor som beröres av denna fråga har ofta med skäl frågat sig, hur något sådant kan ske. Frågan har motionsvägen varit uppe i riksdagen både 1949 och 1950. När jag i år tillät mig att väcka en motion, var det därför att jag av direktiven till 1951 års pensionsutredning inte kunde få full klarhet i om speciellt denna fråga

skulle tas upp. Så mycket gladare är jag nu över att se, att statsutskottet tydligen funnit det vara fullständigt klart, att frågan faller inom ramen för utredningens arbete. När man läser direktiven, får man i varje fall inte den uppfattningen att detta är en central fråga, men det är ju glädjande att nu veta att den blir föremål för utredning.

Jag har givetvis inte något yrkande, men jag hoppas att 1951 års pensionsutredning skall komma med ett förslag inom en icke alltför avlägsen framtid.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion angående upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst.

I en inom andra kammaren av herrar *Senander* och *Holmberg* väckt motion (II: 69) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta upphäva sitt den 16 maj 1951 fattade beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst och att de fasta pensionsåldrar, som bestått före nämnda beslut, skulle gälla.

Utskottet hemställde, att motionen II: 69 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Riksdagens beslut på sin tid att införa s. k. pensioneringsperioder för tjänstemännen i civil statstjänst har under den tid beslutet praktiserats väckt en allt starkare motvilja bland personalen. Det är ett faktum, att detta är ett av de riksdagsbeslut som kanske

Upphävande av beslut om införande av s. k. pensioneringsperioder för personal i civil statstjänst.

väckt den allra starkaste motviljan hos framför allt de yngre och medelålders statstjänstemännen. Genom att man tillåter äldre befattningshavare att stå kvar utöver uppnådd pensionsålder stoppas den yngre personalens befordran i flera led nedåt.

Det som emellertid aktualiserat vår motion är — såsom framgår av motionens motivering — att man nu börjar avskeda personal vid bl. a. statens järnvägar. Det betyder att den yngre arbetskraften får finna sig i att gå ut i arbetslöshet, medan de överåriga tjänstemännen på grund av den bestämmelse som motionen berör får kvarstå i tjänst utöver tiden.

På sin tid motiverades riksdagens beslut med arbetsmarknadspolitiska skäl. Det var mycket svårt att få folk att ta anställning i statens tjänst på grund av de låga lönerna. Därför ville man genom att kvarhålla den äldre personalen i tjänst lösa personalsvårigheterna. Som jag tidigare nämnde har vi i dag ett helt annat läge, ett läge som leder till avskedanden, och det är detta som gjort att vi lämnat in denna motion.

Det är ganska märkligt att ta del av statsutskottets motivering för avstyrkandet av motionen. Man säger att det är omöjligt att upphäva 1951 års beslut innan möjlighet ens föreligger att bilda sig en uppfattning om verkningarna härav. Att döma efter detta uttalande från statsutskottets sida skulle man nära nog kunna dra den slutsatsen, att utskottet icke har läst motionen, men detta vågar man väl ändå inte förutsätta när det gäller det mäktiga statsutskottet. Det står dock tydligt och klart i vår motion, att det är dessa ofördelaktiga verkningar av beslutet, vilka nu tar sig uttryck i att man låter yngre personal gå ut i arbetslöshet medan man kvarhåller den äldre personalen, som föranlett oss att väcka denna motion.

Statsutskottet säger sig till slut vilja erinra om att de gällande bestämmel-

serna tillkommit såsom resultat av överläggningar med statstjänstemännens huvudorganisationer. Detta påstående är alldeles riktigt. Riksdagens dåtida beslut grundade sig på en uppgörelse mellan statstjänstemännens organisationer och civildepartementet. Det är dock att märka — detta har omvittnats av förhandlingarna — att överenskommelsen tillkom under press. Man förklarade från motsidan — i detta fall regeringen — att därest man inte gick med på pensioneringsperioderna, vilka förutsatte ett frivilligt kvarstående i tjänsten, skulle man införa höjda fasta pensionsåldrar. Inför detta ganska oförtäckta hot böjde sig förhandlingarna och godtog trots de starkaste betänkligheter detta förslag.

Med vad jag här anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den motion, som i denna kammare avgivits av herr Holmberg och undertecknad.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Eftersom avdelningens ordförande inte är inne i kammaren skall jag be att få säga några ord.

Herr Senander säger att indelningen i pensioneringsperioder har skapat ovilja hos de yngre, och det är kanske möjligt. Det har väl förekommit vissa friställningar av arbetskraft, men det är väl i och för sig ingenting märkvärdigt. Det är väl naturligt att man därvid bibehåller sådana som har längre anställningstid.

Det var ett yttrande av herr Senander som jag speciellt fäste mig vid, nämligen att den överenskommelse, som utskottet i sin skrivning hänvisar till, skulle ha tillkommit under press. När det nu har träffats en överenskommelse i denna angelägenhet, tycker jag nog att herr Senanders kritik borde adresseras till den organisation som har ingått överenskommelsen. För det är väl ändå inte sättet för träffande av en överenskommelse som är det avgörande. Har

Livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka Ethel Hellström.

man varit med om att träffa en överenskommelse, får man finna sig i konsekvenserna, oberoende av om det framförts olika argument från den ena eller andra sidan; så är det i varje fall alltid på den privata sektorn av arbetsmarknaden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Gentemot vad som nyss anfördes beträffande tillkomsten av den omdebatterade uppgörelsen vill jag bara säga, att jag har polemiserat på detta sätt därför att jag uppfattat utskottets åberopande av uppgörelsen såsom ett skäl till att man skulle bibehålla anordningen. Jag har därvid velat framföra, att uppgörelsen har tillkommit under sådana omständigheter, att den knappast kan åberopas som skäl för bibehållande av systemet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av väckt motion angående höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap, medförande rätt till familjepension; och

nr 43, i anledning av väckta motioner angående omprövning av vissa äldre pensioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

**Livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka
Ethel Hellström.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckt motion om

livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka Ethel Hellström.

I en inom andra kammaren av fröken Höjer väckt motion (II: 414) hade hemställts, att Ethel Hellström måtte komma i åtnjutande av livränta med belopp motsvarande vad som utgår till änka, vars make avlidit på grund av i militärtjänst ådragen sjukdom.

Utskottet hemställde, att motionen II: 414 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Att döma av utlåtandet anser utskottet att intet nytt har inträffat sedan tidigare utredningar gjorts angående livränta till fru Hellström efter hennes make, som erhållit livränta på grund av sjukdom efter smitta i militärtjänst.

Enligt mitt förmenande har frågan om en livränta åt fru Hellström kommit i ett helt nytt läge sedan utredningen gjordes. För det första har Kungl. Maj:t i proposition nr 60 med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring på s. 196 gjort ett uttalande just angående änkas ovillkorliga rätt till livränta. Där har Kungl. Maj:t föreslagit att den nuvarande undantagsregeln skall slopas. Det heter där: »Livränta utgår inte, om äktenskapet slutits efter olycksfallet eller, då det är fråga om en yrkessjukdom, efter det denna yppats. Genom att uppställa denna förutsättning har man velat förhindra, att äktenskap arrangeras i syfte att tillförsäkra hustrun livränta. Emellertid kan undantagsbestämmelsen i vissa fall leda till uppenbart obilliga resultat.» Det föreslås därför i propositionen, att den nuvarande undantagsregeln helt slopas.

För det andra har Kungl. Maj:t framlagt en proposition, nr 130, med förslag till förordning om ändring i militärsätningsförordningen. I 7 § stadgas för närvarande, att livränta skall utgå

Livränta åt värnpliktige N. R. Hellströms efterlämnade maka Ethel Hellström.

»till änka eller änking, när äktenskapet slutits före olycksfallet». Nu föreslås att 7 § 2 mom. skall innehålla, att »änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift». Man har alltså tagit bort bestämmelsen om att äktenskapet skall vara slutet före olycksfallet. Det är precis detta som jag här har framfört i motionen angående fru Hellström. Det är nämligen så att fru Hellström gifte sig med sin numera avlidne man år 1940. Han hade tidigare haft tuberkulos och två år efteråt, alltså 1942, fick han ett återfall. Fru Hellström säger själv att hon inte kände till sjukdomen, och i varje fall var han frisk när hon ingick äktenskapet med honom. Två gånger hemställde han om att få denna livränta. Först blev det avslag av riksförsäkringsanstalten och sedan bifall av försäkringsrådet, och livränta har alltså utgått till Hellström under livstiden. 1950 dog han, och fru Hellströms framställningar ända upp till Kungl. Maj:t har blivit avslagna på grund av att äktenskapet ingåtts efter det sjukdomen första gången yppades.

Herr talman! Nu har andra lagutskottet att behandla frågan om ändring i militärsämningsförordningen, och man vet ännu inte vad det dessutom kan komma för ändringsförslag, som ytterligare tar upp denna fråga om hur man skall behandla äldre skador. Med anledning därav avser jag att yrka återremiss till statsutskottet, så att denna fråga kommer att behandlas i statsutskottet efter det andra lagutskottet tagit ställning till Kungl. Maj:ts proposition nr 130.

Herr talman! Jag yrkar återremiss till statsutskottet av utskottets utlåtande nr 44.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är ju så, som här har sagts, att det föreligger propositioner, som behandlas inom andra lagutskottet och som berör just det område som motionen avser. Nu brukar

ju inte vi inom statsutskottet i förväg godta vad riksdagen eventuellt kommer att besluta i framtiden, utan vi har på den punkten sökt följa de huvudprinciper som hittills har tillämpats.

Skulle fröken Höjers yrkande vinna kammarens bifall, kan det väl inte föranleda någonting mera i vad gäller förändring av skrivsättet från utskottets sida än en hänvisning till att denna fråga i första hand bör prövas av Kungl. Maj:t enligt de nya principer, som riksdagen eventuellt kommer att besluta om. Då förefaller det mig vara lika bra att motionären vänder sig direkt till Kungl. Maj:t med detta ärende sedan riksdagen har fattat sitt beslut. Det blir väl, såvitt jag kan förstå, åtskilliga ärenden av denna karaktär som kommer upp till behandling inom Kungl. Maj:ts kansli, och då får man väl pröva denna sak också. Skulle sedan Kungl. Maj:t avslå framställningen och man kan anföra ytterligare skäl, får väl motionären komma igen. Men för närvarande kan inte utskottet tillstyrka någon åtgärd med hänsyn till de principer som hittills har gällt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Ett sådant eventuellt uttalande av utskottet som det herr Lindholm skisserade skulle givetvis föra frågan en liten aning snabbare fram, och det anser jag vara värdefullt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner i avseende å det av fröken Höjer under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels å bifall till nämnda yrkande dels ock å avslag därå; och beslöt kammaren avslå berörda yrkande.

På av herr talmannen därå framställd proposition biföll kammaren här efter utskottets hemställan.

Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

§ 18.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 19.

Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckta motioner angående förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 204) och den andra inom andra kammaren av herr *Kyling m. fl.* (II: 185), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan beträffande förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner och snarast för riksdagen framlägga de förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 204 och II: 185 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av fröken *Andersson*, herrar *Sunne*, *Malmborg* i Skövde, *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Kyling* och *Nihlfors*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 204 och II: 185, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om förhöjning av äldre tjänste- och familjepensioner samt att de förslag, utredningen måtte föranleda, snarast måtte framläggas för riksdagen; 2) av herr *Sundelin*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr KYLING (h):

Herr talman! Denna motion har ju tidigare förelegat i riksdagen, och stats-

utskottet har haft anledning att så sent som förra året ta ställning till denna fråga. Det är därför förklarligt, att statsutskottet i sitt utlåtande i år talar om att det inte finns någon anledning att göra någon ändring på det utskottsutlåtande, som presenterades riksdagen så sent som i december månad.

Jag skall emellertid be att få kommentera detta utskottsutlåtande något och särskilt vad gäller denna punkt. Först och främst ligger ju saken så till, att man inte har motionsrätt i ett dylikt ärende annat än vid riksdagens början. Man vet inte hur länge det dröjer, innan riksdagen under året kommer att fatta sitt beslut, och under tiden kan en hel del saker inträffa. Givetvis kunde det sägas, att man i så fall interpellationsvägen kunde efterhöra, hur frågan ligger till inom utredningen. Jag har emellertid valt den vägen att även i år framlägga en motion i ärendet.

Förra året, när avdelningen talade om att det skulle vara ganska stora svårigheter att få frågan prövad, meddelade man från utskottets sida, att 1951 års pensionsutredning skulle kunna tänka sig att ta upp frågan till närmare behandling, och då skulle man ju få se vad det hela skulle leda till. Det skulle nu vara ganska intressant att veta, om man ifrån avdelningens sida har försökt att få några informationer om hur långt frågan inom 1951 års pensionsutredning har avancerat. Förra året sade nämligen utskottet, att detta bör emellertid enligt utskottets mening inte utesluta, att pensionsutredningen i görligaste mån ger prioritet åt de problem, som bildar underlag för ställningstagandet till spörsmålet om pensionernas avvägning, så att de nödvändiga förutsättningarna för en hållbar bedömning kan skapas. Av detta kan man ju utläsa, att avdelningen och utskottet var positivt inställda till att 1951 års pensionssakkunniga skulle få titta närmare på frågan.

Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

När majoriteten nu i år igen avstyrker hänförandet av motionen till pensionsutredningen, så skulle det ha varit intressant, om statsrådet Lingman hade varit närvarande, att få ställa den frågan till statsrådet hur långt pensionssakkunniga har hunnit. Det finns nämligen anledning att ställa en sådan fråga, därför att, när vi förra året behandlade saken, framkom det att det hade gått flera månader utan att pensionssakkunniga hade utfört något arbete, och då sades det, att man nu skulle sätta i gång med detta arbete och intensifiera det.

Det skulle vara värdefullt att i dag få svar på den frågan. Jag vill nämligen för kammarens ledamöter framhålla, att det gäller här äldre pensionärer, som i dag står frågande och undrar när pensionssakkunniga kommer med sitt förslag. Vi måste också ha klart för oss, att dessa äldre pensionärer ju är sådana, som har anledning att räkna med att de kanske inte, om det drar ut på tiden, kommer att få någon glädje av ett beslut om det skulle gå i positiv riktning.

När nu statsrådet Lingman inte är närvarande här och jag vet, att avdelningens ordförande kommer att ta till orda efter mig, så kanske vi av honom kan få reda på, hur långt pensionssakkunniga har hunnit med sitt arbete, och om tillräcklig expertis har blivit ställd till deras förfogande. Man skulle i vilket fall som helst vilja uttala ett klart önskemål om att arbetstakten hos dessa sakkunniga skulle kunna öka.

Till sist säger utskottet i år: »Det torde i detta hänseende vara tillfyllest att peka på konsekvenserna av en dylik ståndpunkt i sådana fall då en tjänst nedflyttas i lönegrad.» Man har väl ifrån utskottets sida menat, att det skulle bli mycket stora konsekvenser, om den situationen skulle inträffa, att en tjänst nedflyttas i lönegradshänseende. Hur skall man då förfara med den

pensionerade, som har innehaft den tjänst som nedflyttas?

Jag skulle närmast vilja betrakta detta som ett ganska teoretiskt resonemang. Kanske avdelningens ordförande kan ge några konkreta exempel på att sådana nedflyttningar har skett. Jag står inte alldeles främmande inför att en och annan sådan nedflyttning verkligen kan ha skett, men det skulle vara intressant att få veta, i vilken utsträckning det har skett. Det torde också vara alldeles klart för riksdagens ledamöter, att om en person nedflyttas i lönehänseende, så ordnas det alltid med en övergångsbestämmelse, som innebär att den som får sin tjänst nedflyttad en eller två lönegrader får behålla den lön han tidigare innehade. Skulle det däremot vara fråga om en blivande allmän lönereducering exempelvis beroende därpå, att vi får ett annat penningvärde än nu eller andra omständigheter skulle inträffa, så torde det också vara klart, att eftersom ett rörligt tillägg är utmätt ovanpå pensionen, kan givetvis detta rörliga tillägg sänkas med samma procentuella tal som beträffande lönerna.

Jag har alltså, herr talman, med detta velat motivera varför vi på nytt har velat motionera i denna fråga. Jag har inte i dag gått in på själva sakfrågan, som diskuterades här i kammaren så sent som i december månad, utan jag har närmast velat gå in på själva procedurfrågan för att få klarhet i hur det ligger till på den punkten.

Nu har till utskottsutlåtandet fogats en reservation av fröken Andersson m. fl., och det är till den reservationen, herr talman, som jag nu ber att med det sagda få yrka bifall.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Herr Kyling har inte gått in på den fråga, som motionen syftar till att lösa, utan han har mera uppehållit sig vid själva procedurfrågan inom 1951 års pensionsutredning. Han

Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

har därvid ställt en del frågor. Sålunda har han frågat, när man kan förvänta, att den utredningen blir färdig. Jag beklagar, men jag kan inte ge något svar på den frågan. Jag tror inte heller att någon inom 1951 års pensionsutredning i dag är beredd att ge ett någorlunda tillfredsställande svar på en dylik fråga. Det torde ju inte heller vara obekant för folk, som har sysslat med utredningar, att innan man har penetrerat hela fältet, är det svårt att överblicka när utredningen kan bli färdig.

Det var ett uttalande av herr Kyling, som jag i någon mån måste reagera mot. Herr Kyling uttryckte sig så, att förra året hade det gått flera månader utan att pensionsutredningen hade varit i arbete. Det där är ju ett sätt att lämna halvdana uppgifter som man inte kan godta. När herr Kyling säger, att kommittén inte varit samlad, så är detta i och för sig riktigt, men det betyder inte att arbetet har legat stilla. Det är tvärtom så, att under tiden har de experter, som står till kommitténs förfogande, försökt penetrera olika avsnitt, som har samband med kommitténs arbetsuppgift. Därför är det oriktigt av herr Kyling att bibringa svenska folket den uppfattningen, att kommittén har tagit semester under några månader från sitt arbete. Jag förutsätter att herr Kyling har så pass stor erfarenhet från kommittéarbete att han vet, att en kommitté ibland kan vara beroende av vissa specialutredningar, som görs av till kommitténs förfogande ställda experter, och att kommittén icke i regel brukar vidtaga åtgärder innan dessa experter har klarlagt just de speciella arbetsuppgifter som åvilar dem.

Jag har velat uppehålla mig något vid detta, därför att det talesätt som herr Kyling använt på denna punkt är ägnat att lämna en fullständigt felaktig bild av 1951 års pensionskommittés sätt att arbeta.

Sedan var det en sats i utskottets utlåtande, som herr Kyling frågade om. Nu gick herr Kyling inte in på själva prin-

cipfrågan, och det förstår jag så innerligt väl. Vi har sagt i utskottet, att det också kan bli fråga om en tjänst, som har nedflyttats. Om herr Kyling studerar tjänsteförteckningskommitténs arbetsresultat skall han finna, att där förekommer i vissa fall nedflyttning av tjänster. Det är klart att om herr Kyllings princip skall tillämpas såsom han vill hävda den nämligen att man skall höja pensionen för folk, som redan lämnat sin tjänst, när tjänsten blivit uppflyttad, så får man naturligtvis ta konsekvensen och sänka för dem, där tjänsten har nedflyttats. Jag tror inte att herr Kyling är beredd att ta dessa konsekvenser av sitt eget yrkande, men så ligger det till.

Herr talman! Då herr Kyling inte har gått in på själva sakfrågan i övrigt har jag ingen anledning att göra det nu. Jag hänvisar till den debatt, som vi hade för tre månader sedan, då jag ganska ingående berörde just dessa frågor, och hemställer med det anförda om bifall till utskottets förslag.

Herr KYLING (h):

Herr talman! Gentemot avdelningens ordförande vill jag bara säga, att när jag åberopat att utredningen föregående år inte arbetat i den takt som man skulle ha önskat, så har jag detta ifrån en av ledamöterna i kommittén, som har sagt att det icke varit en tillfredsställande arbetstakt på grund av annat arbete som förelegat. Men det kan vara mycket riktigt, vilket undandrar sig mitt bedömande, att under den tid som kommittén inte utfört något arbete kan experter ha varit inkopplade. Det vill jag inte på något sätt bestrida. Har så varit fallet bör naturligtvis utredningen, när experterna nu gjort sitt arbete, kunna framlägga sitt resultat ganska snart, förmodar jag. Det var den frågan jag närmast ville ha svar på, men avdelningens ordförande kunde inte lämna något besked på den punkten.

När det gäller frågeställningen, om någon skall flyttas ned i lönehänseende,

Höjning av äldre tjänste- och familjepensioner.

om den tjänst han innehaft blir nedflyttad, så har jag redan påpekat att det varit praxis inom riksdagen, att om man flyttar ned en tjänst, har den som uppehåller tjänsten vidmakthållits vid sin lön. När herr Lindholm talar om att tjänsteförteckningsrevisionen gjort vissa nedflyttningar vill jag inte bestrida detta, även om jag inte själv kan påminna mig någon sådan. Men jag vill fråga herr Lindholm, om det inte alltid har förfarits på det sättet, att den som innehar en tjänst, som blivit nedflyttad, får samma lön som förut till dess han får befordran eller eljest lämnar sin tjänst.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att om en tjänst flyttas ned så inverkar det inte på innehavarens lön, men, herr Kyling, motionen vill ha in en alldeles ny princip. Enligt den princip man bygger på i motionen vill man retroaktivt tillämpa de förändringar som kommer till stånd i fråga om en tjänst. Men det är klart att om man vill ha honungen får man också ta saltet i detta fall, ty det blir en rent logisk konsekvens av den motion som herr Kyling har framfört.

Herr Kyling vill ju införa en alldeles ny princip på pensioneringens område. Hur han skall kunna klara det i praktiken förstår inte jag. Ett betydande antal av de tjänster, som var föremål för tjänsterevision, blev spikade till ansökan lediga, men på vilka grunder skall herr Kyling bedöma om en tjänsteman som gått i pension för flera år sedan haft möjlighet att få just den tjänsten eller inte?

Det är en hel rad mycket intrikata problem som herr Kyling tagit med lätt hand på. Det förstår jag särskilt när jag lyssnar till hans tal om 1951 års pensionskommittés arbete, däri han tycks mena, att sedan det gjorts vissa expertutredningar är det bara att sätta sig vid bordet och besluta. En utred-

ning bör väl dock eftersträva att så vitt möjligt komma med invändningsfria produkter. Det problemkomplex, som 1951 års pensionskommitté fått sig ålagt, är ingalunda av den art, att man bara sätter sig på några sammanträden och beslutar hur man skall ha det för framtiden, utan därvidlag får man nog diskutera problemen ganska ingående och göra åtskilliga expertutredningar innan man kan komma till ett slutligt resultat.

Herr KYLING (h):

Herr talman! Utskottsavdelningens ordförande vill göra gällande, att jag infört en ny princip i pensioneringsfrågan alldenstund jag vill förfäktat, att de som nu är pensionärer skall få sina pensioner höjda, om den tjänst som vederbörande tidigare haft har fått lönen höjd. Jag kan ge herr Lindholm rätt i att det var en ny princip ända tills för några timmar sedan. Då beslutade riksdagen att höja riksdagsmännens pensioner till en nivå i paritet med vad riksdagens ledamöter fick i höjd lön. Därmed, herr talman, har väl principen i dag åtminstone knäsatts.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Jag undrar om inte herr Kyling har ett visst behov att lära sig pensionsfrågorna innan han stiger upp i kammaren och talar om dem, ty den pensionsfråga, som vi tidigare i dag beslutat, är inte parallell med de pensionsfrågor vi nu behandlar. Där emot är den parallell med vissa pensionsfrågor, som behandlades vid förra årets riksdag och där riksdagen beslöt en viss uppräknings.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kyling be-

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

gärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kyling begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 75 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 20.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckt motion om skyndsam utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutjämningsfond för gruvhanteringen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner angående redovisning å skatt-

sedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 52 av herr *Lage Svedberg m. fl.* och II: 58 av herr *Spångberg m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten eventuellt såsom en särskild försvarsskatt».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 52 av herr Lage Svedberg m. fl. och II: 58 av herr Spångberg m. fl. angående redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! I den motion som nu skall behandlas föreslår vi, att det på skattsedeln skall lämnas en redovisning över hur stor del av det skattebelopp som betalas, som går till militära ändamål. Vi har därvid tänkt oss att det skulle lämnas en uppgift om den procentuella andel av inkomst- och förmögenhetsskatterna, som går till försvaret. Om detta inte anses lämpligt, har vi eventuellt tänkt oss att uppgifterna lämnas i form av en fristående försvarsskatt. Vi har emellertid inte förutsatt att bevillningsutskottet skulle klara upp hela denna fråga nu. Vi har därför begärt en utredning, eftersom vi tror att en sådan skulle kunna klara ut denna sak.

Samtidigt med här ifrågavarande motion har vi även väckt en annan, och det framgår av bevillningsutskottets betänkande att motiveringen är gemen-

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

sam för båda motionerna. Huvudsyftet med våra båda motioner är att få ned försvarskostnaderna till en rimligare nivå än den nuvarande.

Det deklarerats allmänt att vi skall offra så mycket som möjligt till försvaret. Ibland säges det t. o. m. att vi skall offra så mycket för försvarsändamål, som det över huvud taget står i vår förmåga. Vi vet att försvarskostnaderna uppgår till ungefär hälften av den sammanlagda inkomsten av inkomst- och förmögenhetsskatterna. När vi då samtidigt hör dessa deklARATIONER om att vi skall offra så mycket vi orkar med till försvaret, så har vi tänkt oss att den skattekverulans, som alla vet existerar och som ingalunda skapar trevnad, skulle kunna dämpas en smula, om man redan på skattsedeln fick veta hur mycket av det som betalas i inkomst- och förmögenhetsskatt, som går till försvarsändamål.

Våra försvarskostnader uppgår nu till omkring två miljarder kronor. I själva verket är det ännu mer, ty det finns därutöver många dolda utgifter, t. ex. för utbildning, civildödsfall o. s. v., vilka också borde komma på de verkliga försvarskostnadernas konto, där de emellertid av lämplighetsskäl inte redovisas.

Vi vet att det på alla håll och i alla möjliga sammanhang framhålles hur nödvändigt det är att skatterna går ned. Detta är ungefär samma sak som att försvarskostnaderna är för höga, men det säger man inte rent ut. Däremot klagas det på skatterna. Jag skall här endast ta ett par små exempel — de skulle kunna dragas fram i hundratal — på hur det går till.

I en högermotion till årets riksdag säges det, att man från högerhåll betraktar det som »en av de väsentligaste uppgifterna i dagens läge, att statens utgifter effektivt begränsas i syfte att minska statens krav på andel av den enskildes inkomster». Och i en folk-

partimotion heter det att »skattetrycket har, såsom vid många tillfällen från vår sida anförts, blivit alltför högt».

Om jag nu sammanfattar, vad säger tidningarna om skatterna? De såg ut så här dagen efter remissdebatten. »Sänkta skatter oppositionens krav.» Så stod det i en över hela sidans bredd gående rubrik. Eller en annan tidning, ävenledes över hela sidan: »Sänk skatterna! Krav från enig opposition i dagens remissdebatt.» Ingen lär således kunna bestrida att många anser att skatterna nu är alldeles för höga och att det viktigaste är att de blir sänkta.

Vad säger man på ansvarigt håll? Vad säger finansministern om skatteläget? Om man går till riksdagens protokoll från remissdebatten finner vi att han för sin del var lika angelägen som den opposition, som redovisats i de tidningar jag nyss citerade, om att skatterna skulle sänkas. Han deklarerade inför riksdagen att han kommer att inrikta sig på att skatten skall sänkas på det sättet, att uttagningsprocenten minskas från nuvarande 110 till 100. Oppositionen mot de höga skatterna sträcker sig sålunda från regeringsbanken och genom alla partierna i riksdagen.

Hur skall man nu få ut något av den där allmänt deklarerade viljan att få ned skatterna? Det är ju ändå det som är det väsentliga, när man klagar på skatterna. Det lär väl inte gå på något annat sätt än att man sparar på något område. Utgår vi ifrån att skatteunderlaget nu är någorlunda stabilt, finns det ingen annan väg till en skattesänkning än att spara på några utgiftsposter. Om man lyssnar på riksdagens överläggningar är det sällan någon här som föreslår större besparingar. Ja, högern, det skall jag erkänna, sade att vi kan låta bli att genomföra sjukförsäkringen, vi kan låta det vara som det är på det området. Men högern är

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

väl ganska ensam om att ännu för någon längre tidsperiod vilja skjuta sjukförsäkringsreformen fram i det ovissa.

Går jag igenom de olika huvudtitlarna har åtminstone inte jag funnit någon möjlighet att spara några betydande belopp på andra områden än i fråga om militärutgifterna — såvida man inte vill åstadkomma sådana skador som skulle bli följden, om man gått med på högerns förslag beträffande sjukförsäkringen, eller som skulle uppstå på andra områden, om man prutade på eller vägrade anslag till nödvändiga sociala eller kulturella ändamål. Till detta kommer många andra frågor som ännu inte är lösta och som ropar på ännu mera pengar.

Vi har i motionen pekat på detta förhållande, och vi vill visa hur man nödgas pruta på små anslag, under det att det går åt ungefär två miljarder kronor till försvaret. Jag skall ta ett litet exempel. Härondagen kom det ett nödrop från en organisation som sysslar med medicinsk forskning, Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande. Man meddelade att den insamling som nu pågår hade inbringat ungefär två miljoner kronor, men man måste som ett minimum sätta ett belopp på 20 miljoner för att kunna arbeta någorlunda tillfredsställande på detta område. Egentligen skulle man behöva ha 50 miljoner kronor för att kunna arbeta effektivt.

Det är klart att man under nuvarande förhållanden måste säga sig att försvarskostnaderna har blivit för höga, och de hotar ju att växa år efter år. En undersökning för exempelvis en femårsperiod skall mycket tydligt visa att det är nödvändigt att få fram en kostnadsram under fredstid, som inte får överskridas och som omfattar ett betydligt lägre belopp än som för närvarande utgår till ändamålet.

Att en besparing kanske kan genom-

föras efter flera olika linjer vill jag inte bestrida. Den detalj som vi i dag sysslar med, en öppen redovisning på skattsedlarna, skulle då närmast verka stimulerande till sparsamhet på det militära området. Vi tror att detta skulle vara nyttigt även för dem som har sin verksamhet just inom det militära.

Utskottet är inte ense med motionärerna, men det är med en viss tillfredsställelse jag noterar det positiva i utskottets motivering. Skrivningen är ganska välvillig, och då jag absolut vill vara lika välvillig i min tolkning kan jag ju förklara mig tillfredsställd med exempelvis utskottets uttalande att det är enigt med motionärerna så till vida att det »anser det i och för sig vara ett önskemål att de skattskyldiga erhåller kännedom om statsbudgetens såväl inkomstsida som utgiftssida». Detta är en ganska bra gemensam utgångspunkt för ett resonemang. Men jag delar naturligtvis inte utskottets tveksamhet om det lämpliga i att storleken av vissa statsutgifter särskilt framhäves. Jag tror tvärtom att det är alldeles nödvändigt att man just på grund av försvarsutgifternas storlek får dem alldeles särskilt understrukna.

Nu är det emellertid vanligt att man från utskottets sida håller emot när det gäller någonting nytt som kommer från motionärer. Det är vi ju allesammans medvetna om; det gör egentligen alla utskott, och det dröjer ett tag innan en idé mognar. Under sådana förhållanden kan jag kanske vidare få anse det som en tillgång att utskottet inte bestrider lämpligheten av den redovisning vi föreslår. Utskottet framhåller att den är svår att göra — och begagnar här ett mycket starkt ord — men själva lämpligheten bestrides egentligen inte.

Till sist upplyser utskottet om att myndigheterna har diskuterat frågan om ytterligare upplysning på denna

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

punkt, vilket medverkat till att utskottet vill vila på förslaget. Jag tror för min del att den upplysning som därvid avses i och för sig kan bli bra, men den kommer nog inte att ha samma effekt som om man redan på skattsedlarna kan få en överblick över försvarskostnadernas storlek.

När det sedan gäller beräkningen av försvarskostnadernas andel i inkomst- och förmögenhetsskatterna, så förstörar utskottet svårigheterna betänkligt. Utskottet säger att det anser det »vara ogörligt att på något sätt beräkna de särskilda huvudtitlarnas andel i inkomst- och förmögenhetsskatterna». Men det hinder som anförs är väl i alla fall ganska enkelt att övervinna, ty om man verkligen anser en redovisning önskvärd bör det naturligtvis gå att bestämma försvarskostnadernas andel i inkomst- och förmögenhetsskatterna. I varje fall lär ingen kunna bestrida, att i samma mån som vi sänker eller höjer försvarskostnaderna, så måste vi sänka eller höja inkomst- och förmögenhetsskatterna. Om sålunda försvarskostnaderna begränsades till låt oss säga hälften av vad de nu är, skulle inkomstskatten komma att sänkas med 25 procent och man kunde sänka förmögenhetsskatten lika mycket. Det kan alltså enligt min mening inte vara någon svårighet att redovisa detta på skattsedeln. Skulle en sakkunnigkommitté mot förmodan inte kunna knäcka frågan, återstår ju möjligheten att införa en fristående försvarsskatt. Ty på något sätt tror jag det är nödvändigt att klart redovisa det stora belopp, som försvarskostnaderna tar av skatterna. På köpet skulle vi säkert få en dämpning av den skatteverulans, som åstadkommer otrevnad i den allmänna debatten om anslag och skatter.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Herr Spångbergs reflexioner är ju i och för sig intressanta — de begränsar bara problemet så förfärligt. Skall man lämna en redovisning är det ju rimligt att man lämnar en redovisning över alla inkomster och alla utgifter, och skulle man göra en sådan budgetredovisning på våra skattsedlar bleve de en hel liten broschyr, kanske t. o. m. en stor broschyr. Man kan inte göra som herr Spångberg här föreslår, att man plockar ut inkomst- och förmögenhetsskatterna och sätter dem i motsats till försvarskostnaderna, som vi alla medger är mycket höga, ty då bör man ju sätta även andra utgifter på samma sätt emot inkomst- och förmögenhetsskatterna. Det kommer naturligtvis ögonblickligen att resas krav på att de sociala utgifterna skall redovisas på samma sätt, och likaså utgifterna för undervisningsändamål. Det kommer också att resas krav på att utgifterna under nionde huvudtiteln skall redovisas på samma sätt. Ty det finns ju ingen människa som är beredd att säga att de och de pengarna går till det och det ändamålet. Vi har ju i stort sett slutat med specialbudgeterna; bilbeskattningen är numera den enda specialbudgeten.

Det skulle inte förvåna mig om någon påhittig människa sade till herr Spångberg att man kan räkna på det sättet, att man först täcker försvarsutgifterna med de något över fyra miljarder kronor av statens inkomster, som inte kommer av inkomst- och förmögenhetsskatten, och sedan täcker de övriga utgifterna med inkomst- och förmögenhetsskatten. Då skulle redovisningen ge helt andra uppgifter till resultat än herr Spångberg syftar till.

Jag tror nog att man i det här sammanhanget får utgå därifrån att om man skall göra en redovisning, således ge medborgarna en insyn i hela den statliga verksamheten vad vår budget

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

beträffar, då får man göra det rationellt. Då räcker inte skattsedlarna till, herr Spångberg. Då får man ge förklaringar på olika områden, så att människorna verkligen fattar vad skatten används till, vad vi får för skatten o. s. v.

Herr Spångberg räknade på det sättet, att det skulle vara mycket enkelt: här tar man inkomst- och förmögenhetsskatten och tänker att det bara är den vi skall syssla med. Men, herr Spångberg, får man då inte, innan man gör detta, räkna bort alla statens övriga inkomster, fördelade över hela området på alla titlarna, och räkna ut vad de tar av inkomst- och förmögenhetsskatterna? Det får nog vara en smula likformighet i det här avseendet, ty om man på debetsedeln sprider upplysning för högermännen i landet, för folkpartisterna eller för andra, såsom herr Spångberg uttryckte det, skattekverulanter, så skall herr Spångberg inte försöka inbilla mig att man vänder sig till en massa människor som är fullkomligt okunniga om hur det förhåller sig i det här sammanhanget. Jag tror nog att herr Spångberg gör hela problemet så enkelt att det inte blir någonting kvar av det som han verkligen positivt vill ha fram.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som har gjort att utskottet inte har kunnat komma till annat resultat än att vi har bort avstyrka motionen. Utskottet har för sin del ingenting emot att man sparar, utskottet har ingenting emot att man ger människorna en insyn i denna verksamhet, men då måste det omfatta hela budgeten och redovisa allt, både inkomster och utgifter på skilda områden. Detta och ingenting annat är anledningen till det ställningstagande som utskottet här har gjort.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Jag vill inte förneka att de svårigheter, som utskottets ordförande här har anfört, säger en hel del om detta problem och om svårigheterna att lösa detsamma, men vad vi närmast har siktat på är ju det, att läget är sådant att man får räkna med en rätt stor kostnad för vårt försvar och att det gäller att hos allmänheten sprida en viss upplysning om vad detta innebär och vad denna försäkringsavgift, om jag får kalla det så, betyder med hänsyn till den enskilda individens skatteförmåga och utgifter.

Vi har under gårdagen fått en proposition nummer 162 på bordet, där man räknar med att vi skall föra en viss propaganda, att vi skall klara det psykologiska försvaret, och där säger departementschefen, efter att ha understrukit vad som har framgått av remissyttrandena, att man skall försöka få fram en upplysning om vad vårt försvar innebär. Departementschefen anför: »Övertygande skäl har anförts för att redan under fred åtskilligt kan och bör göras utöver nuvarande verksamhet för att stärka motståndandan och göra medborgarna andligt rustade för ett kallt krig och — i händelse av ett krigsutbrott — för de stora påfrestningar, som den moderna krigsföringen innebär.» I samma proposition finns det också en hel del andra tankvärda saker; jag har bara citerat början.

Vi är alltså inne på detta, att vår försvarskostnad är av en sådan storleksordning, att vi, när vi träffar menige man ute i bygderna, blir tillfrågade: Hur långt skall vi orka bära denna börda? Hur långt skall vi kunna sträcka oss? Vi ser i årets budget, när det gäller försvarsfrågan, att försvarsministern har bedömt läget så lugnt, att han kan minska inkallelserna i beredskapstjänst med 25 000 man och därigenom spara 20 miljoner kronor. När vi sedan diskuterar sjukförsäkringen

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

och de sociala förmånerna får vi ett begrepp om att man också där är uppe i de stora miljardsummorna, men det är ju då folk frågar sig, när man överallt hör detta tal att vi skall sänka skattena: Hur skall det vara möjligt?

När vi i övrigt diskuterar försvarsfrågorna är väl var och en medveten om att den nuvarande försvarsapparaten är av en helt annan karaktär än försvarsapparaten var förr i världen. När det gäller flygets utveckling har vi sett i tidningarna hur snabbt en flygmaskin blir omodern. Vampire och Tunnan är ju snart ur räkningen, och vi får Lansen, och varje flygmaskin kommer att kosta ungefär en och en kvarts miljon kronor. Det säger oss klart och tydligt, att här kommer utgifterna undan för undan att stegas. Och då blir ju frågan den: Hur långt orkar vi gå? Det är det som vi har velat ha fram i vår motion. Svenska folket får förr eller senare ställa sig frågan: Hur mycket kan vi kosta på oss, när det gäller förnyelsen av materialet, och kan en omorganisation bli nödvändig? Detta sammanhänger med kostnadsfrågan. När det då, som herr Spångberg sagt, bedrives en väldig skattekverulans, när det yrkas på sänkta skatter, då måste vi fråga oss: Bedrives det tillräcklig upplysning på denna punkt? Kan det inte vara nödvändigt att i någon form få fram en belysning av förhållandena? Skulle det vara så, att skattsedeln blir för liten för att inrymma exempelvis utgifter till socialdepartementet, undervisningen och försvarsdepartementet, så får det väl ske i någon annan form.

Det är därför jag tycker att detta problem inte är ett problem enbart för oss motionärer. När man i detta utskottsutlåtande säger, att utskottet har sig vidare bekant att frågan om ytterligare upplysning på denna punkt diskuteras av myndigheterna utan att ännu något förslag i ämnet framkom-

mit, tyder det ju på att man har samma uppfattning som vi, att det behövs upplysning på denna punkt. Det är dithän vi har velat nå. Att vi har gjort ett valhänt försök att sprida upplysning via skattsedeln var därför att vi tänkte, att vi då bättre skulle träffa prick. Då blir det de som skall betala kostnaderna som får reda på hur stor del av utgiften de lägger på försvaret. Det är inte obekant att vi ute i landsingen utger broschyrer, där vi vill meddela Andersson och Pettersson ute i länen vad de får för sin skatt, vart skatten går. Det är alltså bakgrunden till vårt resonemang i detta sammanhang.

Det är nog som jag sade tidigare: När vi kommer ut till våra valkretsar och skall stå till svars för den indirekta skatt, som genomfördes för någon tid sedan här i riksdagen på sprit och tobak, där vissa tidningsorgan delade upp dem som deltog i beslutet i ja- och nej-röstande, så frågar sig dessa våra väljare, om det inte fanns möjlighet att få dessa 90—100 miljoner kronor från försvaret. Man tycker ju, att det på det området finns en så pass vid ram, att man där skulle kunna ta detta belopp. Så resonerar man, och det är därför vi har utgått ifrån att här måste upplysning till. Vi vet att när det gäller frågan om försvaret är man mycket angelägen om att understryka att den frågan är höjd över partierna, att vi där är ense om utgifterna. Men i allmänhet blir det på det sättet, att när pengarna skall tas in till statskassan för att betala kostnaderna, då är det det socialdemokratiska partiet och dess finansminister som får ta ansvaret för de höga skatterna i detta land. Det är på den punkten vi anser det nödvändigt att sprida upplysning och säga till det svenska folket, att vill ni ha ett försvar som försäkring för friheten i landet, ja, då får ni också vara med och ta konsekvenserna och

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

betala kostnaderna för det hela. Det är inte bara för att täcka kostnaderna för sjukförsäkringen och socialvården som skatterna uttaxeras, stora summor går också till försvaret. Det tycker vi motionärer att allmänheten borde få reda på. Jag har i alla fall den uppfattningen, att på den punkten brister det åtskilligt i upplysning.

Och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Herr Lundqvist för sitt resonemang fullkomligt bortsett ifrån att statsinkomsterna beräknas till 8,5 miljarder. Han har räknat bara med den direkta beskattningen i det avseende det här gäller. Jag var på sin tid ordförande i 1949 års skatteutredning, och denna skatteutredning hade då att röra sig med försvarskostnader som utgjorde en miljard kronor i runt tal. Nu är dessa kostnader uppe i två miljarder. Det är sålunda klart att läget är helt förändrat. Men hur stor del av dessa två miljarder kronor kan man beräkna härröra sig från inkomst- och förmögenhetsskatter? Det har inte herrarna svarat på, och det finns ingen enda i det här huset som kan ge ett svar på den frågan.

Nu säger herr Lundqvist, att i någon form borde väl upplysning kunna lämnas. Ja visst, men det är ju detta bevillningsutskottet säger: man måste finna en annan form än den motionärerna här har valt för att lämna en redovisning, en insyn i de förhållanden som de vill ha klarlagda. Motionärerna skall först och främst göra klart för sig själva att inkomsterna är 8,5 miljarder. De direkta skatterna, inkomst- och förmögenhetsskatterna, uppgår i runt tal till fyra miljarder. Hur stor del av detta går till försvarskostnader etc.? Hur skall man kunna få fram det? Man skall inte göra det hela till en cirkus i stället för till verklighet.

Nu säger herr Lundqvist, att han har ingenting emot att det ges ut en broschyr, vari redogöres för dessa förhållanden. Ja, bevillningsutskottet har inte heller någonting att invända emot att det lämnas ett fullkomligt klarläggande och en grundlig insyn i dessa ting. Men, mina herrar, det tillkommer inte bevillningsutskottet att föreslå den saken. Det är ett annat av riksdagens utskott som har fått grundlagens uppdrag att göra detta, något som bevillningsutskottet däremot saknar.

Jag tror att motionärerna först bör söka komma till klarhet på denna punkt. Kan man sedan finna en förnuftig linje skall jag gärna vara med om att förverkliga saken. Men det måste vara en förnuftig linje. Även om man har den bestämda uppfattningen att försvarskostnaderna är orimligt stora — och jag ansluter mig för min del till den uppfattningen och skulle gärna medverka till att försöka få ned dessa kostnader — så är det ännu ingen som har visat sig kunna trola bort några av dessa kostnader, och då befinner vi oss alltså i samma utgångsläge.

Motionärerna bör, som sagt, försöka komma till klarhet i detta avseende, innan de begär att andra skall medverka till att realisera deras önskemål.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara till utskottets ordförande säga att jag inte är främmande för att man behöver använda även andra inkomstkällor för att täcka detta belopp på 8,5 miljarder. Jag vidrörde ju också i mitt anförande en av dessa, nämligen de nyligen beslutade höjda sprit- och tobaksskatterna, varigenom vi plockar in omkring 900 miljoner kronor i skatt på maltdrycker och sprit och 670 miljoner på tobaken. Men jag anser det nödvändigt med en upplysningsverksamhet i ett läge, där det dagligen och stundligen framföres krav på skattesänkning, samtidigt som

Redovisning å skattsedlarna av försvarskostnadernas beräknade andel av inkomst- och förmögenhetsskatten.

allting tyder på att man i stället måste, om utvecklingen speciellt på försvarets område fortsätter på samma sätt som hittills, räkna med att åtminstone den nuvarande uttaxeringen i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatterna bibehållas.

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Det är ju alltid möjligt att konstruera upp svårigheter, och herr Adolv Olsson, som i många år har fört utskottets talan, har naturligtvis under den tiden uppnått en utomordentlig skicklighet när det gäller att motivera ett avslag på en motion. Men om man exempelvis skulle förenkla det hela därhän — och det kan man enligt min uppfattning göra — att försvarskostnaderna skall betalas av skattemedel, då möter det ingen svårighet att redovisa deras andel i inkomst- och förmögenhetsskatterna.

Jag håller med herr Olsson om att det inte går att ge ut en hel broschyr om saken eller låta statsverkspropositionen eller något dylikt följa med skattsedeln. Men med hänsyn till den storlek försvarskostnaderna har fått och till den allmänt deklarerade försvarsviljan — och den har ju särskilt kommit till synes när det gäller de stora inkomsttagarna, som samtidigt är de största skatteverulanterna — vore det väl ändå lämpligt att skattebetalarna fick veta hur mycket som går till försvaret. När man talar om för folk att försvarskostnaderna motsvarar omkring halva den statsskatt, som finns upptagen på deras skattsedlar, blir de i allmänhet rätt förvånade.

Jag kan förstå, om man på något håll anser det olämpligt med en sådan redovisning som jag här talat om, men med samma rätt kan hävdas att det är lämpligt med en dylik redovisning. Ingen lär däremot kunna påstå att saken inte går att ordna. Och om man anser det lämpligt att räkna in även tullmedel, bränn-

vins- och tobaksskatter och annat i det som skall gå till försvaret så finns det nog vägar att ordna även den saken och lämna en redovisning som är fullt tillfredsställande. Det ligger ju i stort sett så till, att statens inkomster uppgår till omkring 8 miljarder. Inkomst- och förmögenhetsskatterna uppgår till omkring 4 miljarder och försvarskostnaderna till omkring 2 miljarder. Försvarskostnaderna blir alltså hälften av inkomst- och förmögenhetsskatterna eller ungefär 25 procent, räknat på den samlade inkomsten. Om man nu kan stå så här i bänken och i huvuddrag räkna ut hur en redogörelse skulle te sig om man begagnar det ena eller andra beräkningssättet, är jag övertygad om att en sakkunnig kommitté kan knäcka frågan, om man i den kommittén sätter människor som *vill* knäcka frågan. Jag är å andra sidan ganska säker på att man kan få ihop en kommitté som inte *vill* lösa frågan. Då kommer man till ett helt annat resultat.

En annan sak kan vi vidare vara alldeles överens om, nämligen att det är inkomstskatten som vi gör rörlig. Vi tar exempelvis ut 100 procent ena året och 110 det andra, men vi ändrar inte årligen på sprit- och tobaksskatten, tullar o. d. för att reglera budgeten. Om man nu inte skulle vilja lösa frågan så, att man redovisar den andel som försvarskostnaderna utgör, kan man ju lösa den genom en särskild försvarsskatt, såsom vi också alternativt har föreslagit. Men om man införde en sådan särskild försvarsskatt, skulle ju samtidigt inkomstskatterna minska med omkring 50 procent. Resultatet blev därför ungefär detsamma med den metoden som om man redovisade försvarskostnadernas andel på skattsedeln.

Jag finner inte att svårigheterna är så stora som herr Olsson i Gävle har försökt att göra dem till i motiveringen för sitt avslagsyrkande till motionen. Jag har ingalunda bibragts någon an-

nan uppfattning än jag hade vid debattens början eller när vi skrev motionen. Jag ber sålunda få vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga till herr Spångberg, att första förutsättningen för att han över huvud taget skall nå fram till det resultat han önskar är att han skapar enighet om att försvarsutgifter endast får täckas med direkta skatter.

Sedan tycker jag att herrar Spångberg och Lundqvist liksom den motionär som deltog i bevillningsutskottets behandling av denna sak skulle kunna erkänna att motionen måste läggas om för att nå något resultat — herr Lundqvist har ju indirekt medgett detta, då han säger att det gör detsamma om man ger ut en broschyr som samtidigt belyser ännu större frågor. Om de båda motionärerna gör en sådan omarbeting till nästa riksdag, så går motionen inte till bevillningsutskottet utan till statsutskottet. Då kanske herrarna får en liten smula bättre tur.

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Vi har faktiskt med denna motion försökt att treva oss fram till en sådan enighet om att försvarskostnaderna bör täckas med skatter som herr Olsson rådde oss till att försöka uppnå. Kan vi nu inte nå enighet så långt att det blir bifall till motionen den här gången, vilket det antagligen inte blir, är jag naturligtvis tacksam för det råd som herr Olsson gett och lovar alldeles bestämt att vi skall gå vidare på den vägen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering,

Valuta- och penningpolitiken.

i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 22.

Granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Valuta- och penningpolitiken.

Utskottet hade under denna punkt gjort vissa uttalanden om den ekonomiska politiken.

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Ewerlöf, De Geer, Svärd, Schmidt, Dickson* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets utlåtande under punkten bort ha annan, i reservationen angiven lydelse.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! En karakteristik över 1953 års utveckling i vad den avser

Valuta- och penningpolitiken.

riksbankens och riksgäldskontorets verksamhet ter sig i stora drag på följande sätt.

Statsskulden har ökat med 1 142 miljoner till 13 852 miljoner. Ökningen har helt och hållet placerats på marknaden, men därtill har riksbanken avbördat sig statsobligationer och skattkammарv   lar till ett belopp av 389 miljoner. Som ett resultat härav var vid sista årsskiftet endast 17 procent av statsskulden placerad i riksbanken mot förut 21 procent. Känt är att den i marknaden placerade ökningen av statsskulden jämte riksbankens minskning av densamma placerats i affärsbankerna i form av korta statspapper. Ökningen av affärsbankernas innehav under året uppgår till ej mindre än drygt 1    miljard, och vid sagda tidpunkt svarade affärsbankerna f  r 23 procent av statsskulden mot 13 procent f  r ett år sedan. I samband härmed vill jag erinra om mitt påpekande förra året om hurusom affärsbankernas placeringar i statspapper 1930 utgjorde 6 procent och 1949 13 procent av deras placeringar. Nu uppgår de till 24 procent. Detta om den finanspolitiska och lönepolitiska utvecklingen, vartill jag återkommer i det efterföljande.

I valutah  nseende har tvärtemot regeringens förmodanden vid 1953 års början utvecklingen blivit en annan och bättre. Valutareserven har ökat med 340 miljoner, varav den övervägande delen guld och U. S.-dollar. Av ökningen faller 317 miljoner på riksbanken. Samtidigt har, som förut påpekats, riksbankens innehav av statspapper minskats, och efter en saldering av alla transaktioner under året har de offentliga betalningsmedlen minskat med 139 miljoner mot en ökning av    miljard ett år tidigare och    miljard året dessförinnan. Förklaringen till den relativt sett gynnsamma förbättringen   r dels återhållsamhet i kreditgivning- en under samverkan mellan centralbank och affärsbanker och dels en all-

m  n återhållsamhet från näringslivets sida.

Nu kan man emellertid inte undgå att ställa följande fråga: Börjar inte skattkammарv   larna, med tanke på den stora utsträckning i vilken affärsbankerna nu ligger på sådana, att få en viss släktskap med de offentliga betalningsmedlen? Detta gäller väl åtminstone skattkammарv   lar med någon eller några månaders löptid. I så fall blir bilden av betalningsmedlens utveckling en helt annan än den jag nyss gav.

Jag återkommer nu till den finans- och lönepolitiska sidan av sp  rsm  let och vill då erinra om vad jag framhöll förra året, nämligen svårigheten att på kapitalmarknaden tillfredsställa statens lånebehov och risken för den indirekta likviditets  kande effekten av att staten l  nar i affärsbankerna.

Beträffande kapitalmarknadens förmåga att tillfredsställa statens lånebehov kan vi nu konstatera, att endast en mindre del kunnat placeras. Genom motsvarande försäljningar till affärsbankerna har emellertid någon nettoökning av kapitalmarknadsinstitutionernas innehav av statspapper ej skett. Med andra ord, kapitalmarknadsinstitutionerna har inte ökat sitt innehav av statsobligationer under året. Riskerna för den likviditets  kande effekten kvarstår fortfarande, ehuru under det gångna året, särskilt på grund av industriens avvaktande hållning, några påfrestningar på affärsbankerna ej förekommit.

Nu har samtidigt införts ett moment i diskussionen nämligen ett önskemål att våra affärsbanker skall upparbeta en högre grad av likviditet   n förut. Vi behöver kanske ej nu diskutera det berättigade i ett sådant önskemål. Om man utgår från att detta skulle vara riktigt, så får man inte tänka sig denna likviditets  kning som en ständigt fortgående process. Därtill måste man taga i betraktande hur denna likviditet är uppbyggd och i vilken grad den   r en

Valuta- och penningpolitiken.

verklig likviditet, som kan frigöras under tider då den verkligen behöver frigöras för näringslivets lugna fortgång och för den fulla sysselsättningen. Sammanställer man vad som här sagts mot bakgrunden av de siffermässiga fakta som föreligger, då måste man ställa sig den frågan: Är det lämpligt att under två eller flera på varandra följande budgetår finansiera statens utgiftsöverskott, som till den övervägande delen har långfristig karaktär, medelst kortfristiga statspapper på kreditmarknaden? För min del anser jag detta inte lämpligt, ej ens klokt, och det måste vara en bjudande nödvändighet för riksbanken och riksgäldskontoret i förening att i största möjliga utsträckning på kapitalmarknaden finansiera de statliga lånebehoven i den mån de har långfristig karaktär.

Den 1 december 1950 höjde riksbanken sitt diskonto med $\frac{1}{2}$ procent till 3 procent. I dechargedebatten i april påföljande år framhöll jag, att den kommuniké som utsändes efter höjningen var ägnad att förvilla allmänheten — särskilt i belysning av den efterföljande utvecklingen. Man gav nämligen i kommunikén en antydan om att så snart förhållandena det medgäve skulle man försöka att sänka diskontot och därmed skapa förutsättning för en allmän räntesänkning. Tre år därefter kom den antydda räntesänkningen. Betydelsen av sänkningen har diskuterats, och om den ock näppeligen kan anses förenlig med en restriktiv kreditpolitik så har vi reservanter dock velat ställa oss förstående inför åtgärden om den är att uppfatta som en sinnesförändring hos riksbanken, innebärande att den ämnar föra en mera rörlig räntepolitik.

Här påminnes vi emellertid om det förhållandet, att Sverige haft en av de högst liggande korta räntorna i världen och om vad jag erinrade om för flera år sedan — i anledning av finansministerns uttalande att de korta place-

ringarna innebure att staten fick lägre räntekostnader — nämligen att man får ta konsekvenserna av att statsskulden i så hög grad placerats i skattkamarväxlar och korta obligationer. Frågan är, om inte en i tid företagen placering på den långa marknaden hade kunnat köpas med en förhållandevis måttlig räntehöjning mot vad man nu fått medge för de korta papperen. Genom den sist genomförda sänkningen på den korta marknaden har emellertid differensen mellan långa och korta räntor ökat.

Ett beklagligt konstaterande, avseende det gångna året, måste göras, nämligen det att sparandet under det sisteförflutna året icke varit högre än under 1952. Skulle en ändring till det bättre i detta avseende icke komma att visa sig, måste det som vi alla förstår få återverknningar i fråga om produktivitet och konkurrenskraft, produktion och nationalinkomst. Man kan inte komma ifrån att sammanhanget mellan den statliga finansieringsmetoden, skattepolitiken och räntepolitiken under efterkrigstiden, å ena sidan, och sparandets utveckling, å andra sidan, nu börjat visa sig. Ett av bevisen härför är det praktiskt taget obefintliga intresset från enskilda personers sida för de långa statliga obligationslånen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag konstaterar, att kammarens intresse för dessa frågor inte är särskilt stort. Det ligger på ungefär samma nivå som intresset för utrikespolitiken och står i ganska stark kontrast mot det intresse, som koncentreras kring det ärende kammaren hade att handlägga som första punkt i dag.

Valuta- och penningpolitiken.

Herr Schmidt har nyss rätt utförligt och med belägg av många intressanta siffror talat över den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande. Jag skall bara tillägga några reflexioner av mera principiell natur.

Riksbanken är riksdagens verk. Dess huvudsakliga uppgift är att vårda penningvärdet. Riksdagen ger riksbanken direktiv för dess handlande. Det är här sålunda fråga om riksdagens majoritet, och denna har, praktiskt sett, visat sig vara i det närmaste liktydig med regeringen. Då man skall ta ställning till riksbankens operationer och fögderi är det således egentligen regeringen man skall vända sig till — den är sedan några sekunder företrädd här av handelsministern. Frågan är då, om det inte åtminstone principiellt skulle vara en konstitutionsutskottets angelägenhet att pröva, huruvida riksbanken såsom regeringens instrument har handlat för rikets sannskyldiga nytta. Det är ingen tvekan om från min sida att regeringen och därmed riksbanken handlar i bästa mening, men regeringens uppfattning i dessa frågor skiljer sig ju i vissa avseenden väsentligt från oppositionens.

Jag skall nu något litet uppehålla mig vid valuta- och penningpolitiken. Penningpolitiken, som i dessa sammanhang är ett verksamt medel, har med nuvarande system kommit att skjutas i bakgrunden. Riksbanken är liksom insnörd i en korsett, som hindrar andningsfriheten. De som är mycket gamla här i kammaren påminner sig kanske den tid, då damer bar snörliv. Det inverkade på hela organismens funktion, och till slut trodde man, att damer andades på ett annat sätt än herrar, i det att de andades med bröstkorgen, medan det manliga släktet andades med mellangärdet. Sedan snörlivet försvunnit har det visat sig, att man blivit mera likställd på andningens område, så att alla nu andas som människor. För att återgå till den bild jag nyss

gav, så är riksbanken så insnörd, att den inte kan andas fritt, och jag tror, att det är till nackdel för landets ekonomiska liv.

Det är konsekvent av riksbanken att då den följer regeringens direktiv föra en restriktiv penningpolitik. Det är det pris man får betala för att man använder andra tvångsmedel i dessa sammanhang. Ett ingrepp föder gärna andra ingrepp.

Herr Schmidt var inne på ett av de viktigaste momenten i detta sammanhang, nämligen hur överraskande det har varit mot bakgrunden av de allmänna linjerna i regeringens politik, att länepolitiken har lagts på sätt som har skett, utan anlitande i någon nämnvärd grad av marknaden för långa lån. Man har, såsom herr Schmidt underströk, utnyttjat korta pengar. Med hjälp av den likviditet som uppstått inom de penningförvaltande instituten har man skapat ett problematiskt läge, där man i rätt stor utsträckning kopplat ur den princip att köra med strama tyglar som regeringen — riktigt nog från dess egna synpunkter — har gjort till sin. Det ligger ändå stor risk i att tro, att man har tyglarna strama medan de i verkligheten hänger slaka. Vi är ju alla angelägna om att göra det bästa av den politik vi för, vilken den än är. Jag vill därför varna för de faror som ligger i denna egendomliga situation, av vilken vi inte har någon erfarenhet tidigare. Det kan inträffa att den latent likviditet som finns ute i marknaden kan bringas att verka i inflationsdrivande riktning. Det är möjligt att regeringen i bakfickan har åtgärder, frivilliga eller inte, som kan neutralisera faran, men jag har ändå velat påpeka densamma här.

Slutligen, herr talman, ett litet ord om valutapolitiken. Min företrädare här i talarstolen konstaterade, att situationen i detta avseende är betydligt ljusare än någon hade väntat sig ungefär för ett år sedan. Vårt valutaläge har

Valuta- och penningpolitiken.

förbättrats. Nu har ju den gångna tiden på det löpande året inte varit så glädjande, men det kan ju hända att det vänder sig.

Valutorna, vilka nu ter sig som isoletrade penningmängder, skötta — oftast tvångsvis — av regeringar och myndigheter, fyller inte den funktion som en valuta bör fylla. En valuta bör kunna utväxlas. Den konvertibilitet som 1913 var en fullt naturlig sak har gått förlorad. I detta sammanhang vill jag uttrycka den förhoppningen, att man gör allt vad göras kan för att på det området bidra till att återställa något av vad som har förstörts under de gångna 40 åren och komma till ett mera praktiskt och riktigt tillstånd. Jag vill också upprepa vad som låg i mina tidigare ord, nämligen det önskemålet, att riksbanken må få friare händer att sköta den viktiga uppgift som är den anförtrodd.

Jag har samma yrkande som herr Schmidt, nämligen om bifall till reservationen.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Jag har inte kunnat värja mig för intrycket att den reservation, som har avgivits till bankoutskottets utlåtande nr 5 och för vilken herrar Schmidt och Dickson har talat, har tillkommit mera för ordningens skull än därför att det verkligen har funnits någonting att opponera mot.

Jag tycker heller inte att detta intryck försvagas av vad som har sagts i frågan här från talarstolen. Delvis har det varit en diskussion vid sidan om ämnet. Det kan sägas vara en intressant fråga, huruvida riksbanken andas friare, om den har att följa endast riksdagens direktiv än om den har att följa regeringens direktiv, men frågan är helt och hållet teoretisk. Formellt följer riksbanken riksdagens direktiv, men vi vet att det på grund av praktiska förhållanden alltid måste finnas ett samband mellan en regering och dess

majoritet i riksdagen. De kan inte betraktas som tvenne varandra motsatta poler i politiken; eljest vet jag inte hur vår parlamentarism skulle fungera. Det är följaktligen givet att en sådan samstämmighet finns. Sedan kan det vara likgiltigt för spørsmålet om hur fritt riksbanken andas, huruvida den följer regeringens direktiv eller riksdagens. Direktiv måste den i alla fall ha.

Att oppositionen har varit mera pro forma och etikettsenlig än verklig, är kanske inte så svårt att förklara. När man diskuterar decharge för riksbanken och riksgäldskontoret diskuterar man samtidigt den ekonomiska politik som förts — de frågorna har alltid behandlats tillsammans.

Vad begär man nu av den ekonomiska politik som förs? På grund av olika erfarenheter och de omständigheter som föreligger har det varit tämligen god enighet i riksdagen om att den ekonomiska politiken skall inriktas först mot ett stabilt penningvärde, en god sysselsättning och ett effektivt användande av våra produktiva resurser. Alldeles särskilt har man flera år i rad betonat, att vi om möjligt skall förbättra vår valuta-reserv, såväl i fråga om dess storlek som dess kvalitet. Så har det tillkommit vissa andra önskemål för den ekonomiska politiken. Man har gärna ansett att det skulle äga rum en ökning av bostadsproduktionen, en upprustning av viss annan offentlig service som exempelvis vägväsendet och litet annat.

Det skulle nu vara för mycket att påstå, att vi har lyckats förverkliga alla våra önskemål så att vi över huvud taget inte har något vidare att anstränga oss för. Däremot är det fullständigt obestridligt att utvecklingen har gått i önskemålen riktning. Vi har haft ett stabilt penningvärde, vi har haft en god sysselsättning med ett tämligen effektivt utnyttjande av våra resurser. Vi har stärkt valuta-reserven. Vi kunde ha stärkt den mer, men det är

Valuta- och penningpolitiken.

inte så illa ändå. Vi får räkna med att valutareserven förstärkts med 340 å 350 miljoner kronor under föregående år. Vi har ökat bostadsproduktionen under samma tid.

Mot bakgrunden av denna utveckling är det inte så egendomligt, att oppositionen inleder sin reservation med att uttala sin tillfredsställelse med den utveckling som ägde rum i fjol — i varje fall sin tillfredsställelse över att denna utveckling blivit gynnsammare än man vågade hoppas vid årets början. Denna tillfredsställelse delar vi naturligtvis alla, ty för ett år sedan såg situationen mycket hotfullare ut än vad den i grund och botten blev. Nu säger man, för att vi inte skall bli alltför tillfredsställda och för att man vill ge uttryck åt att det åtminstone är en tillfredsställelse med reservation som oppositionen känner, att denna valutareservs förbättring väsentligen är att hänföra till orsaker som är av engångsnatur. Ja, engångsnatur! Närmare bestämt beror valutareservens förbättring dels på att exporten ökade något mer än vad vi väntat, dels på att importen inte blev så stor som vi väntat, dels ock på att exportpriserna blev något högre än väntat. Ja, vi kan säga att detta är orsaker av engångsnatur. Men faktiskt är det ju i och för sig ingen sällsynthet att export och import växlar i volym, och det är heller ingen sällsynthet att priserna förändras. Jag vet således inte om vi kan säga att det är orsaker av engångsnatur. Ibland sker dessa förskjutningar till vår fördel, ibland till var nackdel. I fjol var de till vår fördel, och det har vi att inkassera.

Men så vitt jag förstår är den väsentliga punkten i oppositionen — och den talade såväl herr Schmidt som herr Dickson om — att staten har förlagt sin upplåning till bankerna i stället för kapitalmarknaden. Genom denna statliga upplåning i bankerna har det framkallats, menar man, en ökning av

näringslivets likviditet, som utgör en risk för inflation. Därest förutsättningarna för en inflation i övrigt skulle vara gynnsamma, finnes de tekniska möjligheterna för en inflation att utveckla sig. Hade nu staten i stället förlagt sin upplåning till kapitalmarknaden, skulle denna risk ha väsentligt förminskats.

Jag vill till detta för det första säga, att det är ett tämligen teoretiskt problem med mycket ovissa aspekter. Man vet inte vart man kommer om man skall ge sig in på dessa teoretiska problem. Under alla förhållanden kan inte reservanterna, såvitt jag förstår, lämna någon som helst garanti för att inte inflationsrisken, om förutsättningarna i övrigt för en inflation skulle vara gynnsamma, skulle vara precis lika stor, om staten verkställt sin upplåning på kapitalmarknaden som när den nu gjorde det på penningmarknaden. Av hela detta tal förefaller det som man bortsett från en faktor, nämligen att även obligationer kan förvandlas till kontanter, vem som än innehar dem, och sålunda i samma mån som bankfordringar utöva efterfrågan på marknaden. Vi hade inte alls haft några dylika garantier.

Det är en annan sak, som är mera praktisk och sammanhänger med detta spörsmål, och det är att reservanterna sannolikt inte heller vågar sig på att garantera att, därest staten hade sökt att tillgodose sina lånebehov på kapitalmarknaden, de andra behov, som nu är tillgodosedda på kapitalmarknaden, verkligen skulle ha blivit tillgodosedda. Där är hela bostadsproduktionen och vissa andra långa krediter. Menar man att denna långa kredit i stället skulle ha tillfredsställts av bankerna? Det skulle betyda ungefär detsamma för ansvällningen av bankernas insättningar. Sedan skulle det strida mot banklagen, eftersom banklagen säger, att bankerna inte får ge krediter för längre tid än ett halvt år. Jag vet naturligtvis

Valuta- och penningpolitiken.

att man kan förnya krediterna varje halvår, men det är i varje fall ingenting att rekommendera. Det spörsmål som föreligger för oss är ju: om staten hade försökt att tillgodose sina anspråk på kapitalmarknaden, hade då de andra anspråken blivit tillgodosedda? Eller menar man kanske, att de i så fall inte behövde tillgodoses? Ja, det är också ett alternativ, men hur hade det då gått med den fulla sysselsättningen? Det är också en viktig sak.

Jag måste säga, att om detta är den viktigaste punkten i oppositionen mot den förda politiken under fjolåret, så är det inte mycket att föra opposition mot. Nu fick man också det intrycket, att reservanterna och oppositionen talade mera å dragande kall och ämbetets vägnar än därför att de i verkligheten hade så mycket att invända mot den förda politiken. De skulle då kanske, när allt kommer omkring, kunna ena sig med mig i det yrkande, som jag nu kommer att ställa, nämligen om bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHMIDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först och främst till utskottets ärade ordförande säga, att jag har velat koncentrera mig till frågan om riksbankens och riksgäldskontorets roll i fråga om den ekonomiska utvecklingen under året. Jag vill ingalunda förneka att vi har haft en god sysselsättning. Herr ordföranden säger, att vi börjar vår reservation med att uttrycka en tillfredsställelse över att läget har blivit bättre än man tänkte sig. Ja, vad skulle ordföranden ha sagt, om jag inte hade uttryckt en sådan tillfredsställelse? Hade jag inte då fått höra, att jag inte talat om att det blivit bättre?

Sedan har vår ärade utskottsordförande talat om export och import. Ja, dem kan ju knappast riksbanken och riksgäldskontoret utöva inflytande på.

Om vi sedan skulle gå till den väsentliga frågan, nämligen frågan om

den risk som föreligger i fråga om likviditeten, så säger utskottets ordförande, att vi inte kan garantera, att det inte finns en viss inflationsrisk, om man går till kapitalmarknaden. Nej, det kanske vi inte här med säkerhet kan avge någon garanti för, men jag kan absolut säga, att det föreligger en mycket stor risk, om man finansierar ett statligt utgiftsoverskott, såsom skett under detta år, under det att det inte är en sådan risk, om man går den andra vägen, och varför? Jo, därför att om man lånar långfristigt mot obligation, har man därmed av sagt sig rätten att disponera det kapitalet. Man disponerar endast avkastningen, och i grund och botten är det kapital, som på detta sätt har utlånats, mer eller mindre liveget. Byter obligationen ägare, så blir det ingen förändring i fråga om likviditeten.

Till slut vill jag säga till min ärade utskottsordförande, att om han har det intrycket, att den reservation som avgivits och det anförande som jag har hållit i dag endast är gjort för ordningens skull, då tycker jag, att herr ordföranden har bra illa förstått vikten av de spörsmål som vi behandlar.

Herr DICKSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är i ganska stor utsträckning förekommen av herr Schmidt, men det är två saker som jag skulle vilja ytterligare understryka med anledning av utskottsordförandens inlägg. Han konstaterade, att det var en ganska lam reservation, som talade i rätt modesta ordalag och som, såsom herr Schmidt nyss påpekade, inledes med formuleringen, att utskottet konstaterar med tillfredsställelse o. s. v. Jag tror att det här måste ses mot den bakgrunden, att andan i bankoutskottet — mycket tack vare herr ordförandens egen läggning — är sådan, att man försöker se sakligt på företeelserna. Därför går vi inte på den politiska linjen, så som ofta annars sker, då det

Valuta- och penningpolitiken.

hävdas, att en motståndare aldrig kan ha rätt, utan är det så, att utvecklingen har varit god, låt vara överraskande, så skall man naturligtvis konstatera detta.

Det har också reservanterna gjort i detta fall, men de har också försökt se realistiskt på det, och då har man även, såsom herr Schmidt undersirök, inte ansett sig kunna underlåta att uttrycka de farhågor som här är redovisade. Jag tror inte jag behöver säga mer än detta.

Några garantier för vare sig det ena eller det andra tror jag inte, att den ärade utskottsordföranden begär, att ett par enkla bankoutsottsledamöter skall kunna ställa i fråga om statens affärer. Allting, så fort det gäller mänskliga reaktioner, är och förblir gissningar. Det gäller bara vem som ser klarast. Vi har givit vår varning och redovisat våra betänkligheter, och det har varit avsikten med reservationen.

Herr SEVERIN i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara säga några ord i anledning av herr Schmidts upprepande av vad reservationen har talat om, nämligen den större risk som följer med statens upplåning på penningmarknaden i stället för på kapitalmarknaden.

Jag sade förut att detta är ett rätt invecklat teoretiskt spörsmål. Man går, då man diskuterar detta, såsom herr Schmidt ut ifrån, att när staten säljer sina obligationer på kapitalmarknaden, måste människorna ta ut sina penningar från banken — eller aldrig sätta in dem — och köpa obligationer. När man har köpt obligationer har man, säger herr Schmidt, av sagt sig rätten att nyttja pengarna. Då har man obligationerna, och dem kan man inte omsätta på något sätt i andra värden. Men så är ju inte fallet!

Det är klart att om staten sålde obligationer på kapitalmarknaden, så skulle

pengarna i stället för att vandra till bankerna ha vandrat till riksgäldskontoret. Bankerna skulle då inte fått ett så stort inlåningsöverskott som fallet var 1953. Nu är emellertid att antaga — därom råder knappast någon tvekan — att de som har fyllt på bankernas kapital- och depositionsräkningar är företag. Det är företagspengar alltså, det är pengar som företagen haft över helt enkelt, och de har blivit placerade i bankerna. Att inlåningsökningen svällt på grund av det statliga utgiftsöverskottet, därom är vi överens, därom råder ingen diskussion. Om företagen i stället placerar tillfälliga överskottspengar i obligationer, så räknar herr Schmidt med att de icke förvandlar dessa obligationer i pengar igen, därest marknadsförhållandena blir annorlunda. Där har jag en annan mening. Skulle konjunkturerna bli sådana, att man behöver ha medlen för att öka investeringarna eller för ökade inköp av vad som helst, så kommer dessa obligationer att förvandlas i pengar. Möjligen skulle de riskera en kurssänkning, men jag tror i alla fall inte att de skulle vara rädda för en sådan operation.

Herr SCHMIDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nu kom vi in på ett mera sakligt resonemang. Det är ju i alla fall på det sättet, att när dessa obligationer en gång har blivit placerade, så har de bundit kapital i den meningen, att obligationsinnehavarna, vilka de än vara månede, allteftersom obligationerna vandrar ur hand i hand, därmed av sagt sig dispositionsrätten till själva kapitalet. Man vet sålunda att de icke kommer att göra anspråk på detta kapital under obligationernas löptid.

Jag glömmmer naturligtvis ej att betalningsmedlen cirkulerar och att behovet av betalningsmedel bl. a. är beroende på cirkulationshastigheten. Men i och med att obligationsinnehavaren

Valuta- och penningpolitiken.

avstår från att sätta obligationskapitalet i rörelse, så har han därmed också anmält, att för hans del finns det ett mindre behov av betalningsmedel.

Man får ej heller glömma bort, att vid placering i långa obligationer bör det i allmänhet bliva ett större lugn på penningmarknaden. Obligationsinnehavaren tar inte detta kapital i anspråk förrän efter viss längre tid. Det tas inte i anspråk av honom för konsumtion förrän staten inlöser obligationerna.

Herr PERSSON i Norrby (bf):

Herr talman! Jag har deltagit i behandlingen av detta ärende i bankutskottet, och jag har därvid fått det intrycket, att såvitt jag kan minnas har det inte sedan samlingsregeringens tid varit så små divergenser mellan de olika partierna som det varit vid årets behandling av frågorna om decharge för riksgäldskontoret och riksbanken.

När man läser reservationen får man samma intryck, nämligen att det inte är så mycket som skiljer. Så vitt jag kan förstå är den huvudsakliga skillnaden den, att reservationen uttalar beklagande över att inte räntan höjdes för några år sedan. Det skulle ytterligare ha kunnat lätta situationen. Vi är inte av den meningen på det håll som jag representerar.

Herr Schmidt vidrörde en fråga, som han nämnt i förbigående i sin reservation, nämligen om sparandet. Det har ägnats ett visst intresse åt den frågan vid tidigare behandling av detta ärende.

Sedan anförde herr Schmidt, att banksparandet under 1953 har varit mindre än under tidigare år — vi vet ju att man under senare år har kunnat glädja sig åt att sparandet ökat. Men när man talar om sparande, får man inte bara se på banksparandet, utan man måste se på sparandet i alla dess olika former, t. ex. försäkrings-sparande, amortering av skulder, investeringar i maskiner och byggnader

o. s. v. Enligt vad jag känner till från min hemtrakt har man på landsbygden aldrig någonsin — i varje fall inte under min tid — rustat upp sina byggnader i så stor utsträckning som skett under de senaste åren. Det är också en sak, som vi bör tänka på, när vi summerar sparandet. Man kan sålunda inte mäta sparandet enbart efter de summor, som sättes in på bank.

Vad sedan beträffar våra valutareserver och vår export och import vill även jag understryka den stora betydelsen av att vi lyckas uppnå full balans. En tid hade vi underbalans i fråga om exporten, men det har nu rättats till. Även på valutareservernas område har läget väsentligt förbättrats, men där får vi inte förleda oss till att känna oss säkra för framtiden. Vi har förhållandevis höga produktionskostnader här i landet, och vi kommer därför att få känna av en hårdnande konkurrens från utlandet. Vi kan därför inte vara säkra på att kunna hålla vår export på samma höga nivå som tidigare — i varje fall kan det bli svårt att öka den. Läget där beror dock å andra sidan på vad vi importerar. I det relativt goda ekonomiska läge, vari vi nu befinner oss, är det naturligt, att vi anser oss ha råd att importera en hel del varor. Vi kan därför bara hoppas att de nuvarande konjunkturerna skall visa sig bestående och att vi skall lyckas att med framgång konkurrera med utlandet på utrikeshandels område.

Det har ordats så mycket i denna debatt, att jag inte skall uppta tiden längre, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHMIDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill svara herr Persson i Norrby, att jag här har talat om det totala sparandet. I övrigt ber jag att få hänvisa till föreliggande utskottsutlåtande, som herr Persson i Norrby själv har godkänt. I detta finns en full-

Valuta- och penningpolitiken.

ständig redovisning över sparandet 1953, och där konstateras samma sak som står i nationalbudgetdelegationens beräkningar.

Herr JÖNSSON i Rosshol (bf):

Herr talman! Den som haft tillfälle att deltaga i debatten i bankoutskottet och där lyssna till riksbankschefens redogörelse över läget samt hans prognoser för den närmaste framtiden, noterar med tillfredsställelse att man från såväl regeringspartiernas som oppositionens sida konstaterat, att det har skett en väsentlig förändring till det bättre i vårt ekonomiska läge, en förbättring som inte minst har gjort sig gällande under det senaste året. När vi samtidigt erinrar oss den hårda och fräna kritik, som under tidigare år framförts av reservanterna, så måste vi slå fast att läget tydligen har ändrat såg så väsentligt, att det har varit ganska svårt för reservanterna att finna fog för en mera amper kritik. I stället har reservanterna — fast med litet andra ord än utskottsmajoriteten — vitsordat det förbättrade ekonomiska läge, som utskottet i övrigt noterat.

När herr Dickson nu säger att riksbankens politik är densamma som regeringens och att riksbanken alltså enligt herr Dickson sköter sin grannliga uppgift efter direktiv från regeringen, så måste detta vara ett gott betyg åt regeringens arbete. Herr Dickson noterar sålunda regeringens framgångar på det ekonomiska området. Man håller nu i hela världen — och inte minst i Europa och här i Sverige — på att återhämta sig efter de hårda påfrestningar som koreakrisen vållade. De enorma rubbningar denna kris åstadkom i penningvärdena och därmed inte minst riksbankens verksamhet var inte lätta att komma till rätta med. Den politik som förts har tydligen verksamt bidragit till att förbättra läget — samtidigt som regeringen och riksbanken kanske har haft en del tur.

Reservationens farhågor för att ökningen av de kortfristiga krediternas andel i bankernas inlåning skulle utgöra en viss fara har utskottets ordförande sakligt belyst, och jag skall därför inte ingå på den saken. Men sedan kommer reservanterna fram med sin gamla käpphäst räntan. När vi ser resultatet av den politik som förts har vi då inte anledning att vara tacksamma för att riksbanken och regeringen och riksdagens majoritet inte föll till föga för de starka kraven på en räntestegring såsom det allena saliggörande medlet att bemästra inflationen? Har vi inte anledning att vara synnerligen tacksamma för att den kostnadsstegrande effekt som en förhöjd ränta hade fått, varigenom både handeln och industrien för att inte tala om arbetsmarknaden skulle ha irriterats, uteblivit? En höjd ränta på jordbrukets produkter motsvarar för varje procent ca 100 miljoner kronor i ökade produktionskostnader. Jag föreställer mig att det skulle ha varit ganska svårt, ja rent av omöjligt för jordbruket att få täckning för dessa ökade kostnader. Jag tror sålunda att det är all anledning att vara tacksam för att inte politiken med en höjd ränta som ett medel att bekämpa inflationen behövt tillgripas. Om man skulle vara litet elak skulle man kunna kosta på sig att säga, att om oppositionspartierna för två år sedan antingen vart för sig eller tillsammans bildat regering och satt den stämpelet på riksbankens politik, som den nuvarande regeringen enligt herr Dicksons mening gör, och man sålunda snabbt fått en räntehöjning som ett medel för bekämpande av inflationen och nu kunnat redovisa ett läge som det nuvarande, skulle det säkerligen av regeringen utan vidare ha noterats som en strålande framgång. Jag kan inte underlåta att göra dessa reflexioner med hänsyn till de tidigare något för hårda domarna över läget och de dystra prognoser för framtiden, som inte på något sätt visat sig hålla. Vi har ett precis motsatt

Valuta- och penningpolitiken.

läge. De förutsägelser som gjordes, att ingen skulle ha förtroende för statliga lån, framför allt då inte för de långa lånen, har inte besannats. Det har ju därvidlag blivit ett rakt motsatt förhållande, ty de långa lånen har omedelbart som de presenterats blivit övertecknade, vilket väl säger något om den förändring som skett. Riksbanken har fått lätta väsentligt på sitt innehav av hypoteksobligationer på grund av denna förändrade inställning. Den utveckling som föranlett riksbanken att sänka räntan på de korta krediterna har tydligen varit en tankeställare. Nu övertecknas som sagt de långa lånen omedelbart, och man vill nu trygga den gällande räntan för en lång följd av år. Detta är sålunda motsatsen till vad tidigare var förhållandet, kanske bara för ett år sedan. Jag anser sålunda att man har alla skäl att känna tillfredsställelse över den verksamhet som riksbanken har redovisat, och jag skulle därför tro att reservationen uteblivit om det inte legat till på det sättet att det nödvändigtvis måste vara en reservation i år. Jag vill understryka vad herr Persson i Norrby sade, nämligen att meningsskiljaktigheterna tidigare säkerligen varit lika stora, men att man då inte ansett det nödvändigt med en reservation.

Herr DICKSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja understryka, att det inte är den ekonomiska politiken, utan riksbankens och riksgäldskontorets förhållanden som här är före. Det har visat sig en viss tendens där att breda ut sig på litet för stora områden.

Till herr Jönsson i Rosshol vill jag säga, att detta med räntan som det enda saliggörande medlet är en missuppfattning i två stycken så som han lagt fram saken här. Det har nämligen aldrig gjorts gällande att räntan är allena saliggörande, utan att den som ett moment i en klok penningpolitik kan vara ett verksamt medel. Därvidlag är emeller-

tid inte en höjd ränta det väsentliga utan en *rörlig* sådan.

Herr HALL (s):

Herr talman! Herr Dicksons erinran om att det inte är den allmänna ekonomiska politiken vi diskuterar här kanske kan vara motiverad.

Varken utskottsutlåtagandet eller reservationen gäller ju i särskilt hög grad konsten att framställa anmärkningar mot riksbanken; den har ju i stort sett gått skottfri ur denna granskning. Utskottsutlåtagandet är mest ett referat av den berättelse som bankofullmäktige avlåtit till bankoutskottet, och reservationen utgöres utom av detta referat av några spridda reflexioner om den myckna snö, som föll för några år sedan, och några litet allmänna kreditmarknadspolitiska resonemang, som kanske inte är av så stor betydelse för vad som hänt under året, men som naturligtvis kan ha ett visst teoretiskt intresse.

Herr Dickson har därtill knutit en reflexion om att vi kanske behandlar dessa ting alldeles felaktigt. Vi skulle i stället låta dem gå till konstitutionsutskottet, eftersom det i realiteten ändå är regeringen i ett land som ställer till allting som är galet. Därför borde nästan alla handlingar, oberoende av vem som formellt står för dem, granskas av konstitutionsutskottet, som skulle undersöka om regeringen iakttagit rikets samskyldiga nytta.

Jag vill erinra herr Dickson om att det formellt finns vissa hinder för denna ordning just nu, eftersom riksdagen ensam utfärdar direktiv för förvaltningen av riksdagens verk och riksdagen ensam granskar, huruvida fullmäktigeinstitutionerna fullföljt dessa direktiv. För detta måste man sålunda göra en grundlagsändring. Men i princip kan jag instämma med herr Dickson om att en så hygglig opposition som vi har här i landet borde åtminstone kunna få privilegiet att skälla på regeringen för allting, som den finner inte ha gått i god

Valuta- och penningpolitiken.

ordning. Det är en demokratisk och medborgerlig rättighet som en opposition skall ha.

Emellertid är det kanske ändå skäl att erinra sig att om vi inte haft några föregående riksdagsmannaval, som givit en viss anvisning om att regeringen skulle sammansättas just på det sätt, varpå den är sammansatt, hade det antagligen funnits en annan regering. Låt oss anta att högern och folkpartiet fått en folkmajoritet bakom sig. Då hade vi haft en helt annan regering, sannolikt också en annan riksbanksledning, som fungerat enligt den nuvarande oppositionens linjer. Det är väl enda sättet att få till stånd en förändring, och skulle inte oppositionen kunna inrikta sig på att åstadkomma denna förändring vid nästa års val? Det är många av oss som tillhör majoriteten, som också tycker det skulle vara roligt med litet omväxling. Att hålla på så här i tjugo år och mer och ständigt vara på majoritetssidan kan inte vara något roligt för oss som är gamla oppositionsmän. Alltså, krya på er nu till nästa val så att här kan bli någon förändring och litet mer liv i spelet igen!

Bortsett från detta har här gjorts en del reflexioner som jag tycker är så pass otydliga, att diskussionen kanske bör fortsättas. Reservanterna säger på sista sidan, att »diskontosänkning kan därför endast försvaras, om den är att uppfatta såsom en anvisning om att riksbanken för framtiden är beredd att över hela fältet föra en mera rörlig räntepolitik, anpassad till det ekonomiska lägets krav».

Vi har nu under alla debatter, efter kriget åtminstone, diskuterat den rörliga räntan, men ingen har hittills lyckats klara ut vad det är för någonting. Och varför skall man ha denna rörliga ränta? Det anses utan vidare vara klart att det är en fördel, och så har man accepterat tanken och ingen funderar över vad det innebär, i varje fall ingen inom oppositionen. Vi som tillhör majo-

riteten har ju haft skyldighet att tänka på saken. Vi har nämligen också haft skyldigheten att tänka på räntans andra sida, nämligen som kostnadsfaktor.

Nu förhåller det sig ju så att man inom allt näringsliv vill kunna räkna lite långt. Över huvud taget tycker inte industribolagen eller andra företagare om att inte för den närmaste tiden kunna vara någorlunda säkra på vilka produktionskostnaderna är. Man vill kunna planera sin produktion, man vill kunna binda sig för leveransanbud o. s. v. Helst vill man därför att både löner och andra kostnader skall vara bundna för så lång tid som möjligt, ty då kan man beräkna säkrast och bäst planera sin verksamhet.

I verkligheten strider alltså kravet på en ständigt hoppande ränta mot näringslivets mest primära krav att kunna förutse de ekonomiska händelserna, som är grundläggande för dess verksamhet. Det kan därför inte vara något allmänt krav från företagarkärlden, att man skulle ha en ränta som rörde sig mycket hastigt. Det måste alltså finnas ett skäl och ett ganska starkt skäl för att göra en ränteförändring. Vi hade under ganska många år en fast ränta. Den blev föremål för rätt mycken kritik, men anledningen till att den hölls fast vid 3-procentläget var helt enkelt, att det inte fanns någon anledning att ändra den. Riksbanken såg ingen anledning därtill, och riksdagsmajoriteten godkände för varje år denna bankofullmäktiges ståndpunkt och utfärdade nya direktiv för det nästföljande året enligt samma princip.

Jag vet inte om oppositionen har något objektivt mått för att mäta, huruvida en politik har varit riktig eller inte, men det praktiska måttet som vi måste begagna i riksdagen är vetskapen, att om riksdagsmajoriteten anser att en politik är riktig, då måste den också för riksbanken framstå såsom den enda politik som är möjlig att föra.

Om den fråga, som här har ställts av herr Schmidt, var av den naturen att

Valuta- och penningpolitiken.

den skulle besvaras, vet jag inte. Han har frågat om räntesänkningen i höstas skall betyda en sinnesändring hos riksbanken. Nej, herr Schmidt, den betyder ingen sinnesändring. Riksbanken har alltid varit beredd att göra räntejusteringar, när det har funnits ett skäl därför, och det kommer den säkerligen att vara också i fortsättningen. Men det torde vara en av riksbankens allra förnämsta uppgifter att aldrig på förhand tala om vad den tänker göra på det fältet. Något svar på en sådan fråga kan sålunda varken herr Schmidt eller någon annan få. Det kan aldrig bli riksbankens uppgift att vägleda spekulationer genom förhandsuttalanden om vad bankofullmäktige kan komma att besluta.

Sparandet har kommit med på ett litet hörn även i denna diskussion, och jag skall inskränka fortsättningen av mitt anförande till att syssla litet med det.

Herr Schmidt har konstaterat att sparandet är för litet; han använder inte det uttrycket, men han sade, att det inte var större än år 1952, vilket han anser hade varit önskvärt. Hur vet herr Schmidt det? Jag har inte träffat någon som kan mäta sparandet på detta exakta sätt. Det är så mycket skarpsinnigt folk både i Sverige och utlandet som försökt mäta sparandet och konstatera dess förändringar, men alla har gått bet på uppgiften. Det finns vissa former av sparande som man kan mäta: man kan mäta sparbanksinsättningar och andra banksättningar för en viss tidsperiod — ett år eller vad man vill — och man kan få en ungefärlig uppfattning om försäkringssparandet under en viss tid. Men de andra formerna och de betydelsefullaste formerna av sparandet — avbetalning på skuld, förnyelse av produktionsapparaten, den enskildes sparsamhet, som tar sig uttryck i att han bygger upp sitt eget lilla företag och sitt hem med kapitalvaror eller konsumtionskapitalvaror — kan dess värre aldrig exakt fastställas, och därför går man

i regel bet på att göra en exakt mätning av sparandet under t. ex. ett år. Man kan sålunda inte säga, om sparandet under 1953 var större eller mindre än under 1952.

Det finns vissa ting som man har ansett sig kunna konstatera vid undersökningar av sparandet, och på den punkten talar all statistik i samma riktning. Man har ansett sig kunna fastställa, att om penningvärdet mycket hastigt förstor, exempelvis bryts ned till en procent av vad det har varit under loppet av ett par, tre år, upphör det egentliga penningssparandet — men det är därför inte säkert att *sparandet* upphör. Man har också ansett sig med säkerhet kunna konstatera att en sakta fortgående inflation inte påverkar penningssparandet; det finns i varje fall ingen statistik som bestyrker motsatsen. Man vet att en högre sysselsättningsgrad åstadkommer ett högre sparande än en lägre sysselsättningsgrad, det säger också all statistik fullt samstämmigt.

Detta anser man sig alltså kunna konstatera, men när man sedan spekulerar vidare och säger, att ett hot mot penningvärdet minskar alltid sparandet, är man genast ute på lös mark. Vi har t. ex. aldrig haft ett så högt penningssparande i landet som när vi under kriget var omgivna av potentiellt överlägsna krigförande makter, som när som helst kunde kasta sig över oss och åstadkomma den förfärligaste ekonomiska villervalla, med följd naturligtvis att sparmedlen i landet skulle gå helt förlorade. Men under den tiden nådde alltså det egentliga penningssparandet i Sverige en av sina toppunkter.

Om man intresserar sig litet grand för sparandets problem och inte bara talar därom utifrån sitt eget lilla önsketänkande, är det i varje fall mycket av de vidskepliga föreställningarna som kan slås ihjäl och komma bort i diskussionen. En av de vinster vår ekonomiska diskussion kan göra under närmaste åren är därför, om oppositionen vill

Valuta- och penningpolitiken.

vara snäll att lära sig litet om det svenska sparandet. Då skulle man få se att vi komme till bättre resultat vid hanterandet av detta, som jag gärna medger, mycket ömtåliga instrument i samhälls-ekonomien.

Om man från den utsiktspunkt vi har i riksbanken skall göra ett allmänt antagande, som inte kan stödjas av något siffermaterial men som väl ändå bör ha samma tyngd som det lika obestyrkta material oppositionen här kommer med, är det att sparandet i Sverige sedan tjugo år tillbaka är i mycket stadig tillväxt. Det har funnits vissa svackor under denna tjugårsperiod, men i stort sett är stegringen mycket konstant. Under de senaste åren har sparandet nått en höjdpunkt, som det aldrig någonsin i vår historia haft. Jag tror att det är av viss betydelse att man konstaterar detta och arbetar utifrån detta antagande, ty då kan man lugnt fortsätta utan att behöva tänka, att de flesta av de ekonomiska åtgärder vi vidtagit är skadliga för sparandet i samhället. Det måste ändå vara på det sättet, att det allra mesta i vår ekonomiska politik befordrar sparandet, även om man i den skulle kunna upptäcka ett och annat drag som motverkar detta sparande.

Om sparpropagandan skall ha en betydelse i vårt land — och det har den utan tvivel, så som sparbankerna och åtskilliga andra institutioner bedriver den — så bör den ju inte ideligen stöta på detta misstroende, som man på sina håll är så angelägen om att så ut, ett misstroende som i första hand bygger på påståendet att sparandet går ned. Man vill alltså samla en folkmening bakom misstroendet mot pengarna. Varför vill man samla det misstroendet? Jag tror inte att oppositionen själv har gjort klart för sig innebörden i dess egen ståndpunkt. Borde inte oppositionen själv kunna inse att den skadar de strävanden, som den ju ändå själv vill befrämja, genom att fullständigt omotiverat utså misstroende mot det svenska

folkets sparvilja? Det svenska folket förtjänar inte i nuvarande ögonblick ett sådant misstroendevotum.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Hall uttalade i sitt anförande, att det var litet enformigt för honom som gammal oppositionsman att år efter år sitta i majoriteten, och han menade att det skulle vara bra med litet omväxling på den punkten. Han menade att oppositionen borde kunna krya på sig, så att den kunde komma i majoritet och herr Hall komma tillbaka i oppositionsställning. Jag hoppas att Sveriges väljare kommer att tillmötesgå denna önskan från herr Halls sida vid nästa val, ty jag menar att det behövs. Vi menar att den nuvarande regimen har suttit för länge vid makten, och jag håller med herr Hall om att det skulle vara önskvärt med en omväxling på den punkten.

Men, säger man nu från majoritetens sida: Skulle det behövas? Utvecklingen har ju gått så bra, allting är ju så tillfredsställande. Herr Severin påpekade att valutareserven har ökat, att bostadsbyggandet har ökat o. s. v. Men är verkligen allting så bra som det skulle vara? Bostadsbyggandet är otillräckligt, det har inte kommit upp till de siffror som vi har kunnat visa tidigare. Valutareserven måste också betecknas som otillräcklig. I dag har vi behandlat frågan om investeringsanslagen för de statliga verken, televerket t. ex. Varav kommer det sig att vi inte kan göra tillräckligt stora investeringar, så att folk kan slippa att behöva sitta och vänta på att få sina telefonapparater i månader, som de nu måste göra? Jo, det kommer sig helt enkelt därav att vi har ett för litet sparande i landet.

Går vi ut ifrån de förutsättningar som förelåg vid 1953 års början ser vi att regeringens egna experter hade räknat ut att man skulle få en minskning av valutareserven med 450 miljoner kronor under det året. Detta ansågs vara myc-

Valuta- och penningpolitiken.

ket farligt, och jag vet att riksbanken hade stora bekymmer för detta. Vad inträffade under år 1953? Jo, regeringen hade tur och drog en jättevinst i det internationella konjunkturlotteriet. I stället för att få denna minskning av valuta-reserven fick man en ökning med 300 miljoner kronor, som helt berodde på förhållandena på utlandsmarknaden. Det var precis samma förhållande år 1951, då vi ökade valutareserven med 1 200 miljoner kronor. Från regeringens sida menade man att detta var alldeles utomordentligt, men sanningen är ju den, att bara förändringen i »terms of trade», d. v. s. betalningsförhållandena gentemot utlandet — år 1951 steg exportpriserna oerhört, under det att importpriserna visade en ganska liten ökning — skulle ha medfört en ökning med 1 600 miljoner kronor, enligt vad konjunkturinstitutet har talat om. Vi fick en ökning med 1 200 miljoner kronor, sålunda inte ens den ökning som motsvarades av den förändring som skedde i betalningsförhållandena gentemot utlandet.

Man kan alltså säga att regeringen och riksbanken har haft tur, och det är klart att det då är lätt att ställa sig upp och säga: Se nu hur duktiga vi har varit! Men om man studerar årets prognos finner man att finansministern säger att man icke kan räkna med någon ökning av valutareserven och att man heller icke kan räkna med någon ökning av det personliga sparandet. Samtidigt måste han säga att en ökning av valutareserven är nödvändig, ty det är dock den reservfond som vi har om det skulle bli sysselsättningsvårigheter i händelse av en ändring i konjunkturerna.

Det kan hända att man nu hoppas på den goda turen igen, men jag tror inte att man i längden kan bygga en ekonomisk politik på förhoppningar om att man skall dra vinster i det internationella konjunkturlotteriet. Man måste räkna med att det blir nitarna man drar då och då.

Herr Hall upphöll sig ganska mycket vid sparandet och sade att han hoppades att oppositionen skulle lära sig en del om sparandet så småningom. Vi har i oppositionen framhåvt betydelsen av att man finge till stånd noggrannare undersökningar om sparandet. Vi har sålunda väckt motioner om en ordentlig undersökning av sparandets struktur, motioner som herr Hall har varit med om att avslå. Det är en sak som nog både herr Hall och jag beklagar, när vi ser att vi inte har tillräckliga kunskaper om sparandet. Men även om vi inte kan mäta sparandet exakt kan vi säga att vi har ett för litet sparande här i landet; det räcker inte till för de investeringar vi skulle behöva göra i bostäder och annat.

Nu säger herr Hall också att sparandet ökar undan för undan, och han förstår inte den misstro som oppositionen sprider ut. Jag vill påpeka att bankoutskottets majoritet i det utlåtande, som vi nu behandlar, påpekar att det personliga sparandet har varit oförändrat under år 1953 och att det totala inhemska bruttosparandet under året synes ha varit av ungefär samma storlek som under år 1952. De siffrorna talar emot det som herr Hall har anfört. Jag tror nog att svenska folket bättre begriper det faktum, att vi inte kan göra tillräckligt stora investeringar här i landet, och att det beror på att sparandet är för litet. Det är nog ett argument som i och för sig är tillräckligt.

När det sedan gäller frågan om de finansieringsmetoder som har använts behöver jag inte upprepa vad herr Schmidt har sagt här i debatten. Jag kan instämma med honom. Jag hyser samma uppfattning som han, att det är en lek med elden man har givit sig in på, när man i den statliga upplåningen använder de finansieringsmetoder, som man nu tillämpar.

Så har vi frågan om räntan. Herr Jönsson i Rossbol halkade in på vad han hade sagt i sitt anförande förra året,

Valuta- och penningpolitiken.

när han påstod att räntan var det allena saliggörande medlet för oppositionen. Jag hade tillfälle att i förra årets debatt upplysa herr Jönsson i Rossbol, att detta var felaktigt, och det förvånar mig att herr Jönsson i Rossbol ville upprepa detta sitt påstående.

Vi har — med viss rätt, efter vad jag tror — uppfattat den ränteförändring, som bankofullmäktige har gjort, såsom i alla fall ett steg på vägen mot en rörigare ränta, och jag har hört vissa uttalanden som ger mig anledning att tro att man får betrakta den på det sättet.

Vi inom oppositionen uttalar givetvis den förhoppningen, att majoriteten steg för steg skall ta hänsyn till de synpunkter som vi har anfört. Det har man gjort på flera punkter, men vi menar att den ekonomiska politiken, i alla fall som den nu förs, inte kan prestera den ökning av valutareserv och sparande som är nödvändig för att vi skall kunna nå de mål vi har satt upp.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr JÖNSSON i Rossbol (bf):

Herr talman! Det har anmärkts på att jag har använt uttrycket att oppositionen har ansett räntan vara det allena saliggörande. Det verkar som om så vore förhållandet, därför att det är det enda alternativet som oppositionen har framfört i sin reservation nu. Jag återkommer till den gamla käpphästen: låt oss konstatera att vi är fullständigt eniga om att en låg ränta inte är lämplig för bekämpande av en inflationistisk utveckling, en sänkt ränta sålunda, och låt oss samtidigt konstatera, att oppositionen alltid har krävt en räntejustering, som skulle dämpa investeringsviljan. En ränta, som skall dämpa investeringsviljan, kan inte bli annat än en högre ränta än den gällande. Det verkar då lite konstigt när man nu är nöjd med en räntesänkning. Oppositionen konstaterar en sinnesändring hos riksbanksstyrelsen,

och man är nöjd, enligt herrar Schmidt och Dickson, med en ändring av räntan.

Det påminner om den gamla historien om timmerköraren som gick till inspektorn och begärde högre ackordsättning. Inspektorn svarade, som man gjorde på den tiden: »Det går inte. Vi får göra den lägre i stället». »Tack inspektorn», sade timmerköraren. »Det går lika bra det. Huvudsaken är att det blir någon ändring.» Oppositionens reaktion är densamma. Huvudsaken är att det blir någon ändring. Vi kan väl ändå komma överens om att det upprepade gånger från oppositionen har sagts, att räntan skulle vara ett verksamt bidragande medel för att dämpa inflationen, men nota bene: det har då gällt en högre ränta än som har tillämpats vid tillfället i fråga. Det är tydligen rätt svårt — och på den punkten får jag instämma med herr Hall — att se vad som är den lämpliga räntan. Men inför den situation, som vi nu befinner oss i, ett stillastående av räntan eller kanske en sänkning av densamma, är det inte så lämpligt att vidhålla de tidigare åskådningarna därvidlag.

Herr HALL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg har konstaterat att den huvudsakliga anledningen till att vi nu är så pass nöjda och belåtna allesamman är att regeringen och riksbanksfullmäktige har haft en förfärlig tur under det gångna året. Det är mycket möjligt att det förhåller sig på det sättet, men eftersom nu herr Gustafson och jag bara för en liten stund sedan har varit överens om att det vore hälsosamt ur alla synpunkter med ett ombyte av majoritet, så vill jag bestämt varna herr Gustafson för att sprida ut det där om tur alltför mycket. Ty svenska folket reagerar alltid på det sättet, att man kan ju inte rösta med dessa som aldrig har någon tur.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Valuta- och penningpolitiken.

Herr talman! När jag påpekade, att regeringen och riksbanken har haft tur, anknöt jag till det som herr Jönsson i Rossbol sade förut. Det är klart att det är roligt att regeringen har tur då och då, men jag tror inte att herr Hall kan gå ut till svenska folket och säga: Rösta på oss, ty vi har alltid tur! Det kan väl inte bero på tur att vi har fått dessa oerhörda penningvärdesförsämringar och prisstegringar som har inträffat under de sista åren. Om man lägger ihop de olika faktorerna sådana de ha varit under efterkrigsåren, måste man nog säga, att vi har haft så mycket av ekonomiska bakslag, att regeringen inte gärna kan stiga upp och säga: »Se vilka glänsande resultat vi på det hela taget har nått! Rösta med oss, ty vi har tur!» Vi tror också på vår sida att man i längden vinner mera på saklighet än på tur.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord till herr Gustafson i Göteborg. Han yttrade sig med stort allvar och bekymrad min om det minskade sparandet, och som bevis för att sparandet var, som han sade, otillräckligt här i landet anförde han bl. a. att man inte kunde bevilja tillräckliga investeringsanslag för televerket i dag. Ja, jag kan hålla med om att sparandet är otillräckligt. Men har herr Gustafson aldrig märkt att detta är en mycket normal företeelse? Detta att sparandet är otillräckligt är ingenting som har börjat just nu, under år 1953 eller 1952 eller 1951. Över huvud taget är alltid sparandet otillräckligt utom under depression. Efterfrågan på sparmedel är alltid större än tillgången. Vi behöver alltid ransonera investeringarna. Men även om sparandet egentligen inte ökade under 1953 utan investeringsökningen då motsvarades av en lagerminskning, är sparandet i vårt land i stort sett inte lågt. Tvärtom har vi en relativt hög sparkvot, och vi behöver visst inte

frukta jämförelser i det hänseendet med de flesta andra länder.

Sedan har vi aldrig sagt, att riksbanken varit så duktig därför att valutareserven har vuxit. Vi erkänner att det beror på vissa internationella förhållanden, men så är det ju alltid. Dessa internationella förhållanden växlar. Ibland är det till vår nackdel, ibland till vår fördel. Herr Gustafson menar väl inte, att vi, även om konjunkturerna hade ändrat sig till vår nackdel, i alla fall skulle kunnat öka valutareserven. Vi måste passa på när konjunkturen är gunstig härför. Det lyckades vi med i fjol.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Att regeringen och riksbanken haft tur när det gällde valutareserven medför enligt min uppfattning att man bör vara försiktig vid bedömningen när det gäller valutareservens storlek och att det är ännu angelägnare att ha en stor reserv för att kunna möta ogünstiga förhållanden på den internationella marknaden.

I fråga om sparandet är herr Severin och jag överens om att det är otillräckligt. Skillnaden är bara att herr Severin slår sig till ro med tanken att sparandet alltid är otillräckligt, under det att jag menar att vi måste öka det betydligt för att möjliggöra större investeringar.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets uttalande i punkten 1 dels ock på godkännande av det uttalande, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och godkände kammaren utskottets ifrågavarande uttalande, varefter punkten lades till handlingarna.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen.

§ 23.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 24.

Utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Som framgår av handlingarna har jag väckt en motion rörande tysklandsmedlen i syfte att vidga kretsen av dem som skulle kunna bli ersättningsberättigade. Denna motion har avstyrkts av utskottet, dock på ett osedvanligt hövligt sätt och dessutom efter en mycket grundlig utredning, för vilken jag är utskottet mycket tacksam.

Jag vill erinra de ledamöter, som inte deltog i detta ärendes behandling för fyra år sedan, om att beslutet om tvångsclearing med Tyskland innebar att vissa skulle få ersättning med stöd av fordringar, medan andra, de så kallade tysklandssvenskarna, vid sidan av tvångsclearingen skulle få ersättning för de förluster som de tillskyndats. De medel, som tysklandssvenskar skulle kunna få för sina förluster, skulle alltså inte tas från clearingen utan tillskjutas dels av krigsförsäkringsnämnden och dels av för-

svarets civilförvaltning från dessa fordringar för vissa kostnader under ockupationstiden i våra grannländer. Det skulle bildas en fond på sammanlagt sex miljoner kronor, ur vilken de nödlidande tysklandssvenskarna skulle kunna få en viss hjälp eller ersättning.

Nu framgår det av handlingarna, att några sex miljoner inte stått till förfogande för denna utdelning. Med all sannolikhet kommer fonden att begränsas till 4,3 miljoner kronor. Utskottet säger då att en utvidgning av direktiven på det sätt, som jag i motionen föreslagit, skulle leda till en omfördelning, där de som redan blivit ersättningsberättigade skulle tvingas avstå från en viss del till förmån för nytillkomna ersättningsberättigade. Jag har mycket lätt att förstå den bindande logiken i utskottets resonemang.

Emellertid bör ett par saker påpekas. Det första påpekandet gör utskottet självt, när utskottet framhåller, att när man 1950 definierade de ersättningsberättigade till att avse dem som levde i tyska riket i enlighet med gränserna i januari 1938, så hade detta intresse för fordringsägare, som skulle ha ersättning såsom delägare i tvångsclearingen. Men den tyska riksgränsen av år 1938 hade inte något direkt samband med vem som skulle bli berättigad till ersättning ur sexmiljonersfonden åt tysklandssvenskarna.

Av de handlingar, som redovisas i utskottsutlåtandet, framgår också att det finns många, som under kriget levde i de områden Tyskland sedermera erövrade, såsom Österrike, Tjeckoslovakien och det s. k. Warthegau och att dessa uppenbarligen med mycket stor rätt och i vissa fall med lika stor rätt som övriga skulle kunna göras ersättningsberättigade med hänsyn till de förluster som de åsamkats i Tyskland under kriget. Ur dessa synpunkter borde det inte möta något hinder, utan tvärtom föreligga starka skäl för att ta under övervägande frågan om en jämkning av gränsen.

Utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen.

Jag skulle därför vilja fråga utskottet, hur utskottet skulle ha sett på denna sak, om mer pengar hade stått till förfogande. När första lagutskottet år 1950 behandlade propositionen i detta ärende — jag var vid det tillfället själv ledamot av första lagutskottet — gjorde utskottet ett enhälligt uttalande om att där-est det skulle visa sig att de sex miljonerna inte räckte för att täcka rimliga och välmotiverade behov, så var det inte uteslutet att detta belopp skulle kunna höjas. Jag skulle vilja precisera min fråga till första lagutskottets ärade ordförande på detta sätt: Är han i tillfälle att upplysa en motionär om hur han tror att utskottet skulle ha ställt sig till det av mig framförda önskemålet, om fonden fått mottaga 6 miljoner i stället för 4,3 miljoner? Och antag att det skulle kunna visas upp att det finns ett mycket stort hjälpbehov, är då utskottets ordförande i princip sympatiskt inställd till att i någon mån försöka åstadkomma en ökning av fondens belopp utöver de 4,3 miljoner kronor, som beräknas stå till förfogande?

Jag skyndar mig att säga att jag är fullkomligt på det klara med att det säkerligen bland dessa sökande finns åtskilliga, som kommer med ganska svaga papper, och ur olika synpunkter näppeligen kan vara ersättningsberättigade. Å andra sidan är jag alldeles övertygad om — och det är min personliga känedom om flera sådana fall som har lett till denna motion — att det finns många som uppenbarligen är i behov av hjälp och som skulle vara utomordentligt tack-samma för och väl betjänta även med ett litet belopp, som kunde ge dem en chans till en ny start i livet efter alla de förluster som de oförskyllt tillskyndats i Tyskland.

Jag skall, herr talman, avstå från att göra något yrkande, men jag kan tänka mig möjligheten av att återkomma till frågan, om det skulle finnas utsikt till en positiv lösning. Av det utlåtande, som

likvidationsnämndens ordförande justitierådet Lawski muntligen avgivit och som finns intaget i handlingarna, förefaller det som om han och den nämnd han företräder inte ställer sig alldeles främmande till tanken på en utvidgning av den krets som skall vara ersättningsberättigad. Jag är dock medveten om att det finns den komplikationen att likvidationsnämnden snart skall avveckla sin verksamhet.

Medan jag befinner mig i talarstolen, skulle jag, herr talman, vilja ställa en annan fråga, som det dock inte finns så stora utsikter att få besvarad av utskottets ordförande eftersom han väl inte haft tillfälle att i förväg ta del av den sak det gäller. Jag har fått brev från en av fordringsägarna — det gäller alltså inte utdelningar ur 6-miljonersfonden — vilken har blivit tillerkänd en viss ersättning för en del obligationer. Man har från likvidationsnämndens sida krävt att han skall förete originalhandlingarna. Dessa finns i Östtyskland, och han kan inte nå dem. Han har ett depåbevis som stöd för sin fordran, men så vitt jag kan förstå av hans brev har detta av nämnden inte godkänts såsom tillräckligt bevis. Oavsett vilka skälen härtill kan vara — och givetvis måste starka bevis företes för att någon skall bli berättigad till ersättning ur clearingen — så synes det mig — och jag säger det med den erfarenhet jag själv har såsom ledamot på sin tid av en nämnd med liknande verksamhet, nämligen den s. k. baltbåtsnämnden 1945—1947 — som om man skulle kunna i vissa fall godta sådana handlingar som gör det alldeles evident att vederbörande är rätter fordringsägare.

Jag har velat omnämna denna sak, även om jag inte har hunnit göra någon egen undersökning därav, då jag helt nyligen nåtts av detta brev. Jag vill nu bara uttala en förhoppning om att likvidationsnämnden, när den nu slutför sitt i och för sig mycket svåra och kompli-

Utvidgning av kretsen av de tysklandssvenskar, som skola vara behöriga till hjälp från de år 1950 anvisade krigsförsäkringsmedlen.

rade arbete, inte ställer så rigorösa krav att den kommer i konflikt med de syften som denna tvångsclearing skall tjäna, nämligen att ge de ersättningsberättigade vad dem rätteligen tillkommer.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Jag är överraskad av de frågor, som herr Håstad ställt mig inför. Det är väl klart för kammarens ledamöter att det är fullkomligt omöjligt för ordföranden i utskottet att ta ställning till en fråga, som utskottet inte haft under behandling. Frågan gäller hur det skulle komma att gå om förhållandena varit helt annorlunda än de är, nämligen om det fanns mer pengar än vad som verkligen finns. Den frågan måste jag tyvärr lämna obesvarad.

Utskottet har haft en allmänt välvillig inställning till motionen. Man har ansett att syftet i och för sig är beaktansvärt. Utskottet talade ju redan år 1950 om att det kunde tänkas att det behövdes mera pengar. Detta var emellertid allt, och utskottet sade ingenting om hur det skulle komma att ställa sig när ett sådant krav framkom. På det sättet skulle man ju binda statsutskottet, som sedan låg närmast till för att behandla frågan om ett sådant anslag.

Om jag skall säga min rent personliga mening så föreställer jag mig, att saken ligger annorlunda till nu, när det inte såsom förra gången gäller att avstå från fordringar, som staten har, utan fråga är om att av skattebetalarnas medel ställa ett helt nytt anslag till förfogande.

Det föreligger ju också ett visst logiskt skäl att göra den begränsning, som skett i detta fall, till det tyska området i dess utsträckning före den 1 januari 1938, om man tar hänsyn till att de tillgångar som dragits in i clearingen endast hänför sig till områden inom de tyska förkrigsgränserna. Här har man alltså för att möta behov som uppstått inom det gamla Tysklands gränser tagit tillgångar, som även kommer från detta område.

Det ställer sig kanske något annorlunda ifall man med samma slags tillgångar skall möta behov som gör sig gällande utanför detta område. Jag vill emellertid, som sagt, inte ta någon ställning till detta.

Jag kan naturligtvis inte heller på något sätt besvara den fråga herr Håstad riktade till mig beträffande likvidationsnämndens krav på bevisning att man äger en viss fordran. Det skulle vara omöjligt efter den korta föredragning herr Håstad här lämnade. Herr Håstad sade, att han själv inte haft tillfälle att undersöka någonting i saken. Vad skall då jag säga, som bara har ett enda litet ord av herr Håstad att gå efter? Även om jag finge en utförlig föredragning skulle jag inte här på något sätt vilja lägga mig i likvidationsnämndens sätt att utföra sina uppgifter.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Beträffande vad herr Rylander sist yttrade vill jag säga, att det väl inte kan vara lagutskottets ordförande alldeles likgiltigt hur de bestämmelser tillämpas, som samme ordförande varit med om att utforma. Jag vill inte därmed säga att ordföranden skulle vara beredd att svara på min fråga — jag antydde redan förut att detta kunde innebära svårigheter. Jag måste emellertid uttrycka min förvåning, om riksdagen skall markera sitt fullkomliga ointresse för hur den administrativa handläggningen av denna understödsutdelning skett. Det kan väl ändå aldrig vara riksdagens mening!

Sedan vill jag beträffande den första frågan blott framhålla, att när riksdagen år 1950 hade att behandla detta ärende och försöka hjälpa tysklandssvenskarna, då hade vi, som ju alla trodde, ett belopp av 6 miljoner kronor till förfogande. Samtidigt skrev då riksdagen att ifall dessa 6 miljoner kronor skulle visa

Förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort.

sig otillräckliga, så var det inte utesluttet att en höjning skulle komma att ske. Det som nu inträffat — och som är ganska chockerande — är, att det inte blivit några 6 miljoner kronor alls. Först nu har riksdagen fått vetskap om att det blir högst 4,3 miljoner kronor. Behovet har ju, mig veterligt, inte på något sätt ändrats, utan det är bara storleken av de medel, varmed behovet skall tillfredsställas, som minskats. Under sådana förhållanden synes det mig, herr talman, inte vara en alldeles olämplig fråga, när man undrar hur lagutskottet reagerat inför detta meddelande, d. v. s. om man, efter den utredning som företagits — trots sig ha behov av en ökning av dessa 4,3 miljoner eller inte. Det är bara den frågan jag har ställt, och den frågan — räknar jag med — kan komma tillbaka till riksdagen, eftersom denna för fyra år sedan ställde i utsikt att kunna revidera detta beslut och förordade ett större anslag än de 6 miljoner som då ställdes till förfogande.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Jag har svårt att förstå hur herr Håstad menar att första lagutskottet med anledning av den föreliggande motionen, skulle kunna gå närmare in på hur man skall få mera medel till dessa säkerligen behjärtansvärda ändamål än utskottet redan gjort då det sagt, att det finner syftet med motionen vara i och för sig behjärtansvärt. Jag hade däremot funnit det begripligt om man — varför inte redan i år — hade lagt fram saken på ett annat sätt och direkt yrkat på ett större anslag för ändamålet. Jag förmodar att man gjort detta om man haft kännedom om hur saken ligger till med dessa pengar och hur de influerar.

Jag vet inte heller, om man kan säga att utskottet har visat »ointresse» för hur dessa bestämmelser för likvidationsnämnden tillämpas. Det torde inte vara möjligt för utskottet att ta upp frågan om hur nämnden sköter sina uppgifter,

när utskottet nu endast får en kort upplysning av herr Håstad om att så och så går det till — han vet ju för övrigt själv inte riktigt hur det förhåller sig. Jag tycker visst, att riksdagen skall se till att bestämmelserna blir iakttagna på det sätt som riksdagen har förutsatt. Om detta skall ske genom justitieombudsmannen eller på annat sätt är jag för ögonblicket inte beredd att ta ställning till, och det kan man väl heller inte fordra att jag skall göra.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 25.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 26.

Förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om visst förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag tänker inte ta upp någon större diskussion om trafikproblemen större diskussion om alla de parkeringssvårigheter som råder, särskilt i de större städerna, svårigheter som blir värre och värre allteftersom bilar-
nas antal växer. I stort sett har jag inte heller något emot utskottets redovisning och slutsatser i anledning av den motion, som ligger till grund för det föreliggande utlåtandet. Jag vill

Förtydligande av bestämmelserna rörande återkallande av körkort.

bara med några ord klargöra det orimliga i att körkortet skall dras in för en bilförare, som råkar ut för upprepade smärre parkeringsförseelser — det har signalerats från ett par håll — och särskilt att bestämmelserna skulle tillämpas med retroaktiv verkan.

Om man skall ha verklig nytta av sin bil, måste man kunna bli av med den medan man utträtt sina ärenden, bevisar ett sammanträde etc. Det är icke lätt, särskilt i de större städernas centrala delar. Att lära sig alla detaljerade parkeringsbestämmelser på skilda orter går säkerligen inte heller, i varje fall inte i Stockholm. Då blir det många gånger så, att man får parkera efter vanligt sunt förstånd. Det är emellertid inte alltid detta går ihop med myndigheternas bestämmelser, eller man skall kanske vända på det och säga, att det inte alltid går att skriva generella bestämmelser, som i alla situationer och klockslag går ihop med sunt förstånd.

För att ta ett par exempel: om någon för ett par år sedan ställde ifrån sig sin bil på Regeringsgatan i Stockholm på kvällen efter kl. 18 — Regeringsgatan var på den tiden inte enkelriktad och det var t. o. m. stoppförbud där — så åkte vederbörande ohjälpligt fast och fick böta. Då var Regeringsgatan ändå vid den tiden på kvällen en alldeles död gata, där en parkerad bil inte gjorde den ringaste skada vare sig för trafiken eller för trafiksäkerheten. På dagen däremot var både parkeringsförbud och stoppförbud fullt berättigade. Här reagerar alltså det sunda förståndet på annat sätt än myndigheternas paragrafer. Att saken sedan rättades till, så att det blev tillåtet att parkera på Regeringsgatan om kvällarna, är en annan historia. Om man parkerar vid en parkometer och skulle dröja sig kvar några minuter längre än automaten tillåter, blir det också en prick. I alla dessa tusen sinom tusen liknande fall torde

det vara orimligt att dra in körkortet. Vi får inte glömma, att vi enbart i Stockholm har över 20 000 registrerade parkeringsförseelser per år, av vilka de flesta är rena bagatellförseelser, många gånger orsakade av bristen på parkeringsplatser. Vi får inte heller glömma, att huvudantalet av de bilar, som parkeras i centrum, är sådana som används i nyttotrafik, i varje fall på dagarna.

Om det däremot gäller upprepade parkeringar, varigenom trafiken hindras eller trafiksäkerheten åsidosättes, har jag givetvis ingenting emot att även ett sådant straff som indragning av körkortet får tillämpas, men jag har litet svårt att förstå, hur man skall kunna gradera de olika förseelserna, så att det blir ett rättvist bedömande av deras art. Det var ett förtydligande i det avseendet i vägtrafikförordningen som jag åsyftade i min motion.

Får jag emellertid tolka utskottets skrivning såväl som dess redovisning av hittills tillämpad praxis på det sättet, att indragning av körkortet skall ske endast för sådana företeelser, som direkt hindrar trafiken eller medför ett åsidosättande av trafiksäkerheten, så är jag nöjd med den tillämpningen.

Överståthållarämbetet här i Stockholm har ju, såsom också redovisats i utlåtandet, förklarat att ämbetet kommer att efter bedömande av omständigheterna i varje särskilt fall pröva, huruvida körkortet skall återkallas, då gällande bestämmelser åsidosatts i ett visst antal fall under en viss tid. Jag vill livligt hoppas att man vid denna prövning av varje särskilt fall skall ta hänsyn till förseelsernas svårighetsgrad.

Jag har därför, herr talman, intet särskilt yrkande utan avvaktar med intresse fortsatta erfarenheter på detta område.

Herr JACOBSSON i Igelsbo (fp):

Herr talman! Då den ärade motionä-

ren inte ställde något yrkande, är det kanske överflödigt att någonting säges från utskottets sida. Jag skulle tro att den ärade motionären i likhet med utskottet anser att man bör avvakta tillämpningen av bestämmelserna, innan man vidtar några ändringar av dessa. Man kan förstå att dessa bestämmelser har vållat oro, inte minst här i Stockholm, då man fattat att tillämpningen av bestämmelserna skulle bli schematisk, men efter den förklaring som överståthållarämbetet har avgivit, att man kommer att pröva varje särskilt fall med hänsyn till omständigheterna, borde den oron kunna dämpas. Att svårigheterna med parkering är stora i Stockholm sammanhänger ju med att det är svårt att skaffa platser för parkering.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till vad jag har sagt och yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 27.

Föredrogs vart för sig tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner

1) Lag

angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Härigenom förordnas, dels att 26 § lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att samma lag, vilken enligt lag den 22 maj 1953 (nr 206) gäller till och med den 30 september 1954, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1955.

26 §.

(Gällande lydelse.)

Vad i ————— tillämpning därpå.

(Föreslagen lydelse.)

Stadgandena i 2—6 §§ skola icke äga tillämpning på upplåtelse av bostad i sådant pensionärshem eller sådan pensionärslägenhet, som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1954.

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

med förslag till lag om ändring i 9 kap. 33 § vattenlagen; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 28.

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Genom en den 12 februari 1954 dagtecknad proposition, nr 83, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

Har hyresvärd, utan att hyresrätten är förverkad, före den 1 april 1954 uppsagt hyresavtal till upphörande efter den 30 september 1954, må framställning som i 7 § sägs göras senast den 14 april 1954 eller, om hyresvärden icke före den 1 i sistnämnda månad tydligt meddelat, att han ej önskar låta hyresgästen kvarbo, inom fjorton dagar efter det hyresvärden lämnat hyresgästen sådant meddelande.

Har hyresvärd före den 1 april 1954 lämnat meddelande som i 8 a § femte stycket sägs om att hyresförhållande upphör efter den 30 september 1954, må framställning enligt samma paragraf göras senast den 14 april 1954.

2) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., vilken enligt lag den 22 maj 1953 (nr 207) gäller till och med den 30 september 1954, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1955.

3) Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 28 maj 1948 (nr 245) med vissa bestämmelser om hyresrätt vid hemskillnad eller äktenskapsskillnad m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 28 maj 1948 med vissa bestämmelser om hyresrätt vid hemskillnad eller äktenskapsskillnad m. m., vilken enligt lag den 22 maj 1953 (nr 208) gäller till och med den 30 september 1954, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1955.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren

nr 414 av herr *Ewerlöf m. fl.* samt nr 415 av herr *Norling* och herr *Persson, Ola*,

ävensom inom andra kammaren nr 530 av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Nyberg* samt nr 531 av herr *Hjalmarson m. fl.*

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen;

B. att motionerna I: 414 och II: 531, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen I: 415 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionen II: 530, i den mån den ej kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Östlund*, vilka ansett att utskottet bort, med den motivering som upptagits i motionerna I: 414 och II: 531, hemställa, att riksdagen måtte med bifall till samma motioner, I: 414 och II: 531,

1) för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Härigenom förordnas, dels att 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att samma lag, vilken enligt lag den 22 maj 1953 (nr 206) gäller t. o. m. den 30 september 1954, skall äga fortsatt giltighet t. o. m. den 30 september 1955.

1 §.

Bestämmelserna i denna lag skola, där Konungen så förordnar, äga tillämpning i stad, köping, municipalsamhälle eller annan tätbebyggd ort eller del därav.

Vad nedan — — — å municipalsamhälle.

26 §.

Vad i — — — tillämpning därpå.

Ej heller skall vad i denna lag stadgas äga tillämpning på upplåtelse av bostad i enfamiljshus, tvåfamiljshus där den ena lägenheten bebos av ägaren själv, fastighet som äges av kommun, kommunal stiftelse eller kommunalt bolag eller sådant pensionärshem eller sådan pensionärlägenhet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1954.

2) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

a) att hyresregleringskommittén måtte få i uppdrag att i god tid före 1955 års riksdag framlägga förslag till sådana ändringar av hyresregleringslagen att en successiv avveckling av hyresregleringen kunde komma till stånd,

b) att vederbörande instanser gäves sådana anvisningar att hyressättningen, så länge hyresregleringen komme att bestå, skulle innefatta utrymme för erforderliga reparationer och underhåll;

3) för sin del antag följande förslag till

Lag

om ändring av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Härigenom förordnas dels att 11 och 16 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt samt rubriken till 11 § skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att 5—10 §§ samma lag jämte rubriken till 5 § skola upphöra att gälla, dels ock att samma lag, vilken enligt lag den 22 maj 1953 (nr 207) gäller t. o. m. den 30 september 1954, skall äga fortsatt giltighet t. o. m. den 30 september 1955.

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

Om upplåtelse av annan andelsrätt än bostadsrätt.

11 §.

Föreningen, som — — — lägenheten upplåtits.

Vad i 4 § första stycket stadgas om bostadsrätt skall äga motsvarande tillämpning med avseende å annan andelsrätt i förening eller aktiebolag, varmed följer rätt att besitta eller hyra lägenhet.

16 §.

Den som — — — eller fängelse.

Till enahanda straff dömes den som bryter mot 4 § första eller andra stycket, 11 § andra stycket i vad det hänförs sig till 4 § första stycket, eller mot 12 §. Vad i — — — där sägs.

Den som underlåter att lämna uppgift, varom föreskrift meddelats enligt 4 § tredje stycket, eller mot bättre vetande lämnar oriktig sådan uppgift, straffes ock med dagsböter eller fängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1954.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr ÖSTLUND (h):

Herr talman! Herr Ebbe Ohlsson och jag har i tredje laguskottet avgivit en reservation till utskottets utlåtande nr 11 rörande hyresregleringen. Vi har i enlighet med de synpunkter som framförts i en motion av herr Ewerlöf m. fl. i första kammaren och herr Hjalmarson m. fl. i denna kammare ansett, att det nu borde vara på tiden att man gör någonting för att så småningom få hyresregleringen avvecklad.

Det är nu tolv år sedan hyresregleringslagen tillkom. Vid den tidpunkten var alla i riksdagen eniga om behovet av en hyresreglering. Den innebär naturligtvis då liksom nu besvärliga ingrepp i den enskildes frihet, men man kan aldrig resonera på samma sätt under ett brinnande krig som

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

under mer normala förhållanden. Under krigsåren måste våra resurser i största möjliga mån tas i anspråk för vårt försvar och vår försörjning. Resultatet blev att bostadsbyggandet kom att eftersättas, och det var helt naturligt att vi fick bostadsbrist. Det var också naturligt att enighet rådde om att hyresgästerna i detta läge måste få ett skydd. Men förhållandena har ändrats mycket sedan den tiden. En reglering, som tillkommit i en krissituation, måste vara mogen för avveckling, då det nu snart har gått tio år sedan kriget upphörde.

Vi har klart för oss att en avveckling inte gärna kan ske på en gång utan måste ske successivt. Från högerpartiets sida har vi också i flera år motionerat om en plan för en sådan avveckling. Jag skall gärna erkänna att utskottet i flera sammanhang instämt i andemeningen hos de krav som framställts från högerpartiet. Utskottet har också ett par gånger kommit med, som man brukar säga, en välvillig skrivning. Utskottet har betonat att hyresregleringen bör avskaffas så fort detta kan ske, men det har stannat därvid. Bortsett från det lilla undantag som pensionärsbostäder eller pensionärslägenheter utgör har vi inte kunnat se något bevis på att det legat en allvarlig vilja bakom talet att hyresregleringen bör avskaffas.

Detta är anledningen till att högerpartiet i år har försökt framlägga mera konkreta förslag till riksdagens prövning. Vi tycker att man skulle kunna från regleringen ta undan sådana platser, där det inte finns någon bostadsbrist. I vissa fall är detta möjligt redan med nuvarande lagstiftning, nämligen då det gäller tätorter på den rena landsbygden och i fråga om städer, köpingar och municipalsamhällen som 1942 hade mindre än 2 000 invånare. Men i de andra städerna, köpingarna och municipalsamhällena kan Kungl. Maj:t för närvarande ingenting

göra, även om viljan skulle finnas. Vi har därför föreslagit en ändring av 1 § hyresregleringslagen, som går ut på att Kungl. Maj:t helt och hållet skall ha befogenhet att bestämma på vilka orter som hyresregleringen skall tillämpas. För min del hade jag faktiskt trott att utskottets majoritet skulle ha kunnat gå med på en sådan ändring. Om vi inom högerpartiet har tillräckligt förtroende för regeringen i detta avseende, så borde ju socialdemokraterna och kanske t. o. m. bondeförbundet ha kunnat visa regeringen samma förtroende. Någon risk för att regeringen skulle komma att handla förhastat, om den fick denna fullmakt, har vi inte trott skulle föreligga.

Finland, som var med i kriget och fick sina hus rätt mycket förstörda, har i fråga om hyresregleringens avveckling hunnit längre än vi här i landet. Enligt vad som framgår av ett uttalande av socialminister Karvikko i Finland är hyresregleringen där sedan några dagar tillbaka endast en lokalt mycket begränsad företeelse. Hela landsbygden med undantag för 28 mycket tät bebyggda kommuner är fri från varje form av hyresreglering. I 26 städer och 18 köpingar gäller regleringen i full utsträckning, i 11 städer och 7 köpingar är den delvis upphävd, och slutligen är den helt upphävd i 9 städer och 11 köpingar. I Finland är man således i full färd med att avveckla hyresregleringen.

I detta sammanhang har vi också framhållit, att det inom vissa städer utanför den egentliga tätbebyggelsen finns områden, som borde kunna undantagas från hyresregleringen. Vår formulering av lagtexten skulle ha gett Kungl. Maj:t befogenhet härtill. Hur egendomliga förhållandena kan vara med nuvarande ordning belyses kanske bäst i Kiruna stad. Denna är med sina 131 kvadrattill till ytvidden större än alla län utanför Norrland med undantag av Värmlands och Kop-

parbergs län. Nog borde det väl vara rimligt att en del av bergstopparna inom staden undantoges från denna reglering.

Men vi tycker att man även inom de hyresreglerade områdena skulle kunna undanta vissa lägenheter på samma sätt som nu föreslagits i fråga om pensionärshem och andra pensionärlägenheter. Herr Ohlsson och jag har inom utskottet yrkat på att man skulle undanta lägenheter i hus som tillhör kommun, kommunalt aktiebolag eller kommunal stiftelse. Nog kan vi väl vara överens om att kommunerna i sin bostadspolitik är fria från varje vinstintresse. Att de skulle sätta högre hyror i sina lägenheter än vad som motiveras av de faktiska kostnaderna är det väl ingen som tror. När inte majoriteten ens i sådana fall vill ta bort hyresregleringen, då frågar jag mig om majoriteten vill ha kvar regleringen för dess egen skull och inte för att man tror att den gör någon nytta. Det räcker nämligen inte att bara deklarera sin goda vilja, vi måste i gärning få bevis för att den finns.

Vi vill också ha bort hyresregleringen i fråga om enfamiljsvillor och i fråga om tvåfamiljsvillor, där den ena lägenheten bebos av ägaren själv. Det finns omkring 700 000 en- och tvåfamiljsvillor här i landet, och jag tror att var och en av dessa villaägare är fullt medveten om att han för egen del fått vidkännas inflationens verkningar på ett kanske hårdare sätt än de flesta andra. Även om jag bortser från att han blir särskilt hårt beskattad, har han minsann inte fått några lättnader i sina hyreskostnader. Men hans hyresgäst, i de fall han vågar ha någon sådan, får ofta betala en lägre hyra än som motsvaras av de faktiska bostadskostnaderna. Skillnaden kommer in som en extra hyreshöjning för villaägaren själv. Det kan inte vara för trivsel och god grannsämja stimulerande att villaägaren icke har frihet att välja

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

sin hyresgäst. Jag tycker därför att starka skäl talar för att enfamiljsvillor och åtminstone sådana tvåfamiljsvillor, där ägaren bebor den ena lägenheten, nu undantages från hyresregleringen.

Bostadsbristen har under de senaste åren mer och mer kommit att koncentreras till de större städerna. Det byggs visserligen en hel del, men antalet bostadssökande tycks ändå stiga. Nytilskotten är alltså inte tillräckliga. I detta läge är det ju särskilt nödvändigt, att man vårdar sig om det gamla bostadsbeståndet. Det får inte bli på det sättet, att det på grund av otillräckligt underhåll måste saneras bort lika många bostäder som det kommer till nya. Med så enorma belopp, som samhället och de enskilda nu lägger ned på nya bostäder, vore det dålig samhällsekonomi att inte försöka bevara så mycket som möjligt av det vi redan har. Det förefaller mig vara ett rimligt krav, att hyresersättningen i fråga om de äldre bostäderna blir sådan, att kostnaderna för underhåll och nödiga reparationer blir täckta.

I vår reservation har vi slutligen tagit upp frågan om bostadsrättslägenheter. Det är ju för närvarande så, att överlåtelse av bostadsrätt är priskonrollerad. Härvid gäller, att den som vill sälja sin bostadsrätt inte får ta ut högre pris än som motsvarar lägenhetens andel i bostadsrättsföreningens samlade förmögenhet. I praktiken innebär detta, att den som säljer sin bostadsrätt får ta ut precis så mycket som han själv en gång betalt. Om vi betänker att vi under de senaste åren har haft en inflation, som drivit kostnaderna i höjden med åtminstone 25—30 procent, förstår vi, att bostadsrättsinnehavaren på detta sätt kan åsamkas en mycket kännbar förlust. Jag kan inte inse, att man har anledning att behandla bostadsrättsinnehavaren på annat sätt än t. ex. en villaägare. Lika väl som villaägaren har frihet att sälja till det pris som köparen är villig be-

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

tala, likaväl bör bostadsrättsinnehavaren ha denna frihet.

Jag har med dessa ord velat motivera vår reservation, och jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ebbe Ohlsson och mig vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag skall i första hand konstatera, att tredje lagutskottet enhälligt tillstyrker en förlängning av hyresregleringslagen. Det är naturligtvis klart, att man inte gärna kan fatta annat beslut just nu, eftersom bostadsbristen fortfarande är mycket stor. Man kan dock finna, att bristen på bostäder i viss mån håller på att minska i de mindre städerna, medan däremot bostadsbristen synes tillta i de allra största städerna. Här kan alltså sägas ske en förskjutning i bostadsbristen ifrån de mindre städerna till de större. Man kan därför näppeligen tänka sig att på åtskilliga år framöver kunna avveckla hyresregleringen. Däremot kan man fråga sig, om man skall behålla hyresregleringen lika länge på de mindre orterna, där bostadsbristen kanske klarats av, som i de större städerna. Här uppstår alltså frågan om man skall gå in för en lokal avveckling av hyresregleringen. Det är väl också den saken, som justitieministern har i åtanke, när han skriver i sin proposition, att denna fråga bör följas med uppmärksamhet, så att man i god tid kan förbereda de lätnader, som utvecklingen kan påkalla.

Frågan om lokala avvecklingar av hyresregleringen aktualiserades i fjol genom en motion från folkpartihåll. I år har samma tanke framförts i motioner från högern liksom av representanter från det parti jag tillhör. Den sistnämnda motionen har väckts av herr Gustafsson i Skellefteå och undertecknad. Dessa motioner, som tar sikte på att skapa möjligheter för lokal av-

veckling av hyresregleringen, har ju inte helt vunnit utskottets gillande. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att utskottet gjort en mycket välvillig skrivning i synnerhet när det gäller den motion, som framförts av herr Gustafsson i Skellefteå och undertecknad. Utskottet ansluter sig ganska klart till den tanken, att hyresregleringen troligen måste avvecklas tidigare på vissa orter än på andra. Utskottet skriver vidare, att enligt utskottets mening bör »överbägas, att som ett led i avvecklingen av regleringen ändra 1 § i hyresregleringslagen i överensstämmelse med de synpunkter som framförts i motionen II: 530», och det är just den motion, som herr Gustafsson i Skellefteå och undertecknad har underskrivit.

Med hänsyn till denna mycket välvilliga hållning från utskottets sida har jag för min del ansett det vara rätt svårt att anmäla någon reservation vid utskottsbehandlingen av denna motion. Men därtill kommer också ett par andra omständigheter, som jag här vill redovisa. Den ena är den, att utskottet har haft mycket kort tid på sig att behandla propositionen. Det föreslås här en lagändring, som skall träda i kraft den 1 april i år, och därför måste vi i utskottet ha vårt utlåtande klart redan till i dag för att vederbörliga kungörelser skulle kunna utfärdas. Vi fick därför realbehandla propositionen på tisdag förra veckan och justera den på torsdag. Därför blev det också mycket kort tid för oss att närmare utarbeta den ändring i lagtexten, som skulle ha varit nödvändigt, om man helt bifallit den motion, som herr Gustafsson i Skellefteå och jag har väckt. Jag bedömde det för min del som utsiktslöst att reservationsvägen framföra ett dylikt lagändringsförslag, i synnerhet som det kanske också måst underställas lagrådet för att riksdagen skulle kunna anta det.

Så är det en annan sak, som man bör komma ihåg, nämligen att hyresregle-

ringskommittén har i uppdrag att föreslå åtgärder för en successiv avveckling av hyresregleringen, vari även ingår att söka möjliggöra lokala undantag från regleringen. Utskottet har också, som vi ser, i sitt utlåtande uttalat angelägenheten av att hyresregleringskommittén snarast möjligt slutför sitt arbete, såvitt det avser möjligheten att påbörja en successiv avveckling av hyresregleringen. Jag har erfarit att hyresregleringskommittén inom kort kommer att ta upp denna fråga och att det inte kan komma att dröja så förfärligt länge förrän ett betänkande i den frågan ligger på riksdagens bord. Det kanske kan tänkas vara klart redan till nästa år, om man är mycket optimistisk.

Jag har alltså mot denna bakgrund, herr talman, kunnat ansluta mig till det utskottsutlåtande som här föreligger utan att anmäla någon reservation.

Det är ju glädjande att bostadsbristen i viss mån håller på att lätta, men det lär ändå vara ganska svårt att för dagen peka på något större antal städer, där man verkligen kan tala om att bostadsbristen är övervunnen. Man talar t. ex. om Trosa, om Marstrand kanske, och det nämns också vissa andra orter, men när man tittar närmare på saken visar det sig att uppgifterna är en aning överdrivna. Jag menar därför att vi nog har råd att vänta på hyresregleringskommitténs förslag, innan vi beslutar om en lokal avveckling av hyresregleringen såsom här har föreslagits. Detta gör också att jag inte har kunnat ansluta mig till högerens reservation. Där föreslås visserligen en ändring i 1 §, som skulle i viss mån täcka det förslag som vi från folkparti-håll har framfört. Det har dock inte ansetts möjligt att räkna med att riksdagen skulle anta ett sådant förslag vid nuvarande tidpunkt.

Jag vill också till sist säga, att jag inte kan ansluta mig till högermotivnärernas förslag om att man skall slopa

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

hyresregleringen för en- och tvåfamiljs-hus även på orter, där bostadsbrist ännu så länge föreligger. Jag fruktar för att en sådan åtgärd skulle komma att dra med sig vissa svårigheter att hålla hyrorna på en rimlig nivå.

Jag har med detta, herr talman, velat motivera mitt ställningstagande, och jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr ANDERSSON i Mölndal (s):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till herr Östlunds anförande kan man konstatera, att han har större förtroende för kommunerna, då de förvaltar fastigheter, än vad han har för enskilda fastighetsägare, eftersom han i sin reservation har föreslagit att hyresregleringslagen icke vidare skulle gälla för fastigheter, som äges av kommun, kommunal stiftelse eller kommunalt bolag. Därmed har man väl också konstaterat, att det för närvarande inte finns förutsättningar för att upphäva hyresregleringslagen på den enskilda fastighetsmarknaden, medan det däremot skulle finnas vissa förutsättningar ur herr Östlunds synpunkt att upphäva den för fastigheter som äges av kommun, kommunal stiftelse eller kommunalt bolag.

Nu är det på det sättet, att bostadsbristen inte har minskat utan under fjolåret på vissa områden visat en stark tendens till ökning i jämförelse med 1952. Man redovisar nu bostadssökande, som helt saknar lägenhet, till ett antal av 97 000, vartill kommer 6 800 som bor i en kommun men har sina anhöriga bosatta inom en annan kommun.

Visserligen är det sant som herr Nyberg och herr Östlund har påpekat, att bostadsbristen har minskat. Av 107 kommuner, som har yttrat sig, finner vi att en tredjedel säger att det för närvarande inte råder någon bostadsbrist,

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

medan däremot en annan tredjedel konstaterar att läget är lika svårt 1953 som det var 1952, och den sista tredjedelen understryker att läget har försämrats och att det nu är ännu besvärligare att tillfredsställa bostadsbehovet. Detta har gjort att vi i utskottet har varit ense om att förlänga hyresregleringslagen, så att den kommer att gälla även nästa år.

Herrar Ebbe Ohlsson och Östlund har reserverat sig till förmån för högerens förslag om en uppmjukning av hyresregleringslagen, innebärande att lagen blir villkorlig och att Kungl. Maj:t skall förordna om lagens tillämpning, i stället för att den nu är obligatorisk i städer, köpingar eller municipalsamhällen med mer än 2 000 invånare. Om vi nu följer högerens förslag i detta avseende, skulle det betyda att vi flyttar över diskussionen om hyresregleringslagen från riksdagen till de beslutande myndigheterna ute i kommunerna. Det finns emellertid ingen anledning att vidtaga en sådan åtgärd, när det har tillsetts en utredning, som arbetar med spørsmålet hur en avveckling av hyresregleringslagen skall kunna ske. Att avvecklingen måste ske etappvis är vi säkerligen alla på det klara med.

Utskottet har inte kunnat följa högerens förslag i detta fall och inte heller när det gäller förslaget att upphäva hyresregleringen för en- och tvåfamiljshus, där den ena lägenheten bebos av ägaren själv. Tvåfamiljshusen tror jag är det mest ömtåliga problemet för närvarande, och det vore olyckligt att nu ställa en hyresgäst i det besvärliga läge, som skulle uppstå om hyresregleringen upphävdes för tvåfamiljshus exempelvis i Göteborg eller Stockholm eller på ort, där tvåfamiljshusen utgör den största delen av bostadsbeståndet.

Inte heller har vi i utskottet ansett det lämpligt att göra skillnad mellan hyresgästernas rätt i en fastighet, som äges av kommunen, och en som äges av enskild person. Jag tror det finns all anledning att behandla olika slags hyresgästers

rättsskydd på samma sätt inom en kommun och inte differentiera hyresgästerna och behandla dem olika.

I utskottet har vi också understrukt lämpligheten av att hyresregleringskommittén tar upp frågan om lagens successiva avveckling. Vi har därvid ansett det vara en riktig väg att först få konstaterat, hur vi lämpligen kan göra en sådan avveckling, innan vi fattat beslut om ändring av hyresregleringslagen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JANSSON i Benestad (bf):

Herr talman! Vid behandlingen av här förevarande utskottsutlåtande kan man fastslå, att om hyresregleringslagens fortsatta bestånd har utskottet i princip varit fullständigt ense. Där meningsskiljaktigheter förekommit, har det endast varit i detaljfrågor. Den i motion II: 530 framförda tanken att successivt avskaffa lagen har utskottet i stort sett ställt sig bakom, vilket också har kommit till uttryck i utskottsutlåtandet.

Jag begärde emellertid ordet för att ge uttryck åt den uppfattningen, att den nu verksamma hyresregleringskommittén skall ha som målsättning för sitt arbete, att lagen i de kommuner, där det råder normal balans mellan bostäder och bostadssökande — de är inte många — så att säga försöksvis borde sättas ur funktion. En fri bostadsmarknad i dessa kommuner skulle ganska snart ge besked beträffande den ofta framförda uppfattningen, att hyresregleringslagen döljer ett outnyttjat bostadsutrymme, beroende på att fastighetsägarna är ovilliga att hyra ut sina lägenheter, därför att de anser att lagen gör intrång på deras rättigheter som fastighetsägare. Jag tror nu inte att det är många fastighetsägare, som har sådan ekonomisk ställning att de kan låta lägenheterna stå outhyrda, men det är alldeles självklart att man i en fri hyresmarknad gan-

ska snart skulle få besked på den punkten. Någon risk för hyresstegringar i dessa kommuner torde inte heller föreligga. Lägenheterna kommer nämligen att betalas efter kvalitet, när den fria konkurrensen faktiskt får bestämma priset. Jag vill alltså föreslå att hyresregleringskommittén får arbeta med målsättningen att successivt avskaffa lagen, allteftersom läget på bostadsmarknaden lättar i kommunerna.

Den av högerreservanten framförda tanken, att man skulle undanta bostad i en- eller tvåfamiljshus, där den ena lägenheten bebos av ägaren själv, samt bostad i fastighet som äges av kommun, kommunal stiftelse eller kommunalt bolag, måste jag emellertid sätta ett frågetecken för. Betyder det verkligen något för en kommun, som äger en fastighet, om lagen finns till eller inte? Jag kan inte tänka mig att lagen därvidlag betyder något. Då är bara den frågan kvar, i vad mån man skulle vilja ta bort en- och tvåfamiljshusen. När emellertid utskottet som målsättning satt upp — det är ganska klart utskrivet i utlåtandet — att i den mån bostadsmarknaden lättar skall lagen upphöra, så kommer därmed även synpunkterna i högerns reservation att vinna tillämpning. Det är väl ändå otänkbart att i nuvarande skede göra undantag för de verkligt stora städerna, där det råder en särskild bostadsbrist; där skulle det inte gå att tillämpa det av högern och reservanterna framförda förslaget.

Till slut vill jag säga, att när vi behandlade denna fråga i tredje lagutskottet, där motionären herr Nyberg i stora drag fick sina krav tillgodosedda och även högern sina i viss omfattning, så fick man nog i alla fall känslan av att det inte skulle ha behövts så stora uppoffringar i samarbetsanda för att utskottet skulle ha blivit helt enigt.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att erinra om att hela denna fråga

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

om hyresregleringen måste ses i samband med övriga bostadspolitiska frågor. Man skulle kunna säga att hyresregleringen är ett av utslagen av den allmänna, mycket bekymmersamma desorganisationen av bostadsmarknaden. Det är ju mycket glädjande att se, att utskottet i princip har en så positiv inställning till att regleringen bör avvecklas och likaså att utskottet framhåller angelägenheten av att hyresregleringskommittén snarast slutar sitt arbete såvitt avser möjligheten att påbörja en successiv avveckling av hyresregleringen.

Innan jag går vidare skulle jag bara vilja göra en liten erinran till herr Nyberg. Han talade om att folkpartiet förra året kommit med motsvarande förslag som vi i år. Jag behöver bara be herr Nyberg gå till tidigare årgångars protokoll och motioner för att se, att vi år efter år framfört förslag, som gått lika långt eller längre än dem som herr Nyberg nu framställt.

Regeringen har förordat och utskottet tillstyrkt en uppmjukning beträffande pensionärshemmen och pensionärslägenheterna. Vi har på högerhåll sagt, att denna uppmjukning borde utsträckas till alla av kommun ägda fastigheter. I det avseendet sade herr Andersson i Mölndal, att det måste tyda på större förtroende för kommunerna än för de enskilda fastighetsägarna. På det vill jag svara dels att det ju från Kungl. Maj:ts sida starkt understrukits, att man måste förutsätta att kommunerna, när de fastställer hyrorna i dessa bostäder, skall ta all rimlig hänsyn till innehavarnas ofta mycket begränsade förmåga att betala hyran, med andra ord att den sociala synpunkten skall spela en avgörande roll, dels att vi aldrig från högern omedelbart velat upphäva hyresregleringslagen helt och hållet. Det kan jag också erinra herr Jansson i Benestad om, att det har vi inte alls velat nu. Men om man har den inställningen, att kommunerna skall vara så fina och ädla

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

och i den stilen, måste jag fråga mig, herr Andersson i Mölndal, varför kommunen, om jag så får säga, skulle vara mera asocial beträffande övriga av kommunen ägda fastigheter? Vad som vid upphävandet av hyresregleringen för pensionärshem legat i bakgrunden måste uppenbarligen vara att det allmänna — detta fruktansvärt diffusa begrepp — skulle vara mindre ansatt av vinst- och profitlystnad än de enskilda. Jag måste då ännu en gång fråga mig — och den ståndpunkt vi intagit från högers sida är väl ändå logisk: varför skall denna inställning endast göra sig gällande beträffande *denna* kategori bostäder? Jag finner det därför uppenbart att kommunernas rätt borde utsträckas till alla av dem ägda fastigheter.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att upptaga följande resonemang. Jag understryker att det följande är ingen kritik mot att hyresregleringen tas bort beträffande pensionärshem. På den punkten är vi fullständigt ense. Det är bara själva resonemanget jag här vill ta upp. Det är så att hyresregleringskommittén den 23 dec. 1953 avgav en promemoria — jag skall inte gå in i detaljer här — där det bland annat alldeles riktigt sades, att i hyresreglerade orter måste hyresnämndens tillstånd utverkas för hyreshöjning i den mån den överstiger den gällande grundhyran, något som ofta måste bli fallet i pensionärshemmen. Kommittén framhöll därvid, att en behandling av dessa frågor i hyresnämnden kunde medföra vissa olägenheter, och kommittén uttalade därom: »Då fråga uppkommer om hyreshöjning i ett pensionärshem, torde antalet hyresgäster, som enligt gällande bestämmelser skola kallas, ofta vara ganska avsevärt, och många av hyresgästerna kunna väntas inställa sig vid hyresnämnden.» — Tänk så tråkigt då! — »Sannolikt skulle det med hänsyn till hyresgästernas ålder i flertalet fall vålla nämnden ett betydande arbete att för hyresgästerna klargöra innebör-

den av en hyreshöjning av här berört slag och skälen till att densamma borde bifallas. Men hänsyn härtill vore det önskvärt om sammanträden inför hyresnämnden kunde undvikas i här ifrågavarande fall.»

Till denna tankegång har även departementschefen anslutit sig, då han säger att vissa olägenheter skulle uppkomma. Han erinrar om att nämnden är skyldig att utsätta muntlig förhandling och till denna kalla hyresvärd och samtliga hyresgäster samt framhåller, att med hänsyn till det stora antalet hyresgäster, särskilt i pensionärshemmen, kan man befara att förhandlingarna skulle bli tidsödande och tungrodda.

Jag understryker än en gång : jag protesterar icke mot ett upphävande av hyresregleringen beträffande pensionärshemmen, men jag protesterar mot denna tankegång, ty den är milt uttryckt ganska förvånande. Situationen är ju den, att man har vissa regler fastslagna, och sedan säger man — det är innebörden i resonemanget — att eftersom många av hyresgästerna sannolikt kommer att inställa sig och eftersom de i allmänhet är gamla, så skulle nämnden få ett betydande arbete att för hyresgästerna klargöra innebörden av en hyreshöjning av här berört slag och skälen till att den borde bifallas.

Detta är, ärade kammarledamöter, absolut icke demokratiskt. Vi gör i vår demokrati icke någon skillnad mellan myndiga människor efter deras olika ålder och deras olika fattningsförmåga. Varför skall man göra det här? Det är ganska skrämmande perspektiv som öppnar sig när man resonerar som så, att i detta fall är de vanliga reglerna besvärliga för myndigheterna att tillämpa, och av den anledningen skall vi inte tillämpa dem. I den mån *detta* har varit en av motiveringarna för att upphäva hyresregleringen beträffande pensionärshem — och det har det otvivelaktigt varit — är den ur demokratisk synpunkt absolut *inte* hållbar.

Jag skall, herr talman, inte längre uppta kammarens tid. Herr Östlund har framhållit en del av de synpunkter som varit ledande för oss, och jag har anledning tro att ytterligare synpunkter kommer att föras fram. Men jag vill betona, att med vårt förslag om att hyresregleringskommittén bör få i uppdrag att snarast utarbeta en plan för den fortsatta avvecklingen av hyresregleringen menar vi något annat, något intensivare än bara denna släng, som finns i slutet på direktiven till hyresregleringskommittén, att utarbeta övergångsbestämmelser. Detta förslag har vi framfört tidigare, och vi har mycket svårt att förstå motståndet mot det. Vad vi vill är att riksdagen skall ge bestämt och klart uttryck åt att den väsentliga målsättningen på detta område är regleringens avskaffande så fort som möjligt. Vi kommer inte att förtröttnas på den punkten, ty den har stor principiell betydelse. Vi vill inte alls — jag betonar det än en gång — ha hyresregleringen helt avskaffat nu, men vi vill så fort som möjligt ha ett konkret förslag hur man skall bära sig åt, när den en gång skall avskaffas.

Till sist herr talman, har också från högerreservanternas sida yrkats på att vederbörande instanser ges sådana anvisningar, att hyressättningen i äldre lägenheter anpassas så, att den, så länge hyresregleringen består, innefattar utrymme för erforderliga reparationer och underhåll. Nu kommer hyresfrågorna i annan ordning under kammarens behandling, och därför vill jag på denna punkt bara framhålla, att det kan inte vara rimligt att samhället och enskilda lägger ned mycket stora kostnader på uppförande av nya bostäder, medan samtidigt det äldre bostadsbeståndet i stor utsträckning de facto får förfalla, de facto får förslummas. Det har vi nog litet var erfarenhet av från våra olika hemstäder. Det måste enligt vår uppfattning vara ett samhällsintresse av första

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

rang att den kapitalförstöring, som här pågår, bringas att upphöra.

Herr NYBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingen anledning för mig att ta upp en debatt med herr Munktell. Det är bara på en punkt jag vill replikera ett par ord.

För det första vill jag då konstatera, att även herr Munktell finner utskottets utlåtande i år vara välvilligt. Det är detta som gör, att utskottet till större delen kunnat enas. För det andra vill jag erinra om att vid fjolårets riksdag förelåg från det parti jag representerar en motion, där man i ett avsnitt direkt tog sikte på att föreslå lokala avvecklingar av hyresregleringen i den mån detta skulle vara möjligt genom att bostadsbristen hade lättat. I motionen från högerhåll gick man längre och ville ha en plan för avvecklingen, som skulle sättas först på hyresregleringskommitténs program. Det var mot detta vi vände oss. Vi fann det orealistiskt och ansåg det inte möjligt att sätta denna arbetsuppgift först, när åtskilliga andra ovillkorligen krävde företräde.

Jag vill alltså, herr talman, gärna medge, att högern gått litet längre än vi gjort beträffande hyresregleringens avveckling.

Herr MUNKTELL (h) kort genmäle:

Jag konstaterar, herr talman, att herr Nyberg inte på någon punkt har motsagt mig.

Herr BENGTTSSON i Halmstad (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att säga något om pensionärs-lägenheterna, men innan jag gör det vill jag yttra ett par ord med anledning av den debatt som förts här.

Man kan utan vidare konstatera att alla är överens om att läget på detta område ingalunda har förbättrats. Det föreliggande siffermaterialet visar i stället att situationen är allvarligare än någonsin. Det har visserligen förefun-

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

nits en liten ljuspunkt, men man måste ändå utan vidare konstatera att denna är alltför svag och obestämd för att man med ledning därav skulle våga dra några slutsatser. I den situationen är det väl säkrast att låta hyresregleringen gälla ännu en tid och framför allt försöka förbereda sig på den avveckling som skulle kunna tänkas, om läget till äventyrs skulle ljusna.

Jag skulle vilja säga ett par ord om tanken i högermotionen, att man skulle kunna frilägga de kommunalägda bostäderna. Jag är själv företrädare för ett dylikt företag och tror inte att vi skulle missbruka en sådan möjlighet. Jag vill emellertid göra kammaren uppmärksam på att man därmed omedelbart ställes inför en bedömning: vad menas med ett kommunalägt företag? Vi har en mängd företag av olika slag, som kommunerna är mer eller mindre engagerade i. Under sådana förhållanden måste det väl ändå vara det enda riktiga att här hålla en bestämd gräns och inte försöka sig på en avvägning, som inte kan tänkas bli rättvis och dessutom medför, att hyresgäster skulle behandlas olika i olika lägenheter.

Beträffande pensionärslägenheterna är det dessutom rent praktiska spörsmål som anmäler sig. Där råder speciella förhållanden och där är det speciella ting som måste inträffa, om man tar med dem under hyresregleringslagen. Jag vet att det på pensionärshåll har uppstått en del oro över vad den föreslagna ändringen skulle innebära. Som bekant har det varit så, att flertalet pensionärer i de lägenheter det är fråga om i praktiken inte har erlagt någon hyra. De har visserligen betalat en hyra, men de har fått ett motsvarande kommunalt bostadsbidrag, tidigare ett statligt. Hyrorna har varit bestämda av staten, kan man säga, men de har alls inte motsvarat de verkliga bostadskostnaderna.

Oavsett om man nu tar med dessa lägenheter under hyresregleringslagen

eller ej kan en justering vidtagas. Utan tvekan är det på det sättet, att om hyresregleringslagen skall gälla kan hyrorna i dessa pensionärslägenheter icke undantagas från en anpassning uppåt. När riksdagen fattade beslut om att dessa lägenheter skulle kunna regleras i vad det gäller hyrorna, förutsattes att det samtidigt skulle lämnas ett kommunalt bostadsbidrag som skulle täcka pensionärernas merkostnad. Pensionärerna skulle således varken få högre eller lägre hyra än tidigare.

Vi får väl ändå förutsätta, liksom vi förutsatte när vi förändrade de statliga bidragen till pensionärshemmen och släppte hyrorna, att kommunerna inte kommer att missbruka det förtroende som riksdagen ger dem. Det är visserligen sant att det har inträffat ett par fall, då man höjt både hyrorna och de kommunala bostadstilläggen, och det har såvitt jag vet också inträffat ett fall, då man höjt hyrorna men inte de kommunala bostadsbidragen. I en interpellation för ett par dagar sedan här i riksdagen påpekades, att Nordmalings kommun hade höjt hyrorna i pensionärshemmen utan att samtidigt höja det kommunala bostadsbidraget. Att detta emellertid omedelbart uppmärksammades i riksdagen och föranledde en interpellation säger väl något om att kommunerna i det här avseendet icke skall försöka sko sig på pensionärernas bekostnad. Därför har utskottet med tanke på alla de komplikationer som kunde uppstå, om man skulle nödgas dra alla dessa ärenden inför hyresnämnden, sagt sig att man bör kunna gå den väg som departementschefen har föreslagit.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Från högerns sida har vi ansett oss böra i detta sammanhang vara ganska återhållsamma och aktsam-

ma, och vi har därför utformat vår motion rörande hyresregleringens avskaffande efter detta motto. Vi har inte sökt gå fram fortare än vad som är förenligt med nödig försiktighet och har därför nöjt oss med att föreslå vissa partiella reformer, om vilkas riktighet vi trodde att vi skulle kunna nå en mycket allmän uppslutning. Vi har också fått en verkligt hygglig behandling från utskottets sida, och det inger goda förhoppningar för framtiden.

Vad vi har velat få genomfört nu är ingenting särskilt uppseendeväckande och heller ingenting särskilt oroande. Det har redan sagts här, att bostadsbristen är lika svår som den någonsin har varit, kanske svårare, men att den har koncentrerats till de stora städerna och att det helt naturligt finns vissa orter där ingen egentlig bostadsbrist råder. Vi tycker då att det inte är särskilt smidigt och praktiskt att ha en sådan lagstiftning, att hyresregleringen absolut skall vara tillämplig på de orter som råkar vara städer, köpingar och municipalsamhällen och som år 1942 hade över 2 000 invånare. Vi tycker att det skulle lända till betydligt större smidighet och vara mycket mera praktiskt, om man anförtror åt Kungl. Maj:t att pröva denna sak från fall till fall. Jag kan inte se att det är någon större skillnad mellan vår tankegång och den som har kommit till uttryck i motion nr 530 från folkpartihåll, i vilken man också talar om en viss avveckling av hyresregleringen på dessa orter.

Det är uppenbart att Kungl. Maj:t vid sin prövning av huruvida det finns behov av hyresreglering på en viss ort eller inte måste ta stor hänsyn till kommunens egna önskemål, men att fördenskull säga, som någon talare har gjort, att man sprider beslutanderätten till kommunerna är väl inte riktigt.

Utskottet har givit till känna, att den principiellt ansluter sig till tanken på en ändring av 1 § hyresregleringslagen

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

i den riktning som de båda motionerna antyder, men utskottet vill att vi skall vänta på hyresregleringskommitténs förslag.

Inom parentes sagt vore det ytterst intressant att få veta vad hyresregleringskommittén för närvarande har för händer. Arbetar verkligen hyresregleringskommittén med den uppgift som den bland andra har fått sig förelagd, att undersöka möjligheten för en fortsatt avveckling av hyresregleringen? Därom vet vi utomstående mycket litet.

För vår del är vi naturligtvis i princip med på att ändringar i gällande lagstiftning inte skall göras utan stöd av en ingående utredning och att man inte i onödan skall vidta några åtgärder i en fråga som en utredning arbetar med. I detta fall tycker vi emellertid att ändringen är så självklar och ofarlig, att den borde kunna beslutas utan att den sedvanliga tågordningen iaktas. Detsamma tycker vi verkligen gäller om våra övriga ändringsförslag.

Herr Östlund har redan påpekat hur märkvärdigt det är, att man skall behöva ha hyresreglering över ett så stort område som hela Kiruna stad. Jag kan själv ge ett exempel på hur egendomligt denna bestämmelse verkar.

Karlstads stad har liksom många andra städer ett rätt stort område. Jag bor själv nära stadens gräns — jag har en gammal smedbostad som ligger tio meter från stadsgränsen — och där gäller alltså hyresregleringslagen. För några år sedan bad en familj att få hyra en sommarbostad i ett hus — det finns flera bostäder tomma. Jag tänkte att jag gärna kunde hyra ut den, men jag ville inte ha en människa boende där över vintern — huset är för kallt för det. Jag var försiktig nog att ta kontakt med ordföranden i Karlstads hyresnämnd och frågade om jag kunde hyra ut bostaden över sommaren. Jag sade att jag gärna ville göra det, men att jag inte ville ha folk boende där längre fram och frågade om jag kunde bli av

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

med hyresgästerna när vintern kom. Då sade hyresnämndens ordförande: »Jag vill råda riksdagsmannen att låta bli att hyra ut lägenheten över sommaren, ty man vet inte hur det går.»

Är det inte olyckligt med en hyresregleringslag som hindrar folk att få en lämplig bostad över sommaren? Det finns många sådana exempel i städernas utkanter.

Om man studerar den ECE-rapport rörande hyrespolitiken i Europa som kom ut i augusti 1953, kan man se att även andra länder varit inne på tanken att avveckla hyresregleringen på smärre orter och i mera landsbygdsbetonade samhällen. I Belgien t. ex. har man ända sedan januari 1953 hållit på att avveckla hyresregleringen i orter med mindre än 20 000 invånare, och både i Belgien och i Italien är jordbrukets bostäder undantagna från hyresreglering.

Frågan om hyresregleringen för pensionärsbostäder har ventilerats här, och vi tycks vara fullt överens om att man på det området inte behöver hyresreglering. Vi tycker då att det skulle ligga nära till hands att man gick ett steg längre och också undantog de bostäder som ägs av kommuner, kommunala stiftelser och kommunala bolag. Det kan ju inte vara särskilt svårt att göra klart för sig vilka fastigheter detta gäller, och jag kan inte tänka mig att det skulle vara sannolikt eller troligt — det har omvitnats av en talare som är ordförande i ett sådant bolag — att dessa företag skulle känna sig föranledda att höja hyrorna om de finge en sådan frihet.

Vi tycker också att det ligger nära till hands att slopa hyresregleringen för enfamiljshus som en gång blivit uthyrda eller sådana tvåfamiljshus där fastighetsägaren själv bor i den ena lägenheten och hyr ut den andra. Att en fastighetsägare tvingas dela ett hus där han själv bor med en annan familj, som han kanske inte alls trivs med, är

i viss mån stötande och leder faktiskt många gånger till besvärliga slitningar mellan parterna.

Herr talman! Jag tror att vad som har sagts från olika håll kan vara tillräckligt för att kammarens ledamöter skall få fullt klart för sig, att vad högern här syftar till inte är någonting revolutionerande och att det inte heller är så komplicerat, att det fordras en särskilt djupsinnig eftertanke från hyresregleringskommitténs sida innan man tar ställning. Det gäller självfallet saker som kammarens ledamöter själva utan svårighet kan bilda sig en uppfattning om. Vi tycker därför att utskottets majoritet visar onödig försiktighet när den avböjer att omedelbart ta ställning.

Utskottets skrivning ger en klar fingerisning om att även majoriteten på alla de punkter som jag här har nämnt i sak är ense med oss, och jag vågar därför förutspå, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet kan räkna med ett ganska enigt tredje lagutskott om han kommer tillbaka med ett liknande förslag nästa år.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Vad som föranledde mig att begära ordet var en passus i herr Munktells anförande, närmast den del därav, där han citerade den i propositionen återgivna delen av hyresregleringskommitténs motivering för upphävande av hyresregleringslagen för pensionärsbostäder. Senare har av andra talare, senast av herr Cassel, efterlysts uppgifter om vad hyresregleringskommittén för närvarande arbetar med, och eftersom jag åtminstone för tillfället är den ende av kammarledamöterna här, som deltar i hyresregleringskommitténs arbete, skall jag lämna ett kortfattat svar på den frågan.

För att börja med den passus i propositionen, som herr Munktell apostroferade, är jag den förste att erkänna, att när den läses lösryckt ur sitt samman-

hang, så som herr Munktell läste den här, låter den ganska illa, men om den infogas i det större sammanhang där den hör hemma tror jag att även herr Munktell skall förstå tankegången. Det har nämligen under de år, då hyresregleringslagen har varit i kraft, visat sig att bestämmelsen, att samtliga hyresgäster skall kallas till sammanträde inför hyresnämnd, har lett till vad man kanske på populärt språk skulle kunna kalla folkmöten beträffande hyresbeloppen, vilket inte alltid har varit till fördel vare sig för hyresnämnden, hyresgästerna eller hyresvärdarna. Därför finns det hos alla de instanser och myndigheter som vi har vänt oss till en önskan att komma ifrån den sortens behandling av dessa ärenden. Det gäller alltså ingalunda bara pensionärerna, utan det gäller alla hyresgäster och fastighetsägare, i den mån fastighetsägarna har med dem att göra, att man bör försöka komma fram till en annan procedur vid behandlingen av dessa ärenden än de här stora sammanträdena av mötestyp. Detta är bakgrunden till att man bör eftersträva att komma ifrån denna procedur även när det gäller pensionsbostäderna. Infogar man denna passus i det större allmänna sammanhanget, så tror jag att även herr Munktell skall förstå hur det hänger ihop.

Jag vill bara tillägga, herr talman, att orsaken till att pensionärerna just nu har brutits ut och behandlats särskilt är den, att hyresregleringskommittén fick en beställning av justitieministern på ett delbetänkande om hur det skulle förfaras med pensionsbostäderna och att man därför hade att behandla den specialfrågan och icke kunde gå in på proceduren i det stora sammanhanget. Om herr Munktell ger sig till tåls någon tid kommer det ett utlåtande i vilket procedurfrågan behandlas som helhet.

Herr Cassel efterlyste ett meddelande om vad hyresregleringskommittén för närvarande sysslar med. Jag skall bara med ett par ord ge herr Cassel besked,

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

eftersom jag föreställer mig att många flera här i kammaren kan ha intresse av det.

Det är ju så, att hyresregleringskommitténs arbete har blivit fördröjt i de delar som omfattas av de ursprungliga direktiven, det ursprungliga uppdraget för kommittén, beroende på att vi beträffande vissa brådskande specialuppgifter, bl. a. av denna typ och även beträffande hyressättningen i nybyggda hus, har fått i uppdrag att avbryta arbetet i övrigt för att lägga fram speciella betänkanden. Men för närvarande är hyresregleringskommittén sysselsatt med en översyn av hyresregleringslagen som sådan. Eftersom Kungl. Maj:t i direktiven har utgått ifrån att hyresregleringslagen kommer att gälla i varje fall ett antal år framöver, har man ansett det nödvändigt att försöka få bort de olägenheter som under åren hittills har framträtt. Kommittén har därför tagit som en uppgift före den successiva avvecklingen att försöka få bort i varje fall de värsta av de olägenheter som finns i lagen.

Man hoppas inom kommittén att kunna få detta arbete färdigt i varje fall under första halvåret i år, och därefter är avsikten att komma in på den andra huvuduppgift som anges i direktiven, nämligen avvecklingsbestämmelser och övergångsbestämmelser vid den eventuella avvecklingen. När det kan vara klart tror jag att ingen nu vågar sia om.

Jag hoppas att herr Cassel och övriga är nöjda med det besked beträffande kommitténs nuvarande arbete, som jag härmed har givit.

Herr talman! Jag skall inte gå in på utskottsutlåtandet i övrigt. Jag skulle bara med anledning av en passus i högerreservationen vilja ställa en fråga till högerreservanterna eller någon annan på högerhåll. Under punkt 2 a) föreslår reservanterna att »hyresregleringskommittén får i uppdrag att i god tid före 1955 års riksdag framlägga förslag till sådana ändringar av hyresregle-

Avveckling av hyresregleringen, m. m.

ringslagen att en successiv avveckling av hyresregleringen kan komma till stånd». Jag skulle gärna vilja veta vilka ändringar som man härvidlag syftar på. Det finns väl egentligen bara två huvudvägar, som kan leda till detta mål. Den ena är en tillräckligt stor nyproduktion av bostäder, den andra är att mer eller mindre kraftigt höja hyrorna i det gamla bostadsbeståndet. Det är väl ingen tvekan om att ju kraftigare man höjer hyrorna, desto kraftigare blir effekten. Men eftersom den första vägen väl är utesluten, även om nyproduktionen både enligt min och herr Cassels uppfattning skulle kunna ökas inom vissa gränser, så kan det väl inte vara detta som högerreservanterna syftar på, utan det måste i stället vara fråga om en hyreshöjning av relativt kraftiga dimensioner.

Såsom ledamot av hyresregleringskommittén har jag ingenting emot att diskutera även den utvägen. Jag är mycket intresserad av alla uppslag som kan komma fram och som kan utgöra en grundval för positiva överväganden inom kommittén. Jag skulle emellertid gärna vilja ha en precisering av motionärernas önskemål, och jag hoppas att jag kan få det, ty den som beställer en utredning måste väl veta vilken utredning han vill ha.

Jag hoppas liksom övriga talare här i debatten att det skall vara möjligt att komma fram till en avveckling av hyresregleringen. Det exempel från Karlstads stadsgräns, som herr Cassel drog fram, är inte enastående. Alla som något studerat hyresregleringens verkningar vet, att det är en rad hyres- och boendeförhållanden som har snedvridits genom denna reglering. Men man är givetvis skyldig att se till, att det inte vid en övergång skapas förhållanden som innebär en ännu större snedvridning.

Till sist vill jag, herr talman, säga att jag instämmer med herr Cassel däri, att en av vådorna med den nuvarande ordningen är, att det gamla fastighetsbeståndet undergår en försämring och i

långa stycken förslummas. Jag kan emellertid lugna kammarens ledamöter med att vi inom hyresregleringskommittén har uppmärksamheten riktad även på den saken. Vi inser vikten av att försöka få fram bestämmelser som skulle göra det möjligt att reparera lägenheterna på ett bättre sätt än för närvarande. Men det är, herr talman, nödvändigt att se till att bestämmelserna blir sådana att reparationerna verkligen kommer till utförande. Det gäller att skapa en reparationsklausul, som inte bara blir till fördel för fastighetsägarna utan också för hyresgästerna, så att de senare får reventy för det reparationstillägg som de eventuellt får betala. Det är inte någon enkel uppgift att åstadkomma en regel som verkligen ger denna dubbel-sidiga garanti, men jag försäkrar kammarens ledamöter att hyresregleringskommittén gör sitt bästa för att även i detta avseende komma fram till ett så gott resultat som möjligt.

Herr MUNKTELL (h):

Herr talman! Tyvärr hörde jag inte riktigt vad det var min vän herr Ståhl önskade få upplysning om, men jag skall i alla fall försöka att ge ett svar i den mån det hela gällde mig.

Jag vill då först beträffande den passus i hyresregleringskommitténs promemoria, som jag citerade och till vilken tankegång statsrådet anslöt sig, säga att jag därvidlag självfallet endast har att hålla mig till propositionen. Promemorian är bara maskinskriven, och även om jag velat hade det varit svårt för mig att få tag i den.

Om man vill komma ifrån den typ av förhandlingar, som herr Ståhl kallade folkmöten, och alltså anser att man inte funnit någon lämplig form på detta område är ju detta bara en ytterligare anledning att arbeta för hyresregleringens avskaffande eller åtminstone, som vi högermän yrkat, till att snart göra upp en plan för avvecklingen. Jag ger mig, herr Ståhl, gärna till tåls om det

Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen.

bara inom rimlig tid kommer något resultat i den riktning vi önskar.

Slutligen skulle jag vilja svara på herr Ståhls frågor om vilka ändringar högerreservationen egentligen syftar till. Vi är inte så självmedvetna inom högergruppen att vi tror att vi här kan komma med ett utformat, konkret förslag. Vi anser att det är hyresregleringskommitténs sak. Det finns många saker som enskilda riksdagsmän inte har möjlighet att känna till. Utformningen av en sådan här plan förutsätter ju bl. a. — för att endast taga ett par exempel — bedömning av lokala förhållanden och en samlad överblick över hela problemkomplexet, som jag är tämligen säker på att vi var och en här inte kan ha i samma utsträckning som hyresregleringskommittén. Det är därför vi har föreslagit denna väg.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Östlund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarén bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammaréns ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammaréns ledamöter hava röstat för ja-propositionen.

Herr Östlund begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 155 ja och 27 nej, varjämte 5 av kammaréns ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarén hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 29.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, över motion angående viss ändring av gällande bestämmelser om intagning å sjukhus av kroniskt sjuka.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 30.

Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 9, över motion om ökad forsknings- och propagandaverksamhet rörande barnolycksfallen.

I de likalydande motionerna I: 292 av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* och II: 479 av fröken *Elmén m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande möjliga åtgärder för att stödja, utvidga och effektivisera forsknings- och propagandaverksamheten rörande barnolycksfallen samt för riksdagen framlägga de förslag, som härav föranleddes.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med anledning av de likalydande motionerna I: 292 och II: 479, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande möjliga åtgärder för att stödja, utvidga och effektivisera forsknings- och propagandaverksamheten rörande barnolycksfallen samt för riksdagen framlägga de förslag, som härav föranleddes.

Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Ragnar Lundqvist, Nils-son* i Bästekille, *Sehlstedt, Andersson* i Ronneby och *Östrand*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att motionerna I: 292 och II: 479 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2) av herr *Hjalmar Nilsson*, utan an- givet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **SEHLSTEDT** (s):

Herr talman! I den motion som nu skall behandlas har yrkats på en utredning rörande möjliga åtgärder för att stödja, utvidga och effektivisera forsknings- och propagandaverksamheten rörande barnolycksfallen. Utskottet har i ett oväntat anfall av välvilja tillstyrkt motionen. Vi har några stycken yrkat avslag på motionen. Jag ber att med några ord få motivera detta avslags- yrkande.

Vi har en känsla av att den propa- ganda som bedrivs för att hindra olycksfall bland barn redan är så om- fattande att det knappast finns några möjligheter att upptäcka nya vägar ef- ter vilka den skall gå. Jag är fullt med- veten om att de remissorgan som yttrat sig här har tillstyrkt en utredning, men jag fäster uppmärksamheten på att bak- om tillstyrkandena i regel ligger önske- mål att staten skall öka anslagen till de organ som sysslar med propagandan mot barnolycksfall. Om dessa organ be- höver pengar, förefaller det mig som om det vore både billigare och enklare att dessa organ i varje förekommande fall begärde anslag härför hos stats- makterna. I varje fall förefaller det ju som om skolöverstyrelsen, som bedri- ver en mycket omfattande verksamhet, men som är ledsen över att man inte har tillräckliga medel för en utökad verksamhet, på ett mycket enkelt sätt skulle kunna klargöra detta för eckle- siastikdepartementet utan att vi skulle behöva ordna en särskild utredning

kring frågan om vad som skall göras på området. Dessutom har jag en känsla av att det väl knappast finns någon makt som utövar en så effektiv propa- ganda — om man nu skall tala om propa- ganda i detta sammanhang — som föräldrarna själva, vilka ju, jag höll på att säga, lever i en nästan permanent panik inför möjligheten att barnen skall råka ut för olycksfall, olycksfall som de råkar ut för helt enkelt på grund av den mänskliga faktorn, som i detta fall avgör ofantligt mycket mer än vad föräldrarnas propaganda och till och med en statlig utredning skulle kunna åstadkomma.

Med hänsyn till det omfattande ut- redningsarbete som på skilda håll på- går i detta land har jag en bestämd känsla av att en utredning av detta slag skulle bli ett självändamål i allra högsta grad. Detta har motiverat åt- minstone mitt ställningstagande när jag reserverat mig.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen.

Herr **SVENSSON** i Alingsås (s):

Herr talman! Det är givetvis riktigt, som herr Sehlstedt nyss sade, att det från remissorganen lämnats tillstyrkan- de förslag till utskottet. Jag tror att man nog även kan fästa ett visst avseende vid vad skolöverstyrelsen och social- styrelsen och exempelvis Simfrämjan- det har anfört i sina yrkanden.

Det är klart att man kan resonera så som herr Sehlstedt gör och säga, att det här finns en hel del organ, som för närvarande sysslar med dessa problem, och man kan fråga sig huruvida ett in- gripande från statsmakternas sida kan vara erforderligt. Jag vill dock erinra om att man inte vet någonting om hu- ruvida den verksamhet, som exempel- vis bedrivs av försäkringsorganen, kom- mer att existera i fortsättningen. Forsk- ningen på detta område har nog efter- satts en hel del. Det framgår kanske bäst därav att en enskild vetenskaps-

Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen.

man i detta land på egen bekostnad fått ägna en speciell uppmärksamhet åt att utröna hur det förhåller sig med dessa frågor.

Jag vill, herr talman, bara anföra ett par siffror för att belysa att utskottet ändå haft vissa skäl för att i detta fall vara tillmötesgående mot motionärerna. Vi har i genomsnitt 450 dödsfall årligen av barn i de lägre åldrarna. Vi har ett stort antal invalidiserade människor, ett antal som uppskattas till mellan ett och två tusen människor per år. Vi har mellan 50 000 och 100 000 barn, som måste söka läkarhjälp. Detta är ändå siffror, herr Sehlsted, som talar sitt tydliga språk. Trots att det finns frivilliga krafter som varit i verksamhet och hittills gjort en god insats så säger siffrorna, att dessa problem ändå inte kunnat lösas. Man skulle ju till och med kunna ställa frågan hur mycket det kostar staten — för att inte tala om den enskilda människan — att sörja för en person, som blivit invalid såsom barn. Med dessa exempel menar jag att frågan kanske inte är så underordnad. Den har nog en viss betydelse för vad som kan inträffa på detta område.

Jag vill också erinra om, att den undervisning som exempelvis bedrivs i skolorna av lärarpersonal eller tillkallade sakkunniga inte kommer förskolebarnen eller skolbarnen i de lägre åldrarna till del. I de allra flesta fall förhåller det sig ju också så, att föräldrarna till barn som icke går i skola icke kommer i åtnjutande av upplysningsverksamheten under föräldramöten eftersom de inte kallas till dessa sammanträden.

Jag har nog den uppfattningen — och det är majoriteten inom utskottet enig om — att det finns ett område här som behöver ägnas uppmärksamhet. Jag tror också att det skulle vara till fördel om man finge en utredning till stånd, en utredning som hade att göra en översyn över huruvida icke den verksamhet som nu pågår i olika for-

mer skulle kunna samordnas på ett sådant sätt, att arbetet skulle kunna bedrivas ännu effektivare. Det vore till fördel att få i gång en upplysningsverksamhet, som av allmänheten kunde betraktas såsom varande en institution, en verksamhet, som äger bestånd för all framtid.

Ja, herr talman, med dessa få ord inskränker jag mig till sist att tala om att första kammaren redan bifallit utskottets förslag, och jag hemställer att andra kammaren gör detsamma.

Fru ANDRÉN (fp):

Herr talman! Det gäller ju inte bara en propaganda, utan det gäller att få fram en statistisk analys, som kan vara till hjälp för stadsplanerare och bostadsplanerare. Vad en statistisk analys i detta sammanhang kan betyda framgår av en utredning i Malmö, som avsåg olycksfall bland barn under åren 1949—1950.

Utredningen visar, att tre fjärdedelar av olycksfallen orsakades av kollision mellan barn och motorfordon. De flesta olycksfallen drabbade barn under skolåldern. De inträffade inom den föräldrade kvartersbebyggelsen, under lek på gatan eller på väg till lekplatsen, när vägen gick över en trafikerad gata. De olycksfall, som drabbade barn i skolåldern, inträffade främst då dessa var ute på gatan »utan speciellt färdmål», som det står i utredningen, eller med andra ord att de höll på med cirkuskonster på cykel. När det gällde skolbarn över tio år, inträffade inga olycksfall, när de gick till skolan. Det ligger således något i det att en skola förbjuder sina elever att cykla till skolan. När de går, är risken för olycksfall minimal.

Utredningen visar sålunda, att skolan har fått en riktig placering i stadsplanen. Lekplatsen däremot måste ligga helt i anslutning till ett bostadsområde för att bli riskfri. Vissa butiker måste finnas inom bostadsområdet,

Ökad forskning och propaganda rörande barnolycksfallen.

eftersom det annars sker olyckor, när små barn skall gå ärenden för sina mammor. I modern stadsplanering talar man därför om närhetsbutiker, varmed man menar mjölk- och specerifaffärer.

En intressant iakttagelse är, att pojkar nas temperament och våghalsighet sätter spår i statistiken redan under de första levnadsåren. I åldern från 10 till 15 år är det 6 gånger flera olycksfall för pojkar än för flickor.

Enligt mitt förmenande visar Malmöutredningen, att det finns klart samband mellan olycksfallsrisken och stadsplaneringen. Det finns säkert också ett sådant samband mellan olycksfallsrisken och bostadens planering och inredning. Inte mindre än 80 procent av alla barnolycksfall sker i hemmen.

Just en statistisk analys kan bli grunden för den orsaksforskning, som måste bli utgångspunkt för vår kamp mot barnolycksfallen.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få tillstyrka utskottets förslag.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag skall be att med endast ett par ord få understryka vad herr Svensson i Alingsås och fru André har sagt.

Man blir högst betänksam, när man ser siffrorna, 450 dödsfall per år och 100 gånger, ja antagligen flera hundra gånger så många olycksfall, varav många verkar invalidiserande för framtiden. När man därtill vet, att siffrorna stiger undan för undan trots det arbete de olika organisationerna lägger ner, undrar man, hur högt de skall stiga, innan vi i riksdagen känner ansvar för att göra någonting.

Herr Sehlstedt sade, att det finns organisationer som tagit upp detta arbete, men detta är på områden, där olycksfallen ändå inte är så många. De flesta inträffar i de yngsta åldersgrupperna. Bland de två—tre-åriga pojkar-

na är det t. ex. flera, som dör genom olycksfall än av sjukdom. Vi har lyckats att genom statens medverkan få en hälsovårdspropaganda, som har förebyggt sjukdomar och framför allt dödligheten bland barn. Jag är säker på att man skulle kunna nedbringa olycksfallen bland barnen, om man i samverkan med staten kan få till stånd en utredning, som kan få fram bl. a. en fortlöpande statistik, som är nödvändig i den pågående utvecklingen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SEHLSTEDT (s):

Herr talman! Tre talare har nu försökt försvara motionen, och jag skall fatta mig kort.

Trots att barnen har föräldrarna hängande över sig, inträffar många olycksfall i hemmen. Vad skall en statlig utredning göra åt det? En mor går på trottoaren och håller sitt barn i handen. Barnet sliter sig loss, springer ut i körbanan och blir överkört. Det finns en lång rad olyckshändelser av sådan art att alla människor känner till dem och som är sådana, att föräldrarna ständigt går i panik och varnar sina barn, framför allt dem i förskoleåldern, men ändå inträffar olyckorna, helt enkelt därför att vi här har att räkna med den mänskliga faktorn, över vilken varken föräldrar eller statliga utredningar råder. Det är det som gör, att det enligt min mening ligger ett stycke självändamål i en utredning.

Jag ber dessutom få göra kammaren uppmärksam på att 1953 års trafikutredning just har sysslat med de barnolycksfall, som inträffar i trafiken. Ur den synpunkten tycker jag nog det är att nyttja större våld än nöden kräver att låta ett ärende som är så klart gå till en speciell statlig utredning. De organ som nu finns kan mycket väl samordna sig utan att få en pekpinne från en utredning.

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag vill ytterligare understryka vad jag sade om att de organ som för närvarande arbetar inte täcker de områden där de flesta olycksfallen sker. De flesta olycksfallen inträffar inte i trafiken utan, som herr Sehlstedt säger, i hemmen. Där finns mycken upplysning att bibringa beträffande bostadsforskning eller hur man skall hindra barn att komma åt kemikalier m. m., vilket åstadkommer oerhört många olycksfall med svåra skador för framtiden. Jag tror att upplysning kan göra kolossalt mycket. Via barnavårdscentraler, barnsköterskor o. s. v. har man kunnat driva en propaganda för barnens hälsovård. Jag gissar att vi kan få fram en liknande propaganda när det gäller olycksfall.

Jag har med anledning av denna motion fått en mängd brev från föräldrar och andra som är tacksamma för att denna fråga tagits upp. Ett brev som jag fick i dag slutar: »Jag är övertygad om att ett beslut i denna riktning kommer att välsignas av många tusental föräldrar.»

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Ragnar Lundqvist m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sehlstedt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller allmänna beredningsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Ragnar Lundqvist m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Sehlstedt begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 82 ja och 72 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 31.

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 10, över motion om viss utredning angående barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, II: 356, hade herr *Johansson* i Stockholm m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabbutredning angående barnens och ungdomens förströelseläsning med särskilt hänsynstagande till seriernas och kriminalmagasinens alltmer dominerande och destruktiva inflytande, varvid utredningen borde omfatta dels möjligheterna till importbegränsning och andra restriktiva åtgärder genom lagstiftning eller på annat sätt, skapandet av ett speciellt pedagogiskt råd av lärare, målsmän och specialister på ungdomsfostran samt statliga stipendier åt svenska konstnärer och författare, som gjorde värdefulla insatser på detta område.

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

Utskottet hemställde, att motionen II: 356 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Sedan vi förra året väckte en motion med samma yrkande som denna om barnens och ungdomens förströelseläsning — eller, som det kanske mera korrekt borde heta när det gäller de värsta av de alster vi vänder oss mot: ungdomens förstörelseläsning — har den redan då starka opinionsrörelsen växt sig än starkare. Det är en opinionsrörelse som spränger alla partigränser och sträcker sig från högerens till kommunisternas organisationer, men särskilt framträder lärare, målsmän, folkliga bildningsorganisationer, kvinno- och ungdomsorganisationer samt religiösa organisationer. Från de mest skilda håll krävs att samhället skall ingripa för att stävja denna systematiska förgiftning av barn och ungdom och för att positivt stödja den värdefulla barn- och ungdomslitteraturen. Framför allt har som sagt lärarna och målsmännen gjort sin stämma hörd, och i vissa svenska skolor har man vidtagit en del praktiska åtgärder mot den masskonsumtion av seriemagasin som förstör barnens läsvanor och försvårar undervisningen.

Det märks att denna starka opinion gjort intryck även på utskottet, som i år är vida mer positivt än i fjol, då det kom med ett mera undvikande avslagsyrkande. Utskottet behjärtar motionens syfte och anser att åtgärder behövs, och det hänvisar till att man i år kan vänta en proposition i anslutning till bokutredningen som syftar till stödåtgärder för den värdefulla barn- och ungdomslitteraturen. Det är ett första resultat av opinionen, som vi hälsar med glädje. Utskottet har remitterat motionen till skolöverstyrelsen, och även Svenska Tidningsutgivarförening-

en har fått tillfälle att yttra sig. Den sistnämnda instansens bestämmande grupper har ju starka ekonomiska intressen i serietrafiken, vilket torde ha satt sin prägel på föreningens yttrande. På det hållet kan man knappast påräkna något intresse för att begränsa serieraseriet, och det hade varit bättre att utskottet remitterat frågan till de organisationer som medverkat i opinionsrörelsen.

Utskottet ställer sig emellertid inte längre helt negativt till restriktiva åtgärder för att komplettera de positiva. Hänvisningen till att den nya brottsbalken enligt strafflagskommittéens förslag väntas med fängelse och böter straffbelägga tryckalster som är skadliga för barn och ungdom är ju en hänvisning till restriktiva åtgärder, som dock inte torde bli aktuella ännu på avsevärd tid framåt, och under den tiden hinner mycken ungdom fördärvas. Alla friheter, även tryckfriheten, har sin begränsning, och i den pågående opinionsrörelsen har det gång på gång slagits fast, att likaväl som vi skyddar vårt folk mot skadliga födoämnen, gifter och narkotika med diverse förbuds- och kontrollåtgärder borde vi kunna skydda barnen från andlig brunnsförgiftning.

I vår motion har vi redovisat för hur man i ett flertal andra länder skapat restriktioner och kontrollåtgärder utan skada för några legitima intressen eller för några andra än dem som gör geschäft i råa kriminalserier och öppen eller förstucken krigshets. Utskottet har inte uttalat sig om möjligheten av att överföra en del av dessa kontrollåtgärder till Sverige. Vi har i vår motion framför allt hänvisat till importrestriktionernas väg. Den är framkomlig, ty alla de värsta gangsterserierna, kriminalmagasinen och pang-pang-filmerna är uteslutande importvara och importvara från ett enda land, nämligen Förenta Staterna. Här har vi alla möjligheter att spara dollar, att förbättra

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

vårt valutaläge och att möjliggöra import av nödvändighetsvaror.

Ingen har vänt sig mot att bilden i allt större utsträckning ersätter det skrivna ordet både i undervisning, nyhetsförmedling och förströelselitteratur. Ingen har heller skurit alla serier över en kam. En stor del av vår svenska produktion i branschen ligger visserligen under det intellektuella fattigstreet. Den är beklämmande enfaldig och saknar fullständigt kvickhet och humor, men det vare oss fjärran att beteckna Kronblom, Åsa-Nisse, Agust och Lotta, 91:an Karlsson och allt vad de heter som någon egentlig samhällsfara eller ungdomens fördärv. Vad opinionen vänder sig emot är de råa, sadistiska importprodukterna, som förfalskar barnens verklighetsbild och enligt de sakkunnigas mening direkt suggererar fram kriminalitet och brutala instinkter, samtidigt som de ödelägger intresset för värdefull litteratur och förvandlar serieeländets offer till läskunniga analfabeter.

Jag vill gärna för kammaren rekapitulera hur det brukar se ut i den amerikanska serievärlden. Det finns inte något brott som den moderna kriminologien känner, som inte i dessa serier och seriemagasin beskrivs både omsorgsfullt och utförligt. Där vimlar det av tjuvar, bedragare, narkotikatjuvar, smugglare, mordbrännare, falskmyntare, rånare, utpressare, kidnappare, dräpare, våldtäktsmän och lejda mördare. Det finns inte något sätt att mörda som inte har beskrivits i dessa serier. Revolverar och kulsprutepistoler smattrar på var och varannan sida, dolkar blänker i skumrasket och snaror gillras med all möjlig omtanke, giftpiller droppas i grogglas och kaffekoppar, medan helvetesbomber tickar under borden. Seriemagasinerna kan också berätta om originella sätt att ta livet av folk. Man gör tvärgirer med bilar, arrangerar olyckshändelser med garanterat dödlig utgång, man ser till att folk

faller ut genom fönster på betryggande höjd från skysrapor eller drullar utför ett lämpligt stup. Man gör åderlätning till döds med fina snitt i knäveckan och injicerar giftdoser i armbå-lorna.

Detta är en del av vad dessa smarta, fantasifulla serieproducenter sprider ut bland Sveriges ungdom. Redan dödade personer får inte heller ligga och skräpa i seriemagasinerna. Man knyter in dem i säckar och sänker dem i sjöar eller kloaktrummor, bränner dem i kolugnar, där man måste se upp med benrester och själv sota pannan, eller också löser man upp kropparna till intet i svavelsyra. De ruskigaste av gångna tiders kriminalfall friskas upp i seriemagasinerna och broderas ut med sjuklig fantasi.

Sedan finns det andra tendenser i dessa magasin som också är värda att uppmärksamma. Kvinnorna är högbrämade, platinablonda gangsterbrudar eller undergivna, sköna slavinnor. Kvinnan degraderas till sexualattribut, som följer hjältar och bovar i spåren, hon är sällan en självständig varelse utan en lyxartikel i stil med lustjakter och dollargrin.

När det förekommer färgade människor i seriemagasinerna är de alltid mindervärdiga. De utmålas som lömska, illvilliga, vidskepliga och efterblivna. Asiater blir knallgula, grymt grinande monster, och negrer utmålas med läppar som bilringar. Den vite mannen kommer ofta i konflikt med seriernas färgade folk, men det händer aldrig att den vite har fel eller lider nederlag. De vita är mer eller mindre övermänniskor, och de färgade är »underutvecklade».

Sin mest konsekventa utformning har övermänniskotanken fått i de stupida, talrika stålmannaserierna (Stålmannen, Fantomen, Dragos, Mandrake, Captain Marvell osv.). Dessa figurer, som står över alla samhälls- och naturlagar, utger sig för att jaga brottslingar

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

och skydda folket, som utmålats som en hop hjälplösa varelser, helt ur stånd att reda upp situationen utan övermänniskans hjälp. Det levereras privat bovjakt sida upp och sida ned. Slutligen — sedan tillräckligt många brott hunnit beskrivas i detalj — fångas skurken in och förgöres omgående, skjuts ned, knuffas utför ett klippstup, får följa med nedför ett vattenfall osv. Det är ytterst sällan som dom och rannsakan kommer till användning i serievärlden. Där råder djungellagen-lynchlagen. Den vita övermänniskan på jakt efter färgade bovar är i realiteten inget annat än en lovsång till den vidriga lynchjustisen.

Man kan bläddra i hundratals seriemagasin utan att finna en enda människa som utför ett enda handtag vanligt hederligt arbete. Hjältarna är förmögna män som inte behöver arbeta utan helt kan ägna sig åt sin lilla käpphäst — sporten att jaga människor.

Överallt möter man list, illvilja, illojalitet, lögn, misstroende, destruktivitet och asocialitet. Människorna i serievärlden är ensamma och isolerade från varandra, och livets mening blir att ta, ge och fåla törnar. Kärlek, förtroende, kamratskap, sympati, förståelse och fördragsamhet — sådant existerar inte i seriefigurernas hårdkokta tillvaro.

Vid några av de opinionsmöten som hållits har profitörerna i branschen tvingats gå i svaromål och kommit med synnerligen krystade argument. Bland annat har de berömt sig av att de inte importerat det allra värsta dravlet i branschen. Den värsta krigshetsen i de amerikanska serierna har endast sporadiskt varit synlig i Sverige, men detta torde uteslutande bero på opinionsrörelsens vaksamhet och styrka, ty ockrarna i branschen visar inga andra hänsyn än till sina egna profiler.

Man har t. o. m. påstått att serierna skulle öka läsintresset och bereda väg för mera värdefull litteratur. De undersökningar, som verkställts, går i rakt

motsatt riktning. Jag anförde redan i fjolårets debatt exempel på hur seriegalskapen just i Amerika tränger ut den värdefulla litteraturen och förslöar och dödar intresset för allt annat än de råa intellektuellt undermåliga bildserierna, där texten bara består av pang-pang och oartikulerade skrän.

En storföretagare i branschen, vår största förläggarfirma, har t. o. m. sökt värna sina serieprofiter med att beställa en utredning om att det förekommer grymhet även i de gamla folksagorna. Häxan i Snövit och vargen i lilla Rödluvan skall mobiliseras till försvar för gangsterhistorierna från Chicagos undre värld. Det torde tvärtom vara nödvändigt att mobilisera det bästa i vår folkliga kulturskatt och alla våra resurser för att värna oss mot den amerikanisering, som hotar att ödelägga vår gamla svenska kultur. Det har gått så långt att det snart hör till sällsyntheterna att en refrängsångerska i radio vågar sjunga på svenska. På alla områden skall det bräkas på amerikanska.

Den ungdom, som börjar med serier av det antydde slaget, går snart över till kriminalmagasinen och de kriminella pang-pangfilmerna, som fullbordar deras förvända uppfostran. De amerikanska trusterna har ett helt system av monopolistiska åtgärder för att tvinga in sina undermåliga filmer på de svenska biografernas repertoar, och vi låter dem hållas. Kriminalromanerna och kriminalhäftena vinner alltmera terräng från den värdefulla litteraturen, och även här är de värsta alstren importvara.

Mordet och brottet blir förströelse. Nu har svenska förlag även introducerat Förenta staternas mest bloddrypande kriminalförfattare, Mike Spillane, vars böcker går ut i 66 miljoner exemplar i moderlandet och som direkt gått i den värsta McCarthy reaktionens tjänst. Jag låter det socialdemokratiska ungdomsförbundets tidning Frihet ka-

Barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.

rakterisera Mike Spillanes hjälte Mike Hammer:

»Mike Hammer bryr sig inte om pengar. Han är mördare, och sitt behov av att mörda kan han enbart tillfredsställa om han jagar brottslingar. Att skipa rättvisa är bara en förevändning, han vill sätta sig över lagen, och då finns det bara en möjlighet, nämligen att upphöja sig själv till domare. Det är Adolf Hitlers gamla taktik... Mike Hammer nöjer sig inte med att döda sina fiender. Han mördar dem långsamt och beskriver utförligt offrets plågor...»

Det är sådana figurer som den amerikanska gangsterbranschens svenska agenter vill göra till idoler för Sveriges ungdom. Beträffande de amerikanska dussinfilmerna, som med tvångsmetoder pressas in på våra biografer, lånar vi Carlos Augusto Léons omdöme i hans fascinerande bok »Döden i Hollywood»:

»Det finns inget sätt att mörda, som inte har beskrivits. Det finns ingen mördartyp, som inte har blivit besjungen. Skurkar, vita slavhandlare, depraverade och ondskefulla varelser, som befolkar opiets och alkoholens värld, yrkesmördare, eleganta banditer som älskas av kvinnor som de exploaterar, kvinnor som förlorat alla mänskliga drag, som väljer sina älskare bland tjuvar och sätter mördare till världen — sådan är hollywoodfilmens ädla fauna.»

Om de seriemagasin, som sprides i Sverige i inte mindre än 30 miljoner exemplar och bytes bland barnen, som man förut bytte bokmärken, skrev en bekant svensk professor i litteraturhistoria, Olle Holmberg, för ett par år sedan: »Att producenten av Fantomen, Stålmannen och Kalle Anka borde sitta i fängelse och ha till straff att inte studera annat än dessa mästerverk är väl en allmän åsikt; likaledes att alla tidningsredaktörer med serier borde om inte avrättas så åtminstone avsättas.»

Detta skulle leda till mycket allvarliga konsekvenser för cheferna och ägarna av den tidning, där artikeln skrevs, nämligen Dagens Nyheter. För vår del har vi nöjt oss med mera blygsamma förslag, men de står också i överensstämmelse med den mäktiga opinionsrörelsens huvudkrav och de är lätt genomförbara. Jag betraktar utskottsbehandlingen i år som ett avsevärt framsteg jämfört med fjolårsbehandlingen. Det som nu är viktigast är att opinionsrörelsen växer till en sådan styrka, att det värsta serie- och kriminaleländet stävas genom att de hänsynslösa profitörerna i den skumma branschen offentligt ställs till ansvar för den andliga brunnsförgiftning de bedriver bland Sveriges barn och ungdom.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Det framgår kanske av utskottets utlåtande, vad utskottet bygger på då det föreslår, att motionen inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet har anfört de skäl som utskottet anser bärande, i varje fall för närvarande. Särskilt bör understrykas att straffrättskommitténs förslag till ny brottsbalk just innehåller nya bestämmelser på detta område, som gör att myndigheterna har möjlighet att komma till rätta med dessa saker i högre grad än tidigare.

Jag vill endast, herr talman, yrka bifall till utskottets utlåtande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 32.

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Stockholm (fp), som anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129 måtte med hänsyn till ärendets omfattning och till det samband, som förefinnes mellan detta ärende och propositionen nr 112, utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 33.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående pensionsförbättring för f. d. kammar-rättsrådet S. Norrman.

Denna anmälan bordlades.

§ 34.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 155, angående alkoholforskning samt undervisning och upplysning i alkoholfrågan m. m.;

nr 162, angående psykologiskt försvar m. m.;

nr 163, med förslag till förordning angående kostnadsfria eller prisned-satta läkemedel m. m.; och

nr 167, angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 under femte huvud-titeln.

Dessa propositioner bordlades.

§ 35.

Anmäldes följande till herr talman-nen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-sition, nr 97, angående anslag till Jord-brukarungdomens förbund för budget-året 1954/55 m. m. motionerna:

nr 579 av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 580 av herr *Gustafson* i Dädesjö m. fl. och

nr 581 av herr *Agerberg m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position, nr 103, angående anslag för
budgetåret 1954/55 till avlöningar vid
de allmänna läroverken m. m. motio-
nerna:

nr 582 av fru *Andrén m. fl.*,

nr 583 av fröken *Höjer m. fl.* och

nr 584 av herr *Nestrup m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-si-tion, nr 104, angående anslag för bud-getåret 1954/55 till avlöningar vid blind-och dövskolorna motionerna:

nr 585 av fru *Sjöstrand* och herr
Netzén och

nr 586 av fröken *Liljedahl*.

Vidare anmäldes följande motioner:

nr 587 av herrar *Nyberg* och *Johns-son* i Kastanjegården, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 119, med förslag till landstingslag m. m.;

nr 588 av herr *Ohlin m. fl.*, i anled-ning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 120, med förslag till lag om fortsatt gil-tighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303);

nr 589 av herr *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 127, an-gående anslag till vissa byggnadsarbe-ten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 590 av herr *von Friesen m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, angående vissa anslag för bud-getåret 1954/55 till universitetet i Göte-borg och Stockholms högskola m. m.; och

nr 591 av herr *Hallén m. fl.*, i anled-ning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 158, agående vissa anslag till nykter-hetsvården för budgetåret 1954/55 m. m.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 36.

Upplästes följande till kammaren in-komna ansökan:

Till Andra kammaren.

Undertecknad anhåller härmed vörd-samt om ledighet från riksdagsgöromå-

len under tiden 22—27 mars 1954 för att som svensk delegat bevista en ekumenisk konferens i Bossey, Beligny, Schweiz.

Stockholm d. 17/3 1954.

Olof Hammar.

Kammaren biföll denna ansökan.

Herr talmannen meddelade, att herrar Ekström och Sjölin, som vid kammarens sammanträden den 22 respektive den 24 nästlidna februari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrade att delta i riksdagsgörömmålen, denna dag åter intagit sina platser i kammaren.

§ 37.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 122, i anledning av konstitutionsutskottets memorial med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppgifternas fullgörande m. m.; samt

från tredje lagutskottet:

nr 121, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 124, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 13) med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m.;

nr 125, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.; och

nr 126, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

§ 38.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 19.01.

In fidem

Gunnar Britth.